

IV. ETKİNLİKLER

Etkinliklerin özeti

NO BAŞLIK	ETKİNLİK TÜRÜ	DÜZEY	SÜRE	KONULAR	KONULAR	KONULAR	SAYFA
1 Arkamda Kim var?	Fotoğraflara kalıplaşmış yargılarla ilgili tahmin oyunu, tartışma	2	30	Genel insan hakları	Ayrımcılık	Medya ve internet	57
2 Bilgi Bedeni	Kolaj yapma, tartışma	1	2x60	Ayrımcılık	Eğitim ve serbest zaman	Sağlık ve güvenlik	60
3 Bir İnsan Hakları Takvimi	Çizim, boyama, kesme, grafik şeklinde bilgi sunumu	2	120	Genel insan hakları			63
4 Bir Varmış Bir Yokmuş	Öykü anlatma, tartışma	2	40	Demokrasi	Ayrımcılık	Toplumsal cinsiyet eşitliği	67
5 Biz Aileyiz	Resim yapma, tartışma	2	60	Ayrımcılık	Aile ve alternatif bakım	Toplumsal cinsiyet eşitliği	72
6 Çağdaş Masal	Öykü anlatma, tartışma	2	60	Ayrımcılık	Eğitim ve serbest zaman	Şiddet	74
7 Dünya Yaz Kampı	Öncelik sıralaması, müzakere, tartışma	2-3	45-60	Ayrımcılık	Genel insan hakları		77
8 Erkekler Ağlamaz	Tartışma, sahne sunumları şeklinde ifadeler	2	90	Ayrımcılık	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Genel insan hakları	83
9 Gözler Bağlı	Simülasyon, tartışma	1	45	Ayrımcılık	Sağlık ve refah	Katılım	86
10 Grubumuz için bir Anayasa	Tartışma, fikir birliği oluşturma, kural koyma	3	90-135	Yurttaşlık	Demokrasi	Katılım	89
11 Haberlerde İnsan Hakları	Medya taraması, poster hazırlanması, tartışma	2	45	Genel insan hakları	Medya ve internet		93
12 Haklar dönencesi	Yaratıcı etkinlik	2	120-180	Genel insan hakları	Toplumsal cinsiyet eşitliği		96
13 Hakların Haritaya Yerleştirilmesi	Çizim, analiz, tartışma	2-3	60	Genel insan hakları			99
14 Her Oy Önemlidir	Tartışma, planlama, simülasyon	3	2x60	Yurttaşlık	Demokrasi		103
15 İleri Doğru Bir Adım At	Rol oyunu, simülasyon, tartışma	2	60	Genel insan hakları	Ayrımcılık	Yoksulluk ve sosyal dışlanma	108
16 İnsan Haklarının Reklamı	Öykü anlatma, resim, yazı yazma	3	120-180	Genel insan hakları	Medya ve internet		114
17 Kabadayılık Sahneleri	Belirli bir düzey hareket eşliğinde tartışma	2	60	Şiddet	Ayrımcılık		117
18 Kalenin Fethi	Aktif serüven oyunu, deneysel öğrenme	2	120	Barış ve insan güvenliği			121
19 Kırmızı Alarm	Dış mekan aktif grup oyunu	2	60	Genel insan hakları			123
20 Kim Karar Vermeli?	Karar alma, küçük grup tartışması	2	56	Aile ve alternatif bakım	Katılım		129
21 Kimin İçin En Önemli?	Öncelik sınırlaması, fikir birliği oluşturma, tartışma	3	60	Genel insan hakları			133
22 Kuklalar Öyküyü Anlatıyor	Bir öykünün kuklalarla sahnelenmesi, tartışma	2	120	Genel insan hakları			137
23 Kurabiye Canavarı	Grup müzakereleri oyunu, tartışma	2	40-60	Barış ve insan güvenliği	Yoksulluk ve sosyal dışlanma		140
24 Ne Güzel Dünya	Resim yapma, tartışma	1	50	Ayrımcılık	Çevre	Yoksulluk ve sosyal dışlanma	144
25 Ne Olurdu?	Analiz, oyunlaştırma, tartışma	3	60	Genel insan hakları	Eğitim ve serbest zaman	Yoksulluk ve sosyal dışlanma	147
26 Nerede Duruyorsunuz?	Hareketle birlikte tartışma	1	30-40	Genel insan hakları	Katılım		152
27 Neyi Severim Neyi Yaparım	Tercih belirtme, tartışma	2	45	Ayrımcılık	Aile ve alternatif bakım	Toplumsal cinsiyet eşitliği	155
28 Oyun Tahtası Oyunları	Oyun tahtası oyunları	2	45	Genel insan hakları			157
29 Portakal Savaşı	Grup yarışması ve tartışma	1	30	Barış ve insan güvenliği			169
30 PUSULACIK Muhabiri	Foto muhabirliği veya başka tür muhabirlik	2	90-120	Çevre	Sağlık ve refah	Katılım	171
31 Resim Oyunları	Resimlerle oyun	2	30	Ayrımcılık	Genel insan hakları	Medya ve internet	174
32 Sessiz Konuşmacı	Rol oynama, tahmin oyunu	2	45	Ayrımcılık	Sağlık ve refah	Katılım	177
33 Sevgili günlük	Öykü anlatma, tartışma	2	60	Ayrımcılık	Sağlık ve refah	Yoksulluk ve sosyal dışlanma	180
34 Seyirci Kalmaktan Yardım Etmeye	Öykü anlatma, tartışma	2	60	Barış ve insan güvenliği	Şiddet		184
35 Su Damlacıkları	Deneysel öğrenme, öncelik sıralaması, tartışma	2	60	Çevre	Genel insan hakları		186
36 Şiddetten Uzaklaşmanın Resmedilmesi	İnsan fotoğrafları oluşturma, tartışma	1	60	Şiddet			190
37 Tavşanın Hakları	Düş gücünü kullanma, beyin fırtınası, tartışma	1	30	Genel insan hakları			192
38 Yaralayan Sözcükler	Listeleme, öncelik sıralaması, tartışma	2	60	Ayrımcılık	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Şiddet	194
39 Yeni bir Kitaya Yelken Açmak	Öncelik sırasına koyma, tartışma	1	45	Genel insan hakları			197
40 Zabderfilo	Öykü anlatma, deneysel etkinlik	1	35	Genel insan hakları	Ayrımcılık		205

1. Arkamda Kim Var?

Kim olduğumu sanıyorsun?

Konular	Genel olarak insan hakları, Ayrımcılık, Medya ve İnternet
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	10-13
Süre	30 dakika
Grup büyüklüğü	10-20 çocuk
Erkinlik türü	Fotoğraflara kalplaşmış yargılarla ilgili tahmin oyunu, tartışma
Genel bakış	Çocuklar, diğerlerinin tepkilerinden hareketle, arkalarına asılan ve göremedikleri resimde kimin olabileceğini tahmin ederler
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Kalıplaşmış yargıların ve damgalamanın kişiler ve gruplar üzerindeki etkilerini tartışmak • Kalıplaşmış yargı, önyargı ve ayrımcılık arasındaki bağları kavramak • Kalıplaşmış yargı ve önyargıları güçlendirmede medyanın rolünü analiz etmek
Hazırlık	Farklı ülkelerde farklı insanları gösteren 25 fotoğraf bulun. Bu fotoğrafları birer kartona yapıştırın. Tercihe bağlı: Resimleri plastik ile kaplatın. Resimlere numara verin
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Kartona iliştirilmiş 25 resim • İğne, yapıştırıcı bant ve hamur tipi yapıştırıcı • Kâğıt kalem • Pano kağıtları (büyük boy kağıtlar ve tahta kalemi)

Yönerge

1. Etkinliği anlatın:
 - a. Her birinizin sırtına bir kişinin resmi iliştirilecek.
 - b. Herkes odanın içinde dolaşacak. Biriyle karşılaşan resme bakacak ve toplumun o resimdeki gibi kişiler için sahip olduğu genel kanıyı yansıtan birkaç söz söyleyecek. Bunların sizin özel görüşleriniz olması gerekmez; genel olarak insanların bu tip kişiler için neler düşünüp yakıştırdıklarını söyleyebilirsiniz. Bunlar olumlu veya olumsuz olabileceği gibi kaba da olabilir.
2. Sizin için kullanılan sözleri bir kenara not edin ve ne gibi biri olduğunuzu tahmin etmeye çalışın.
3. Kendisi görmeden, her çocuğun sırtına bir resim iliştirin. Hakkında söylenenleri not edebilmesi için her çocuğa kâğıt kalem verin.
4. Etkinliği başlatın. Çocuklar ortalıkta dolaşsınlar, birbirlerine kişilerle ilgili sözler aktarsınlar. On dakika sonra grubu bir araya getirin.
5. Bir numaralı resimden başlayarak, her çocuğa, hakkında söylenenlerden hareketle resimdeki kişinin kim olduğunu tahmin etmesini söyleyin. Her çocuk, yaptığı tahminin gerekçesini de açıklasın. Ardından sırayla her çocuğa resim hakkında neler söylendiğini sorun ve bunları pano kağıtlarına veya tahtaya yazın.
 - a. Çocuklardan her biri tahminini yaptıktan sonra resmi yerinden alın, gruba gösterin ve ilgili görüş ve yorumların yanı başına, kâğıda veya tahtaya asın. Her resim için kısa bir tartışma açın:
 - b. Sizce resimdeki bu insanlar nerede?
 - c. Neredeler ve ne yapıyorlar?
 - d. Sizce bu resimde herhangi bir insan hakkından yararlanabiliyorlar mı?

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

6. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği birlikte sorgulayın:
 - a. Bu resimlerdeki kişiler hakkında genel olarak söylenenleri anlatacak yerinde sözcükler bulmak güç müydü?
 - b. Resimdeki kişi hakkında ağır ve kaba sözler söylerken kendinizi nasıl hissettiniz?
 - c. Diğerlerinin söylediklerinden hareketle resimdeki kişinin kimliğini çıkarmak güç müydü?
 - d. Temsil ettiğiniz kişi hakkında başkalarının söyledikleri sizde ne gibi hisler uyandırdı?
 - e. Resimleriyle temsil ettiğiniz kişiler hakkında söylenenlerle sizin kendi görüşleriniz arasında fark var mı?
 - f. Resimlerle ilgili tahminde bulunamayanlar oldu mu? Sizce bu konuda neden zorlanmış olabilirler?
7. Betimleyici sözcükler listesini tartışın ve bunlarla insan hakları arasında bağlantı kurun. *Damgalama* ve *kalıplaşmış yargı* terimlerini kullanarak, liste hakkında şu tür sorular yöneltin:
 - a. Sizce kendi çevrenizdeki insanların çoğu bu resimlerdeki gibi insanlarla hiç karşılaşmış mıdır?
 - b. Sizce bu tür insanlar hakkında nasıl görüş oluşturuluyor? Bu görüşlerin sahipleri görüşlerini hiç değiştiriyorlar mı?
 - c. Herhangi bir şey sizin belirli bir kişi hakkındaki görüşünüzü değiştirir mi?
 - d. Damgalayıcı ve kalıplaşmış yargılar neden haksızdır?
 - e. Damgalayıcı ve kalıplaşmış yargılar insan hakları ihlallerine nasıl yol açabilir?
 - f. Bu tepkiler farklı insanların diğerlerini nasıl gördükleri hakkında neye işaret ediyor? İnsanlar başka şeylere hep aynı gözle mi bakmalıdır?
 - g. Tanımadığımız insanlar hakkındaki fikirlerimizin çoğunu medya (radyo, televizyon) aracılığıyla oluşturduğumuzu unutmayın. Aşağıdaki türde sorular sorarak kalıplaşmış yargılar medyanın rolünü tartışın:
 - h. Medya diğer kültürlerden ve ülkelerden insanları bize nasıl sunuyor? Bu insanlar kendi ülkelerinde yaşadıklarında nasıl gösteriliyor, sizin ülkenizde yaşadıklarında nasıl gösteriliyor?
 - i. Medya damgalayıcı ve kalıplaşmış yargıları nasıl artırabilir?

Takip önerileri

Kalıplaşmış yargıların incelenmesinde diğer etkinlikler:

- 174. sayfadaki 'Resim Oyunları' ve 79. sayfadaki 'Dünya Yaz Kampı' çeşitli kalıplaşmış yargıları ele almaktadır.
- 83. sayfadaki 'Erkekler Ağlamaz' ve 67. sayfadaki 'Bir Varmış Bir Yokmuş' toplumsal cinsiyetle ilgili kalıplaşmış yargıları ele almaktadır.
- 86. sayfadaki 'Gözler Bağlı' ve 60. sayfadaki 'Bilgi Bedeni' engelli çocuklara ilişkin kalıplaşmış yargılarla ilgilidir.

Eylem fikirleri

- Çocuklar, kendi çevrelerindeki başka çocuk veya yetişkinlerin aynı resimlere ilişkin ne tür yorumlarda bulunup görüş belirtecekleri konusunda bir araştırma hazırlayıp uygulayabilirler. Elde ettikleri bulgulardan hareketle, kalıplaşmış ve damgalayıcı yargılara karşı neler yapılabileceğini kararlaştırabilirler.
- İçinde özellikle başka kültürlerden ve ülkelerden insanların da yer aldığı güncel olaylardan bir örnek seçin ve gazetelerin, radyoların ve televizyonun konuyu ve bu konuya ilişkin insanları nasıl sundu-

ğunu analiz edin. Aynı olaya ilişkin farklı medya sunumlarını karşılaştırın. İlgili insan hakları konuları nasıl sunulmaktadır?

- Eğer elde fotoğraf makinesi varsa, çocuklar fotoğraflar çekip 'İnsan Haklarından Görünümler' veya 'Çeşitliliğin Yüzleri' adı altında sergi düzenleyebilirler.

Kolaylaştırıcı için ipuçları

- Bu etkinlik, birlikte sorgulama sırasında farklı resimler kullanarak ve ilgili sorular sorarak herhangi bir insan hakları temasına odaklandırılabilir. Örneğin, toplumsal cinsiyet eşitliği veya yoksulluk ve sosyal dışlanma gibi.
- Resimlerin seçimi çok önemlidir. Renkli dergilerden, gezi broşürlerinden, eski takvimlerden veya posta kartlarından resimler seçin. Google'dan da resim seçip yazıcı çıktısı alabilirsiniz. Resimlerde herhangi bir yazı olmamasına dikkat edin. Ancak, gelen soruların yanıtlanabilmesi için asıl başlığı veya diğer bilgileri bir kenara not edin.
- Seçilen resimler 'dünyadaki yaşamın' çeşitli yönlerini göstermelidir; resimlerde kişiler ve gruplar, farklı yaşlardan, kültürlerden ve becerilerden insanlar yer almalıdır. Resimler, kentsel ve kırsal ortamlardan, sanayiden ve tarımdan, farklı işler yapan insanlardan, tatil yapıp dinlenenlerden, farklı renklerden, kökenlerden, ırklardan ve dinlerden görüntüler içermelidir. Resimlere numara verirken bunları herhangi bir sıraya koymayın.
- Resimleri seçerken, bunların arasında grubunuzda yer alan herhangi bir çocuğun kişisel özelliklerine denk düşecek bir resim olmamasına dikkat edin. Çünkü böyle bir durum söz konusu çocuğu rahatsız veya mahcup edebilir.
- Birçok çocuk kalıplaşmış yargılarla kendi görüşleri arasındaki ayrımı fark edemeyebilir. Bu etkinlik onları zorlasa da, yeni bakış açıları kazanmalarına yardımcı da olabilir.

Uyarılama

- Olgunluk ve gelişkinlik düzeyleri, kalıplaşmış yargılara ilişkin genel bilgi ve 'görsel okuryazarlık becerileri' bakımından çocuklar arasında büyük farklılıklar vardır. Analiz düzeyini grubun genel durumuna göre ayarlayın.

2. Bilgi Bedeni

Ne kadar bildiğimi bilmiyordum!

Konular	Ayrımcılık, Eğitim ve serbest zaman, Sağlık ve refah
Zorluk	Düzyey 1
Yaş	7-13
Süre	60'ar dakikalık 2 oturum
Grup büyüklüğü	4-30 çocuk
Erkinlik türü	Kolaj yapma (kes-yap), tartışma
Genel bakış	Çocuklar, bir vücut şeklini, vücudun farklı parçalarına ilişkin bilgi ve becerilerle doldururlar. Bu bilgileri nasıl edineceklerini, buna ilişkin fırsatı veya hakkı kaçırdıklarında ya da vücudun belirli parçaları gelişmesi gerektiği gibi gelişemediğinde nasıl bir sonuç ortaya çıkacağını tartışırlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Kişinin kendisinin ve diğerlerinin yetenek ve bilgisini keşfetmesi • Öğrenme yolları ve yerleri konusunda bilgilendirme • Eğitim hakkının tartışılması • Farklı yetenekleri olan kişilerden haberdar olma
Hazırlık	• Dergilerin toplanması
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Büyük boy kâğıt • Tahta kalemleri • Resimlerin kesileceği dergiler • Makas, yapıştırıcı ve kes-yap işinde kullanılacak diğer malzemeler

Yönerge

Oturum 1:

1. Çocuklara, mümkün olduğunca çok şey öğrenip gelişmenin insan olarak hakları olduğunu hatırlatarak konuya giriş yapın. Belki de üzerinde hiç düşünmedikleri pek çok bilgi ve beceriye çoktan sahip oldukları gözleminizi paylaşın. Örneğin çocuklardan, 5-6 yaşlarındayken bilmedikleri halde bugün yapabildikleri bazı şeyleri (örneğin okumak, yazmak, para saymak, saati söylemek gibi) söylemelerini isteyin. Bu etkinliğin öğrenme ve gelişme hakkına ilişkin olduğunu açıklayın.
2. Çocukları dört gruba ayırın. Her gruba, üzerinde aralarından birinin vücut şeklini çizecek büyüklükte bir tabaka kâğıt, ayrıca kes-yap için gerekli malzemeleri verin. Ardından, etkinliği açıklayın:
 - a. Her grup elindeki kâğıda bir çocuğun gerçek büyüklükte şeklini çizecek.
 - b. Sonra, neyi bildiğinizi, en iyi neyi yapabildiğinizi düşünün. Bildiğiniz veya yapabildiğiniz her şey için, şekildeki hangi parçasının gerekli olduğunu düşünün. Bilinen veya yapılabilen şeyler arasında fiziksel olanlar (şarkı söylemek, bisiklete binmek gibi), zihinsel olanlar (matematik problemleri çözmek, fıkraları anımsamak gibi) ve kişilik becerileri (örneğin dostluk kurma, sır saklama gibi) de yer alsın.
 - c. Daha sonra, bu bilgiyi veya yapabilirliği görünür kılın: başka bir deyişle, söz konusu bilgi veya beceri için hangi organınızı kullanacaksınız o organın üzerine bu bilgi ve becerileri çizin, yazın, boyayın veya bunları temsil eden şekilleri yapıştırın. Örneğin iyi futbol oynuyorsanız, elinizdeki şeklin ayak kısmına (veya baş kısmına!) bir futbol topu çizebilirsiniz. İyi bir kitap okuyorsanız, bir kitaptan bir bölüm kesip bunu çizilen şeklin baş veya göz bölümünün yanına yerleştirebilirsiniz. Yada, sesiniz güzelse notalar ağzınızdan çıkıyormuş gibi gösterebilirsiniz.

- d. Ayrıca, yalnızca en iyi yapabildiklerinizi değil, bildiğiniz ve yapabildiğiniz başka şeyleri de düşünün.
3. Çizilen şekiller üzerlerine eklenenlerle (resimler, sloganlar vb.) aşağı yukarı tam dolu hale gelinceye kadar çocuklar bu işle uğraşsınlar.
4. Çocukları bir araya toplayın ve gruplardan her birine kendi çizdikleri 'çocuğu' diğerlerine 'tanıtma-larını' söyleyin. Bunu yaparken, çizime dahil ettikleri bilgi ve becerilerle ilgili açıklamalar da yapsın-lar. Mümkünse, bu çizimleri bir sonraki oturuma kadar duvarda asılı tutun.

Oturum 2:

1. Çocuklara şekillerini toplayıp kendi küçük gruplarına dönmelerini söyleyin. Aşağıdaki talimatları iletin:
- a. Çizdiğiniz çocuk resmi üzerinde gösterdiğiniz bilgi ve beceriler üzerinde düşünün. Bu bilgiyi ve beceriyi nasıl edindiniz? Bunları öğrenmenizde size kim, hangi kurum veya durum yar-dımcı oldu? Sözelimi, örgü örmesini veya kâğıt oynamasını bir büyüğünüzden öğrenmiş ola-bilirsiniz. Bir oyunu da mahallenizdeki başka çocuklardan öğrenmiş olabilirsiniz. Ülkenizin tarihine ilişkin bilgileri okulunuzdan edinmiş olabilirsiniz.
- b. Belirli bilgileri veya becerileri nereden edindiğinizi belirleyebildiğinizde, elinizdeki şekilde bu bilgi veya beceriden dışarıya uzanan bir ok çizin ve kâğıdın kenarına geldiğinizde bu bilgi veya becerinin kaynağını oraya yazın.
2. Çocukları yeniden bir araya getirin ve ulaştıkları sonuçları grubun tümüne sunmalarını isteyin. Dile getirilen öğrenme kaynaklarını sıralayın, bahsi geçen konuları işaretleyin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

3. Aşağıdaki türde sorularla, etkinlik hakkında bilgi toplayın:
- a. Yapabildiğiniz şeyleri belirlemek kolay mıydı?
- b. Kesyaplar arasında büyük farklılıklar var mı?
- c. Yaptığınız kes-yapta unuttuğunuz önemli bir beceri var mı?
- d. Bu becerileri/yapabilirlikleri nereden edinmiş olduğunuzu hep hatırladınız mı?
- e. Bize bunları öğreten hep tek bir yer/kişi miydi?
- f. Sizce, bilgi ve becerilerinizi nereden edinmiş olduğunuz gibi bir soru neden soruldu?
4. Aşağıdaki türde sorularla bu etkinliği insan haklarına bağlayın:
- a. Sözü ettiğiniz şeyleri sizce bütün çocuklar öğrenebilir mi? Evetse neden, hayırsa neden?
- b. Çocukların bu tür şeyleri öğrenebilmeleri için kimlere ve hangi kurumlara gerek var?
- c. Kimi kişiler ve kurumlar diğerlerinden daha mı önemli? (örneğin, bir okul bir spor kulübün-den daha mı önemli?)
- d. Eğer bu bilgi/öğrenme kaynaklarından kimileri yoksa ne olur?
- i. Örneğin, hiç okul olmasa ne olurdu? O zaman çocuklar okuyup yazmayı nasıl öğrene-bilirlerdi? Eğer bu becerileri kazanamazlarsa ne olur? Bunlar önemli mi? Yaşamın geri kalan kısmını nasıl etkiler?
- ii. Örneğin, oyun oynayacak başka çocuk, bir şeyler öğrenecek herhangi bir aile üyesi veya gençlik grupları/kulüpleri olmazsa ne olur?
- iii. Örneğin, bir çocuk engelliye, okula, kulüplere katılamıyorsa, diğer çocuklarla oynaya-mıyorsa ne gibi bir durum ortaya çıkar?
- e. Vücudunuzun farklı bölümlerini, farklı bilgi ve becerilerle ilişkilendiriniz. Eğer bir çocuk engelliye ve vücudunun bu bölümünü kullanamıyorsa ne olur? Bu durumda bir şeyler öğren-

menin ve yapmanın alternatif yolları olabilir mi? Engelli bir çocuk diğer beceri ve yapabilirliklerini nasıl geliştirebilir?

- f. Öğrenme imkânları sınırlı olan birini tanıdınız mı? Sizce bu kişi başkalarına nasıl ayak uydurabilir? Böyle birine destek verir misiniz?
- g. Sizce öğrenme ve gelişme çocuklar için neden bir insan hakkı?

Takip Önerileri

- Kes-yapları çocukların ve başkalarının görebileceği şekilde duvara asın.
- Sayfa 86'deki 'GÖZLER BAĞLI' ve sayfa 177'deki 'SESSİZ KONUŞMACI' etkinlikleri, çocukları engellilik durumlarıyla nasıl baş edebileceklerini düşündürmeye yöneliktir. 180. sayfadaki 'SEVGİLİ GÜNLÜK' çocuklara aynı deneyimi üç farklı çocuğun gözünden yaşatmaya yöneliktir. Bu çocuklardan biri öğrenme güçlüğü çekmektedir, bir diğerinin ise kronik hastalığı vardır.

Eylem fikirleri

- Öğrenme güçlüklerini ve çocuklarla alternatif öğrenme stratejilerini tartışmak üzere öğrenme güçlüğü olan birisini veya bu hedef grupla ilgili çalışmalar yapan bir STK'yı davet edin.
- Çocuklara öğrenme tarzları kavramını sunun. (Bakınız Bölüm III, s. 39). Çok farklı zekâ türleri ve öğrenme yolları olduğunu vurgulayın. Çocukları, kendi öğrenme tarzlarını tanımlamaya, bunlardan hangilerinin kendilerine kolay, hangilerinin ise zor geldiğini belirlemeye teşvik edin. Çocuklarla birlikte, birbirlerinin öğrenme süreçlerini nasıl destekleyebileceklerine ilişkin stratejiler geliştirmeye çalışın.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu etkinlik, kendi başlarına veya ikişer ikişer çalışan çocuklarla da yürütülebilir.
- Çocukları yaptıkları "kişiyeye" bir isim vermeye teşvik edin; kes-yapın üzerine kendi adlarıyla birlikte gruptaki diğer çocukların adlarını da yazabilirler.
- Kimi çocuklar, bir şeyi nasıl öğrenmiş olduklarını anımsamakta güçlük çekebilirler. Özellikle öğrenen kişi örgün eğitim sisteminin dışından biriye bu durum daha sık görülür. Çocuklara, birbirlerinden, ayrıca ailelerindeki kişilerden ve başkalarından çok şeyler öğrendiklerini anımsatın. Başka çocuklarla temas etmenin önemli bir öğrenme kaynağı olduğunu, ancak engelli çocukların bu olandan yoksun kalabileceklerini anlamalarında onlara yardımcı olun. Çocukların sıraladıkları her beceri için bir göndermede bulunmak şart değildir! Amaç, öğrenmede ve gelişmede birçok kaynak olduğunu ve bunların önemini görmelerinde çocuklara yardımcı olmaktır.
- Bilgi alma sırasında, bilgi veya beceri edinme yolları ile böyle yerlere, kurumlara, kişilere veya ortamlara ulaşma imkânları olmayanlar arasında bağlantı kurabilmeleri için çocuklara yardımcı olun.
- Aynı yoldan ve aynı tarzda öğrenmeseler bile, herkesin eşit öğrenme hakkı olduğunu vurgulayın.

3. Bir İnsan Hakları Takvimi

Yılın her günü insan hakları günüdür!

Konular	Genel insan hakları
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	8-13
Süre	Takvimi hazırlamak için 120 dk; her ay ek oturum
Grup büyüklüğü	2-24 çocuk
Erkinlik rürü	Çizim, boyama, kesme, grafik şeklinde bilgi sunumu
Genel bakış	İnsan hakları alanında önemli günlerin işaretleneceği bir takvim hazırlanması
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • İnsan haklarının çeşitli yönlerine ilişkin genel farkındalık düzeyini geliştirmek • Zaman birimleri (ay, hafta, gün) ve özel günlerle ilgili farkındalık düzeyini geliştirmek • Planlama becerilerini geliştirmek • Özel kutlamalara ilişkin yaratıcı düş gücünü geliştirmek.
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Haftanın günleri sütunda verilmek üzere her ay için bir takvim sayfası hazırlanması • Her grup için, Hatırlanması Gereken özel Günler listesi çıkartılması • Gruptaki her çocuk ve yetişkin için "DOĞUM GÜNÜ!" ibaresi olan kare bir kâğıt hazırlanması
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • A4 ebadında 12 tabaka kâğıt, mümkünse selofan kaplı veya kartona iliştirilmiş • Hatırlanacak özel günler kâğıdının kopyaları • Her grup için normal ve renkli kalemler ve tahta kalemleri • Selobant, yapıştırıcı veya cırt cırt bant • Her çocuk ve kolaylaştırıcı için "DOĞUM GÜNÜ!" ibaresi olan kare bir kâğıt • Tercihe bağlı: ek sanat malzemeleri, küçük bir takvim, ÇHS'nin çocuk dostu versiyonu (dağıtılacak malzemelere bakınız)

Yönerge

1. Kendilerine özel günleri, özellikle insan haklarıyla ilgili olanları hatırlatacak bir takvim hazırlayacaklarını çocuklara anlatın.
2. Çocuklarla insan haklarının neler olduğunu tartışın ve (henüz bilmiyorlarsa) ayrıca çocukların da hakları olduğunu açıklayın. Onlardan, çocuk haklarına ilişkin örnekler vermelerini isteyin ve gerekiyorsa bu örnekleri kendiniz verin.
3. Çocuklara, çocuk veya genel olarak insan hakları ile ilişkilendirilebilecek özel herhangi bir gün bilip bilmediklerini sorun. Onlara diğer bayram günlerini sorun ve bunları çocuk veya insan haklarıyla ilişkilendirmelerini isteyin (örneğin, dini bayramlar, Düşünce, İnanç ve Vicdan Özgürlüğü ile ulusal bayramlar yurttaşlık hakkı ile kültürel bayramlar da kültür hakkıyla ilişkilendirilebilir). Bütün bunları liste halinde sıralayın. Çocukları yaratıcı olmaya özendirin ve insan haklarıyla ilişkilendirilebilecek özel günler düşünmelerini sağlayın. Tahminde bulunmalarını teşvik edin. Ardından 'hatırlanacak özel günler' listesini dağıtın. Tartışmalar sırasında değinilen diğer bayram günlerini de bu listeye ekleyin. İnsan hakları açısından önemini ortaya konulabilmesi için bu günlerin nasıl kutlanabileceğini tartışın.

Çocukları dört gruba ayırın ve her grup için üzerinde çalışılacak üç ay belirleyin. Her gruba takvim sayfalarını, boyama malzemelerini, renkli kâğıtları ve takvimlerini hazırlamak için gerekli diğer malzemeleri verin.

4. Talimatlara açıklık getirin:
 - a. Önce her ayın tarihlerini girin.
 - b. Ardından, o ay içindeki önemli bayram günlerinin adlarını yazın ve bu günlerin belirginleşmesi için etrafını süsleyin. Bu süsleme, bayram gününün veya ilgili insan hakkının (hakları-

Kaynak:
Uyarlandığı kaynak, COMPASS: Gençlerle insan hakları eğitimi kılavuzu (Avrupa Konseyi, 2002), s. 263.

nın) niteliği ile uyumlu olmalıdır. Bir bayram 1 günden fazla sürüyorsa, sürdüğü bütün günleri işaretleyin. Okul tatil günlerini de dahil edin.

- c. Bu özel günler için "BAYRAM" başlıklı bir örtü hazırlayın. Öyle ki, bu örtü kaldırıldığında bakanlar için bir sürpriz olsun. Örtüyü, o günün üzerine selobant veya yapıştırıcı ile tutturun.
5. Sayfalar tamamlandığında, bunları herksin görebileceği şekilde duvara veya bir zemine yerleştirin. Çok önemli kimi bayramların bu listenin dışında kaldığını açıklayın.
6. Çocuklardan her birine üzerinde "DOĞUM GÜNÜ!" yazılı bir kare verin. Bunu alan her çocuk takvimde kendi doğum gününü bulacak, üzerine "...nın doğum günü" yazacak ve sonra bu günün üzerini "DOĞUM GÜNÜ!" yazılı kare ile kapatacaktır (bunun için kare o günün üzerine açılıp kapanır şekilde yapıştırılabilir veya iliştilerilebilir). Bu iş tamamlandığında, çocuklara doğum günlerinin neden insan haklarıyla ilişkili olduğunu sorun ve yaşamanın ve ad taşımanın herkes için bir hak olduğunu açıklayın.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorularla etkinliği tartışın:
 - a. Bu etkinlik hoşunuza gitti mi?
 - b. Bu etkinlik size takvimle ilgili bir şeyler öğretti mi? Ya insan haklarıyla ilgili?
 - c. Bu özel günlerden hangisini özellikle bekliyorsunuz? Neden?
2. Bu tür özel günleri kutluyor olmamıza karşın, insan haklarından her gün yararlandığımıza işaret edin. Şu tür sorular yöneltin:
 - a. Her gün yararlandığımız insan hakları neler? Şu anda hangi insan hakkından (haklarından) yararlanıyorsunuz?
 - b. Bu haklara bütün çocuklar sahip mi? Her çocuk bu haklardan yararlanma fırsatını bulabiliyor mu?
 - c. Kimseyi dışarıda bırakmadan her çocuğun haklarını korunması için neler yapabiliriz? Bunu sağlamak kimin işi?
3. Her ayın başında yeni takvim sayfasına başlayın.
 - a. O ayın özel günlerini ortaya çıkarmak için üzerlerindeki kapakları kaldırın.
 - b. İnsan haklarıyla ilişki kurarak özel günün/bayramın anlamını açıklayın.
 - c. Her birinin nasıl kutlanacağını birlikte planlayın.

Takip önerileri

Belirli bir insan hakları gününün haftası içinde, PUSULACIK'tan belirli bir bayram gününe ilişkin konuları ele alan bir etkinlik seçin. Bu seçim içinde, 56. sayfada yer alan konular şemasından yararlanın.

Eylem fikirleri

- Çocuklardan, doğum günleri dahil özel günler için kutlama planlamaları yapmalarını isteyin.
- Çocuklar, İnsan Hakları Günü veya Çocuk Hakları Günü gibi özel günlerin kutlamasını tüm topluluk düzeyinde yapmak isteyebilirler.

Kolaylaştırıcı için ipuçları

- Özel günlerden oluşan listenin tamamını kullanmayın. Çocuklar henüz bu günü bilmiyor olsalar bile grubunuzla ilgisi olan günleri seçin. Yıldız işareti konulan günler çocuklar ve/veya insan hakları açısından özel anlamı olan günlerdir.
- Gruplar takvim üzerinde çalışırken aralarında dolaşın ve üzerinde çalışılan özel günün anlamının çocuklar tarafından kavranmasını sağlayın.
- Eğer listenize ulusal veya yerel kültürel ve dinsel bayramları da dahil ederseniz, grubunuzdaki çocukların aileleri ve toplulukları tarafından kutlananları da katmayı unutmayın. Eğer bu konuda

herhangi bir kuşkunuz varsa çocuklardan evlerinden bu konuda bir liste getirmelerini isteyin.

- Çocuklardan her birinin doğum gününün eşit biçimde kutlanmasını sağlamak açısından, herkes için aynı ayrıcalık, tanınma ve özel muamele içeren grup törenleri geliştirin. Yerel kültüre göre, doğum günü yerine isim gününü kutlayabilirsiniz.
- Hazırlanan takvimin canlı ve renkli olmasının yollarını arayın. Gerekli ve uygun olduğunda her bayramın diğer dillerdeki sembollerinin ve adlarının kullanılmasını da özendirin.
- Uyarlamalar:
 - Daha küçük yaşlardaki çocuklar için:
 - Bir takvimden ayın günlerini alsınlar. Şu noktaya dikkatlerini çekin: Aylardaki gün sayıları 28/29, 30 ve 31 olarak değişir ve bu nedenle ayların ilk günleri farklı günler olabilir.
 - Üzerinde günleri olan bir takvim verin ve buraya özel günleri girmelerini söyleyin.
 - Daha büyük yaşlardaki çocuklar için: ÇHS'nin ve/veya İHEB'nin çocuk dostu versiyonlarını verin ve belirledikleri özel günlerle verdiğiniz resmi belgenin belirli maddeleri arasında ilişki kurmaya çalışmalarını sağlayın.

DAĞITILACAK MALZEME: AKILDA TUTULACAK GÜNLER

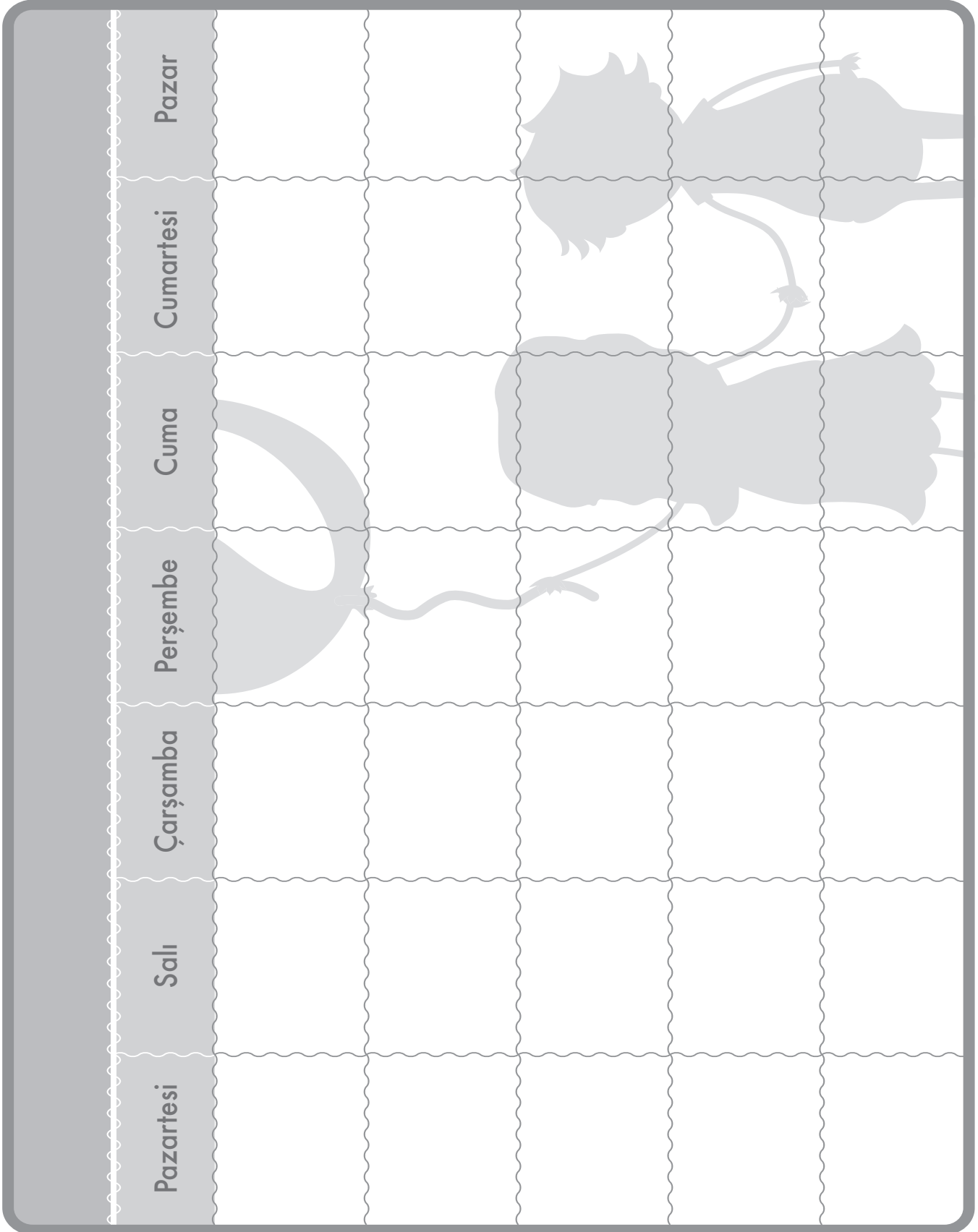
1 Ocak	Dünya Barış Günü
8 Mart	Uluslararası Kadınlar Günü
21 Mart	Dünya Ormancılık Günü
22 Mart	Dünya Su Günü
7 Nisan	Dünya Sağlık Günü
22 Nisan	Yeryüzü Günü
1 Mayıs	Uluslararası İşçi Bayramı
8 Mayıs	Dünya Kızılhaç ve Kızılay Günü
9 Mayıs	Avrupa Günü
15 Mayıs	International Day of Families
1 Haziran	Dünya Çocuk Günü*
5 Haziran	Dünya Çevre Günü
21 Haziran	Dünya Barış ve Dua Günü
7 Ağustos	Eğitim Günü
8 Eylül	Uluslararası Okuryazarlık Günü
1 Ekim	Uluslararası Müzik Günü
5 Ekim	Dünya Öğretmenler Günü
16 Ekim	Dünya Gıda Günü
25 Ekim	Birleşmiş Milletler Günü
9 Kasım	Irkçılığa Karşı Mücadele Günü
16 Kasım	Uluslararası Hoşgörü Günü
20 Kasım	Evrensel Çocuk Günü/Uluslararası Çocuk Hakları Günü
3 Aralık	Uluslararası Engelliler Günü
10 Aralık	İnsan Hakları Günü

* Çocuk günleri, BM ve UNESCO tarafından benimsenen günler olarak hem 1 Haziran'da Uluslararası Çocuk Günü, hem de 20 Kasım'da Evrensel Çocuk Günü olarak kutlanmaktadır. Ayrıca, birçok ülkenin kendi özel çocuk bayramı da vardır.

DAĞITILACAK MALZEME: TAKVİM SAYFASI

4. Bir Varmış Bir Yokmuş...

İyi bilinen bir öyküde kahramanların cinsiyetlerini bir değiştir, ne olduğunu gör

Konular	Demokrasi, ayrımcılık, Toplumsal cinsiyet eşitliği
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	7-13
Süre	40 dakika
Grup büyüklüğü	5-15 çocuk
Erkinlik türü	Öykü anlatma, tartışma
Genel bakış	Bilinen bir öyküyü kahramanlarının cinsiyetini değiştirerek yeniden anlatma, buradan hareketle cinsiyete dair kalıplaşmış yargıları tartışma
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Öykülerdeki ve gündelik yaşamdaki kalıplaşmış yargılara dayalı cinsiyet rollerini ve özelliklerini göstermek • Geleneksel ve geleneksel olmayan cinsiyet rollerini tartışmak • Toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek
Hazırlık	İyi bilinen bir öyküyü (roman, masal, film) karakterlerden çoğunun cinsiyetini değiştirerek yeniden yazın ve 10 dakikada anlatılacak hale getirin. Gerekirse adları ve diğer ayrıntıları da değiştirin. Öyküde, her iki cinsiyetten de, geleneksel tarzda davranan kişiler olsun (aşağıda Kül Kedisinin değiştirilmiş haline bakınız)
Malzemeler	Pano kağıtları (büyük boy kâğıtlar) ve kalemler

Yönerge

1. Çocuklara bir çember oluşturacak şekilde rahatça oturmalarını söyleyin. Onlara bir öykü anlatacağınızı onların da dikkatle dinlemeleri ve öyküde alışılmışın dışında noktalar olup olmadığına dikkat etmeleri gerektiğini açıklayın. Değiştirilmiş öyküyü çocuklara okuyun. Zaman zaman durarak “bu öyküde alışılmışın dışında bir şey var mı?” diye sorun. Çocukların hepsi rol değişimini anladıktan sonra öykünün geri kalan kısmını okumak gerekemeyebilir veya bu noktadan hemen sonuca geçebilirsiniz.
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak öyküyü tartışın:
 - a. Öyküyü beğendiniz mi?
 - b. Öyküde alışılmışın ötesinde bir şey gördünüz mü?
 - c. Alışılagediğiniz dışında bir şey olduğunu ne zaman anladınız? Örnekler vermelerini isteyin.
3. Gündelik yaşantımızdan ve beklentilerimizden farklı olan şeylerin bize alışılmışın dışında geldiğine işaret edin. Çocuklara, gündelik yaşamda erkekler ve kadınlar için alışılagedik özellikler ve etkinlikler düşünmelerini söyleyin. Önerilerini, aşağıdaki gibi bir tabloda toplayın.

Şema 1. Kalıplaşmış cinsiyet rolleri

	ERKEKLER/OĞLAN ÇOCUKLAR	KADINLAR/KIZ ÇOCUKLAR
ALIŞILAGELDİK ÖZELLİKLER	Meraklı, akıllı, cesur, gürültücü, macera sever, saldırgan, hırslı, kısa saçlı	Nazik, duyarlı, sakin, başkalarını düşünen, ürkek, uysal, güzel kokar, giyinip kuşanır, uzun saçlı
ALIŞILAGELDİK ETKİNLİKLER	Sporu sever, kavga eder, işe gider, harekete geçer, kamyon sürer	Evde kalır, ev işleri yapar, kolayca ağlar, dedikodu yapar, güzel giysilerden hoşlanır, böceklerden korkar

Kaynak: “Gender-Bender” adlı etkinlikten uyarlanmıştır, ABC İnsan Hakları Eğitimi, ilk ve orta dereceli okullar için pratik etkinlikler, Birleşmiş Milletler, OHCHR, New York, Cenevre, 2004, ve Myra Sadker Advocates: www.sadker.org

4. Bu şemayı tartışın:

- Bu şemayı öykünün bilindik versiyonu ile karşılaştırın. Karakterlerin yaptıkları tipik işler ve sergiledikleri özellikler var mı? (örneğin Kül Kedisi evde kalır, ağlar, kendisine kötü davranılır, güzel gisileri olur. Prens ise kendine eş bulmak için harekete geçer, Kül Kedisini bulmak için akıllıca bir plan yapar)
- Karakterlerin bu tipik özellikleri ve işleriyle tanındıkları başka öykülerin akıllarına gelip gelmediğini çocuklara sorun. Öyküler örneklendikçe bunları yazın ve çocuklara önerilerini açıklamalarını söyleyin.

5. Bu özellikler ve etkinlikler günümüzün gerçek kadınlarına ve erkeklerine uyuyor mu?

- Aşağıdaki gibi bir şema daha yapın ve çocuklardan önce öyküde, sonra da gerçek yaşamda olmak üzere alışlagelmişin dışında davranışlara ilişkin gözlemlerini kaydetmelerini söyleyin.

Şema 2. Kalıplaşmış olmayan cinsiyet rolleri

	YETİŞKİN/ERKEK ÇOCUKLAR	KADINLAR/KIZ ÇOCUKLAR
ALİŞİLMİŞİN DIŞINDA ÖZELLİKLER	Öyküde: Yardıma ihtiyacı var Kendi deneyiminizde:	Öyküde: Buyurucu, akıllı Kendi deneyiminizde:
ALİŞİLMİŞİN DIŞINDA ETKİNLİKLER	Öyküde: Ağlar, ev işleri yapar, güzel giysiler ister, evde kalır Kendi deneyiminizde:	Öyküde: Aktif olarak koca arar, arama organize eder Kendi deneyiminizde:

6. Aşağıdaki türde sorular sorarak iki şemayı karşılaştırın ve tartışın:

- Kahramanların böyle alışılmadık özellikler taşıdıkları ve işler yaptıkları başka öyküler aklınıza geliyor mu? Çocukların gelen öyküleri sözü edildikleri gibi sıralayın ve önerileri hakkında açıklama getirin.
- Sıra dışı özellikleri ve etkinlikleri olan gerçek yaşamdan kadınlar ve erkekler tanıyor musunuz? Çocuklara, sıra dışı özelliklerini ve etkinliklerini ve bunları neden sıra dışı olduklarını sorun.

7. “Kalıplaşmış yargı” sözcüğünü açıklayın ve örnekler verin.

8. Çocuklara, tipik özellikler ve etkinliklerle ilgili şemalarına bakmalarını söyleyin. Ardından onlara, bunlardan hangilerinin kadınlar ve erkeklerle ilgili biyolojik gerçekler olduğunu, hangilerinin ise inanç, tutum veya kalıp sınıfına gireceğini sorun.

9. Para kazanma, çocuk büyütme ve ev işleri yapma gibi rollerin günümüzde hem kadınların hem de erkeklerin ortak sorumlulukları olduğuna işaret edin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Çocuklar “kalıplaşmış yargı” kavramını kavradıklarında onlara aşağıdaki türde sorular yöneltin:

- Erkeklerin ve kadınların nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin kalıplaşmış yargılara karşı çıktıklarında insanlara nasıl davranılır?
- Kalıplaşmış yargılara dayalı yaklaşımlar, yetişkin erkekler ve erkek çocuklar açısından neden haksızdır? Peki ya kadınlar ve kızlar açısından?
- Toplumsal cinsiyet kalıpları kadınlar ve erkekler, erkek çocuklar ve kızlar arasında nasıl eşitsizlik yaratır?

2. Bu tür kalıplaşmış yargılara karşı çıkılmasında siz ne yapabilirsiniz?

3. Çocuklara, toplumsal cinsiyet kalıpları ile insan hakları arasında herhangi bir ilişki kurup kuramadıklarını sorun. Herkesin, cinsiyete dayalı kalıplaşmış yargılar dahil olmak üzere her tür ayrımcılıktan kurtulmuş olma hakkı olduğunu anlamalarına yardımcı olun.
4. Çocuklara etkinlik hakkında ne hissettiklerini sorun.

Takip önerileri

- Çocuklara, erkek ve kız çocukların daha eşit oldukları, geleneksel olanın dışında roller ve özellikler taşıdıkları başka öyküleri ve filmleri araştırmalarını söyleyin.
- 83. sayfadaki 'ERKEKLER AĞLAMAZ' ve 155. sayfadaki 'NEYİ SEVERİM VE NEYİ YAPARIM' başlıklı etkinlikler de cinsiyete dair kalıplaşmış yargıları ve yol açtıkları sonuçlarla ilgilidir.

Eylem fikirleri

5. Şu soruyu sorun: "Çevremizdeki insanlara, erkek çocukların/erkeklerin ve kız çocukların/kadınların davranması gerektiği gibi davranmadıkları için ayrımcılık uygulanıyor mu?
 - a. Özellikle çocukların gündelik yaşamlarından örnekler vermelerini isteyin.
 - b. Çocuklardan, böyle durumlarda ayrımcılığa karşı ne söyleyebilecekleri veya yapabilecekleri konusunda bir rol oyunu yapmalarını isteyin.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu etkinlikteki amacınız, toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirmek ve çocukları gerek kendilerinin gerekse başkalarının cinsiyet rolleriyle ilgili varsayımlarını sorgulamaya özendirmeaktır.
- Şu noktaya işaret edin: kadınların ve erkeklerin nasıl davrandıklarına ilişkin beklentiler ülkeden ülkeye, çevreden çevreye ve hatta aileden aileye farklılık gösterebilir. Bu arada "eşitliğin" her zaman "aynı olmak" anlamına gelmediğini de vurgulayın.
- Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme sorularını yöneltirken, bir konuda duyarlı davranın: Kimi çocuklarla, geleneksel olmayan cinsiyet rolleri nedeniyle zaten alay ediliyor, bu çocuklar bu yüzden dışlanmaya maruz kalıyor olabilir. Böylelerini rahatsız edebilecek tartışmalara izin vermeyin.
- Küçük çocuklar söz konusu olduğunda 'toplumsal cinsiyet' veya 'toplumsal cinsiyet rolleri' gibi terimleri kullanmanız gerekmez. Bununla birlikte, gelişim araştırmaları okul öncesi çağlardaki çocukların bile cinsiyetle ilgili farklı beklentileri anlayabildiklerini göstermektedir.

Uyarlamalar

- Daha büyük grup için: Dörder kişilik küçük gruplar oluşturun. Her birine Şema 1'i verin ve bu şemaya kadınların ve erkeklerin tipik etkinliklerini ve özelliklerini yazmalarını söyleyin. Grup temsilcileri elde ettikleri sonuçları sunabilirler. Grubun tümüyle geleneksel ve geleneksel olmayan rolleri tartışın. Ardından çocuklar küçük gruplarına gitsinler ve gerek öykülerde gerekse gündelik yaşamda kadınların ve erkeklerin geleneksel olmayan özellikleri ve etkinlikleriyle şemalarını tamamlasınlar. Grubun tümüyle yapılan tartışmanın ardından etkinliği bitirin.
- Daha büyük yaşlardaki çocuklar için: Masal yerine iyi bilinen bir romanı veya filmi seçin. Öyküye cinsiyet rolleri değiştirilmiş olarak başlayın ve başladıktan sonra öykünün gerisini çocuklar getirsin. Daha büyük yaşlardaki çocuklardan kimileri bilindik bir öyküyü değiştirip kendi başlarına değiştirilmiş haliyle anlatabilirler. Daha sonra küçük gruplardan her biri öyküsünü tüm grupla paylaşabilir.

DEĞİŞTİRİLMİŞ MASAL ÖRNEĞİ

Kül Kedisi

Bir zamanlar mutsuz bir **erkek** çocuk varmış. Bu çocuk **babasını** kaybettikten sonra **annesini** eve iki **oğlu** olan **dul bir başka adam** getirmiş. **Üvey babası** onu hiç sevmemiş. Adam her türlü hoş sözü **kendi oğulları** için söyler, iyi şeyleri ancak onlar için yapar, onları kayırırmış. **Son moda** giysiler, güzel yiyecekler ve özel muamele hep onların hakkıymış. Bizim zavallı ve mutsuz çocuğumuz ise hiçbirine layık görülmezmiş. Giydikleri, üvey kardeşlerinin eskileri, yedikleri ise onların yediklerinden arta kalanlarmış. Bütün gün çalıştığından, alışverişe gittiğinden, evde yemek pişirdiğinden ve temizlik işleri yaptığından dinlenecek zaman da bulamıyormuş. Ancak akşam olduğunda mutfaktaki ateşin önünde biraz oturmasına izin veriliyormuş.

Tek başına geçen bu uzun gecelerde çocuk bir yandan ağlayıp evdeki kediyle konuşurmuş. Kedi ona “miyav” dediğinde aslında söylediği şeymiş: “Haydi, keyiflen! Sende üvey kardeşlerinin hiçbirinde olmayan bir şey var ve o da güzellik.”

Kedinin söylediği doğruymuş. İslî pashî yüzüyle, döküntü giysileri içinde bile güzel bir çocukmuş. Üvey kardeşleri ise ne kadar iyi giyinirlerse giyinsinler, beceriksiz ve çirkinlermiş ve hep öyle kalacaklarmış.

Günlerden bir gün eve güzel yeni giysiler, ayakkabılar ve takılar gelmeye başlamış. Kraliçe bir balo düzenliyormuş ve üvey kardeşler de bu baloya davetlilermiş. Hepsi ayna karşısında baloya hazırlanıyormuş. Zavallı çocuk ise ayna karşısındakilerin giyinip kuşanmalarına ve süslenmelerine yardım ediyormuş. Kalkıp “ben gitmeyecek miyim” diye sormayı aklından bile geçirmemiş çünkü sorarsa “Sen mi? Sevgili **oğlum**, senin işin evde kalıp bulaşıkları yıkamak, yerleri silmek ve kardeşlerin için yatakları hazırlamak, çünkü eve yorgun dönecekler” türü bir yanıt alacağını biliyormuş.

Kardeşleri ve üvey babası gittiklerinde çocuk gözyaşlarını silmiş ve kediye bakıp iç geçirmiş. “O kadar mutsuzum ki.” Kedi de “miyav” demiş.

Tam o sırada mutfak ışıkla dolmuş ve bir peri ortaya çıkmış. Peri ona “sakın korkma” demiş ve devam etmiş: “Rüzgâr senin iç çekişlerini bana ulaştırdı. Baloya gitmek istediğini biliyorum ve gideceksin!”

Çocuk yanıtlamış: “Böyle çul çaput içinde nasıl giderim? Oradakiler beni gerisin geriye çevirir.” Peri gülümsemiş ve elindeki sihirli değneğiyle bir hareket yapmış. O anda çocuk kendini o güne kadar gördüğü en güzel giysiler içinde buluvermiş.

Peri: “Böylece giysi işini çözmüş olduk, şimdi sana bir araba bulmamız gerekiyor. Hiçbir kibar **bay** baloya yürüerek gitmez. Hemen bana bir kabak bul” demiş.

Çocuk “elbette” demiş.

Ardından peri kediye dönmüş, “bana yedi tane fare getir” demiş.

Çocuk elinde güzel bir kabakla dönmüş. Bu arada kedi de kilerde yedi fare yakalamış. “Güzel” demiş peri. Değneğiyle sihirli bir işaret yaptığında kabak göz alıcı bir arabaya, farelerden altısı da beyaz ata dönüşmüş. Yedinci fare ise, elinde kamçısı, arabayı sürececek son derece iyi giyimli, güzel bir **kadın** olmuş. Çocuk gözlerine inanamamış.

“Sarayda seni ben tanıtacağım. Emin ol, onuruna balo düzenlenen **Prences** senin güzelliğini görünce büyülenecek. Ancak sakın unutma: Balodan tam gece yarısı ayrılıp eve dönmelisin. Çünkü büyü tam gece yarısı bozulacak. Gece yarısından sonra araba kabağa, atlar ve arabacı da yeniden fareye dönecek. Sen ise gene o eski püskü giysilerin içinde olacaksın, ayağında da güzel dans ayakkabıları yerine o kaba saba şeyleri bulacaksın. Anlıyor musun?”

Çocuk gülümsemiş ve “evet, anlıyorum!” demiş.

DEĞİŞTİRİLMİŞ MASAL ÖRNEĞİ

Çocuk balo salonuna girdiğinde ortalıkta çıt çıkmıyormuş. Herkes sözünü yarıda kesip bu şık ve güzel insana hayranlıkla bakıyormuş.

Aralarında “bu kişi kim ki?” diye konuşmalar geçiyormuş. Üvey kardeşler de yeni gelenin kim olduğunu merak ediyormuş. Aslında, kırk yıl düşünseler gelen bu güzel kişinin kediyle konuşan kendi üvey kardeşleri olduğunu çıkarıramazlarmış.

Sonra **Prenses** gözlerini bu güzellikten kaçırılmaz olmuş. Ona doğru ilerlemiş ve dans etmek istediğini söylemiş. Ardından, orada bulunan bütün **genç beyleri** düş kırıklığına uğratarak gece boyunca hep onunla dans etmiş.

Dans ederlerken Prenses sürekli soruyormuş: “Güzel genç **adam**, kimsiniz siz?”

Gel gelelim, çocuk “Kim olduğum önemli mi? Nasıl olsa beni bir daha hiç göremeyeceksiniz” demekten başka bir şey söyleyemiyormuş.

Prenses ise ısrar ediyormuş: “Sizi tekrar göreceğim, bundan eminim.”

Çocuk baloda gerçekten iyi vakit geçiriyormuş. Ancak, aniden saatin sesini duymuş. Gece yarısını bildiren ilk ses! Perinin dediklerini anımsamış ve Prenses’in kollarından sıyrılarak veda bile etmeden aceleyle merdivenleri inmeye başlamış. Aceleyle koşarken, dans ayakkabılarından biri ayağından çıkmış, ancak durup almayı düşünmemiş bile. Ya saati geçirirse? Bu tam bir felaket olurmuş. Böylece gecenin karanlığına karışıp ortadan kaybolmuş.

Çocuğa delicesine aşık olan **Prenses** geride kalan ayakkabıyı almış ve ayağı bu ayakkabıya uyan **erkek**le evleneceğini ilan etmiş. Ardından hizmetkarlarına şu emri vermiş: “Ayağı bu ayakkabıya uyan kişiyi gidip her yerde arayın. O kişi bulunmadıkça hiçbir zaman huzur bulmayacağım.” Böylece **Prenses’in** yardımcıları her genç **erkeğin** ayağını ayakkabıyla denemeye başlamış.

Saraydaki görevlilerden biri çocuğun üvey kardeşleri ve **üvey babasıyla** yaşadığı eve geldiğinde, elindeki ayakkabıyı evdeki bütün **erkeklerde** deneyeceğini söylemiş. Diğer iki kardeşe ayakkabı hiç ama hiç uymamış. Görevli evde başka **genç erkek** olup olmadığını sorduğunda **üvey baba** “Yok” demiş. Ancak tam o sırada kedi **kadının** paçalarına yönelerek onu mutfağa doğru götürmüş.

Zavallı çocuk orada, küllerin yanında oturmaktaymış. Görevli ayakkabıyı bir de onda denemiş ve tam uyduğunu görmüş.

Üvey baba şaşkınlıkla: “Şu sefil ve dağınık çocuk baloda bulunmuş olamaz! Gidin **Prenses’e** iki **oğlumdan** biriyle evlenmesi gerektiğini söyleyin! Şunun ne kadar çirkin olduğunu görmüyor musunuz?” diyecek olmuş.

Ancak sözleri ağzına tıklıvermiş, çünkü peri ortaya çıkmış.

Değneğini kaldırarak “artık yeter!” diye bağırılmış. O anda çocuk bir kez daha gençlik ve şıklığın ışıltısı içinde o güzelim giysilere bürünmüş. **Üvey baba** ve üvey kardeşler şaşkınlıkla ona bakakalmışlar. Görevli “benimle gel **yakışıklı genç adam**, **Prenses** size nişan yüzüğü takmak için bekliyor” demiş. Böylece çocuk neşe içinde saraya yollanmış. **Prensesle** birkaç gün sonra evlenmişler ve hep mutluluk içinde yaşamışlar.

Kediye gelince; o yalnızca “miyav” demiş.

Masalın alındığı yer: Kül Kedisinin öyküleri: www.ucalgary.ca/~dkbrown/cinderella.html

5. Biz Aileyiz

Konular	Ayrımcılık, Aile, Toplumsal Cinsiyet
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	8-10
Süre	60 dakika
Grup büyüklüğü	8-30 çocuk
Erkinlik türü	Resim yapma, tartışma
Genel bakış	Çocuklar, resimler ve çizimleri kullanarak 'farklı' aile kavramlarını ve yapılarını tartışmalar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Çeşitliliğe ve farklılıklara hoşgörüyü geliştirme • Çocukları yetiştirilmenin farklı yolları üzerinde düşündürmek ve aile tanımını ele almalarını sağlamak • 'Alışılmış olmayan' aile yapılarında çocuklara karşı ayrımcılık konusunu tartışmak • Aile ile insan hakları arasındaki bağlantıyı ortaya çıkarmak
Hazırlık	• Küçük gruplardan her biri için farklı aile yapılarını gösteren bir dizi görsel malzeme/ fotoğraf (tek başına yaşayan ebeveyn, klasik yapı, aynı cinsiyetten çiftler, geniş aile, evlatlık çocuk, birkaç kuşağın birlikte olduğu geniş aile)
Malzemeler	• Her bir küçük grup için bütün resimlerin kopyaları

Yönerge

1. Bu etkinliğin, ailemiz olarak gördüğümüz kişilerle kendimizi özdeşleştirmenin ve birlikte yaşamının çeşitli yollarını ortaya çıkardığını anlatarak etkinliği tanıtır. Bütün çocukların hep aynı tip ailede yaşamadığını vurgulayın.
2. Her çocuktan birlikte yaşadıkları ailesini çizmesini isteyin (ayrıldıkları, "keşke olsa" dedikleri veya bir zamanlar üyesi oldukları aile değil, şimdiki aile). Bu çizime ayrıntıları eklemelerini teşvik edin (her aile üyesinin adı, yaşı, cinsiyeti).
3. Çocuklardan bildikleri diğer aile tiplerini tartışmalarını isteyin. Ardından, kendi ailelerine ilişkin çizimlerini sunsunlar.
4. Birlikte beyin fırtınası yapın ve mümkün olduğu kadar çok sayıda aile tipi çıkartın. Üzerinde durulmayan aile tiplerini siz ekleyin.
5. Çocukları 4-5 kişilik gruplara ayırın ve gruplardan her birine daha önce hazırlamış olduğunuz görsel malzemeleri/fotoğrafları verin. Gruplara bunlardaki başlıca farklılıkların veya her aileye ilişkin "alışılmış dışındaki" durumun ne olduğunu sorun. Gruplardakiler kendi aile resimlerini de ele alsınlar ve kendilerine verilen malzemelerde gösterilen ailelere benzeyip benzemediğini tartışsınlar.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Bu etkinlikte ne oldu?
 - b. Kendi ailenizi çizip sunmak kolay mıydı, zor muydu?
 - c. Diğer çocukların çizdikleri sizi şaşırttı mı? Neden?
 - d. Size verilen aile resimlerinde sizi şaşırtan yanlar var mıydı? Neden?
 - e. Aileler hakkında ne öğrendiniz?

- f. Sizce ailesi 'farklı' olan çocuk ne hisseder?
 - g. Bu çocukları nasıl destekleyebilirsiniz?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:
- a. Bütün çocukların bir ailede yaşama hakları var mıdır?
 - b. Bir ailede yaşamak önemli midir? Evetse neden, hayırsa neden?
 - c. Sizce hangi çocuklar belki de aileleriyle yaşamıyordu? Peki, bu çocuklar nerede yaşamaktadır?
 - d. Bu konumda çocuk tanıyor musunuz? Bu çocuklara nasıl destek olabilirsiniz?
 - e. Çocukların tüm haklarına saygı duyulmasını kim sağlar?

Takip önerileri

- 129. sayfadaki etkinlik 'KİM KARAR VERMELİ?' ailelerin birlikte nasıl yaşadıklarına ve kararları nasıl aldıklarına ilişkin soruları yanıtlamaktadır.
- Kalıplaşmış yargılardan doğan beklentiler başka etkinliklerde de ele alınmaktadır: 'RESİM OYUNLARI', (s. 174), 'ARKAMDA KİM VAR' (s. 57) ve 'DÜNYA YAZ KAMPİ' (s. 79).

Eylem fikirleri

- Yörenizdeki bir yetimhaneye veya çocuk yetiştirme yurduna bir dizi ziyaret düzenleyin. Oradaki çocuklarla tartışma veya dostluk grupları oluşturun.
- Eğer bulunduğunuz çevrede evlat edinme ya da koruyucu aile programları varsa gruptaki kimi çocuklar bu girişimlerde yer almak isteyebilir.
- Kimi çocuklar kendi 'Bir kardeş edin' girişimlerini başlatmak isteyebilir ve bu da okulda veya yaşadığımız çevrede gerçekleştirilebilir.

Kolaylaştırıcı için ipuçları

- Çocukların farklı veya alışılmadık dışında aile tarzları sunarken rahat olmalarını ve kendileriyle alay edilmemesini sağlayın. Alıştırma boyunca, hoşgörüyü, aileyi aile yapan duygulara ve değerlere vurgu yapın.
- Grubunuzda yer alan çocukların aile durumlarını önceden bilerek etkinliği onları utandırmayacak veya herhangi bir çocuğa rahatsızlık vermeyecek biçimde uyarlamak önemlidir.
- Etkinliğe başlamadan önce 209. sayfadaki AİLE VE ALTERNATİF BAKIM başlıklı arka plan bilgilerine bakın. Burada, etkinlik için yararlı olabilecek farklı aile biçimleri ve yapıları hakkında bilgi bulabilirsiniz.

Uyarılama

Etkinliği kısa tutmak için, ek aile resimleri olmadan gerçekleştirebilirsiniz. Çocukları küçük gruplara ayırırken, yenilerini göstermeden onlardan yalnızca kendi aile çizimleri üzerinde durmalarını isteyebilirsiniz. Bununla birlikte, grupta örneği olmayan aile tiplerinden söz etmek de önemlidir.

6. Çağdaş Masal

Kumdaki ayak izleri oturarak oluşmaz!

Konular	Ayrımcılık, Eğitim ve serbest zaman, Şiddet
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	8-13
Süre	60 dakika
Grup büyüklüğü	5-15 çocuk
Erkinlik türü	Öykü anlatma, tartışma
Genel bakış	Çocuklar bir dizi resimden hareketle sırayla öyküler anlatır
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuk işçiliği ve modern kölelik konularının tanıtılması • Aktif dinlemeyi geliştirme • Daha büyük çocuklar için: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) tanıtılması
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Düz bir tahta sopa hazırlayın • Her çocuk için çizimlerin kopyalarını çıkarın • Her çocuk için ÇHS'nin çocuk dostu versiyonu
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Tahta sopa • Dağıtılacak çizim süreci kopyaları • Çocuk dostu ÇHS kopyaları

Yönerge

1. Bir öyküyü özel bir şekilde dinlemeleri için çocukların daire şeklinde oturmalarını isteyin. Gizemli bir hava oluşturmaya çalışın. Onlara tahta sopayı gösterip bunun 'konuşma sopası' olduğunu söyleyin. Bu sopa kimin elindeyse ancak o konuşabilir. Her konuşan, daha sonra sopayı bir başkasına verir.
2. Resimleri çocukların hepsinin görebileceği şekilde yayın ve bu resimlerden hareketle hep birlikte Siwa adındaki bir kız çocukla ilgili bir öykü hazırlayacaklarını söyleyin. Sonra her çocuğa veya iki çocuğa bir tane olmak üzere resimleri dağıttın. Çocuğun veya iki çocuktan oluşan bir grubun eline hangi resim verilmişse o resim öykünün onlar tarafından anlatılacak bölümünü temsil etmektedir. Resimlerin neyi anlattığını düşünmeleri ve eğer ikili gruplarla çalışıyorlarsa konuyu birlikte tartışmaları için çocuklara zaman verin.
3. Sopayı önce siz elinize alın ve öykünün nasıl anlatılması gerektiği konusunda birkaç şey söyleyin. Ardından, sopayı öyküyü anlatmaya başlayacak olan çocuğa verin. Bir sonraki konuşmacı olmak isteyen çocuğun resmini kaldırıp göstermesini söyleyin. Eğer daha sonra söz almak isteyen birden fazla kişi varsa, o an konuşmuş olan elindeki sopayı tercih edeceği birine verir.
4. Öykü sonuna geldiğinde çocuklara bu resimlerin ardındaki gerçek öyküyü dinlemek isteyip istemediklerini sorun. Onlara Siwa'nın öyküsünü okuyun veya anlatın.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Öykünüze neyi temel aldınız? Resimler size başınızdandan geçen veya duyduğunuz bir olayı anımsattı mı?
 - b. Resimlerden hareketle kurduğunuz öykü gerçek öyküye yakın mıydı?
 - c. Siwa'nın öyküsü hakkında neler düşündünüz? Neler hissettiniz?
 - d. Siwa'nın öyküsüne ilişkin sorularınız var mı?

2. Aşağıdaki türde sorular sorarak çocuk işçiliğini ve modern kölelik biçimlerini tartışın:
 - a. Köle nedir?
 - b. Siwa'nın durumu hangi bakımlardan köleliğe benziyordu?
 - c. Siwa'nın öyküsünün sizin ülkenizde de gerçekleşmesi mümkün mü? Bu tür olaylar biliyor musunuz?
 - d. Bugün dünyamızda hâlâ köleler var mı?
3. Çocuklara ÇHS, İHEB veya AIHS'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi) çocuk dostu kopyalarını verin. Siwa'nın öyküsünü insan haklarıyla ilişkilendirin:
 - a. Çalışmaya zorlanan çocuklara ne olur?
 - b. Bu onların insan haklarını nasıl etkiler? Siwa'nın, ÇHS'de yer alıp da ihlal edilen bir hakkını söyleyebilir misiniz?
 - c. ÇHS çocukları nasıl korur?
 - d. Diğer insan hakları belgeleri de çocuklara koruma sağlıyor mu?

Takip önerileri

- Ürkütücü gelebilecek bir konuyla ilgili alıştırmaya tek başına bırakılmamalıdır. Ne kadar kısa olsa da, buna olumlu ve pozitif bir etkinlik ekleyip öyle devam edin. Örneğin 100. sayfadaki 'HAKLARIN HARİTAYA YERLEŞTİRİLMESİ' veya 184. sayfadaki 'SEYİRCİ KALMAKTAN YARDIM ETMEYE' gibi.
- Daha büyük yaşlardaki çocuklar için Avrupa Konseyi'nin benzer bir duruma ilişkin çizgi öykülerini kullanın. Uygun olup olmadığına bakmak için: www.hurights.eu/notforsale/fabia/en/01.html

Eylem fikirleri

- Çocuklar, ülkelerinde çocuk işçiliğini önlemeye yönelik yasal düzenlemeleri araştırabilirler. Yasal olarak çocukların ne kadar çalışmalarına izin verilebilir? Çocuklar belirli çalışma biçimlerine karşı korunuyor mu?
- Çocuklar, çocukların evlerinde ne kadar çalıştıklarını ve ne tür işler yaptıklarını ortaya çıkarmak için bir araştırma tasarlayıp uygulayabilirler. Aile üyeleriyle birlikte ve aile için yapılan işler çocuk işçiliği sayılır mı? (örneğin kardeşlere bakmak, ev işleri, ana babaya işlerinde yardımcı olma gibi). Büyüklerine yardımcı olma açısından erkek ve kız çocuklar eşit mi çalışıyor?
- Çocuklarla birlikte, çocuk işçiliğine ve insan kaçakçılığına karşı bir kampanya hazırlayın. Bunlardan ikincisi çocuklara yabancı bir konu gibi gelse de ilginç bulacaklardır.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Resimlere bakarak öykü anlatmakta çocukların yardıma ihtiyacı olabilir. Öyküyü anlatanlardan biri olarak sürece katılıp öykünün gerçek haline daha uygun anlatılması için yönlendirme yapabilirsiniz. Çocuklar ayrıca resimleri sırasıyla art arda koymakta da güçlük çekebilirler.
- Bir kavram olarak "kaçakçılık" konusunda açıklama yapmanız gerekebilir.
- Çocukların Siwa'nın öyküsü konusunda yöneltebilecekleri sorulara hazırlıklı olun. Çünkü bu öykü kimileri için şaşırtıcı veya sarsıcı gelebilir. Ayrıca, çocukların kendileri veya başkaları benzer bir duruma düştüğünde nereden yardım istenebileceğini de anlatın.
- Siwa'nın öyküsü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından karara bağlanan gerçek bir olaya dayanmaktadır (Siliadin v. Fransa, No. 73316/01). Burada yer alan öyküde ise Siwa'nın asıl ülkesinin ve gönderildiği ülkenin adı özellikle verilmemiştir (aslında Siwa'nın ülkesi Togo, gönderildiği yer de Fransa'dır). Bunun nedeni, kaçırılan çocukların çoğunun Afrikalı veya Avrupa dışında başka bir ülkeden oldukları, bu çocukların geldikleri tek yerin de Fransa olduğu şeklinde bir izlenim doğma-

sına meydan vermemektir. Ülkenizdeki durumu daha iyi yansıtması için öyküde değişiklikler yapabilirsiniz. Ancak, bu tür kaçakçılık olaylarının hep Avrupa dışından kaynaklandığı gibi bir izlenim vermeyin. Ne yazık ki böyle durumlarla Avrupa ülkeleri arasında da karşılaşılmaktadır.

- ÇHS dışında, çocukların çalıştırılmalarına karşı sağlanan diğer korumalardan da söz edebilecek durumda olun. Bunun için V. Bölüm'deki çocuk işçiliği konusuna (s. 237) ve 262. sayfada çocuk kaçakçılığı bölümlerine bakın.
- Çocukların, ailelerine yardımcı olmak için yaptıkları işlerle çocuk işçiliği arasındaki farkı görmelerine yardımcı olun. Bunu, çocuğun serbest zaman ve dinlenme, eğitim ve diğer haklarıyla ilişkilendirin.
- Tüm dünyada kız çocuklara daha az serbest zaman tanınmakta, onlardan erkek çocuklara göre daha çok ücretsiz iş yapmaları beklenmektedir. Kız ve erkek çocuklara yönelik beklentiler arasındaki farklılıklara işaret edip bu konuyu toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilişkilendirebilirsiniz.

Uyarlamalar

- Daha büyük yaşlardaki çocuklar için: Aşağıdaki türde sorular sorarak Siwa'nın öyküsünü Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile ilişkilendirin:
 - Siwa ve avukatı durumu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne götürdü. Bu mahkemeyi hiç duymuş muydunuz? Siwa'nın davasında değişmesi istenilen kimdi veya neydi?
 - AİHM Siwa davasında hangi kararı verdi? Sonuçta ne oldu?
 - Ülkeniz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni onayladı mı?
 - Bir çocuk olarak AİHM'ye başvurabilir misiniz? AİHM sizin için ne gibi şeyler yapabilir?
- Daha büyük yaşlardaki çocuklar için: İHEB ve ÇHS ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni karşılaştırın. Sözleşme'nin sade dille yazılmış bir versiyonu için bkz. www.youthinformation.com/Templates/Internal.asp?NodeID=90847
 - Daha küçük yaşlardaki çocuklar için: Resimlere numara koyun ve çocukların olayların akışını düzgün görebilmeleri için sıralayın.

Ek bilgiler

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi hakkında: www.echr.coe.int
- AİHM videosu için: www.coe.int/t/e/multimedia/defaulten.asp
- Avrupa Konseyi'nin İnsan Kaçakçılığına Karşı Mücadele Kampanyası için: www.coe.int/t/dg2/trafficking/campaign/defaulten.asp
- İnsan Hakları-Eşitlik Genel Müdürlüğü ile işbirliği halinde İletişim Müdürlüğü Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından hazırlanan Avrupa Konseyi broşürü 'İnsan Kaçakçılığına Karşı Harekete Geçilmesi 2006': (ayrıca bakınız: www.coe.int/t/dg2/trafficking/campaign/Source/English%20brochure.pdf)
- Avrupa Konseyi İnsan Kaçakçılığına Karşı Mücadele Sözleşmesi için ayrıca bakınız: www.coe.int/t/dg2/trafficking/campaign)

DAĞITILACAK MALZEME

SIWA'NIN ÖYKÜSÜ

Siwa'nın öyküsü

Bir zamanlar, çok da uzak olmayan bir geçmişte Siwa adında bir kız vardı. Siwa, annesi babası daha kendisi çok küçükken öldüğünden amcasıyla birlikte çok yoksul bir ülkede yaşıyordu.

Siwa büyüdüğünde dünyanın kendi ülkesinden çok daha büyük bir yer olduğunu, gidip görülecek ilginç pek çok ülkenin bulunduğunu öğrendi. Ancak, ülkesindeki başka pek çok kişi gibi Siwa da yoksuldu ve başka ülkelere gidip gezecek parası yoktu.

Derken bir gün amcası bir planla çıkıp geldi. Amcası, Siwa'yı zengin bir ülkeye, orada tanıdığı Bayan X'in yanına göndermeyi düşünüyordu. Siwa da bu fikre istekle katıldı, gidip bir başka ülkeyi görecek. Bayan X ile yapılan anlaşmaya göre kadın Siwa'ya bir uçak bileti alacak, Siwa da bu biletin parasını çıkarıncaya kadar Bayan X'in evinde kalıp işlerinde aileye yardımcı olacaktı. Ayrıca Bayan X Siwa'yı okula da gönderecek, geldiği ülkede rahatça oraya buraya gidebilmesi için gerekli yasal işlemleri de yapacaktı.

Ne var ki, Siwa ülkeye gelip Bayan X'in evine yerleşince işler ters gitmeye başladı. Siwa'nın umduğunun tersine, Bayan X ona hiç de sıcak davranmıyordu. Çocuklara bakması, evdeki tüm işleri tek başına yapması isteniyordu. "Okulum ne olacak" diye sorduğunda kadın daha beklemesi gerektiğini söylüyordu.

Bir süre sonra Bayan X Siwa'ya artık Bayan Y'nin yanında kalacağını söyledi. Siwa da artık okula gidebileceği ve yeni ülkede daha iyi bir yaşam sürdüreceği umuduna kapıldı. Gelgelelim, Bayan Y Bayan X'ten de kötü çıktı. Yaşam Siwa için daha da güçleşti. Artık sabahları çok erken işe koyuluyor, gece geç vakte kadar çalışıyordu. Ancak çocukların odasında yerde yattığından rahat uyuyamıyor, gece uyanıp ağlayan bebeğe bakmak zorunda kalıyordu. Temizlik, yemek yapma ve çocuklara bakma gibi işler dışında şöyle bir dışarı çıkıp gezmesine bile izin verilmiyordu. Tam bir azaptı ve Afrika'dan ayrıldığına pişman olmuştu.

Bir sabah Siwa dinsel bir gerekçe ileri sürerek evden çıkma izni alabildi. Ancak, oraya gitmek yerine cesaretini toplayıp bir komşunun kapısını çaldı. Evde oturan genç çifte durumunu anlatıp yardım istedi. Genç çift Siwa'nın öyküsünü dinlediğinde çok etkilendi. Günümüzde bir insana böyle köle gibi davranılabileceğini hiç düşünmemişlerdi. Siwa'nın öyküsü onlara eski zamanlardan kalma bir masal gibi gelmişti, yalnız Siwa'nın durumunda ona yardım edecek bir peri de yoktu. Kendi sorununu kendisi çözmek zorundaydı.

Çift Siwa'yı evlerine aldı ve durumu polise bildirdi. Araştırma yapan polis Bayan X ve Bayan Y'yi yargıya sevk etti. Ancak bu kişilerin yargılanıp suçlu bulunmaları Siwa'yı tatmin etmeyecekti. Onun asıl istediği kendi başına geleceğinin başka hiçbir çocuğun başına gelmemesiydi. Dolayısıyla, bir avukatın da yardımıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde dava açtı. Bu davada, Bayan X'in yaşadığı ülkedeki yasaların bu tür bir köleliğe meydan veremeyecek şekilde değiştirilmesi isteniyordu. Mahkeme Siwa'yı haklı buldu ve ülkeye gelecekte benzer zorla çalıştırma olaylarının ortaya çıkmasını önleyecek düzenlemeler yapma yükümlülüğü getirdi. Siwa sonunda mutlu oldu. Bayan Y'nin evinde bir mahkûm gibi yaşamaktan kurtulmanın ötesinde kendi yaşadıklarının başka hiçbir çocuğun başına gelmemesini de sağlamıştı.

Kaynak: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde görülen Siliadin-Fransa davasından uyarlanmıştır, Dava No. 73316/01.

7. Dünya Yaz Kampı

En sevdiğim etkinlik en çok sevdiğilerimi seçmektir!

Konular	Ayrımcılık, Genel olarak insan hakları
Zorluk	Düzyey 2-3
Yaş	8-13
Süre	45-60 dakika
Grup büyüklüğü	En çok 20 çocuk
Erkinlik türü	Öncelik sıralaması, müzakere, tartışma
Genel bakış	Çocuklar kişilerin özelliklerinin de yer aldığı bir listeden çadır arkadaşlarını seçerler ve tercihlerine dayanak olan varsayımları tartışır
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Kişisel kalıplaşmış düşüncelerin ve önyargıların incelenmesi ve bunların kaynakları üzerinde düşünülmesi • Eşitliğin ve ayırım gözetmemenin özendirilmesi
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • 12 kampçıdan oluşan bir liste hazırlayın veya grubunuza uygun kişilerden bir liste oluşturun. Bunlardan en az biri gerçekte var olmayan bir yerden olmalıdır • Alternatif: listeyi tahtaya yazın • Her çocuk için etkinlikler listesinin bir kopyasını çıkarın. Burada kamp hakkında bilgiler, yerine getirilecek görev ve 12 kampçı da yer almalı • Alternatif: listeyi tahtaya yazın
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Etkinlikler listesinin her çocuk için bir kopyası ve her çocuk için bir kalem • Her grup için kâğıt ve tahta kalemi

Yönerge

1. Çocuklardan her birine etkinlikler listesiyle bir kalem verin. Senaryoyu ve yönergeleri etkinlikler sayfasında belirtin. Kampçılarının özelliklerini yüksek sesle okuyun.
2. Sonra çocuklardan, kampçılar listesine bakarak çadırlarını paylaşmak istedikleri üç çocuğu seçmelerini isteyin. Bu sırada kimse konuşmamalıdır.
3. Herkes seçimini yaptıktan sonra çocukları 3-5 kişilik gruplara ayırın. Görevlerini anlatın:
 - a. Kampın sizin bulunduğunuz bölümünde dört çadır var. Her çadır dört kişilik. Grubunuzdaki kişi sayısı ve her çadır için üç kişi daha olunca toplam en fazla 16 kişi olması gerekiyor. Kendi grubunuzda, bu dört çadırdan her birinde kimlerin kalacağını belirleyin. Elinizdeki kâğıda dört çadır şekli yapın, her çadırdaki kalacak dört kişiyi belirtin ve bunu tahtaya asın.
4. Çocuklara diğer grupların çadır şemalarına bakmaları için zaman tanıyın. Sonra kampçılar listesini sırayla okuyun ve bu kişinin her grup tarafından hangi çadıra verildiğini ortaya çıkarın. Böylece çocuklar aynı kampçılara başka kimlerin seçtiğini de öğrenmiş olacaktır.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Etkinliğin sonuçlarını tartışın:
 - a. Sizinle aynı çadırdaki kalacak diğer üç kişiyi seçmek güç oldu mu? Olduysa neden, olmadıysa neden?
 - b. Kimi çocukları çadır paylaşımı için çok kişinin seçmiş olduğu durumlar var mı? Neden?
 - c. Hiç seçilmeyenler de var mı? Neden?
 - d. Adını hiç bilmediğiniz bir yerden gelen çocuğu seçmeye sizi ne yöneltti?

Uyarlandığı kaynak: 'Euro-rail à la carte', 'Herkes Farklı-Herkes Eşit' kampanyasında kullanılan eğitim paketi, Avrupa Konseyi, 1995.

2. Bu etkinlik sonrasında neler hissettiniz?
 - a. Grup tartışmalarında komik herhangi bir şey oldu mu?
 - b. Grup içinde anlaşmaya varmak güç mü oldu?
 - c. Sonuçtan kim memnun, kim değil?
 - d. Kendiniz hakkında yeni bir şey öğrendiniz mi? Tercihlerinizi nasıl yaptığınız hakkında?
3. Bu etkinliği gerçek yaşamdaki durumlarla karşılaştırın:
 - a. Durum gerçekçi miydi?
 - b. Kiminle birlikte olacağınız konusunda tercih yapmanızı gerektirecek başka durumlar aklınıza geliyor mu?
 - c. Seçim yapmak nasıl bir şey?
 - d. Gerçek yaşamda seçilmek nasıl bir şey? Seçilmemek?
 - e. Gerçek yaşamda buna benzer ne tür tercihler yapıyorsunuz?
 - f. Bütün çocukların tercihte bulunma hakkı var mıdır? Tercih edilme hakkı?
4. Hiç görmediklerimiz dahil başkaları hakkında nasıl görüş oluşturduğumuzu tartışın:
 - a. Çocukları ne aynı yapar? Ne onları farklı yapar?
 - b. Hiç karşılaşmadığınız çocukların hep aynı oldukları fikrine nereden varıyorsunuz?
 - c. Bu çocukların nereden geldiklerini nasıl öğreniyorsunuz?
 - d. Sizin hakkınızda kalıplaşmış yargılar taşıyan kişiler var mı? Çocuklar hakkında?
 - e. Sizin başkaları hakkında kalıplaşmış yargılarınız var mı?
 - f. Kalıplaşmış yargılara dayalı haksız görüşler belirtmekten kaçınmak için neler yapabiliriz?
 - g. Kalıplaşmış yargılar neden ayrımcılığa yol açar?

Takip önerileri

- 180. sayfadaki 'SEVGİLİ GÜNLÜK' aynı güne ilişkin yorumları karşılaştırmaktadır.
- 205. sayfadaki 'ZABDERFİLİO' bilinmeyenden duyulan korkunun sonuçlarını ele almaktadır.
- 86. sayfadaki 'GÖZLER BAĞLI', 172. sayfadaki 'RESİM OYUNLARI' ve 57. sayfadaki 'ARKAMDA KİM VAR?' farklı kalıp yargıları ele almaktadır.

Eylem fikirleri

- Grubun eş veya ekip belirleyeceği bir sonraki seferde çocuklara bu etkinliği ve tercih konusunda neler öğrendiklerini anımsatın.
- Kendiniz de bir yaz kampı düzenleyin: Halen Avrupa'da bu tür kampları finanse eden programlar vardır. 13 yaşından büyükler söz konusu olduğunda ise Avrupa Komisyonu'nun Gençlik Programı ile temasa geçin.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Kalıplaşmış yargıları güçlendirecek şeylerden kaçınmaya çalışın. Böyle bir durum etkinliğin amacını da boşa çıkarır.
- Küçük gruplar için ideal çocuk sayısı 4'tür. Her çocuk üç kampçı belirler. Ancak, etkinlik daha küçük gruplarla da yapılabilir. Böyle durumlarda toplam 16 çocuğa ulaşmak için gruptakinin kampçı seçip eklemesi veya çıkarması gerekir.
- İstedığınız öğrenme sonuçlarına ulaşmak ve etkinliği bu doğrultuda biçimlendirmek için kampçılar listesini titizlikle seçin ve/veya uyarlayın. Grubunuzdan herhangi bir çocuğun kampçılardan birine benziyor olmamasına dikkat edin. Küçük çocuklar için, tanımlamaları, özellikle gelinen yer-

leri basitleştirin. Ancak, listedeki kampçılardan birinin hiç olmayan bir yerden geliyor olması mutlaka gereklidir. Çünkü böylece çocuklar hiçbir şey bilmedikleri bir konuda tercih yapmak durumunda kalacaklardır.

- Eğer bu çocuklar için yaz kampı veya aynı çadırı paylaşma gibi durumlar gerçekçi değilse, gene yakın ilişkiyi (örneğin okulda aynı sırada olma, aynı yurttan ve odada kalma gibi) öngören bir başka ortam düşünün.
- Kampçılar listesine ilişkin soruları yanıtlamaktan kaçının. Çocukların tercihlerini sadece bu listeden hareketle yapabileceklerini vurgulayın.
- Kimi çocuklar tercih yapamayabilirler ve çadırı kiminle paylaşacaklarının kendileri için önemli olmadığını söyleyebilirler. Bu durumda onlara çadırlarını kiminle paylaşmak istemediklerini sorun. Böyle bir durumda da sonuçlar karşılaştırılabilir.
- Gruptaki kimi çocuklar çadırı kendi aralarında paylaşıp 'yabancı kampçılara' başka çadırlara koymayı tercih edebilirler. Böyle durumlarda müdahale etmeyin, çünkü sonuçlar pek çok şeyi ortaya koyabilir. Bu arada, çocuklara kendileri gibi kişileri tercih etmelerinin yanlış bir şey olduğu izlenimini de vermeyin. Her tercihin mutlaka bir ayrımcılık içermesi gibi bir kural yoktur.

Uyarlamalar

- Etkinliği daha kısa tutmak için:
 - Çadırlar daha küçük tutulabilir. Böylece her çocuk bir veya iki çadır arkadaşı seçer.
 - Aralarından tercih yapılacak kampçı sayısı daha az tutulabilir.
 - 3. adımdaki küçük grup çalışmasından vazgeçilebilir.
 - Küçük gruplarda karar alınmasını kolaylaştırmak için, grup üyeleri tarafından tercih edilen tüm kampçıların listesini yapın. Ardından, bütün kampçılar paylaşılınca kadar her çocuk sırayla tercih belirtir.
- Daha küçük yaşlardaki çocuklar için:
 - Etkinliği daha kısa tutmak için yukarıda önerilenlerden yararlanın.
 - Kampçılarla ilgili anlatımlar daha küçük yaşlardaki çocuklar gözetilerek uyarlanabilir (örneğin Moğolistan veya Kung-Fu tişörtlü küçük çocuklar için herhangi bir anlam ifade edemeyebilir).

DAĞITILACAK MALZEME: ETKİNLİKLER

Dünya yaz kampı

Siz ve dünyanın dört bir tarafından çocuklar Dünya Yaz Kampına henüz yeni geldiniz. Kimse birbirini tanımıyor. Kamp yöneticileri iki hafta süreyle çadırınızda kimlerin kalacağını seçebileceğinizi söyledi. Her çadırda dört çocuk kalacak. Sizinle aynı çadırda kalacak üç çocuğu seçebileceksiniz.

Kampçılar

Bu listeden, çadırınızı paylaşmak istediğiniz 3 çocuk seçin!

1. _____
2. _____
3. _____

1. Bacağı kırık ve değnekle yürüyebilen bir çocuk.
2. Kendi ülkenizden, kulağında altın küpe olan Roman bir çocuk.
3. Avustralya'dan kızıl saçlı ve çilli bir çocuk.
4. Japonya'dan Kung Fu tişörtlü bir çocuk.
5. ABD'den şişman bir çocuk
6. Transmarinia'dan çekingen bir çocuk.
7. Afrika'dan göçmen bir çocuk
8. Yanında rehber köpeği olan kör bir çocuk.
9. Kalın gözlüklü ve yüzü benli bir çocuk.
10. İngiltere okul üniformalı bir çocuk.
11. Almanya'dan gelen, siyah gözlü ve üzerinde kuru kafa bulunan bir tişört giyen bir Türk çocuk.
12. Latin Amerika'dan geleneksel giysileri içinde bir çocuk.
13. İletişim için işaret dili kullanan bir çocuk.
14. Moğolistan'dan çok uzun siyah saçları olan bir çocuk.
15. Kendi ülkenizden, pek de akıllı gibi görünmeyen bir çocuk.
16. Filistin'den tek kolunu kaybetmiş bir çocuk.
17. Çok düzgün konuşan sarışın bir çocuk.
18. Sürekli hıçkırığı var gibi görünen bir çocuk.
19. Tam sizinki gibi ceketli olan bir çocuk.
20. Sürekli MP3 dinleyen bir çocuk.

8. Erkekler Ağlamaz!

Ve Kızlar Daha Akıllıdır...

Konular	Ayrımcılık, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Genel insan hakları
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	8-13
Süre	90 dakika
Grup büyüklüğü	8-20 çocuk
Etkinlik türü	Tartışma, sahne sunumları şeklinde ifadeler
Genel bakış	Çocuklar, tahrik edici açıklamalara ilişkin aralarında tartışıp kendi sahne sunumlarını hazırlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Cinsiyetçi kalıpların ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin tartışılması • Hoşgörüyü geliştirme • Kalıplaşmış yargıların nasıl ayrımcılık yarattığının sergilenmesi
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Listedeki üç ifade seçin veya kendiniz yenilerini oluşturun • Dört işaret hazırlayın: Katılıyorum/Bilmiyorum/Düşünüyorum/Katılmıyorum • Bunları birer birer odanın dört köşesine yerleştirin • Skeç için ek ifadeler seçin ve bunları ayrı kâğıt parçaları üzerine yazın
Malzemeler	• İşaretlerin ve ifadelerin üzerine yazılacağı kâğıt parçaları

Yönerge

Bölüm 1: Konum Alma

- Etkinliğin ilk bölümünü çocuklara açıklayın:
 - Odanın dört köşesi vardır. Köşelerden her birinde şu ifadelerden biri yer alır: Katılıyorum/Bilmiyorum/Düşünüyorum/Katılmıyorum.
 - Teker teker üç ayrı ifadeyi okuyacaksınız. Katılma, bilmeme, üzerinde düşünme veya katılmama durumlarına göre çocuklar bu ifadeler hakkında ilgili köşede konumlanacaklardır.
- İlk ifadeyi okuyun ve çocukların ilgili köşelerde yerlerini almaları için bekleyin. Sonra, farklı köşelerdeki çocuklara neden bu konumu aldıklarını sorun. Başka açıklamaları duyduktan sonra fikirlerini değiştirtip başka bir köşede yer almak isteyip istemediklerini sorun. Bu işlemi üç ifade için de tekrarlayın.
- Çocukları yeniden bir araya toplayın ve etkinliğin bu bölümünü tartışın:
 - Bu etkinlikle ilgili sizi şaşırtan herhangi bir şey oldu mu?
 - Sizce bu ifadeler konusunda neden farklı farklı düşünceler ortaya çıktı?
 - Herhangi bir arkadaşınızın gerekçeleri sizin fikrinizi değiştirdi mi? Neden?
 - Hangi konumun daha haklı olduğunu nasıl belirleyebiliriz?

Bölüm 2: Bir Konumun Canlandırılması

- Çocukları en fazla beş kişilik gruplara ayırın ve sonra her gruba ayrı bir ifade verin. Her grup 15 dakika içinde bu ifadeyi okuyacak, tartışacak ve bu ifadeyle ilgili mesaj içeren kısa bir oyun (skeç) hazırlayacaktır.
- Her gruptan hazırladığı skeci sahnelemesini isteyin. Ardından, izleyenlere bu oyunun ne gibi bir mesaj içerdiğini sorun. Bu görüşler alındıktan sonra oyunu sahneleyenlere aslında hangi mesajı vermek istediklerini sorun.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak cinsiyetçi kalıplaşmış yargıların etkilerini tartışın:
 - a. Bu ifadelerde benzer olan yan neydi? Bunlara benzer başka ifadeler biliyor musunuz?
 - b. Bu gruptaki erkekler veya kızlar için farklı kurallar ve beklentiler var mı? Sınıfta ve okulda? Aile içinde? Sizce bunlar anlamlı mı?
 - c. Kız ve erkek çocukların nasıl olmaları ve ne yapmaları beklendiği konusunda başka fikirler aklınıza geliyor mu? Benzer fikirler ülkemizin başka bölgelerinde de var mı? Avrupa'da? Dünyada?
 - d. Bir erkek veya kız bu fikirlere katılmayıp başka bir şey olmak veya başka türlü davranmak isterse ne olur? Kendiniz hiç böyle bir durumda oldunuz mu? Neler hissettiniz? Ne yaptınız?
 - e. Erkek ve kadınlardan beklenenler çocuklar gibi yetişkinleri de etkiliyor mu?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak cinsiyetçi kalıpları ayrımcılıkla ilişkilendirin:
 - a. Erkeklerle ve kadınlara ilişkin bu tür ifadeler seçeneklerimizi nasıl daraltıyor? Örnek verebilir misiniz?
 - b. Bu tür sınırlamalar insan haklarını nasıl ve ne yönde etkiliyor?
 - c. Erkek ve kız çocukların istedikleri gibi özgürce davranabilmelerini sağlamak için gelecekte neler yapabiliriz?

Takip önerileri

- 144. sayfadaki 'NE GÜZEL DÜNYA' görüntüler ve gerçekliklere odaklanmaktadır.
- 67. sayfadaki 'BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ' da cinsiyete dair kalıplaşmış yargılarla ilgilidir.

Eylem fikirleri

Çocuklarla birlikte, gruptakilerin birbirlerine nasıl davranmaları gerektiğine ve erkeklerle kızlara eşit muamelenin nasıl sağlanacağına ilişkin kişisel 'davranış kuralları' hazırlayın. Bunu duvara asın ve grup içinde anlaşmazlıklar baş gösterdiğinde bu belgeye başvurun.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu etkinliğin konusunu oluşturan kalıplaşmış yargıları pekiştirecek tutumlardan kaçının. Cinsiyetle ilgili kendi önyargılarınızı ve kalıplaşmış yargılarınızı da hesaba katın ve bunları grup kolaylaştırıcısı olarak çocuklara da aktarabileceğinizi unutmayın.
- Kızlar ve erkeklerin fiziksel açıdan farklı olmalarına karşın eşit haklara sahip olduklarını ortaya koyan ifadeler seçin. Seçtiğiniz ifadeler görüş farklılıklarını açığa çıkaracak ölçüde tartışılabilir olsun.
- Kızlarla erkekleri kutuplaştırmaktan kaçının. Oyunlar için, gruba göre, tek cinsiyetli veya cinsiyet açısından dengeli gruplar oluşturabilirsiniz.
- Ana babanın tutumları çocukları güçlü biçimde etkiler. Bu etkinlikle ilgili olarak ana babalardan hem pozitif hem de negatif tepkiler alabilirsiniz.

Uyarlamalar:

- Etkinliği daha kısa tutmak için yalnızca grubunuz açısından en anlamlı bölümünü uygulayın.
- Skeç sahnelemek yerine çocuklardan görsel sunum da isteyebilirsiniz (çizim, karikatür, dergilerden kesilen resimlerle kolaj, vb.)

ÖRNEK İFADELER

- Kuklalarla yalnızca kızlar oynar.
- Erkek çocuklar ağlamaz.
- Erkek çocuklar etek giymez.
- Bir kız çocuk, patron olamaz.
- Yalnızca erkekler futbol oynar.
- Kızlar zayıf, erkekler güçlüdür.
- Kız çocuklar annelerine, erkek çocuklar babalarına yardım ederler.
- Erkek çocuk olmaktansa kız çocuk olmak daha iyidir.
- Bir iş ters gidince ilk olarak suç erkek çocuğa yıkılır.
- Erkek çocuklar “kötü sözler” söyleyebilir, ama kızlar söyleyemez.
- Kız çocuklar erkeklerden daha akıllıdır.
- Kavgaları kızlar kazanır çünkü kızlar mızıkçılık yapar.
- Erkek çocukların birbirine vurması normaldir, ama kızlarınki değildir.
- Erkek çocuklar kızlardan daha tembeldir.
- Kız çocuklar erkeklerden daha iyi yalan söyler.

9. Gözler Bağlı

Bakma, yalnızca dinle!

Konular	Ayrımcılık, Sağlık ve refah, Katılım
Zorluk	Düzyey 1
Yaş	6-8
Süre	45 + dakika
Grup büyüklüğü	4-20 çocuk
Erkinlik türü	Simülasyon, tartışma
Genel bakış	Gözleri bağlı çocuklar bir kâğıt bebeği giydirmeye çalışıyor
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> Engelli çocukların kendilerine özgü haklarının ve ihtiyaçlarının kavranması Grup içinde işbirliğinin ve farklı iletişim biçimlerinin geliştirilmesi
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> Her 4 çocuk için bir tane olmak üzere kâğıt veya kartondan bebek yapılması Bunların duvara asılması Her bebek için kâğıttan giysi hazırlanması Diğer malzemelerin (model, elbise, eşarp) her grup için hazırlanması
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> 4 kişilik her grup için bir eşarp Bebek modelleri ve elbiseleri için kâğıt veya karton Elbiselerin model bebekler üzerine tutturulması için yapıştırıcı, selobant veya iğne

Yönerge

- Çocuklara engelli herhangi bir kişi tanıyıp tanımadıklarını sorun. İnsanlarda ne tür engellilik durumları olabilir?
- Çocuklara, kör olmanın nasıl bir şey olduğunu hiç düşünüp düşünmediklerini sorun. Yapılacak etkinliğin, bir körün ne durumda olduğuna ilişkin fikir verme amacını taşıdığını açıklayın.
- Çocukları dörder kişilik gruplara ayırın. Onlara, kâğıt bebekleri ve her biri için hazırlanan giysileri gösterin. Gruptaki herkesin sırayla gözleri bağlı olarak kâğıt bebeği giydireceğini söyleyin.
- Gruplara içlerinden birinin gözlerini bir eşarpla bağlamalarını söyleyin. Sonra gruptaki diğerleri, gözleri bağlı arkadaşlarına tek tek giysiler verecek, gözleri bağlı olan da bu giysileri kâğıt bebeğe giydirmeye çalışacaktır. Bu sırada grup üyeleri mümkün olduğunca az konuşacak, yalnızca gözleri bağlı olan yardım istediğinde onu yönlendirecektir.
- Etkinliğin akıcılığını sürdürmek için, gözleri bağlı kişi bebeği giydirmeyi başarmış olsun olmasın, yaklaşık 4 dakika sonra rolleri değiştirin. Etkinliği, gruptaki her üye "kör olma" deneyimi yaşayın-caya kadar sürdürün.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

- Etkinlik hakkında şu tür sorular yöneltin:
 - "Kör olmak" nasıl bir şeydi?
 - Üstlendiğiniz görev zor muydu? Neden?
 - Grubunuzdan size yardımcı olan yönlendirmeler aldınız mı? Grubunuzdakiler size nasıl daha fazla yardım edebilirdi?
 - Yönlendirme yaparken neler hissettiniz? Kimi yönlendirmelerin açıklanması zor muydu?
 - Eğer gerçekten birtakım görme sorunlarınız olsaydı, başka hangi şeyleri yapmak sizin için zor olurdu? Bu durumda yapılması zor ve kolay olan neler aklınıza geliyor?

- f. Yapmaktan hoşlandığınız ve bir engeliniz olsa bile gene de kolayca yapabileceğiniz şeyler neler? Peki ya zor olanlar? Zor olsa bile bunları yapmaktan gene de hoşlanırmıydınız?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak engellilik durumu temelinde kalıplaşmış yargıları çizin:
 - a. Sizce engelli çocuklar ne tür şeyleri yapmaktan hoşlanırlar? Bunlar sizin yapmaktan hoşlandığınız şeylerden farklı mı? Evetse neden, hayırsa neden?
 - b. Sizce engelli çocukların da arkadaşları var mıdır? Engelli çocukların arkadaşları da diğer engelli çocuklar mıdır? Engelli bir çocukla arkadaş olmayı neler güçleştirebilir? Böyle bir arkadaşlığı ilginç kılacak şeyler neler olabilir?
 - c. Sizce engelli çocuklar büyüdüklerinde ne olmak isterler? Engelliler sizden farklı insanlar mı? Evetse neden, hayırsa neden?
 - d. Bu etkinlik, görme engelli çocukların, iyi gören kişilerin kolaylıkla yapabilecekleri işler için nasıl zaman zaman yardıma ihtiyaç duyacaklarını anlamanıza yardımcı olacaktır. Yardımcı olunması gereken başka engellilik durumları aklınıza geliyor mu?
 - e. Herkesin, eksiksiz bir yaşam için ihtiyaç duyulan şeylere hakkı vardır. Sizin ihtiyaç duyduklarınız neler? Engelli çocukların da bunlara ihtiyacı var mı?

Takip önerileri

- Çocuklara, herkesin gözlerinin bağlı olarak yapabilecekleri bir etkinliği düşünmelerini söyleyin. Güvenlik nedenleriyle oturarak yapılan bir etkinlik seçin (örneğin, tahmin oyunu, rol canlandırma gibi). Hem olmayan hem de engelliliğe rağmen olan becerileri titizlikle vurgulayın. Bu etkinlik, görme engelli çocukların da katılabileceği şekilde nasıl uyarlanabilir?
- Yardım ihtiyacının karşılanmasının yardım edecek kişiye ne tür güçlükler getirdiğini vurgulamak için, örneğin “güven yürüyüşü” gibi bir etkinliğe geçebilirsiniz. Bu etkinlikte gözleri bağlı kişi, bir başkası tarafından güvenli bir yere götürülür. Ardından roller değişir. Etkinlikten sonra bilgi alın.
- Çocuklara, kısıtlı hareket imkânları gibi başka engellilik durumları ile ilgili deneyimler için fırsat tanıyın (örneğin çuval yarışı, koltuk değnekleriyle yürüme, tek kolun askıda olması gibi). Veya konuşamama, okuyamama, sayı sayamama gibi durumları ele alın.
- Bu kitapta, engelli çocukların durumlarını ele alan başka etkinlikler de vardır. Örneğin 177. sayfadaki ‘SESSİZ KONUŞMACI’ işitme engelli çocukları ele almakta, 60. sayfadaki ‘BİLGİ BEDENİ’ de dışlanmanın engelli çocukların gelişimi üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir.

Eylem fikirleri

- Çocuklar, toplanma veya yaşam alanlarını, okullarını veya topluluklarını değerlendirmeye tabi tutabilirler: engelli bir kişi buralarda rahatça ve güvenli biçimde yaşayabilir, çalışabilir ve oynayabilir mi? Bu yerleri engelliler için daha elverişli ve erişilebilir hale getirmek için yapılabilecek şeyler var mı?
- Çevrenizde engelli çocuklar nerelerde yaşıyor ve okula gidiyor? Çocuklar, özel ihtiyaçları olan engelli çocukların nerede yaşadıklarını ve okuduklarını, diğer çocukların arasına katılıp katılmadıklarını araştırabilirler.
- Başka bir okuldan, kuruluştan veya çocuk grubundan engelli veya karma bir grup çocukla bir buluşma düzenleyin.

Kolaylaştırıcı için ipuçları

- Bu etkinlik, gruptaki çocuklardan hiçbirinin engelli olmadığını varsayar. Oysa birçok çocuk grubunda bu durum hemen fark edilmese bile en az birkaç engelli vardır (sözelimi, gözlük kullanan çocukların görme kusurları olduğu söylenebilir). Çocuklara ve kendilerine veya engellilik durumlarına ilişkin algılamalarına karşı duyarlı olun. Sınıfta engelli çocuklar varsa, bu çocuklardan bilgi

alma sorularının bazılarına verilen yanıtların açıklanmasında kaynak kişiler olarak yararlanın. Ancak, bunun için önce mutlaka böyle bir rolde rahat edip edemeyeceklerini özel olarak sorun.

- Engelli kişilerin yardıma duydukları ihtiyaca ilişkin tartışmayı, aslında bu kişilerin birçok işi kendi başlarına da yapabileceklerini vurgulayarak dengeleyin. Engelli kişilerin başka herkes gibi aynı temel ihtiyaçları ve hakları olduğunun altını çizin.
- Çocuk şekilleri cırt cırt bant, selobant veya iğneyle tutturulabilir (veya mantar pano üzerine iliştirilecek kâğıt veya kartonlar kullanabilirsiniz).

Çeşitlemeler

- Yalnızca bir veya iki kâğıt bebek de kullanıp çocuklardan bu bebeklerin üzerine farklı giysiler koymalarını isteyebilirsiniz. İki kâğıt bebek yaparsanız bunlardan biri erkek diğeri kız olabilir. Ancak aynı kâğıt bebeği bir kız bir erkek olarak değişiklik yaparak da kullanabilirsiniz. Bu arada, toplumsal cinsiyet konularıyla engellilikle ilgili kalıplaşmış yargıları gündeme getirebilirsiniz.
- Eğer elinizde büyük tabaka kâğıtlar varsa, kâğıt bebekleri kullanacak grup üyelerini buraya resmedebilirsiniz.

10. Grubumuz için bir Anayasa

Benim haklarımdan kim sorumlu?

Konular	Yurttaşlık, Demokrasi, Katılım
Zorluk	Düzyey 3
Yaş	10-13
Süre	Aşama 1: 60-90 dakika; Aşama 2: 30-45 dakika
Grup büyüklüğü	10-30 çocuk
Etkinlik türü	Tartışma, fikir birliği oluşturma, kural koyma
Genel bakış	Çocuklar, haklarını ve sorumluluklarını ortaya koyan bir grup 'anayasası' oluştururlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Haklarla sorumluluklar arasındaki ilişkinin kavranması • Haklarla sorumlulukların gündelik yaşamda birbirine bağlanması • Hakların oluşturulmasında ve korunmasında katılımın önemini vurgulanması • Grup için üzerinde fikir birliğine varılmış bir dizi kural ve sorumluluğun belirlenmesi
Hazırlık	Yok
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Her katılımcı için kâğıt kalem • Pano kağıdı (büyük kâğıt) ve tahta kalemleri • Tercihe bağlı: Basitleştirilmiş ÇHS kopyaları

Yönerge

Aşama Bir

- Halen kavramış oldukları birtakım kısıtlamalardan başlayarak çocukların kurallar ve sorumluluklar konusundaki birikimlerini ortaya çıkarmaya çalışın. Örneğin, onlardan şu tür cümleleri tamamlamalarını isteyin: “Benim... hakkım yok, çünkü...(Öfkelenişimde başkalarına vurma gibi bir hakkım yok, çünkü başka insanlara kötü davranma hakkım yok). Bunları sıralayın ve çocuklardan ifadeleri olumsuzdan olumluya çevirmelerini isteyin (örnek: Bana vurulmaması hakkım var/Bana adil davranılması benim hakkım).
- Çocuklar yukarıda örneklenen türde olumlu hak ifade etme sürecini kavradıklarında, katılımcıları 4-5 kişilik küçük gruplara ayırın. Her gruba kâğıt ve tahta kalemi verin ve şu açıklamaları yapın:
 - Küçük gruplardan her biri, grubun tümü için üç veya dört temel kural belirleyip yazacak.
 - İfadeler, “Herkes... Hakkına sahiptir” şeklinde olacak (örneğin, “Herkesin katılım hakkı vardır” gibi).
 - Bir ifadenin bir hak olarak sonuçta kâğıda yazılabilmesi için, gruptaki herkesin bu konuda görüş birliği içinde olması gerekir.
 - Amaçlanan çok sayıda kural oluşturmak değil, herkesin benimsediği kuralları belirlemektir.
- Daha sonra grupları yeniden bir araya getirin ve grupların her birinden belirledikleri kuralları sunmasını isteyin. Söylenenleri, aşağıda örneklenen türde bir tabloya kaydedin.
 - Önce, grupların belirledikleri somut hakları sorun. Benzer hakları birleştirin, ifadeleri değiştirecekseniz bunun için grubun onayını alın. Bunların hepsini tablodaki ‘Haklar’ sütununa yazın.
 - Belirli bir hakkı yazdıktan sonra, bu haktan herkesin yararlanabilmesi için her bireye özel olarak ne tür sorumluluklar düşüğünü sorun. Bunu da, sağ taraftaki ‘Sorumluluklar’ sütununa yazın. Bunları “Benim... sorumluluğum var” veya “...yapmalıyım” şeklinde ifade edin.

- Sonra her hakkın hangi sorumluluğu getirdiğini sorun. Bunları haklar sütununun yanındaki sütuna yazın ve birinci tekil şahıs ifadesi kullanın (örneğin, “Benim, herhangi bir kişiyi katılımdan dışlama sorumluluğum var”).

ANAYASA	
HAKLAR	SORUMLULUKLAR
Herkesin adil muamele görme hakkı vardır. Herkesin görüşünü dile getirme hakkı vardır.	Herkes adil davranma sorumluluğum var. Herkes görüşünü ifade etme hakkı tanımalıyım.

- Küçük grupların yazdıkları tüm hakları ve sorumlulukları buraya dahil ettikten sonra çocuklardan taslak anayasalarını gözden geçirmelerini isteyin.
 - Çok sayıda pek de iyi olmayan kuraldansa az sayıda iyi kural olmasının daha tercih edilir olduğuna dikkat çekin. Bu haklar ve sorumluluklar arasında birleştirilebilecek olanlar var mı? Listeden çıkarılabilecek olanlar var mı?
 - Buraya eklenmesi gereken başka haklar ve sorumluluklar var mı?
- Haklar ve sorumluluklar listesi tamamlandığında, bu ifadeleri grupları için bir ‘anayasa’ gibi kullanıp kullanamayacaklarını çocuklara sorun.
 - Kendi koydukları bu kurallara uymaya istekliler mi?
 - Bu ‘anayasa’ya uyulmasını sağlamaktan kim sorumlu olacak?
 - Biri, bu haklardan birini ihlal ederse ne olur?
 - Kurallara uymamanın sonuçları olmalı mı? Neden?
- ‘Anayasa’nın son haline geldiğinizde bunun temiz bir kopyasını çıkartın ve görünebilir bir yere asın. Gerek yetişkinlerin gerekse çocukların birlikte çalışıp oyun oynarken bu kuralları gözeteceklerini açıklayın.
- Kuralların ve sorumlulukların, herkesin haklarına saygı gösterildiği bir ortamda birlikte yaşamaya yardımcı olduğunu vurgulayarak tartışmayı sonlandırın. Kurallar, bizim haklarımızı (katılma, görüş oluşturma, öğrenme, oyun oynama, vb.) korur, bizi güvende ve sağlıklı tutar ve ayrıca bizlere başkalarının haklarına saygılı olma sorumluluğunu getirir.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Çocuklardan bu etkinlikle ilgili deneyimlerini paylaşmalarını isteyin.
 - a. Küçük grupta haklar listesi hazırlanması güç oldu mu? Sorumluluklar listesini çıkarmak kolay mıydı?
 - b. Grupta birlikte çalışmak kolay mıydı? Bir grupta hep birlikte çalışmanın avantajları ve dezavantajları neler?
 - c. Haklara ilişkin olarak, grubun tümünün katılmadığı görüşler oldu mu? Neler ve neden?
 - d. Üzerinde anlaşmaya varılamayan görüşler sonra ne oldu? Bir anlaşma sağlamak için gruptaki başkalarını bu konuda ikna etmeye çalışan biri çıktı mı? Daha sonra yeniden üzerinde durulan görüş oldu mu?
 - e. Bu etkinlikte siz kendiniz hakkında yeni neler öğrendiniz? Kurallar ve sorumluluklar konusunda neler öğrendiniz?
 - f. Demokrasi hakkında herhangi bir şey öğrendiniz mi?
2. Aşağıdaki türde sorularla kuralların ve sorumlulukların amacını tartışın ve verilen yanıtları bir yere kaydedin:
 - a. Kendi yaşamınızda ne tür kurallar var? (örneğin evde, okulda, başka ortamlarda). Bu kuralları kim koydu?

- b. Ne tür sorumluluklarınız var? Bu sorumlulukları size kim verdi?
 - c. Yetişkinlerin de kuralları ve sorumlulukları var mı? Bu kurallar ve sorumluluklar nereden geldi?
 - d. Neden hepimizin kuralları ve sorumlulukları var? Bunlara gerçekten ihtiyacımız var mı?
 - e. Birisi kurallara uymadığında ne olur? Kurallara uymamanın birtakım sonuçları da olmalı mı? Neden?
3. Aşağıdaki türde sorularla hakların ve sorumlulukların yerine getirilmesi konusunu tartışın:
- a. Şimdi haklar ve sorumluluklar üzerinde anlaştığınıza göre, bunlara herkesin uymasını nasıl sağlayacaksınız?
 - b. Bu haklara saygı duyulmasını sağlamak kim sorumlu olacak?
 - c. Kurallara uymamanın kimi sonuçları da olmalı mı? Bu sonuçların neler olacağına kim karar verecek?

Aşama İki

1. Anayasanın hazırlanmasından birkaç gün veya hafta sonra çocuklara bu belgeyi yeniden ele almalarını söyleyin. Onlara kuralların genellikle iyileştirilmesi, listeden düşülmesi veya yeni kuralların eklenmesi gerektiğini hatırlatın.
 - a. Daha önce belirledikleri kuralları ve sorumlulukları gene sahipleniyorlar mı?
 - b. Kimi sorumlulukların yerine getirilmesi diğerlerine göre daha mı güç? Neden?
 - c. Hazırladıkları anayasada değiştirilmesi gereken yerler var mı? Çıkarılması veya eklenmesi gereken şeyler?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak kuralların ve sorumlulukların yerine getirilmesi konusunu tartışın:
 - a. Kimi haklar diğerlerine göre daha fazla ihlal ediliyor mu? Neden?
 - b. Bu haklara saygı gösterilmesi sorumluluğunu kim üstlenmiş durumda?
 - c. Bir kişi grup kurallarını ihlal ederse ne yapılacağına kim karar veriyor?
 - d. Kuralları ihlal edenin katlanacağı sonuçlar konusunda grubun birlikte çalışması gerekiyor mu?

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

- Grupta, grubun kendi koyduğu kuralların geçerli olmasının ne anlama geldiğini tartışın. Süreçle, demokrasilerde yasaların nasıl yapıldığı arasında paralellik kurun.
 - Grubumuz için bir anayasa hazırlamanın yararı oldu mu?
 - Grubun kendi kurallarını kendisinin koyması nasıl bir anlam taşıyor?

Takip önerileri

- Her çocuğun grup anayasasının bir kopyasını bulundurması yerinde olabilir.
- Grup içinde sorun veya çatışma çıktığında bunları çözüme bağlamak için grup anayasasına başvurun. Gerçek yaşamda baş gösteren sorunlar çoğu kez eldeki 'anayasa'ya yeniden dönülüp bakılmasına vesile olur.
- Evre 2 Adım 2'yi daha ileri götürerek çocukların kuralların ihlal edilmesine karşı uygulanacak yaptırımları belirlemelerine yardımcı olabilirsiniz.
- Çocuklara 292. sayfadaki ÇHS'nin basitleştirilmiş metnini verin. Onlardan, kendi anayasaları ile tüm dünya çocuklarının haklarını içeren bu belgeyi karşılaştırmalarını isteyin. ÇHS'de yer alıp da kendi anayasalarına eklemek istedikleri haklar ve bunlara karşılık düşen sorumluluklar var mı?
- Daha büyük yaşlardaki çocuklarla, kendi haklarını tanımlayan ayrı ve özel bir sözleşmeye neden gerek duyulduğunu tartışın. Çocukların yetişkinlerinkinden daha farklı insan hakları var mı? Farklı

sorumlulukları? Sorumluluklarla, ÇHS'de yer alan gelişim halindeki yetenekler ilkesi arasındaki ilişkiyi kavramalarında çocuklara yardımcı olun.

- Çocukları demokratik karar alma süreçlerine dahil eden 103. sayfadaki 'HER OY ÖNEMLİDİR' bölümü iyi bir ön çalışma veya takip etkinliği olarak kullanılabilir.

Eylem fikirleri

- Okullarının, takım veya kulüplerinin çocukların haklarını koruyan ve kollayan kuralları veya politikaları olup olmadığını, bu kuralların karşılığında sorumluluklarının da belirtilmiş olup olmadığını çocuklara sorun. Eğer yanıtlar olumlu ise onlardan bu kuralları değerlendirmelerini isteyin:
 - Kuralları kimler koymuş?
 - Bu kurallar akıllarına yatıyor mu?
 - Bunlar değiştirilebilir mi? Değiştirilebilirse nasıl?
 - Bu kurallara uyulmadığında ne olur?

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Kimi çocuklar 'anayasa' sözcüğüne veya kavramına yabancı olabilirler. Bunu dikkate alarak bu sözcüğü tanıtmayıp (Evre 1, Adım 4) belgeye basitçe 'grubumuz için kurallar ve sorumluluklar' diyebilirsiniz. Ancak, bu etkinlikten önce çocuklara 'anayasa' kavramını tanıtmada durumunda çocuklardan şu sorulara yanıt vermelerini isteyebilirsiniz:
 - Ülkemizin bir anayasası var mı?
 - Anayasamızda neler yer alıyor?
 - Anayasayı kim yazdı? Ne zaman yazıldı?
 - Anayasaya uyulup uyulmadığına kim bakıyor?
 - Birisi anayasaya uymadığında ne yapılır?
- Pek çok çocuk kurallara olumsuz gözle bakar. Kuralları, kendi özgürlüklerini sınırlayan şeyler olarak görür. Birlikte yaşamak için kuralların neden gerekli olduğunu tartışmak ve onlara bu konuda örnekler vermek için belirli bir zaman ayırabilirsiniz.
- Küçük çocuklar, başkalarına yönelik kişisel yükümlülükler anlamındaki sorumluluklarla (örneğin sıraya girmek, farklılıklara saygı, şiddetten kaçınma gibi) yetişkinlerin kendilerine koydukları sınırlamalar veya verdikleri görevler (örneğin dişlerini fırçalama, yatağını düzeltme, okulda el kaldırarak söz alma, ev ödevlerini yapma gibi) arasındaki farkı görmekte yardıma ihtiyaç duyabilirler.
- Gerek yetişkinler gerekse çocuklar, herkesin hakları ile rolleri/sorumlulukları arasındaki bağlantıyı vurgulayın. Kurallara saygı göstermenin yanı sıra kuralları uygulama sorumluluğunu da gündeme getirin.

Uyarlamalar

1. Bu etkinliği daha küçük yaşlardaki çocuklar için basitleştirmek üzere deneyimin somut olmasına dikkat edin:
 - a. Tartışmaların haklar ve sorumluluklara odaklanmasına dikkat edin.
 - b. Kurallar, uygulama ve uygulama sorumluluğu gibi konularda karmaşık ayrıntılara girmeyin.
2. Daha büyük yaşlardaki çocuklar için haklar, kurallar ve sorumluluklarla ilgili biraz daha ayrıntıya inebilirsiniz ve Aşağıdaki türde sorularla bilgi alabilirsiniz:
 - a. Haklarla kurallar arasındaki ilişki nedir?
 - b. Kurallarla sorumluluklar arasındaki fark nedir?

11. Haberlerde İnsan Hakları

Hiçbir haber iyi haber değildir – sahiden öyle mi?

Konular	Genel insan hakları, Medya ve internet
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	10-13
Süre	45 dakika
Grup büyüklüğü	10-30 çocuk
Erkinlik rürü	Medya taraması, poster hazırlanması, tartışma
Genel bakış	Çocuklar, yararlanılan, ihlal edilen ve savunulan insan hakları için gazeteleri tararlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Medyada ve gündelik yaşamda insan hakları ile ilgili farkındalık geliştirilmesi • Medyanın insan hakları konularını nasıl ele aldığıının incelenmesi
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Çeşitli gazetelerden derleme • Her grup için pano kâğıtları (büyük boy kâğıtlar)
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Gazete sayfaları • Pano kâğıtları (büyük boy kâğıtlar) • Selobant veya yapıştırıcı, makas • İşaret kalemleri • Çocuk dostu İHEB kopyaları

Yönerge

1. Bu etkinliğin haberlerde insan haklarıyla ilgili olduğunu açıklayın. Çocuklara insan haklarıyla ilgili daha önceki etkinlikleri ve tartışmaları anımsatıp İHEB'yi yeniden tanıttın.
2. Çocukları küçük gruplara ayırın. Her gruba bir gazeteyi veya gazetenin sayfalarını, makas, yapıştırıcı veya bant, tahta kalemi ve aşağıda örneği verildiği şekilde hazırlanmış pano kâğıtlarını verin.
3. Etkinlikle ilgili açıklama yapın. Haberler dışında başka ne tür bilgilerin de insan haklarıyla ilişkili olabileceğine ilişkin örnekler verin.
 - a. Gruplardan her biri, gazetede yer alan haberleri kullanarak bir poster hazırlayacaktır. Gazetelere, üç kategoriden haber bulmak için bakmalarını söyleyin:
 - i. kullanılan veya yararlanılan haklar
 - ii. ihlal veya inkâr edilen haklar
 - iii. korunan haklar
 - b. Gazetelerde yalnızca haberler kısmına değil, spor, duyuru ve reklamlar gibi yerlere de bakmalarını söyleyin.
 - c. İnsan haklarıyla ilgili bir haber ya da yorum gördüklerinde bunu kesip hazırladıkları posterde uygun yere yapıştırınsınlar.
 - d. Belirlenen her kategori için bir haber-yorum bulduklarında, birini seçip aşağıdaki sorulara yanıt vererek bunu analiz etmelerini isteyin:
4. Bu anlatılarda özel olarak hangi hak gündemde? Bunları ilgili maddelerin yanına sıralayın.
 - a. Haklardan her birini kapsamak üzere ilgili İHEB maddesini (maddelerini) bulun ve listeye yazın.
 - i. çocuklar yanıtlarını posterin altındaki boş yere yazacaklar ve bunu analiz edilen öyküyle bir ok uzatarak birleştirecektir.
5. Her gruptan bir çocuğun hazırladıkları posteri sunmasını isteyin.

Kaynak: *Human Rights Here and Now* (Minnesota Üniversitesi İnsan Hakları Kaynakları Merkezi, 1998)'den uyarlanmıştır. www.umn.edu/humanrts/edumat/hreduseries/hereandnow/Part-3/Activity6.htm

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

6. Her bir grubun posterinden bir veya iki öykü seçin ve gruptan bu öykülerin İHEB açısından analizini yapmalarını isteyin:
 - a. Öykülerin veya haberlerin insan haklarıyla ilişkilendirilmesi güç oldu mu?
 - b. Öykülerin çoğu insan hakları ile ilgili miydi?
 - c. İHEB'nin hangi maddeleri söz konusuydular?
 - d. Genç bir insan olarak sizi en çok hangi haklar ilgilendiriyor?
7. Aşağıdaki türde sorularla etkinliği tartışın:
 - a. Hangi kategorideki hak öyküleri sizin bulmanız açısından en kolaydı? Hangileri en güçtü? Niçin?
 - b. İHEB'nin kimi maddeleri diğerlerine göre daha sık karşınıza çıktı mı? Hiç gündeme gelmeyen var mıydı? Bu durumu nasıl açıklarsınız?
 - c. Kaç madde insan haklarından açık biçimde bahsediyordu? Kaç tanesi insan haklarıyla ilgili olduğu halde bu sözcükleri kullanıyordu? Sizce bu terimler neden kullanılmamış?
 - d. Çocuk haklarından özel olarak bahsedildiği durumlar var mıydı?
 - e. Bu öykülerden yola çıkılırsa, sizce bugün dünyada insan hakları ne durumda? Avrupa'da? Sizin kendi yaşam çevrenizde?
 - f. Bu öykülerde insan haklarının korunması adına neler yapılıyordu? Bu işleri kim yapıyordu?

Takip önerileri

- 100. sayfadaki 'HAKLARIN HARİTAYA YERLEŞTİRİLMESİ' ve 171. sayfadaki 'PUSULACIK MUHA-BİRİ' etkinlikleri çocuklardan kendi yaşam çevrelerine insan hakları açısından bakmalarını istemektedir. Bu iki etkinlikten ikincisi ayrıca çocukları gözlemleriyle ilgili haber vermeye yöneltmektedir.

Eylem fikirleri

- Posterler asılı dursun, çocukları başka gazete kupürleri getirmeye özendirin. Yeni gazete vb. kupürleri eklendiğinde posterleri yeniden değerlendirin.
- Grup açısından özel önem taşıyan bir haklar konusu seçin ve bununla ilgili olarak grubun belirleyeceği düzeyde (yerel, ulusal, uluslararası) bir farkındalık geliştirme kampanyası gerçekleştirin (örneğin, mülkiyet hakkı yoksullukla ilişkilendirilebilir; eğitim hakkı, özellikle kaliteli eğitim konusuyula ilişkilendirilebilir).

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Seçimlerinizi çeşitli gazetelerden ve haber dergilerinden yapın. Bunların mutlaka son döneme ait olmaları gerekmez.
- Çocukları, gazetelerin haber bölümleri dışında kalan yerleriyle de ilgilenmeye yöneltin. Örneğin ilanlar: mülkiyet hakkı; evlilik veya ölüm ilanları: evlilik, kültür, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü; spor: serbest zaman hakkı; kişisel ilanlar ve toplantı duyuruları: örgütlenme ve toplantı yapma hakkı.
- En başlarda grupla yakından ilgilenin ki üstlendikleri görevi tam kavrayabilsinler.
- Çeşitleme: Sınıf posterleri için buldukları malzemeleri birleştirerek bütün gruplar her kategori için üç ayrı poster hazırlar.
- Daha küçük çocuklar için uyarlamalar:
 - Yalnızca iki kategori isteyin: yararlanılan haklar ve ihlal veya inkâr edilen haklar.
 - Adım 3'te yer alan analizi atlayın.

- Çocukların gündelik yaşamdaki insan hakları deneyimlerine odaklanan bilgi alıcı sorular yöneltilsin.
- Daha büyük çocuklar için uyarlamalar:
 - Çocuklardan, insan haklarıyla ilgili aynı durumların farklı gazeteler ve/veya medya kanallarınca nasıl ele alındığını karşılaştırmalarını isteyin. Aynı durumlara verilen önem konusunda ne tür farklılıklar görülüyor? Hangisi nereleri öne çıkarmış? Aynı olay farklı biçimlerde anlatılmış mı? Herhangi birinde insan haklarından açıkça söz ediliyor mu?
 - Katılımcılardan televizyonda bir haber programı izlemelerini, kapsanan konuları ve insan haklarıyla ilgili konulara ayrılan zamanı yazmalarını isteyin.

DAĞITILACAK MALZEME: ÖRNEK AFİŞ

YARARLANILAN HAKLAR		İNKÂR YA DA İHLAL EDİLEN HAKLAR		SAVUNULAN HAKLAR	
Analiz		Analiz		Analiz	
Hak	İHEB Maddesi	Hak	İHEB Maddesi	Hak	İHEB Maddesi

12. Haklar Dönencesi

Haklarımı herkese göstermekten gurur duyuyorum!

Konular	Genel olarak insan hakları, Toplumsal cinsiyet eşitliği
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	10-13
Süre	120-180 dakika
Grup büyüklüğü	1-20 çocuk
Erkinlik rürü	Yaratıcı etkinlik
Genel bakış	Çocuklar, kendileri açısından en önemli saydıkları hakları asılı duran hareketli nesnelere gösterirler (etkinliğin sonundaki örneğe bakınız)
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Temel hakların içeriğini ve anlamını tartışmak • Kendi çevrenizde hangi haklara saygı gösterildiğini ortaya çıkarmak • Haklarla ilişkili olarak cinsiyet farklılıklarını ortaya çıkarmak
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Teknikleri iyi öğrenmek için hareketli parçalar (devingen) yapma pratiği • Neyi kastettiğinizi göstermek için bir devingen hazırlanması • On hakkın kısa bir versiyonunun pano kağıtlarına veya tahtaya yazılması • Kâğıttan insan şekilleri kesilmesi
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • İnsan şeklinde kesilmiş beyaz karton parçaları • Boyama malzemesi • Her çocuğa her renkten üçer tane olmak üzere mavi, beyaz ve kırmızı kâğıt şeritler • Hakları sıralamak üzere pano kağıtları veya tahta • Her biri 20 cm uzunluğunda küçük ve hafif çıtalar (ağaç, plastik veya madeni) • İnce ip • Bant, yapıştırıcı veya zimba; toplu iğne veya küçük çivi • Makas • Tercihe bağlı: resimlerini kesmek için dergi

Yönerge

1. Çocuklara bir devingen örneği göstererek etkinliğe başlayın ve bir insan hakları devingeni yapacağınızı anlatın (şekle bakın).
2. Çocuklara, yaşamlarında önem taşıyan her şeyi düşünüp sıralamaları için ikişerli gruplar halinde düşünmelerini söyleyin (aile, arkadaşlar, yiyecek, ev, okul, oyun).
3. Çocuklardan her birine üzeri boş, kesilmiş bir insan şekli verin. Bunu alan her çocuk şeklin arkasına adını yazacak ve şekli kendilerini temsil edecek şekilde süsleyecektir.
4. Şunu vurgulayarak açıklamalarınıza devam edin: herkesin tüm insan haklarına ihtiyacı vardır ve bunların arasında bazılarını seçemeyiz. Ancak gene de, hazırladıkları şekillerde kendileri açısından en çok önem taşıyan hakları göstereceklerdir. Bunun ardından çocuklardan her birine üç kırmızı, üç mavi üç de beyaz kâğıt şerit verin. Bunlardan kırmızı “en önemli”, mavi “önemli”, beyaz ise “daha az önemli”dir.
5. Çocuklara hakların sırayla yazıldığı büyük kâğıdı gösterin. Ardından bu hakların çocuk dostu versiyonunu okuyun ve her maddenin anlamını tartışın. Maddenin ne anlama geldiğini çocuklara sorun ve her hak için somut örnekler vermelerini isteyin. Bu işi tamamladığınızda çocuklardan haklara bakıp kendileri açısından en çok önem taşıyanları belirlemelerini ve bu hakları kırmızı şeritlere yazmalarını isteyin. Çocuklar bundan sonra ‘önemli’ hakları mavi şeritlere daha az önemli gördükleri hakları da beyaz şeritlere yazacaklardır. Şu noktayı açıklayın: Aslında çocuklar bu hakların hepsine sahip olmalarına karşın, bu etkinlik için kendilerine göre en önemli dokuz hakkı ellerindeki şeritlere yazacaklardır.

6. Bütün çocuklar en önemli gördükleri dokuz hakkı renkli dokuz kâğıt şeride yazdıktan sonra onlara devingenin nasıl yapılacağını anlatın.
7. Hazırlanan devingenleri kolayca görülebilecek şekilde, örneğin tavandan sarkıtarak asın.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Bütün devingenler hazır olduğunda, hakların sıralanmasına ilişkin olarak aşağıdaki şemayı kullanın. Aşağıdaki türde sorular sorarak sonuçları tartışın:
 - a. Hangi haklar grubumuz için en önemlileri olarak görülüyor? Bu durumu nasıl açıklayabiliriz?
 - b. Hangi haklar grubumuz için en az önemli görülüyor? Bu durumu nasıl açıklayabiliriz?
 - c. Hangi haklar sizin için en önemlileri? Sizin kişisel öncelikleriniz grubunkinden farklı mı? Bu durumu nasıl açıklayabilirsiniz?
 - d. Kız ve erkek çocukların öncelikleri arasında farklılık var mı? Bu durumu nasıl açıklayabilirsiniz?
 - e. Sizinkinden farklı öncelikleri olabilecek gruplar aklınıza geliyor mu? (örneğin engelli çocuklar, mülteciler, etnik azınlıklar; yetişkinler)
 - f. Topluluğunuzda bu haklara saygı gösteriliyor mu?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında sorgulama yapın:
 - a. Etkinlikle ilgili neler hissediyorsunuz?
 - b. Hakları öncelik sırasına koymak zor muydu?
 - c. Etkinliğin en çok hangi bölümünü sevdiniz? Neden?
 - d. Sizi şaşırtan bir şey oldu mu?
3. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği genel olarak insan haklarıyla ilişkilendirin:
 - a. Hak nedir?
 - b. Yalnızca en çok değer verdiklerimize değil insan haklarının hepsine sahip olmamız neden önemlidir?
 - c. Kız ve erkek çocukların hakları farklı mıdır?
 - d. Yetişkinlerin farklı hakları var mıdır?
 - e. Sizce dünyadaki tüm çocuklar aynı haklara mı sahip? Neden?
 - f. Dünyadaki bütün çocukların aynı durumda olmalarını sağlamak için neler yapabiliriz?

Takip önerileri

- 183. sayfadaki 'KİMİN İÇİN EN ÖNEMLİ?' başlıklı etkinlik hakların karşılıklı bağımlılığı kavramını daha ileri düzeyde geliştirmektedir.

Eylem fikirleri

- Çocukların en fazla değer biçtikleri haklar ile ilgili çalışmalar yapan yerel kuruluşlarla temasa geçin ve bu kuruluşların etkinliklerine nasıl katılabileceğinizi araştırın.
- Çocuklar, kimi hakları bunlar hakkında az şey bildikleri için alt sıralara koyabilirler. Bu haklar hakkında daha fazla bilgi toplayın ve çevrenizde ne kadar önem taşıdığını araştırın.
- Kamuya açık bir yerde (örneğin kütüphane, hastane, okul koridorları) hazırlanan devingenlerle birlikte çocukların en önemli saydıkları haklarla ilgili açıklamalarını sergileyin. Bu sergiyi, örneğin 10 Aralık İnsan Hakları Günü veya başka önemli bir gün kutlamayı örnek olarak düzenleyin (63. sayfadaki 'BİR İNSAN HAKLARI TAKVİMİ'ne bakınız).

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Ne bizim ne de hükümetimizin, insan haklarımızdan bazılarını alıp seçemeyeceğini vurgulayın. Hepimizin, bütün insan haklarına her zaman ihtiyacımız vardır! Bir noktayı açıklığa kavuşturun:

Bu alıştırma çocuklardan yalnızca kendileri açısından en çok önem taşıyan hakları sıralamalarını istemektedir. Yönerge'nin 3. adımındaki ve Birlikte Sorgulama'nın 1. sorusunda değinilen hakların karşılıklı bağımlılığı konusunu özellikle vurgulayın.

- Kendiniz de önceden küçük bir devingen yapın. Devingenin dengede nasıl tutulacağını bulmak için ağırlıkları ve mesafeleri ayarlayın, yapıştırıcı veya bant kullanarak kâğıtları ip ve çubuklara iştirmenin en iyi yolunu bulun.
- ÇHS'ye bakarak grubunuz açısından uygun başka haklar da seçebilirsiniz.

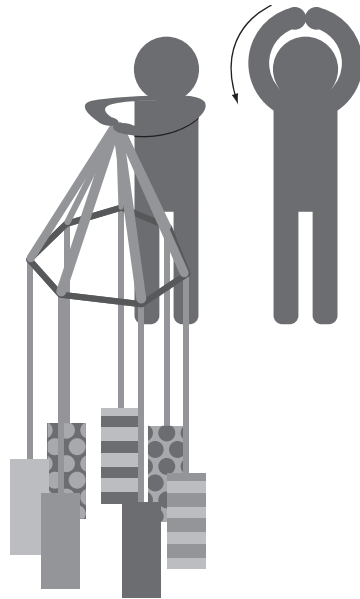
Çeşitlendirmeler:

- Bu etkinliği daha uzun bir zaman süresine yayın. Çocuklar bu arada yaşadıkları yerin, Avrupa'nın veya dünyanın devingenini hazırlayabilirler.
- Çocuklara dokuz kâğıt şerit verin, ama içinden seçme yapacakları hak sayısı dokuzdan fazla olsun.
- Çocuklardan kendi kişisel şekillerini yapıp kesmelerini isteyin.
- Çocuklardan renkli şeritler üzerine çizimler yapmalarını veya belirli hakları temsil etmek üzere resimler kesmelerini isteyin.
- Görsel etkisini büyütmek için dev bir devingen hazırlayın.
- Grubunuzun büyüklüğüne, eldeki zamana ve kolaylaştırıcı sayısına bağlı olarak çocuklar kendi başlarına veya grup halinde çalışabilirler. Gruplar halinde çalışılıyorsa, cinsiyet farklılıklarının görülebilmesi için erkeklerle kızları ayırabilirsiniz.

Uyarlamalar:

- Daha küçük yaşlardaki çocuklar için: Kolaylaştırıcılar bu etkinlikte gereken el işleri için yardıma ihtiyaç duyabilirler.
- Daha büyük yaşlardaki çocuklar için: Çocuklardan, küçük gruplar halinde, her kişinin onay vereceği devingenler yapmalarını isteyin. Bu durumda birlikte sorgulama sorularının da grup çalışmasına ve nihai devingen üzerinde karar verme sürecine ilişkin sorular içermesi gerekir.

HAKLAR DÖNENCESİ

HAKLAR LİSTESİ ÖRNEĞİ

Aşağıdaki tablo, her Hakkın toplam 'puanını' belirlemede kullanılabilir. Kırmızı Haklara 3, Mavi Haklara 2, geri kalan Beyaz Haklara da 1 puan verin.

<i>Kimi İnsan Hakları</i>	<i>Kızlar</i>	<i>Erkekler</i>	<i>Toplam puanlar</i>	<i>Nihai sıralama</i>
Her çocuğun korunma hakkı vardır.				
Her çocuğun eğitim hakkı vardır.				
Her çocuğun sağlık hizmetleri ve tıbbi bakım görme hakkı vardır.				
Her çocuğun serbest zaman etkinlikleri ve oyun hakkı vardır.				
Her çocuğun bir ada ve yurttaşlığa sahip olma hakkı vardır.				
Her çocuğun kendi dinini seçme hakkı vardır.				
Her çocuğun bilgi alma hakkı vardır.				
Her çocuğun örgütlenme hakkı vardır.				
Her çocuğun bir evde ailesiyle yaşama hakkı vardır.				

13. Hakların Haritaya Yerleştirilmesi

İnsan hakları nerede başlar?... Eve yakın küçük yerlerde!

Konular	Genel olarak insan hakları
Zorluk	Düzyey 2-3
Yaş	8-13
Süre	60 dakika – birkaç gün
Grup büyüklüğü	2-20 çocuk
Etkinlik türü	Çizim, analiz, tartışma
Genel bakış	Çocuklar, kendi mahallelerinin bir haritasını çıkarmak ve belli başlı kurumlarla ilişkili hakları saptamak üzere birlikte çalışırlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • İnsan haklarına aşinalık oluşturmak • Çocukların gündelik yaşamında önem taşıyan yerlerle insan hakları arasında ilişki kurmak • Yaşadıkları yerde insan hakları ile ilgili iklimin değerlendirilmesini özendirme
Hazırlık	• Daha küçük yaşlardaki çocuklar için: Harita özetleri çıkarılması
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Çizim malzemeleri, kâğıt • İHEB'nin çocuk dostu kopyası

Yönerge

1. Çocukları küçük gruplara ayırın ve gruplara büyük kâğıtla birlikte çizim malzemeleri verin. Gruplardan, kendi mahallelerinin (yerleşim küçükse kasabalarının) bir haritasını çizmelerini söyleyin. Bu haritada, evleri, belli başlı kamu binaları (örneğin parklar, postane, belediye binası, okullar, ibadethaneler), kamu hizmetleri (örneğin hastane, itfaiye, polis) ve topluluk açısından önemli başka yerler bulunacaktır (örneğin bakkallar, mezarlık, sinema, eczane gibi).
2. Haritalar tamamlandığında çocuklardan haritalarını insan hakları açısından analiz etmelerini isteyin. Haritalarında yer alan farklı yerlerle insan hakları arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Örneğin, ibadet yeri ile din, düşünce ve vicdan özgürlüğü; okul ile eğitim hakkı; postane ile özel yaşamın gizliliği ve ifade özgürlüğü; kütüphane veya internet kafe ile bilgi alma hakkı gibi. Çocuklar bu hakları belirlerken İHEB'deki ilgili maddeleri bulmalı ve bu madde numaralarını ilgili yerlere iliştiirmelidir.
3. Her grup hazırladığı haritayı topluluğa sunsun ve topluluklarında yararlanılan insan hakları ile ilgili analizini özetlesin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Mahallenizin haritasını çıkarmak güç müydü?
 - b. Bununla mahalleniz hakkında yeni bir şey öğrendiniz mi?
 - c. Mahallenizdeki insan haklarını öğrendiğinizde şaşırdınız mı?
 - d. Sizin haritanız diğerlerinininkinden ne bakımdan farklıydı?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:
 - a. Haritanızın belirli bölümlerinde hakların daha fazla toplandığı oldu mu? Olduysa bu durumu nasıl açıklıyorsunuz?
 - b. Haritanızın belirli yerlerinde haklarla ilişkili hiçbir yer olmaması veya çok az olması gibi bir

Kaynak:
Danimarka
İnsan Hakları
Enstitüsü'nden
Anette Faye
Jacobsen'in
illüstrasyonundan
uyarlanmıştır.

- durum var mı? Varsa bu durumu nasıl açıklıyorsunuz?
- İHEB’de yer alıp bu çevrede özellikle kullanılan/yararlanılan bir madde var mı? Bu durum nasıl açıklanabilir?
 - İHEB’de yer alıp hiçbir grubun haritasında yer vermediği maddeler var mı? Bu durum nasıl açıklanabilir?
 - Bu toplulukta insanların haklarının ihlal edildiği yerler var mı?
 - Bu toplulukta hakları ihlal edilen insan grupları var mı?
 - Bir insanın hakları ihlal edildiğinde bu toplulukta ne olur?
 - Bu toplulukta insanların haklarını korumak veya ihlalleri önlemek için harekete geçtikleri yerler var mı?

Takip önerileri

- Haritaları kullanarak hakları gerçek yaşamda görmek üzere çevrede dolaşın.
- 171. sayfadaki ‘PUSULACIK MUHABİRİ’ etkinliği de çocuklardan kendi topluluklarını insan hakları açısından değerlendirmelerini istemektedir.

Eylem fikirleri

Mahalleyi nasıl gördüklerini, çevrede ne tür değişiklikler olduğunu ve burayı daha yaşanılacak bir yer haline getirmek için yapılması gerekenleri anlatmak üzere çevredeki bir sosyal hizmet uzmanını, uzun süredir burada oturan birini veya yerel bir aktivisti davet edin. Bu değişime nasıl katkıda bulunabileceklerini öğrenmeleri için çocuklara yardımcı olun.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu etkinlik, çocukların insan hakları konusunu en azından biraz bildiklerini varsayar ve bu kavramsal bilgiyi iyi bilinen bir bağlama yerleştirmelerinde çocuklara yardımcı olmayı amaçlar. Bununla birlikte çocuklar her gün gördükleri yerleri haklarla ilişkilendirmede bir parça yardıma ihtiyaç duyabilirler. Örneğin, bir manavın sağlık veya yeterli yaşam standardıyla ilişkilendirilmesinde olduğu gibi.
- Bu etkinlik son derece pozitif bir mesaj içermektedir: haklarımızdan, her gün, kendi çevremizde yararlanırız. Bu olumlu etkinin iyice içselleştirilmesine zaman tanımak için ihlalleri bir başka gün tartışabilirsiniz.
- Kimi küçük çocukların harita okumakta çok az deneyimleri olabilir ve bu çocukların kavramı özümsemeleri için zaman gerekebilir. Bunun için, işe çocuklarla bir araya geldiğiniz odanın, oyun alanının veya binanın haritasıyla başlayabilirsiniz.

Çeşitlemeler:

- Etkinliğin her bölümünü ayrı bir güne koyarak çocukların harita okumaya alışmalarını ve mahallelerinin haritasını çıkarmaya hazır duruma gelmelerini sağlayın.
- Haritayı çizerken her gruba dikkate almaları için özel bir haklar konusu verin.
- Bu etkinlik için İHEB yerine ÇHS’yi kullanın.
- Örneğin şiddetten korunma veya yeterli yaşam standardı gibi tek bir haklar temasına odaklanın ve bu temanın mahallede ifadesini nasıl bulduğuna bakın.

Daha küçük çocuklar için uyarlamalar:

- Örneğin hemen yakın çevre, okul veya ev gibi, çocukların bildikleri alanlarla çalışın. Çocukların yaşları ne kadar küçükse, haritası çıkarılacak alan da o kadar küçük olmalıdır.

- Karton, kutu ve diğer malzemelerle üç boyutlu bir harita yapın.
- Zamandan kazanmak ve harita çıkarma sürecini vurgulamak için, çocuklara hazır bir harita veya havadan çekilmiş bir fotoğraf verip bunu doldurmalarını isteyin. Avrupa'nın birçok bölümünün yakından çekilmiş havadan fotoğraflarını şuradan bulabilirsiniz: Google Earth: <http://earth.google.com/download-earth.html>
- İHEB maddelerinin hakla eşleştirildiği Adım 2'ye geçin.

Daha büyük çocuklar için uyarlamalar:

- Ölçekli haritalar hazırlayın.
- Çocukları gruplara ayırın ve analiz etmeleri için gruplara aynı haritanın farklı parçalarını verin.
- Bilgi alma sırasında, kaydettikleri hakların hangilerinin medeni ve siyasal haklar; hangilerinin ekonomik, sosyal ve kültürel haklar olduğunu sorun. Bu tür haklardan biri haritada başat durumda mı? Belirli bir hak belirli alanlarda özellikle başat durumda mı? (örneğin medeni ve siyasal hakların daha çok mahkeme, belediye binası veya polis gibi yerlerde toplanması).

14. Her Oy Önemlidir

Ama hepsi aynı mı sayılır?

Konular	Yurttaşlık, Demokrasi
Zorluk	Düzyey 3
Yaş	10-13
Süre	60'ar dakikalık iki oturum
Grup büyüklüğü	10-30 çocuk
Erkinlik türü	Tartışma, planlama, simülasyon
Genel bakış	Çocuklar demokratik bir karar alma süreci geliştirirler ve planlarından birini oya sunarlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Adil ve demokratik seçimlerin anlamını kavrama • Adil seçim pratiği edinme • Demokratik oylama mekanizmalarını öğrenme • Yurttaş katılımının önemini tanıma
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Her grup için bir Durum Özeti hazırlanması • Rol kartlarının kesilip çoğaltılması
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Her grup için Durum Özeti • Oy pusulaları için kâğıt ve kalem

Yönerge

Orurum 1:

- İHEB'nin herkesin "belirli bir göreve gelerek veya kendisini temsil edecek kişiyi seçerek yönetime katılma" hakkını güvence altına aldığını ve "yönetimlerin adil seçimler ve gizli oyla seçilmesi gerektiğini" açıklayın (Madde 21). Çocuklara, burada söylenenlerin ne anlama geldiğini sorun:
 - 'Adil' seçim ne demektir?
 - Oylama neden gizli olmalıdır?
 - Kimler oy kullanır?
 - Birisinin sizi 'temsil etmesi' ne anlama gelir?
 - Bu kişinin sorumlulukları nelerdir?
 - Ülke düzeyinde kendi topluluklarını temsil eden bazı kişiler kimlerdir? Yerel düzeyde?
- Çocuklar yetişkin yaşa erişinceye kadar genel seçimlerde oy veremeseler bile, kendi yaşamlarındaki işlere karar vermek için çeşitli biçimlerde yapılacak seçimlere katılabilirler. Çocukların, örnekler vererek bu örneklerdeki seçme haklarını tartışmalarını isteyin:
 - Söz veya oy hakkınız olduğu durumlara örnekler verebilir misiniz?
 - Burada 'adil' bir karar alınıyor mu veya adil bir seçim söz konusu mu?
 - Oylama gizli mi yapılıyor?
 - Kararı veya oyu kimler veriyor?
 - Kime veya neye karar verileceğine, kimin veya neyin oylanacağına kim karar veriyor?
- Çocuklara, bu etkinlikte demokratik karar alma yöntemleri oluşturacaklarını söyleyin. Çocukları, her birinde 5-6 kişi yer almak üzere çift sayıda gruplara ayırın. Gruplardan her birine bir Durum Özeti verin ve en az iki grubun aynı durum üzerinde çalışmasını sağlayın. Gruplardan ikisine, daha sonra simülasyonda kullanılacak olan E Durumunu vermeyi unutmayın. Sayfa-

nın altındaki dikkate alınması gereken sorulara işaret edin ve sorularda geçen bilinmedik terim varsa açıklayın.

- a. Alternatif: Aynı duruma ilişkin çeşitli çözümlerin ve 5. adımdaki karşılıklı pazarlık sürecinin öne çıkartılması için grupların hepsine Durum E verilebilir.
4. Çocuklara küçük gruplarında planlama yapmaları için zaman verildiğinde (yaklaşık 15-20 dakika) grupların her birinin durumu ve buna yönelik olarak geliştirdikleri karar alma sürecini anlatmasını isteyin. Bunun için Durum E'yi en sona bırakın. Her sunumun ardından diğer çocukların planı eleştirmelerini isteyin:
 - a. Demokratik mi?
 - b. İlgili herkesin bir tercih belirtmesine olanak veriliyor mu?
 - c. Adil mi?
 - d. Gizli mi?
 - e. Oy kullanan herkes neye ve kime oy verdiğini biliyor mu?
5. Bütün durumlara ilişkin sunumlar yapıldıktan sonra, çocukların Durum E'ye yoğunlaşmalarını isteyin. Onlara, bu durumla ilgili bir karara varmak için sözde bir oylama yapacaklarını söyleyin. Durum E için geliştirilen farklı planları karşılaştırmalarını isteyin:
 - a. Planlar birbirine ne kadar benziyor? Bu anlaşmaları oylamamızda kullanalım mı?
 - b. Planlar birbirinden ne kadar farklı? Hangisini kullanmamız gerekir?
6. Çocuklar belirli bir plan üzerinde anlaşmaya varırken, aldıkları kararları bir kâğıda yazın ve Aşağıdaki türde sorularla bunları tartışın:
 - a. Durum E için hazırladığımız yeni planda eksik kalan bir şey var mı?
 - b. Sizce bu iş demokratik olacak mı?

Oturum 2:

1. Çocuklara 1. Oturumu ve Durum E ile ilgili gerçekleri bir kez daha anımsatın. 1. Oturumda hazırlanan planı ortaya koyun ve Durum E ile ilgili olarak bir oylama ile planın deneneceğini söyleyin.
2. Rol kartlarını dağıtın ve simülasyon ile ilgili açıklamalar yapın:
 - a. Seçim Yöneticisi 3 sözcüye görüşlerini belirtmelerini söyler.
 - b. Seçim Yöneticisi daha sonra izleyicilere de soru yöneltip görüşlerini belirtmelerini ister.
 - c. Seçim Yöneticisi herkesin oy vermeye hazır olup olmadığını sorar ve grup planına göre oylamanın sonucunun nasıl belirleneceğini açıklar. (örneğin salt çoğunlukla mı, oy kullananların belirli bir oranıyla mı?)
 - d. Oy Verme Sorumlusu grubun planında belirlenen yönteme göre herkesin oy vermesini ister. Seçim Yöneticisi ile Oy Verme Sorumlusu birlikte oylama yapar ve oyları sayar.
 - e. Oy Verme Sorumlusu oylamanın sonuçlarını açıklar. Eğer gerekli çoğunluk sağlanmışsa Sayım Sorumlusu grubun kararını açıklar. Eğer gerekli çoğunluk sağlanamamışsa yeni bir oylamaya gidileceği açıklanır.
 - f. Yeni bir oylamaya gidilmesi halinde Oy Verme Sorumlusu yeni oy pusulaları hazırlar ve böyle devam edilir.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Simülasyon sırasındaki oylamanın adil ve demokratik olduğunu düşünüyor musunuz?
 - b. Bu etkinliklerde gerçek yaşamda da olan durumları saptayabildiniz mi?
 - c. Bu tür kararlar genellikle nasıl alınır? Çocukların da görüşleri ve oy hakları olmalı mı?

- d. Yalnızca yetişkinlerin alabilecekleri kararlar var mıdır?
 - e. Grubunuzdaki kararlar genellikle demokratik biçimde mi alınır? Evetse neden, hayırsa neden?
 - f. Grubunuzun kararları demokratik biçimde almasını sağlamak için neler yapabilirsiniz?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan hakları ile ilişkilendirin:
- a. “Yönetim” dediğimizde neyi kastediyoruz?
 - b. Yerelde görevlileri seçimle işbaşına gelen makamlar neler? Ülkenizde?
 - c. Bazı görevlere aday olup seçilmek dışında, insanların yönetime katılmalarının başka yolları nelerdir?
 - d. Ülkenizde oy verebilmek için kaç yaşında olmak gerekir?
 - e. Oy verecek yaşa gelmeden de yönetime katılabilmenin yolları var mıdır?
 - f. Yönetime katılmayı bir insan hakkı yapacak kadar önemli kılan nedir?
 - g. Simülasyon sırasında grubunuzdaki kimi çocuklar oy kullanmamaya karar verse ne olurdu? İnsanlar yönetime katılma hakkını yaşama geçirmezse ne olur?
 - h. Haklarınızı kullanmanız neden önemlidir?

Takip önerileri

89. sayfadaki ‘GRUBUMUZ İÇİN BİR ANAYASA’ etkinliği, grubun oy kullanma becerilerini nasıl kullanabileceğine ilişkin demokratik bir tartışma deneyimi yaşama fırsatı sunmaktadır.

Eylem fikirleri

İster ufak tefek meselelerde (yenilecek hazır yiyecekler, oyunun içeride mi dışarıda mı oynanacağı) ister daha kapsamlı konularda olsun demokratik bir karar verme modeli ortaya konulması için grubunuzda doğacak bütün fırsatlardan yararlanın. Çocuklar demokratik usulleri en iyi uygulayarak öğrenirler. Ayrıca, bir karar sürecinde ilgili herkesin görüşünün alınıp alınmadığına dikkat etmelerinin istenmesinden de yararlanırlar.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Biraz karmaşık yanlar taşıyan bu etkinliği yürütmenin en basit yolu bütün çocukların Durum C üzerinde çalışmalarını sağlamaktır. Bu sayede herkes ortadaki durumu kavrayacak, kendisi de önemli bir demokratik süreç olan bir uzlaşma planının hazırlanmasını ön plana çıkaracaktır.
- Birbirinden farklı durumlar üzerinde çalışma yolunu seçerseniz, bunlardan en az birinde bir kişinin seçimle görevlendirilmesi söz konusu olsun (Durumlar A ve B). Bir durum da politika belirleme boyutunu içersin (Durumlar D ve E). Politika belirleme boyutunu içeren durumlar seçim açısından özellikle elverişlidir, çünkü bu durumda sözcüler kendilerini değil farklı görüşleri temsil ederler.
- Bu etkinlikte, çocuklara yabancı gelebilecek kimi terimler kullanılmaktadır (örneğin aday gösterme, aday, kampanya konuşmaları, müzakere, yenilenmiş seçim, oy oranı, oy pusulası gibi). Çocuklar küçük gruplar halinde çalışırken grupları dolaşın ve çocukların terimleri kavradıklarından emin olun. Daha küçük yaşlardaki çocuklar için oransal temsil basitçe ‘yarıdan fazlası’ veya ‘basit çoğunluk’ olarak anlatılabilir.
- Talimatlarda simülasyon için yalnızca Durum E önerilmektedir. Bununla birlikte, rolleri durumlardan herhangi bir için yeniden uyarlayabilirsiniz.
- Grubunuzdaki çocukların yüz yüze geldikleri karar verme durumlarından hareketle yeni senaryolar üretebilirsiniz.
- Geniş grup için: Tartışmadaki diğer görüşleri yansıtacak sözcüler belirleyin.

Uyarlamalar

Kimin oy kullanabileceği ile ilgili sorulara odaklanmak için aşağıda örneklenen türde alternatif roller verebilirsiniz. Simülasyonun başlangıcında bunları yüksek sesle okuyun ve çocuklara bu çocukların da oy kullanıp kullanmayacaklarını sorun. Bunun kendisi de bir oylama konusu olabilir.

Tercihe Bağlı Roller

- 6 yaşındasınız ve birinci sınıfa gidiyorsunuz. Henüz okuma bilmiyorsunuz ve grup hakkında da fazla fikriniz yok. Oy kullanma hakkınız olmalı mı?
- 13 yaşındasınız, ancak öğrenme güçlüğüne olduğu için henüz beşinci sınıftasınız. Oy kullanma hakkınız olmalı mı?
- Buraya henüz yeni taşındınız ve kimseyi doğru dürüst tanımiyorsunuz. Oy kullanma hakkınız?
- Bir kabadayısınız. Küçük çocukları itip kakıyorsunuz ve arkadaşlarınızın da sizin gibi birilerine hoş olmayan adlar takmasını istiyorsunuz. Oy kullanma hakkınız olmalı mı?

DAĞITILACAK MALZEME: 1. OTURUMDA ELE ALINACAK DURUMLAR

Durum A:

Dünya Çocuk Hakları Günü'nde hükümet konağında tüm kent tarafından kutlanması vesilesiyle okulunuzdan törene bir temsilci göndermesi istendi. Kimin temsilci olarak gönderileceğini çocuklar belirleyecek. Okulda 500 öğrenci var. Temsilci demokratik bir yolla nasıl seçilir?

Durum B:

Spor kulübü için bir başkan gerekiyor. Kulübün 60 üyesi var. Başkanın kim olacağına demokratik bir şekilde nasıl karar verirsiniz?

Durum C:

Okulunuzdaki öğrenciler bir resim yarışmasında birinci, ikinci ve üçüncüyü belirleyecekler. Yarışmaya 50 resim katıldı. Okulun 300 öğrencisi var. Kazananları demokratik biçimde nasıl belirlersiniz?

Durum D:

Okulunuzdaki öğrenciler çocukların okula cep telefonlarıyla gelmelerine izin verilip verilmemesi gerektiğini tartışıyorlar. Kimileri buna izin verilmeli diyor. Diğerleri ise böyle bir iznin çocukların dikkatlerini dağıtacağı ve cep telefonu olmayan çocuklar açısından adaletsizlik yaratacağı gerekçesiyle karşı çıkıyor. Okul müdürü ise bu konuda çocukların kendilerinin bir karar verebileceklerini söylüyor. Okulda 350 öğrenci var. Bu konu demokratik biçimde nasıl sonuçlandırılabilir?

Durum E:

Grubunuz 500 Euro tutarında bir ödül kazandı. Grup lideriniz bu paranın nasıl harcanacağına grubun kendisinin karar vermesi gerektiğini söylüyor. Çocuklardan kimileri güzel yiyeceklerin olduğu bir parti verelim diyor. Bir saha gezisi yapalım diyenler de var, yeni oyunlar ve resim malzemeleri alalım diyenler de. Bir kişi paranın acil durumlar için bir kenarda tutulmasını istiyor. Bir başkası da org alınmasını istiyor. Grubunuzda 30 çocuk var. Paranın nasıl harcanacağına demokratik yoldan nasıl karar verilebilir?

Dikkate alınması gereken bazı noktalar:

- Neyin oylanacağına nasıl karar vereceksiniz? Aday gösterilecek mi? Evetse nasıl?
- Kaç aday olacak? Aday sayısı sınırlanmalı mı?
- Kimin ve neyin oylandığını herkesin bilmesi nasıl sağlanacak? İnsanlardan kampanya konuşmaları ve tartışmaları yapmalarını isteyecek misiniz?

DAĞITILACAK MALZEME: 2. OTURUMDA ELE ALINACAK DURUMLAR

- Oylama nasıl olacak? Gizli mi?
- Kimin kazandığına nasıl karar verilecek?
- İki aday arasındaki oy farkı çok azsa ne olacak? İkinci bir tura gidecek misiniz? Kazananın oyların belirli bir oranını (örneğin % 50'sinden fazlası gibi) alması koşulu olacak mı?

Durum E için Oylama Örneği Roller

Siz seçim yöneticisisiniz. Tartışmaları organize ediyor, oylama sonucu kazananın nasıl belirleneceğini açıklıyor ve oyların sayımına yardımcı oluyorsunuz. Eğer ikinci tur olacaksa bunu da siz organize ediyorsunuz.

Siz oy verme sorumlusunuz. Oy pusulalarını siz hazırlıyor, oy işlemlerini düzenliyor, oyları sayıyor ve sonuçları açıklıyorsunuz. İkinci bir tur olacaksa bunları bir kez daha yapıyorsunuz.

Belirli bir görüşü **savunan grubun "sözcüsünüz"**. Paranın büyük bir parti organizasyonu için harcanması gerektiğini düşünüyorsunuz. Gerekçelerini açıklayın.

Belirli bir görüşü **savunan grubun "sözcüsünüz"**. Paranın yeni oyunlar ve donanım için harcanmasından yanasınız. Gerekçelerini açıklayın.

Belirli bir görüşü **savunan grubun "sözcüsünüz"**. Paranın çocukların katılacakları güzel bir gezi için harcanmasını istiyorsunuz. Gerekçelerini açıklayın.

15. İleri Doğru Bir Adım At

Hepimiz eşitiz-ama bazıları diğerlerinden daha eşit

Konular	Genel olarak insan hakları, Ayrımcılık, Yoksulluk ve Sosyal dışlanma
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	10-13
Süre	60 dakika
Grup büyüklüğü	10-30 çocuk
Erkinlik türü	Rol oyunu, simülasyon, tartışma
Genel bakış	Çocuklar kendilerini bir başkasının yerine koyarlar ve ayrımcılık ve dışlanmanın kaynağı olarak eşitsizliği ele alırlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> Farklı olan başkalarıyla duygudaşlık (empati) geliştirmek Toplumdaki fırsat eşitsizlikleri konusunda farkındalık arttırmak Azınlık gruplarına mensup olmanın olası sonuçları konusunda farkındalık arttırmak
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> Rolleri ve durumları grubunuza göre uyarlayın. Her çocuk için bir rol kartı hazırlayın Roller sayfasını çoğaltın, şeritlerden kesin ve katlayın
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> Rol kartları Durumlar listesi Tercihe bağlı: Yaka kartları ve/veya resimler için malzeme

Yönerge

- Çocuklara başka birinin yerinde olmayı hiç düşünüp düşünmediklerini sorarak etkinliği tanıtın. Örnekler vermelerini isteyin. Bu etkinlikte başka biri olacaklarını, kendilerinden oldukça farklı birinin yerine kendilerini koyacaklarını açıklayın.
- Gruptaki herkes yeni kimliğini belirten bir kâğıt alacaktır. Bunu kendileri okuyacak ve başkası kim olduklarını bilmeyecektir. Eğer çocuklardan biri elindeki rol kartında yazılı olan bir sözcüğü anlamamışsa o zaman elini kaldırır ve kolaylaştırıcının gelip açıklama yapmasını bekler.
- Bu noktada soru yöneltmesine kapıları kapatın. Kâğıtta yazan tipte bir kişi hakkında bilgi sahibi olmasalar da kafalarında canlandırmalarını söyleyin. Çocukları rollerine yönlendirmek için, rollerin kendilerine gerçek görünmesi için birkaç şey yapabileceklerini anlatın. Örneğin:
 - Kendinize bir ad verin. Ne olduğunuzu size hatırlatması için yanınıza bu adı taşıyan kart takın.
 - Kendi resminizi çizin.
 - Evinizin, odanızın, sokağınızın resmini çizin.
 - Sanki bu kişiymişsiniz gibi odada dolaşın.
- Çocukların düş güçlerini harekete geçirmek için sakın bir müzik çalın, çocuklara oturup gözlerini kapamalarını ve sessizlik içinde, siz aşağıdaki soruları sıralarken düşünmelerini söyleyin:
 - Nerede doğdunuz? Çok küçükken nasıldınız? Çok küçükken ailenizin durumu nasıldı? Bugün farklı mı?
 - Bugün gündelik yaşamınız nasıl? Nerede yaşıyorsunuz? Hangi okula gidiyorsunuz?
 - Sabah, öğleden sonra ve akşam ne tür işler yapıyorsunuz?
 - Hangi oyunları seviyorsunuz? Kimlerle oyun oynuyorsunuz?
 - Anne babanız ne tür işler yapıyor? Her ay ne kadar para kazanıyorlar? Yaşam standardınız iyi mi?

Kaynak: PUSULA: Gençlerle İnsan Hakları Eğitimi Kılavuzu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 217.

- f. Tatillerinizde ne yapıyorsunuz? Evde hayvan besliyor musunuz?
 - g. Neler sizi mutlu ediyor? Nelerden korkarsınız?
5. Çocuklara, birbirleriyle yan yana, sanki bir yarışın başındaymış gibi dizilmelerini ve bunu yaparken tamamen sessiz olmalarını söyleyin. Çocuklar dizildikten sonra, onlara bir çocuğun başına gelebilecek bazı şeyleri anlatacağınızı söyleyin. Eğer anlatacağınız bir şey gruptaki bir çocuğun kendini yerine koyduğu kişiye olabilecek bir şeyse bu çocuk bir adım öne çıkacaktır. Aksi halde kimse kımıldamaz.
 6. Her durumu teker teker okuyun. Bittikten sonra çocuklara adım atmaları için zaman bırakmak için biraz bekleyin. Arkadaşlarının nerede durduklarına bakmalarını söyleyin.
 7. Etkinlik tamamlandığında herkesin en son geldiği yerde oturmasını söyleyin. Ardından çocuklardan her biri kendine düşen rolü açıklasın. Çocuklar kendilerini bu kimlikleriyle tanıttikten sonra etkinliğin sonunda nerede durduklarına bakılmasını sağlayın.
 8. Birlikte sorgulama sürecine başlamadan önce oyunun bittiği net olarak anlaşılmalı. Çocuklardan gözlerini kapayıp yeniden kendileri olmalarını isteyin. Üçe kadar sayacaksınız ve bundan sonra herkes kendi adını söyleyecek. Böylece, çocukların eski rollerinde takılıp kalmalarının önüne geçmiş olursunuz.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Bu etkinlikte ne oldu?
 - b. Rolünüzü oynamak kolay mıydı zor muydu?
 - c. Oynadığınız kişinin nasıl biri olduğunu düşündünüz? Böyle birini tanıyor musunuz?
 - d. Kendinizi o kişi gibi düşündüğünüzde neler hissettiniz? Sizin gibi biri miydi?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği ayrımcılığa ve toplumsal/ekonomik eşitsizliklere bağlayın:
 - a. Bir adım öne çıkmak -veya çıkmamak- ne gibi duygular uyandırdı?
 - b. Eğer sık sık bir adım öne çıkmışsanız, diğerlerinin sizin kadar hızlı hareket etmediğini ne zaman fark ettiniz?
 - c. Sizin kafanızda canlandırdığınız kişi öne çıktı mı çıkmadı mı? Neden?
 - d. Bir şeylerin haksız olduğu hissine kapıldınız mı?
 - e. Bu etkinlikte olan şey gerçek hayatta da var mı? Nasıl?
 - f. Toplumumuzda bazı kişilere diğerlerine göre daha fazla fırsat sağlayan nedir? Ya daha az fırsat sağlayan?

Takip önerileri

“Kalıplaşmış yargı” kavramı küçük yaşlardaki çocukların kolay anlayabilecekleri bir kavram değildir. 174. sayfadaki ‘RESİM OYUNLARI’, 57. sayfadaki ‘ARKAMDA KİM VAR’, 79. sayfadaki ‘DÜNYA YAZ KAMPI’ ve 205. sayfadaki ‘ZABDERFİLİO’ gibi aynı içerikteki etkinliklerle bu etkinlik pekiştirilebilir.

Eylem fikirleri

İçinde buldukları çevrede kimlerin daha az ve çok fırsatlara sahip olduğunu çocuklarla tartışın. Fırsatların herkese daha eşit dağılmasını sağlamak için atılması gereken ilk adımlar nelerdir? Grup içinde veya yakın çevrelerinde olup da çocukların ele alabilecekleri eşitsizlikler var mıdır?

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Kendi rol kartlarınızı kendiniz yapın! Burada önerilenler yalnızca örnektir. Rol kartlarınız çocukların içinde buldukları ortamı ne kadar yansıtırsa, çocuklar da etkinlikten o kadar çok şey öğrenirler.
- Kişisel durumları ile üstlendikleri rol arasında çok fazla benzerlik olan çocukların mahcup duruma düşmemeleri için de rolleri uyarlayın.
- Kolaylaştırıcı her zaman her çocuğun özel yaşam durumunu bilemeyeceğinden, rollerden biri çocuklardan birini rahatsız edebilir veya duygusal anlamda sarsabilir. Kolaylaştırıcının bu alıştırma çok hassas olması, oyun bittikten sonra rolünden kurtulamayan veya alışılmadık dışında davranan çocuklara özellikle dikkat etmesi gerekmektedir. Böyle durumlarda kolaylaştırıcı söz konusu çocukla özel olarak görüşmelidir.
- Rollerini alırken, bu rolde belirtilen kişinin yaşamını düşünürken ve ileriye doğru çıkarken çocukların sessizliği bozmamaları çok önemlidir. Sessiz olduğunda oyuna bir gizem katılmış olmasının yanı sıra, çocuklar bu sessizlikle dikkatlerini toplayarak rolünü üstlendikleri kişilere yoğunlaşabilirler.
- Birlikte sorgulama bölümünde bütün çocuklar söz alma şansına sahip olsunlar. Bu etkinlik çocuklarda birtakım güçlü duygular yaratabilir ve ne kadar söz alıp konuşurlarsa ve duygularını aktarırlarsa oyundan da o kadar anlam çıkarırlar. Gerekliyse birlikte sorgulama bölümüne daha fazla zaman ayırın.
- Bu etkinliği dışarıda veya büyük bir odada rahatlıkla yürütebilirsiniz. Üstlendikleri rolü açıklarken çocukların en son pozisyonlarında kalmalarını sağlayın. Çünkü küçük çocukların ortadaki eşitsizliği görüp bunu kişinin rolüyle ilişkilendirebilmeleri için görselliğe gerek vardır. Ancak, birlikte sorgulama ve tartışma bölümünde çocukların birbirlerinin dediklerini duyabilmeleri önemlidir. Bunun için bir halka oluşturun veya içeri girin.
- Bu etkinliğin gücü, özellikle oyunun sonlarına doğru katılanlar arasındaki mesafelerin giderek arttığı görülmesidir. Bu etkiyi daha da pekiştirmek için çocukların kendi yaşamlarındaki gerçeklikleri yansıtan roller seçin. Rollerini öyle uyarlayın ki sonuçta az sayıda kişi öne adım atabilsin (yani "evet" yanıtı verebilsin).
- Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme sırasında çocukların rolünü üstlendikleri kişilerin yaşamlarını nasıl ve nereden bildiklerini ortaya çıkarmak için özel çaba gösterin. Kendi kişisel deneyimlerinden mi, yoksa başka bilgi kaynaklarından mı (örneğin diğer çocuklar, yetişkinler, kitaplar, medya, şakalar)? Bu bilgi kaynaklarının güvenilir olup olmadıklarını sorun. Böylece kalıplaşmış yargıların ve önyargıların nasıl devreye girdiğini de göstermiş olursunuz.
- Çocuklar genel olarak başkalarının maddi anlamda kendilerine göre daha varlıklı mı yoksa yoksul mu olduğunu fark ederler. Bununla birlikte, kendi ayrıcalıklarının farkına varamayabilirler. Bu etkinlikle çocuklar kendi yaşamlarını daha geniş bir perspektife yerleştirebilirler.

DAĞITILACAK MALZEME: ROL KARTLARI

Kolaylaştırıcı not: Kartları kendiniz hazırlayın! Bu kartlar çocukların kendi deneyimlerini ne kadar yansıtırsa o kadar etkili olur. Aşağıdakiler sadece örnek olsun diye verilmiştir.

<p>Sekiz yaşındasınız. İki kardeşinizle birlikte büyük bahçesi ve yüzme havuzu olan güzel bir evde oturuyorsunuz. Babanız bir bankanın müdürü. Anneniz ise eve ve aile işlerine bakıyor.</p>	<p>Siz burada doğmuşsunuz, ama ana babanız Asya'dan buraya gelmiş. Güzel bir lokanta işletiyorlar ve restoranın üstündeki odalarda kardeşinizle birlikte yaşıyorsunuz. Okuldan sonra kız kardeşinizle restorandaki işlere yardım ediyorsunuz. On üç yaşındasınız.</p>
<p>On yaşındasınız. Kırsal kesimde bir çiftlik evinde yaşıyorsunuz. Babanız çiftçi, anneniz ise ineklere, kazlara ve tavuklara bakıyor. Üç erkek bir de kız kardeşiniz var.</p>	<p>Tek çocuksunuz. Kentte bir apartman dairesinde annenizle yaşıyorsunuz. Anneniz bir fabrikada çalışıyor. Dokuz yaşındasınız ve dansta olsun sporda olsun çok iyisiniz.</p>
<p>Oniki yaşında bir Romansınız. Küçük bir köyün dışında, banyosu olmayan küçük bir evde yaşıyorsunuz. Altı kardeşiniz var.</p>	<p>Dünyaya engelli olarak geldiniz ve tekerlekli sandalye kullanmak zorundasınız. Anne babanız ve iki kız kardeşinizle bir apartman dairesinde oturuyorsunuz. Anneniz ve babanız öğretmen. On iki yaşındasınız.</p>
<p>On bir yaşındasınız. Bebekliğinizden beri yetimhanedesiniz. Anneniz babanız kim, bilmiyorsunuz.</p>	<p>Dokuz yaşındasınız ve size tıpatıp benzeyen bir ikiziniz var. Kentte bir apartman katında oturuyorsunuz. Birlikte oturduğunuz anneniz bir mağazada çalışıyor. Babanız ise cezaevinde.</p>
<p>Dokuz yaşındasınız ve tek çocuksunuz. Kentte bir apartman dairesinde ailenizle oturuyorsunuz. Babanız inşaat işçisi ve anneniz de posta memuresi. Sporda çok başarılısınız.</p>	<p>Siz ve aileniz Afrika'daki ülkenizde sürüp giden savaştan kurtulmak için buraya geldiniz. Şimdi on bir yaşındasınız ve üç yıldır buradasınız. Ülkenize yeniden ne zaman döneceğinizi bilmiyorsunuz.</p>
<p>On üç yaşındasınız ve altı kardeşin en büyüğüsünüz. Kamyon şoförü olan babanız sık sık şehir dışında ve anneniz de geceleri de çalışmak üzere garsonluk yapıyor. Evdeki küçüklere bakmak da çoğu kez size düşüyor.</p>	<p>Annenizle babanız siz daha bebekken boşanmış. Şimdi on iki yaşındasınız. Anneniz ve onun erkek arkadaşıyla yaşıyorsunuz. Hafta sonları ise babanızı ve yeni eşini iki küçük çocuğuyla birlikte görmeye gidiyorsunuz.</p>
<p>On bir yaşındasınız. Kendi anneniz babanız size bakamayacak durumda olduğu için çok küçük yaşlardan bu yana farklı bakıcı ailelerin yanında kaldınız. Bakıcı aileniz iyi insanlar. Sizin yanınız sıra dört başka çocuk daha aynı küçük evde kalıyor.</p>	<p>Sekiz yaşındasınız. Kız kardeşinizle birlikte küçük bir kasabadaki büyükanne-büyükbabanızın yanında kalıyorsunuz. Annenizle babanız boşanmış ve anneniz kentte sekreter olarak çalışıyor. Babanızı nadiren görüyorsunuz.</p>

DAĞITILACAK MALZEME: ROL KARTLARI

<p>Okulunuzda iki sınıf geriden gelmenize neden olan öğrenme engeliniz var. On yaşındasınız ve sınıfınızdaki sekiz yaşındaki çocukların hepsinden uzunsunuz. Anneniz de babanız da çalıştığı için, derslerinizde size yardımcı olacak zamanları olmuyor.</p>	<p>Anneniz siz doğarken ölmüş. Babanız yeniden evlenmiş, şimdi üvey anneniz ve onun iki kızıyla birlikte yaşıyorsunuz. Sekiz yaşındasınız, üvey kız kardeşleriniz genç kız. Babanız avukat.</p>
<p>Sekiz yaşında ve üç kardeşin en küçüğüsünüz. Aileniz büyük bir kentte küçük bir evde oturuyor. Babanız tamirci, ama şimdi işsiz. Bu nedenle eve fazla para girmiyor. Ancak bu sayede sizinle oynamak için daha fazla zamanı var.</p>	<p>Siz daha bebekken bu ülkeye göçmüşsünüz. Şimdi on yaşındasınız. Babanızın dükkânının da olduğu mahal- lede başka pek çok göçmen var. Siz hem kendi dilinizi hem de şimdi bulunduğunuz ülkenin dilini konuşabiliyorsunuz; böylece annenize ve büyükannenize tercümanlık yapabiliyorsunuz.</p>
<p>On bir yaşındasınız. Anne babanız, sizden küçük erkek ve kız kardeşinizle köyde yaşıyorsunuz. Ailenizin bir fırını var. Biraz şişman olduğunuz için bazen sizi alaya alanlar oluyor.</p>	<p>Astımınız var ve özellikle kış aylarında hastalandığınızdan okula gidemediğiniz çok oluyor. Yatakta TV başında, internette surf yaparak ve bilgisayarda oyun oynayarak çok zaman harcıyorsunuz. Anneniz ve babanız ikisi birden çalıştığından yalnızsınız. On üç yaşındasınız.</p>
<p>Ülkedeki Amerikan elçisinin çocuğusunuz. Yabancılar için bir okula gidiyorsunuz. Kalın camlı gözlükleriniz var ve biraz kekeleyerek konuşuyorsunuz. On bir yaşındasınız.</p>	<p>Siz ve büyük ağabeyiniz matematik, fizik, yabancı dil ve aslında pek çok alanda çok yeteneklisiniz. Anneniz ve babanız üniversitede profesör. Yarışmalar için sizi sürekli özel kurslara ve eğitim kamplarına gönderiyorlar.</p>

AÇIKLAMALAR

Durumlar ve olaylar

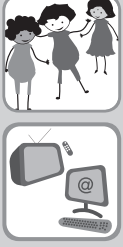
Aşağıdaki durumları yüksek sesle okuyun. Her durumu okuduktan sonra çocuklara bir adım öne çıkıp birbirlerine göre nerede durduklarını görmeleri için zaman verin.

1. Siz ve aileniz her zaman ihtiyaçlarınızı karşılayacak yeterince paraya sahipsiniz.
2. Telefonlu televizyonlu iyi bir evde yaşıyorsunuz.
3. Farklı görünüşünüz veya engeliniz nedeniyle kimse sizinle alay etmiyor.
4. Birlikte yaşadığınız kişiler sizi ilgilendiren önemli konularda görüşünüzü sorarlar.
5. İyi bir okula gidiyorsunuz ve okul sonrası kulüplere üyesiniz, spor yapıyorsunuz.
6. Okuldan sonra özel müzik ve resim dersleri alıyorsunuz.
7. Polis sizi çevirir diye bir korkunuz yok.
8. Sizi çok seven ve hep sizin iyiliğinizi düşünen yetişkinlerle yaşıyorsunuz.
9. Sizin veya büyüklerinizin geçmişi, kökeni, dini veya kültürü nedeniyle hiçbir ayrımcılığa uğramıyorsunuz.
10. Hasta olmasanız bile düzenli genel ve ağız sağlığı muayeneleriniz yapılıyor.
11. Ailenizle her yıl tatile çıkıyorsunuz.
12. Arkadaşlarınızı yemeğe veya gece yatısına davet edebiliyorsunuz.
13. Büyüdüğünüzde üniversiteye gidebilirsiniz, istediğiniz işi ve mesleği seçebilirsiniz.
14. Sokakta, okulda veya yaşadığınız yerde alay edilme veya saldırıya uğrama gibi bir kuşkunuz yok.
15. TV’de veya filmlerde genellikle sizin gibi yaşayan kişiler görüyorsunuz.
16. Ailenizle sinemaya, hayvanat bahçesine, müzeye, kırlara veya en azından eğlenceli yerlere gidiyorsunuz.
17. Anneniz babanız, onların anneleri ve babaları, hatta onların da büyükleri hep bu ülkede doğmuş.
18. Ne zaman isterseniz yeni giysiler ve ayakkabılar alabiliyorsunuz.
19. Oyun oynayacak bol zamanınız ve oynayacak çok sayıda arkadaşınız var.
20. Bilgisayarınız var ve internete girebiliyorsunuz.
21. Yapabildiklerinizle takdir ediliyorsunuz ve bu sizi tüm yeteneklerinizi geliştirmeye özendiriyor.
22. Büyüdüğünüzde mutlu bir yaşamınız olacağına inanıyorsunuz.

16. İnsan Haklarının Reklamı

İnsan haklarını dünyaya anlatalım!

Konular	Genel insan hakları, herhangi bir konuya uyarlanabilmek üzere, Medya ve İnternet
Zorluk	Düzyey 3
Yaş	10-13
Süre	120-180 dakika
Grup büyüklüğü	4-24 çocuk
Erkinlik türü	Öykü anlatma, resim, yazı yazma
Genel bakış	Çocuklar, çocukların insan hakları konusunda TV reklamı hazırlıyor
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Reklamcılık ve medya konusunda eleştirel düşünme becerileri geliştirmek • Yaratıcılık ve iletişim becerileriyle ilgili pratik yapmak • Çocukların insan haklarının yaygınlaştırılması konusunda fikir geliştirmek • İnsan haklarına ilişkin anlayışı derinleştirmek
Hazırlık	• Mümkünse, reklamların kayda geçirilmesi için video donanımı
Malzemeler	• Kâğıt ve çizim/tasarım için diğer malzemeler

Yönerge

1. Çocukları üçer veya dörder kişilik gruplara ayırın. Gruplardan her birine çocukların insan haklarının reklamını hazırlama görevi verildiğini söyleyin. Televizyonda yayınlanacak bu 1-3 dakikalık reklam, insanlarda çocuk hakları konusunda farkındalık yaratmayı ve/veya bu hakları anlamalarını amaçlamaktadır.
2. Çocuklara, TV'de yayınlanıp dikkatlerini çeken kimi reklamları anlatmalarını söyleyin. İyi reklamların insanları düşündürücü yanları üzerinde beyin fırtınası yapın. (örneğin zekice sözler, ses efektleri, mizah, ciddi mesajlar gibi).
3. Bu reklamın kimleri hedef alacağını tartışın. Reklamın hedefi çocuklar mı, yetişkinler mi, öğretmenler mi, genel kamuoyu mu, yoksa bunların hepsi mi olacak? Hedef kesim belirlendikten sonra bu kesime ne tür tanıtıcı yayınların daha fazla hitap edebileceğini tartışın.
4. Her grubun tanıtım üzere bir hak belirleyeceğini ve hedef kesimi (kesimleri) belirleyeceğini anlatın. Çocukları, insanların gerçekten bilmelerini gerekli gördükleri bir hakkı ve bunu bilmesi gereken hedef kesimi seçmeye özendirin. Grupları temsil eden kişilere, seçtikleri hakkı ve hedef kesimi size bildirmelerini isteyin.
5. Gruplar işleyecekleri hakkı seçtikten sonra, bunu tanıtacak bir fikir geliştirmelidir. Onları, bu hakkı tanıtabilecekleri çeşitli yollar üzerinde düşünmeye yöneltin (örneğin küçük bir sahne oyunu, bir şarkı, çizgiyle anlatım vb. gibi). Onlara bunun TV için hazırlanacak bir video olduğunu, dolayısıyla görsel açıdan ilginç olması, sadece konuşan insanlardan ibaret kalmayıp bir hareketlilik de içermesi gerektiğini hatırlatın. Ancak, hazırlanan malzeme, en fazla üç dakikalık süreye sığdırılabilecek yalınlıkta olmalıdır.
6. Çalışmalarını ve ilerlemelerini izlemek üzere gruplar arasında dolaşın. Gruplardan herhangi biri çalışmasını tamamladığında buna bir slogan bulup, uygulamaya başlamalarını söyleyin.
7. Bütün gruplar reklam ile ilgili planlamalarını yaptıktan sonra, görüşlerini paylaşmak ve birbirlerinden geri bildirim almalarını sağlamak üzere grupları bir araya getirin. Her grup kendi seçtiği hakkı, hedef kesimini ve fikirlerini anlatan açıklamalarda bulunacaktır. Eğer hazırsalar, uygulamaya da bu sırada geçebilirler. Her açıklama ve performansın ardından, aşağıdaki türde sorular yönelterek yapıcı önerileri ve geri bildirimini özendirin:

- a. Sizce bu fikir belirlenen hedef kesime hitap eder mi?
 - b. Belirlenen hakka ilişkin net bir fikir verir mi?
 - c. Bu fikirlerde ne hoşunuza gitti?
 - d. Daha iyi olması için önereceğiniz şeyler var mı?
8. Gruplara, gerekli iyileştirmeleri yapmaları ve malzemelerini uygulamaları için zaman verin.
9. Her gruptan, reklam ve planlarını diğerine sunmasını isteyin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorularla etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Bu etkinliğin herhangi bir bölümünü zorlu buldunuz mu? Eğlenceli yanları var mıydı?
 - b. Reklamların nasıl hazırlandıklarına ilişkin belirli bir fikir edindiniz mi?
 - c. Sadece sözler yerine imgelerle düşünmek size güç geldi mi?
 - d. Belirli bir hedef kesime nasıl ulaşılabileceğini belirlemek güç bir iş miydi?
 - e. Reklam her zaman olumlu mudur? Neden veya neden değil?
 - f. Hazırlanan diğer reklamlardan neler öğrendiniz?
 - g. Bu etkinlik TV'ye bakışınızda bir değişiklik yaratacak mı?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:
 - a. Grubunuz özel olarak neden bu hakkı seçti?
 - b. Neden özel olarak o kesimi hedef belirlediniz?
 - c. Reklam-tanıtım çalışmanızın ne tür tepki veya hareketlenmelere yol açmasını bekliyorsunuz?
 - d. TV reklamları insanlara insan hakları mesajları iletilmesinde iyi bir yol mu? Evetse neden, hayırsa neden?
 - e. Hazırladığınız malzemede üzerinde odaklandığınız dışında başka haklar da gündemde miydi?
 - f. Bir hak tek başına var olabilir mi, yoksa her durumda başka haklarla ilişkili midir?
 - g. Reklamı veya temsili özellikle güç olacak herhangi bir hak aklınıza geliyor mu?
 - h. Kullandığınız karakterlerden kalıplaşmış yargıları temsil edenler var mıydı? Eğer varsa bu olumsuz bir etki yaratır mı? Evetse neden, hayırsa neden?
 - i. İnsanların haklarını bilmeleri neden önemlidir?
 - j. Çocukların insan hakları konusunda kimlerin eğitilmesi gerekir?

Takip önerileri

1. Televizyondaki reklamlarla, örneğin dergi, gazete, sokak panosu veya otobüsler gibi diğer kamusal yerlerde yer alan basılı reklamların birçok reklam kampanyasında birlikte kullanıldığını açıklayın. Bu açıklamanın ardından çocuklara basılı medyada veya mahallelerinde rastlayıp beğendikleri ilan ve reklamları sorun ve bunları neyin çekici kıldığını tartışın. Daha sonra çocuklardan belirli bir hakkın iki boyutlu, grafik bir tasarımını hazırlamalarını isteyin. Eğer gerekli teknolojik donanım hazırsa bu iş bilgisayarda da yapılabilir. Ortaya çıkan ürünleri çocuk merkezinde veya okulda sergileyin.
2. Birçok tanıtım kampanyasında ünlü kişilerden yararlanıldığına dikkat çekin. Kendi bildiklerinden örnekler vermelerini isteyin. Peki, kendi hazırladıkları reklamda kimleri sunmak/kimlerin yer almasını isterler? İstedikleri bu kişi, tanıtılan çocuk hakkı ve hedef seçilen kesim açısından neden uygun görülmüştür?
3. Çocuklarla, bir öyküyü anlatan, daha uzun süreli bir insan hakları videosu hazırlamanın nasıl olacağını tartışın.

- Bu hangi yönlerden bir reklamdan farklı olur?
- Öykünün hangi yönleri önem taşıyacaktı? (örneğin, öykünün doyurucu olması, masraflar gibi pratik meseleler, insan hakları mesajı, vb.).
- Önerilen videonun hangi yönleri önem taşıyacaktı? (gruptaki çocuklar dışında aktörlere gerek olup olmadığı, kostümler, tehlikeli olabilecek sahneler, vb.)

Eylem fikirleri

- Eğer mümkünse, bu reklamların videolarını çekin! Işıklılandırma, ses gibi konularda ve donanım açısından yerel TV kanallarından veya sinema okullarından teknik yardım isteyebilirsiniz. Kötü bir video bile öğrenme açısından iyi bir deneyim olabilir.
- Eğer video çekimi mümkün değilse, öyküleri sanki filme çekiliyormuş gibi oynayabilirsiniz. Bu reklamların bir çoğu diğer çocuklar veya ana babalar (ebeveynler) için canlı bir insan hakları dersi işlevi görebilir.
- Çocukları TV'de gördükleri reklamları eleştirmeye özendirin.
 - Bunlara TV'de neden yer veriliyor?
 - Hedef kesimi kimler oluşturuyor?
 - Ulaştırılmak istenen mesaj ne?
 - İzleyenlerin nasıl bir tepki vermeleri bekleniyor?

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu, çocukları yeni beceriler kullanmaya zorlayan karmaşık bir etkinliktir (diyalog veya şarkı sözü yazma, öykü geliştirme). Kolaylaştırıcı çocukların çalışmalarını dikkatle izlemeli, ilerlemelerinde onlara yardımcı olmalıdır.
- Kimi gruplar bu çalışmada diğerlerine göre daha hızlı ilerleyecektir. Eğer bir grup belirli bir işi bitirmişse, o gruba özel olarak bir sonraki adıma geçmeleri için görev verin. Pratik uygulama ve geri bildirim sonrası gözden geçirme için gruplara bol zaman verin.
- Etkinliği, reklamcılık-tanıtım ve amaçları hakkında eleştirel düşünceyi özendirmek için kullanın.
- Etkinliği, yapıcı eleştiri verme ve alma pratiği yapmak için kullanın.

Uyarlamalar

Bu etkinlik genel olarak insan hakları konusuna, özel olarak da ÇHS'ye aşina olmayı gerektirir. Çocukların insan hakları konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla insan hakları konusunda bir beyin fırtınası ile başlayabilirsiniz. Eğer çocuklar bu etkinliği başarılı bir biçimde yürütme açısından daha fazla ön bilgiye ihtiyaç duyuyorlarsa, s. 157'teki 'OYUN TAHTASI OYUNLARI' gibi daha tanıtıcı etkinliklerle başlanabilir. Çocuklara ÇHS konusunda belirli bir fikir verebilmek için, her çocuğa ÇHS'nin bir maddesini verip bunu görselleştirmesini isteyebilirsiniz. Sonra çocuklara bu maddeyi okuyup görselleştirmeyi açıklamalarını söyleyebilirsiniz.

17. Kabadayılık Sahneleri

Her kabadayı kılık değiştirmiş bir korkaktır!

Konular	Ayrımcılık, Şiddet
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	7-13
Süre	60 dakika
Grup büyüklüğü	5-20 çocuk
Erkinlik türü	Belirli bir düzey hareket eşliğinde tartışma
Genel bakış	Çocuklar kabadayılık olgusunu tartışır ve farklı kabadayılık senaryolarına nasıl tepki vereceklerine göre kendilerini konumlandırır
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> Farklı kabadayılık biçimleri konusunda anlayışı derinleştirmek Kendilerine sataşılacak çocukları destekleyebilecek stratejileri, kişileri ve kuruluşları belirlemek Kabadayılığa farklı tepkileri analiz etmek
Hazırlık	Odanın dört köşesine 1'den 4'e kadar numara verilir. Çocuklar bir köşeden diğerine rahatça gidebilmelidirler.
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> Çocukların daire şeklinde oturabilecekleri genişlikte bir mekân Renkli kâğıt Tahta kalemleri Makas

Yönerge

- Aşağıdaki türde sorular sorarak kabadayılık konusunu tanıtır:
 - Kabadayılık ne demektir?
 - İnsanlar hangi farklı yollardan başkalarına kabadayılık taslarlar?
 - Sizce insanlar böyle bir şeyi neden yaparlar?
 - Bu iş kabadayılık taslayanları, onların sataştıkları kişileri ve topluluğun tümünü sizce ne yönde etkiler?
- Çocuklardan her birinin bir elini renkli bir kâğıt parçasının üzerine koyarak şeklini çizmelerini ve kâğıdı ellerinin şeklinde kesmelerini isteyin. Elin parmaklarından her biri için, kendisine kabadayılık taslandığında o çocuğun destek için başvurabileceği birisini düşünmelidirler (örneğin bir arkadaş, öğretmen, okul yöneticisi, polis, danışman, ağabey vb. gibi). Sonra çocuklardan, destekleyici olarak düşündükleri bu kişilerle ilgili açıklamalar yapmalarını isteyin.
- Şimdi, bu tür kabadayılık gösterilerine insanların hangi farklı yollardan tepki verebileceklerine bakacağınızı açıklayın. Bunun nasıl işleyeceğini gösterin:
 - Kolaylaştırıcı, bir kabadayılık tanımı okur. Her kabadayılık durumu için üç olası tepkiden söz edilir. Eğer bunlardan farklı bir tepki düşünüyorsanız, dördüncü seçenek her zaman açıktır.
 - Odanın dört köşesinin her birine bir numara verilir. Çocuklar, durumu ve olası tepkileri dinledikten sonra kendi konumlarını en iyi yansıttığını düşündükleri köşeye giderler.
- Kabadayılıkla ilgili örnek durumu okuyun, çocuklara bu durumla ilgili tepkilerini belirleyip ona göre ilgili köşeye gitmeleri için zaman tanıyın. Çocuklar köşelerde yerlerini aldıktan sonra aralarından kimilerine neden böyle bir konum aldıklarını, bu konumun avantajlı ve dezavantajlı yanlarını sorun.

Açık köşeyi seçen çocuklara da bu köşedeki tepkilerinin ne olacağını sorun.

Birlikte sorgulama ve değerlendirme

1. 5-6 kabadayılık olayına ilişkin tepkileri aldıktan sonra aşağıdaki türde sorularla etkinlik hakkında bilgi alın:

- Bu etkinlikle ilgili neler hissettiniz?
- Kimi durumlarda tepki geliştirmek güç müydü? Hangilerinde ve neden?
- Bu sahnelerden herhangi biri size tanıdık geldi mi?
- Kendilerine kabadayılık taslanan insanların yardıma ve desteğe ihtiyacı var mıdır? Neden?
- Böyle durumlara maruz kalanlar yardım ve desteği nereden bulabilir?
- Kimileri sizce neden başkalarına kabadayılık taslar? Bu kişilerin doğru davrandıkları söylenebilir mi?
- Size birisi kabadayılık taslamışsa ve yardım-destek için başvurduğunuz kişi bu konuda hiçbir şey yapmamışsa ne yapmanız gerekir?
- Kimi kabadayılık biçimlerinin çocuklar ve yetişkinler tarafından daha çok kabullenildiği söylenebilir mi? Evetse neden, hayırsa neden?
- Kabadayılığa maruz kalan çocuklara yardım etmek ve onlara destek vermek kimin sorumluluğudur?
- Yetişkinler de kabadayılık olaylarına karışabilir mi? Örnekler veriniz.
- Kabadayılığa maruz kalan yetişkinlere yardım etmek ve onlara destek vermek kimin sorumluluğudur?
- Kabadayılık taslamaya meraklı olanlara bu davranışlarını değiştirmeleri için nasıl yardımcı olunabilir?
- Kabadayılık yapanlara kimse engel olmazsa sonuç ne olur? Kabadayılık taslayan kişi açısından/ Toplumun tümü açısından?

2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:

- Bir kişinin bir başkasına kabadayılık taslama gibi bir hakkı var mıdır? Evetse neden, hayırsa neden?
- Bir kişi kabadayılığa maruz kalıyorsa hangi insan hakları ihlal edilmiş olur?
- Kabadayılık olaylarına son verilmesi insan hakları ortamını herkes için nasıl daha iyi bir hale getirir?

3. Birlikte sorgulamanın sonrasında çocuklara daha önceki 'destek ellerine' bakmalarını ve kabadayılık durumu ile karşılaştıklarında yardım ve destek için başvurabilecekleri başkalarını buraya eklemelerini söyleyin. İlerde yeniden bakabilmeleri için 'destek ellerini' odada bir yerde sergileyin.

Takip önerileri

190. sayfadaki 'ŞİDDETEN UZAKLAŞMANIN RESMEDİLMESİ' etkinliği ile şiddet üzerinde daha fazla odaklanabilirsiniz. Ayrıca 194. sayfadaki 'YARALAYAN SÖZLER' de sözlü sataşmaları ele almaktadır ve bunun şimdiki etkinlikten önce veya sonra uygulanması mümkündür.

Eylem fikirleri

Grubun 'Kabadayılık Yok' başlıklı bir kampanyayı nasıl düzenleyebileceğini ve yaşadığımız kentteki başka kişilerin bu girişime nasıl dahil edilebileceklerini tartışın. Sözelimi, bir sergi düzenleyebilir, çocuklarla söyleşi yapmak üzere bir çocuk destek kuruluşundan uzman çağırabilirsiniz ve/veya okulunuzda görev yapan bir yetişkini bu tür durumlarda yardım için başvurulacak başlıca kişi olarak belirleyebilirsiniz.

Kendilerine sataşıldığında çocukların nasıl tepki verebileceklerini gösteren bir oyun sahneleyin ve bunu diğer çocuk grupları önünde oynayın.

Kendilerine kabadayılık yapılan çocukların yerel bir yardım başvuru hattı olup olmadığını araştırın. Çocukların kendi yerel ortamlarında bu tür durumlarda nerelere başvurabileceklerini araştırın. Elde ettiğiniz bilgileri etkinlik sırasında çocuklara aktarın ve mümkünse söz konusu kuruluştan birini çocuklara konuşma yapmak üzere davet edin.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

Söz almak isteyenlerin sıralarını beklemeleri için ortaya bir sihirli değnek/konuşan değnek getirin veya mikrofondan konuşur gibi yapın.

Gruptaki çocuklar arasında da kabadayılığın bir türü görülebilir. Bu tür davranışlar değişik biçimler alabilir ve çocukları farklı düzeylerde etkileyebilir. Grupta zaten var olabilecek kimi durumlara karşı duyarlı olun ve kişisel herhangi bir duruma odaklanmamaya çalışın.

Uyarlamalar

Elde hazır bulunanları kullanmak yerine grubunuzdaki çocukların daha yakından ilişkilenebilecekleri kendi kabadayılık sahnelerinizi yazın.

Çocukları küçük gruplara ayırın. Her birine bir kabadayılık durumu örneği verin ve onlardan hem kabadayılığı hem de karşı tepkiyi canlandırmalarını isteyin. Her canlandırmayı tartışın ve geri bilgi alın, alternatif tepkiler konusunda diğer grupların grupların görüşünü alın.

DAĞITILACAK MALZEME: KABADAYILIK SAHNELERİ

Arkadaşların sana ad takmaya, sana içinde kötü şeyler yazan mesajlar göndermeye ve seni onlara bir şeyler vermeye zorlamaya başladı. Bütün bunlar senin kendini kötü hissetmene neden oluyor. Ne yapman gerekir?

1. Hiçbir şey. Arkadaşlarının sana böyle davranmasını hak edecek bir şey yapmış olmalısın.
2. Sen de onlara ad takmaya ve tehdit etmeye başlarsın.
3. Anne babanla veya öğretmenle konuşup onlara neler olduğunu anlattırın.
4. Başka bir şey (Açık köşe).

Sınıftaki kimi çocuklar kısa mesajlarla hakkında kötü söylentiler yayıyor. Bu yüzden pek çok kişi seninle oynamıyor, hatta seninle konuşmuyor bile. En yakın arkadaşların bile bunların doğru olabileceğini düşünmeye başlıyor. Ne yapman gerekir?

1. Hiçbir şey. Eğer herkes söylentilerin doğru olduğuna inanıyorsa zaten sana kimse inanmayacaktır.
2. Sen de diğerleri hakkında kötü söylentiler yaymaya başlarsın.
3. Söylentilerin doğru olmadığını herkese söylersin.
4. Başka bir şey (Açık köşe).

Ablan veya ağabeyin kimse görmezken sana vurup tekmeliyor ve başkasına bu durumu anlattırın daha fazla acıtacağını söylüyor. Ne yapman gerekir?

1. Olup biteni ana babana veya öğretmenine anlattırın.
2. Okuldaki arkadaşlarına durumu anlatıp karşısına hep beraber çıkarsınız.
3. Bunu yapan kişiye canının yandığını ve artık kesmesini söylersin.
4. Başka bir şey (Açık köşe).

DAĞITILACAK MALZEME: KABADAYILIK SAHNELERİ

Sınıfta bir soruya ne zaman yanlış cevap verseniz öğretmenin senin 'aptal' olduğunu, bir şey öğrenemeyeceğin için seninle uğraşmanın da yararsız olacağını söylüyor. Diğer çocuklar da bu yüzden sana ad takmaya başladı. Ne yapman gerekir?

1. Müdüre gidip durumu anlatırsın.
2. Okulu artık sevmediğin için gitmemeye başlarsın.
3. Anne babana gidip sınıfı veya okulu değiştirmenin mümkün olup olmadığını sorarsın.
4. Başka bir şey (Açık köşe).

Arkadaşlarından birinin yaz kampında kendisinden küçük çocukları kızdırıp alaya aldığını gördün. Ayrıca arkadaşın onlardan bir şeyler de alıyor. Ne yapman gerekir?

1. Arkadaşın farketmeden kamp başkanına olup biteni anlatırsın.
2. Sana da bulaşmaması için arkadaşına bu işte yardımcı olursun.
3. Yaptığı şeyin yanlış olduğunu ve küçük çocukları rahat bırakması gerektiğini arkadaşına anlatırsın.
4. Başka bir şey (Açık köşe).

Bir başka okuldan daha büyük yaşlardaki öğrenciler sizin okulunuzdaki küçük öğrencilere sataşıyor. Evine giden veya tek başına otobüs bekleyen bir çocuğun çevresini sarıp parasını, yiyeceklerini veya oyuncaklarını alıyor. Ayrıca taş da atıp daha beter şeyler yapacaklarını söylüyorlar. Ne yapman gerekir?

1. Okula gidip gelirken çok dikkatli olursun.
2. Okulundaki yetişkinlere durumu anlatıp yardım istersin.
3. Kendini korumak için yanında taş veya bıçak bulundurursun.
4. Başka bir şey (Açık köşe).

Sınıfınıza yeni gelen çocuk bir mülteci. Arkadaşların bu çocuğa sürekli ırkçı sözler söylüyor, konuşmasıyla alay ediyor ve evine dönmesini söylüyor. Ne yapman gerekir?

1. Sen de onlara katılırsın. Sonuçta bu kişi arkadaşın değil ve onun için üzülmenize gerek yok.
2. Arkadaşlarının bu çocuğa ırkçı sözler söylediklerini öğretmeninize iletirsin.
3. Uyum sağlayabilmesi için ona serbest zamanlarınızda Türkçe dersleri verirsın.
4. Başka bir şey (Açık köşe).

Arkadaşlarından birisi okuması ve yazması zayıf olduğu için kızdırıyorsun. Çocuk artık tek başına oturmaya başladı. Bir gün ağladığını gördün. Ne yapman gerekir?

1. Hiçbir şey. Muhtemelen kötü bir gün geçirmiştir ve durumunun senin yaptıklarınla bir ilgisi yoktur.
2. Onunla alay etmekten vazgeçip neden ağladığını sorarsın.
3. Ona başkalarının yanında bir daha kendisiyle alay etmeyeceğini söyledikten sonra gerçekten aptal olduğunu ve ek ders alması gerektiğini eklersin.
4. Başka bir şey (Açık köşe).

Senden yaşça büyük, seni çok seven bir üvey kardeşin var. Sık sık seni öpmek, sarılmak istiyor. Aslında sen de onu seviyorsun, ama bu durum sana rahatsızlık veriyor. Ne yapman gerekir?

1. Anne babandan birine veya bir başka kardeşine durumu anlatırsın.
2. Karşı çıkar ve ne zaman böyle yapmaya kalkarsa kendisine vurursun.
3. Kendisinden uzak durmaya çalışırsın.
4. Başka bir şey (Açık köşe).

18. Kalenin Fethi

Düşünmezsen kaybedersin!

Konular	Bariş ve Kişi Güvenliği
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	8-13
Süre	120 dakika
Grup büyüklüğü	16-30 çocuk, 2-3 kolaylaştırıcı veya yetişkin
Erkinlik rürü	Aktif serüven oyunu, deneyimsel öğrenme
Genel bakış	Çocuklar bir savaştaki farklı grupları temsil ederler ve savaşı kazanmak için organize olmak zorundadırlar. Ardından, çatışmanın farklı taraflarına ilişkin farklı duygularını, bunun ardındaki nedenleri ve mekanizmaları tartışırılar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Bir çatışmanın farklı taraflarına duygudaşlık (empati) geliştirmek • İşbirliği yapmak • Bir çatışmadaki duyguları fark etmek • Stratejik düşünme ve planlamanın geliştirilmesi
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Eğer oyun dışarıda oynanacaksa mekânı inceleyin ve etkinlik için net sınırlar çizin. Tehlikeli olabilecek alanlar varsa bu noktalar konusunda çocukları ve grup liderlerini uyarın • Her biri farklı renkteki kâğıtlar üzerinde düşsel 'harekât planları' hazırlayın. Bunlardan her birini on parça olacak şekilde kesin ve her planı ayrı bir zarfın içine koyun
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Çocukların koşup saklanabilecekleri geniş bir alan • Her biri on parçaya kesilmiş ve her biri farklı renkte kâğıtlar üzerine yazılmış 6 düşsel 'harekât planı' • 3 farklı grup için üç ayrı ve ayırıcı işaret (yüzlerin farklı renklere boyanması veya belirgin şeritler takılması) • Oyun sonrası için içecekler

Yönerge

1. Merkezinde bir kalesi olan çok güzel bir kent olduğunu anlatın. Kent Mor Güçlerin elindedir. Ancak, Mor Güçlere karşı, kenti istila edip kaleyi almaya niyetli iki kesim daha vardır: Güneyden Mavi Güçler, kuzeyden ise Turuncu Güçler.
2. Çocukları şu dağılımla üçe ayırın: Mor Güçler % 50, Mavi Güçler % 25 ve Turuncu Güçler % 25. Oyun alanının sınırlarını belirtin. Mavi ve Turuncu Güçlerin her birine üç 'harekât planı' verin.
3. Tüm çocukların iyi anlayabilmesi için etkinliği dikkatle anlatın:
 - a. Herkesin oyun için belirlenen sınırlar içinde kalması gerekir.
 - b. Gruplardan her biri, oyun sınırları içinde kendine bir kamp kuracaktır. Hiçbir güç, bir başka gücün kampına giremez. Mor Güçlerin savundukları kent tam ortada yer almalıdır. Bunun bir tarafında Mavi Güçlerin, diğer tarafında da Turuncu Güçlerin kampı bulunacaktır.
 - c. Kaleyi ele geçirmek için bu iki istilacı gücün harekât planlarını birbirlerine ulaştırmaları gerekmektedir. Güçlerden her birinin elinde farklı renklere kâğıtlar üzerine yazılmış 3 plan vardır ve bu planların her biri kesilerek 10 parçaya ayrılmıştır. Parçalardan her birinin, istilacılarından biri tarafından ayrı olarak diğer kampa getirilmesi gerekir. Her seferinde yalnızca bir parça bu şekilde taşınabilir. Bir Mavi, Turuncuya ait parçaları taşıyamaz, Turuncu da Maviye ait parçaları. Taşınan parçaların teslimi, ancak Mavi veya Turuncu bir 'kurye' diğer kampa vardığında gerçekleşebilir.

Kaynak:

Uyarlandığı yer:
"Praxismappe"
Bundesjugendwerk
der
Arbeiterwohlfahrt
(Federal Youth
Foundation of the
Workers' Welfare
Association
Germany).

- d. Mor Güçler, kalelerini savunmak için, Mavilerin ve Turuncuların planlarını birbirlerine iletmelerini engellemek zorundadır. Bu amaçla, istilacıları yakalayıp ellerindeki planları almaya çalışırlar. 'Yakalamaktan' kastedilen, diğer kişinin omzuna veya koluna hafifçe dokunmaktır.
- e. Mavi veya Turuncu Güçlerden herhangi birinden bir oyuncu yakalandığında iki seçeneği vardır: 1) elindeki plan parçasını Mor tarafa vermek ve serbest kalıp yeniden oyuna katılmak; 2) elindeki plan parçasını vermeyi reddetmek ve böylece oyun bitinceye ya da parçayı teslim edene kadar kentte 'esir' olarak tutulmak. Mavi ve Turuncu Güçler birbirlerine yardım edebilirler.
- f. Kesilmiş plan parçaları görünür biçimde taşınmalıdır.
- g. İki veya üç kolaylaştırıcı oyuna katılmayıp kurallara uyulup uyulmadığını denetleyecektir.
- h. Mavi veya Turuncu Güçlerden herhangi biri bir eylem planını tamamlayacak şekilde on parçanın hepsini elinde topladığında, Mor Güçlerin elindeki tüm parçaları alır ve oyunu da kazanmış olur. Buna karşılık Mor Güçler kaleye saldıran iki taraftan herhangi birinin planının bütün parçalarını ele geçirirse, bu taraf oyun dışı kalır. Ancak, oyun dışı kalmayan diğer tarafın kazanma şansı hâlâ vardır: Bu taraf bir planın bütünü diğer kampa götürebilirse, hem kendisi hem de daha önce saf dışı kalan diğer taraf kazanmış olur.
- i. Taraflardan biri kazandığında veya kolaylaştırıcı tarafından verilen süre dolduğunda oyun biter.

Birlikte sorgulama ve değerlendirme

4. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:

- a. Oyunda neler hissettiniz?
- b. Harekât planlarınıza ne oldu?
- c. Bir planı eksiksiz biçimde bir araya getirebildiniz mi? Ne tür bir strateji uyguladınız? Kararları nasıl aldınız?
- d. Oyuna herkes katıldı mı? Üstlenilen roller farklı mıydı?
- e. Diğer iki taraf hakkında neler düşündünüz?
- f. Mavi ve Turuncu Güçler işbirliği mi yaptılar yoksa birbirleriyle mi boğuştu? Bu ikisi arasındaki ilişki oyunun sonucunu ne yönde etkiledi?
- g. Mavi ve Turuncu Güçler Mor Güçlere, Mor Güçler de diğer ikisine karşı savaştı mı? Savaştıysa neden? Çatışma neye ilişkindi?
- h. Durum gerçekçi miydi? Gerçek yaşamda buna benzer durumlar aklınıza geliyor mu? Geliyorsa, gerçek yaşamdaki bu tür durumlara ne gibi şeyler yol açıyor?
- i. Sizce bu durum nasıl değiştirilebilir? Bu tür çatışmalar nasıl önlenebilir?
- j. Kendi yaşamınızda tanık olduğunuz başka çatışmalar var mı? Bu tür çatışmaları çözüme bağlamak için bir şeyler yapıyor musunuz? Neler yapıyorsunuz? Bu tür durumları değiştirmek için neler yapılabilir?
- k. Çatışmalar nereden doğar? Bunlardan kaçınmak, ortaya çıktıklarında çözmek, yönlendirmek ve/veya barışı korumak için neler yapabiliriz? (tartışılan örneklerden hareketle)

5. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:

- a. İnsanlar çatışma halinde olduklarında ihlale uğrayabilecek kimi insan hakları neler? Ya bir silahlı çatışma durumunda?
- b. Çatışmada yer alan farklı taraflar insan haklarının ihlalinin nasıl etkilenebilirler? Bu durum söz konusu tarafların geleceğini nasıl etkiler?
- c. Çocuklar çatışmadan nasıl etkilenir? Bu durum geleceklerini nasıl etkiler?

Kaynak:

Uyarlandığı yer:
"Praxismappe"
Bundesjugendwerk
der
Arbeiterwohlfahrt
(Federal Youth
Foundation of the
Workers' Welfare
Association
Germany)

- d. Bu tür çatışmalar ve insan hakları ihlalleri nasıl önlenebilir?
- e. Her tür çatışma çözüme bağlanabilir mi? Bağlanamazsa, insan hakları bu işin görece normal yürütmesine nasıl katkı sağlar?

Takip önerileri

- Grupta, yakın çevrede, ülkede, bölgede veya dünyada sürmekte olan kimi çatışmalara daha yakından bakın. Bir çatışmanın zeminini anlamaya çalışın ve durumu tartışın.

Eylem fikirleri

- Birlikte sorgulama sırasındaki tartışmalar silahlı çatışma ve barışa odaklandıysa, barış için bir gösteri düzenlemeye/katılmaya çalışın ve/veya bir barış derneğini ziyaret edin. Barış derneklerinin barıştan ne anladıklarını ve çatışmaların çözüme bağlanmasına nasıl yaklaştıklarını anlamaları için çocuklara yardımcı olun.
- Çocuklarla, kendi aralarındaki çatışmaları nasıl hallettiklerini tartışın. Grup içindeki çatışmalarda gözetecekleri, insan hakları standartlarını yansıtan kimi kurallar (şiddete başvurmama, hakaret etmeme, herkesin görüş ve düşüncelerini belirtebilmesi, eşit katılım fırsatları gibi) geliştirmelerinde çocuklara yardımcı olun.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu etkinlikte kimsenin hiçbir şey için kavga etmesi gerekmemektedir. Fiziksel durumları açısından daha zayıf olan çocuklar, kaba kuvvete ve saldırganlığa yatkın olanlara göre stratejiyle, çabuklukla ve işbirliği yaparak çok daha başarılı olabilirler.
- Yetişkin kolaylaştırıcıları veya yardımcıları hazırlayın. Bu kişilerin kurallardan ve sınırlardan, oyunun oynandığı alandaki olası tehlikeli yerlerden haberdar olmalarını sağlayın.
- Mavi ve Turuncu Güçlere, planın parçalarını kaybetmemek, böylece bir planı parçalarıyla tamamlama şansından yoksun kalmamak için bir stratejiye ihtiyaçları olduğunu anlatın.
- “Yakalamanın” yalnızca ve yalnızca bir kişiye dokunmak anlamına geldiğini vurgulayın. Farklı yeteneklerdeki gruplar için yapılabilecek uyarlamalar konusunda aşağıya bakın.
- Oyunun süresi büyük ölçüde gruba bağlıdır. Etkinliğin beklenenden daha kısa veya uzun sürmesi olasılıklarına hazır olun.
- Takip tartışmasında, silahlı çatışmalar ve barışla, çocukların gündelik yaşamlarında gündeme gelen çatışmalar arasındaki ayrımı net biçimde çizin. Bunların her ikisi de önemlidir; ancak farklı yaklaşımları gerektirmektedir.

Uyarılama:

- Eğer bir grup veya tek bir çocuk diğerlerinden daha zayıfsa, başvurulabilecek stratejiler konusunda ipuçları verin (örneğin, halen parçalardan ne kadarının diğer kampa ulaştığı; diğerlerini kurtarmak için kimi parçaların kaybı riskinin göze alınabileceği; tüm planların parçalarının en başta yola çıkarılmayıp oyunun ritmini anlayınca kadar bir bölümünün elde tutulması vb.).
- Birinin basitçe ‘yakalanması’ dışında, Mor Güçlere bağlı biri bir Maviyi veya Turuncuyu yakaladığında test uygulayın (örneğin bu kişiler bir araya geldiklerinde ‘taş, kâğıt, makas’ oyunu oynarlar. Oyunu Mor kazanırsa, diğer parçaları verir; diğer taraf kazanırsa serbest kalır). Çocuklar arasında yaş ve fiziksel farklılıklar fazlaysa bu çeşitleme etkili olur. Çünkü böylece zayıf ve güçlü olanın önündeki fırsatlar eşitlenir.

19. Kırmızı Alarm

Yarım hak hiç hak olmamasından daha mı iyi?

Konular	Genel olarak insan hakları
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	8-13
Süre	60 dakika (daha büyük bir grup için daha kısa)
Grup büyüklüğü	En az 10 çocuk ve 3 kolaylaştırıcı
Etkinlik türü	Dış mekanda aktif grup oyunu
Genel bakış	Çocuklar, çalınmadan önce bir hakkın kayıp yarısını bulmaya çalışırlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Grup dinamiklerini geliştirmek • İnsan haklarının tartışılması için fırsatlar yaratmak
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Etkinliğin nasıl yürütüleceğini iyi anlamak için yönergeyi ve rol kartlarını dikkatlice okuyun. Burada, tüm oyunculara karmaşık roller düşen, kapsamlı bir oyun söz konusudur. Etkinliğin ayrıca birkaç kolaylaştırıcı gerektirdiğini de unutmayın: oyuncu 10 çocuk için en az üç kolaylaştırıcı gerekmektedir (1 koordinatör, 1 merkez üs ve 1 avcı olmak üzere). Bunların dışında gereken 2 Kart Kişisinin işini ise çocuklar da yapabilir • Kolaylaştırıcılar ve rol alacak çocuklar için kartların kopyalarını çıkartın • Kolaylaştırıcıları ve rol alacak çocukları bilgilendirin • Hepsi birlikte 50 kart edecek şekilde farklı renklerdeki kâğıtların üzerine yazarak 10 Haklar Kartı hazırlayın veya çoğaltın. Çocuk sayısı 10-15 ise bu sayı yeterlidir. Fazladan her 5 çocuk içinse ek bir renk daha bulun (örnek: 25 çocuk için 7 ayrı renkte 70 karta ihtiyacınız olacaktır) • Haklar Kartlarını kişisel hakları içerecek şeritler halinde kesin • Haklar Kartlarını yarıdan kesin. Bu şekilde kesilmiş kartları iki destede toplayın. Destelerden birini Merkez Üsse verin, diğerini ise Kartçılar arasında rastgele paylaşın • Oyunun oynanacağı yeri kontrol edin, alanın sınırlarını belirleyin. Merkez üs ve farklı Kartçılar için yerler belirleyin
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Farklı renklerde olmak üzere yarıdan kesilmiş 50-70 parça haklar kartları • Makas • Kartları bir araya getirecek yapıştırıcı bant • Bir araya getirilmiş Haklar Kartlarını asmak üzere iğne veya yapıştırıcı • 'Av mevsiminin' başladığını ve oyunun bittiğini belirten alarm sinyali • Avcılar için işaretler, şapkalar veya ayırt edici giysiler • Tavsiye: ilk yardım çantası, su.

Yönerge

1. Çocukları Merkez Üste toplayın ve etkinliği açıklayın: Kırmızı alarm verilmiştir ve harekete geçmeleri istenmiştir. Çocuk haklarından onu ortadan kaybolmuştur ve gitti gider gibi görünmektedir. Bununla birlikte, bu kayıp on hakkın yarısı yerine konulmuştur. Çocukların görevi bu hakların kayıp diğer yarısını bulmak ve hakları tam hale getirmektir. Çocuklar verilen süre içinde bütün hakların kayıp yarılarını bulurlarsa, çocuk haklarını tehdit eden avcılara karşı oyunu kazanmış olacaklardır.
2. Oyunun süresini küçük grup için 30, 20 veya daha fazla kişiden oluşan grup için 20 dakika olarak belirleyin. Oyunun oynanacağı alanın sınırlarını belirtin ve oyunun başlamasını ve sona ermesini belirten sesli bir işaret konusunda anlaşmaya varın. Kendinizin, herkese göz kulak olmak ve kurallara uyulmasını sağlamak üzere oyunun dışında kalacağınızı açıklayın.

3. Merkez Üs durumundaki kolaylaştırıcı her çocuğa bir kartın yarısını verir ve gerisini elinde tutar. Oyunda amaçlananın eksiksiz bir Haklar Kartı elde etmek için ellerindeki kartın diğer yarısını bulmak olduğunu çocuklara açıklayın. Kartların diğer yarısı Kartçılardan bulunabilecektir. Bulunan diğer yarının kartın hem hak numarası hem de rengi açısından ilk yarıya uyması gerekir.
4. Kartın diğer yarısını bulup tamamlayan, Merkez Üsse getirecektir.
5. Çocuklara Merkez Üssü tanıttin ve rolünü anlatın:
 - a. Etkinlik Merkez Üste başlar ve orada biter.
 - b. Bir Haklar Kartının iki yarısı da elinizde olduğunda bunu Merkez Üsse getireceksiniz. Orada bulunan kişi iki yarıyı bir araya getirerek tamamlanmış Haklar Kartını bir yere asacaktır.
 - c. Size bir başka kart seçeneği de sunulacaktır.
6. Çocuklara Kartçıları tanıttin ve rollerini anlatın:
 - a. Kartçıların elinde kartların eksik diğer yarıları vardır.
 - b. Kartçılar, oyuncuların onları bulabilecekleri, oyun alanının değişik yerlerine dağılacaktır. En azından bir Kartçı ortalıkta dolaşırken çoğunluğu aynı yerde kalacaktır.
 - c. Oyuncu Kartçılardan birine giderek elindeki yarım kartı gösterecektir. Kartçada aynı kartın diğer yarısı varsa bunu size verecektir. Tamamlanmış kartı Merkez Üsse götüren oyuncu buradan bir başka yarım kart alır ve oyuna devam eder.
 - d. Eğer Kartçılardan birinde sizin aradığınız yarı yoksa bir başka Kartçıya gideceksiniz.
 - e. Avlanma Mevsimlerinde güvenli tek yer Kartçıların kol mesafesinde olan yerlerdir. Eğer bir Kartçıya dokunabilecek mesafedeyseniz, Avcılar sizi yakalayamaz. Şimdi Kartçılar dışarı çıkacak ve yerlerini alacaklar.
7. Avcıların rolünü tanıttin ve 'avlanma mevsimleri' konusunda açıklama yapın:
 - a. Avlanma mevsimlerinde Avcılar sizi yakalamaya ve haklarınızı elinizden almaya çalışır.
 - b. Sizi yakalayan Avcı, elinizdeki yarım kartı iki parçaya ayırır. Bu parçalardan birini size verir, diğer yarısını ise Kartçılara vermek üzere elinde tutar. Bu şu anlama gelir: avcılar tarafından her yakalanışınızda kartınızı tamamlamanız daha da güçleşir, çünkü kart artık daha küçük parçalara ayrılmıştır.
 - c. Bir düdük veya boru sesi duyduğunuzda avlanma mevsimi başlamış demektir. Avlanma mevsiminin bitiminde ise boru veya düdük iki kez çalınacaktır.
 - d. Unutmayın: Avcıların sizi yakalayamaması için bir Kartçıya dokunabilecek mesafede olmanız gerekir.
8. Oyunu başlatın. Çocuklar oyun alanını dolaşarak ellerindeki yarım kartın diğer yarısını bulmak için Kartçıları arasinlar.
9. Bütün kartlar toplanıp bir araya getirildiğinde veya süre sona erdiğinde oyunu bitirin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Oyun sırasında neler oldu?
 - b. Oyunun en heyecanlı anları hangileriydi?
 - c. Oyun sırasında belirli bir strateji izlediniz mi?
 - d. Eğer bu oyunu bir kez daha oynayacak olsanız ilkinden farklı bir şey yapar mıydınız?
 - e. Bu etkinlik hakkında ne düşünüyorsunuz?

2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlikle insan hakları arasında ilişki kurun:

- “Bir şeye hakkımız olduğunu” söylediğimiz zaman bununla ne anlatmış oluruz?
- Bu hakların ‘evrensel’ olduğunu düşünüyor musunuz? Bunlara dünyanın her yerinde saygı gösteriliyor mu?
- Gerçek yaşamdaki ‘avcılar’ ve ‘Kartçılar’ kimler olabilir?
- Herkesin aynı haklara sahip olmasını sağlamak için gündelik yaşantımızda neler yapabiliriz?

Takip önerileri

- 96. sayfadaki ‘HAKLAR DÖNENCESİ’ başlıklı etkinlik aynı on hak üzerinde durmakta ve bu hakları toplumsal cinsiyetle ilişkilendirmektedir. Sakin ve yaratıcı bir etkinliktir.
- 183. sayfadaki ‘KİMİN İÇİN EN ÖNEMLİ’ ve 197. sayfadaki ‘YENİ BİR KITAYA YELKEN AÇMAK’ başlıklı etkinlikler çocuklardan hakları öncelik sırasına koymalarını istemekte ve tüm haklara sahip olunmasının önemini vurgulamaktadır.

Eylem fikirleri

Gündelik yaşamlarında hangi haklara sahip olduklarını çocuklarla tartışın ve kendi çevrelerinde bunları geliştirip yerleştirmek için yapabilecekleri somut işler üzerinde durun.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu etkinliğin birden çok sayıda kolaylaştırıcı gerektirdiğini unutmayın. Bu kolaylaştırıcılardan en az biri koordinatör olarak oyunun dışında kalmalıdır. Kartçılar ise kolaylaştırıcılar veya çocukların kendileri olabilir. Ancak, Merkez Üs ve Avcılar yalnızca kolaylaştırıcılardan olmalıdır. Oyunda ne kadar çok sayıda çocuk yer alıyorsa, işlerin güvenli ve düzgün yürümesi için o kadar çok kolaylaştırıcı gerekir.
 - Küçük bir çocuk grubu için gerekli asgari kolaylaştırıcı sayısı:** 3 kolaylaştırıcı (1 koordinatör, 1 Merkez üs ve bir Avcı) artı 2 Kartçı.
 - Oyuna katılan çocuk sayısının 20’ye kadar olduğu durumlar için asgari kolaylaştırıcı sayısı:** 4 kolaylaştırıcı (1 koordinatör, 1 Merkez üs ve 2 Avcı) artı 3-4 Kartçı.
 - Oyuna katılan çocuk sayısının 25’e kadar olduğu durumlar için asgari kolaylaştırıcı sayısı:** 5 kolaylaştırıcı (1 koordinatör, 1 Merkez üs ve 3 Avcı) artı 4-5 Kartçı.
- En iyisi bu oyunun dış mekânlarda oynanmasıdır (oyun alanı, spor sahası, park, orman). Ancak, oyun geniş iç mekânlarda oynanacak biçimde de uyarlanabilir.
- Oyun hayli güvenli olmasına karşın, dış mekânlarda ve okuldan uzakta oynandığında ilk yardım malzemesi ve içme suyu bulundurulması yerinde olacaktır.

DAĞITILACAK: ROL KARTLARI

KOORDİNATÖR KOLAYLAŞTIRICININ ROLÜ (1 kolaylaştırıcı)

En başta oyunu açıklayın ve sınırları belirleyin. Ayrıca, süre dolduğunda veya ortaya beklenmedik bir durum çıktığında verilecek işaretin ne olacağını da iyice açıklayın. Çünkü bu işaret 'avlanma mevsiminin' başlaması için verilen işaretten farklı olacaktır.

Hem çocukların hem de kolaylaştırıcıların rollerini iyice anlayıp sürdürmelerini sağlayın. Etkinlik sırasında kimsenin kaba saba hareketler yapmaması ve çocukları tehlikeye düşürecek şeylerden kaçınılması için sürekli gözleyin. Gerekiyorsa müdahale edip oyunu durdurun. İlk yardım malzemeleri ve içecek su hazır bulunsun. Süre tamamlandığında oyunu bitirip birlikte sorgulama kısmına geçeceksiniz.

MERKEZ ÜSSÜN ROLÜ (1 kolaylaştırıcı)

Adından da anlaşılacağı gibi burasının merkezi ve değişmeyen bir yer olması gerekir. Etkinlik burada başlar ve burada biter. Burada çocuklara kartların yarısını verirsiniz ve verilmeyen diğer yarılarını Kartçılara aktarırsınız.

- Bir Haklar Kartının her iki yarısını da elinde bulunduran çocuk bunları size getirecektir. Getiren çocuğa daha sonra bir başka yarım kart seçtirirsiniz.
- Tamamlanmış kartların parçalarını birleştirin. Ne kadar ilerlediklerini görebilmeleri için tamamlanmış kartları bir duvara veya ağaca asın.
- Unutmayın: çocukları yeni yarım kart seçtiklerinde artık kartları rastgele tamamlamak yerine tam renk setlerini elde etmek için strateji geliştirme durumundadırlar. Bu strateji geliştirme işini özendirilmeli, ancak siz kendiniz başlatmamalısınız.
- Oyunu bırakan çocukları size yardım etmeleri için Merkez Üsse alın.

KARTÇILARIN ROLÜ (2+ çocuklar veya kolaylaştırıcılar)

Yarım kartların tamamını kendi aranızda paylaşın.

- Oyun alanı içinde kendinize bir yer bulun. Saklanmamalısınız, ama dağınık durun. Çocuklar sizi bulabilmeliler.
- Bir Kartçı dışında diğerleri hep aynı yerde durmalı. Kartçılardan biri ise oyun sırasında etrafta dolaşır, böylece oyunun tamamının nasıl gittiğini gözler.
- Oyuncular size gelecek ve ellerindeki yarım kartı gösterecektir. Eğer bu kartın diğer yarısı sizdeyse bunu getiren oyuncuya verin.
- Avlanma mevsimlerinde etrafınızda ulaşabileceğiniz genişlikte bir güvenlik kuşağı olacaktır. Avcılar bu kuşak içinde oyuncuları yakalayamazlar.
- Elinizde verilecek yarım kart kalmamış olsa bile oyunu belirten işarete kadar yerinizde kalın. Ardından Merkez üsse gidin ve giderken işaret sesini duymamış olabilecek çocukları da toparlayıp götürün.

AVCILAR (1+ kolaylaştırıcılar)

- İşiniz, avlanma mevsimlerinde oyuncuları yakalayıp ellerindeki haklarını almaktır. Bir oyuncuyu yakaladığınızda bu oyuncunun elindeki yarım kartı alıp iki parçaya ayırın. Parçalardan birini oyuncuya geri verin, diğerini de Kartçılardan birine. Böylece, oyuncunun bu kartı tamamlaması daha güçleşecektir.
- Avlanma Mevsimi çocuklar için çok heyecan verici bir dönemdir. Bunu düzenli olarak, ancak kısa sürelerle yapın. Avlanma mevsimi başladığında düdüğü veya boruyu bir kez çalın, kapandığında ise iki kez.
- Avcıların giysileri birbirine benzerdir (taşdıkları işaret, şapkaları, ceket veya atkıları) ve belirgin olmalıdır. Av Mevsimi sırasında çocuklarda heyecanı artırmak amacıyla gürültü yapın.
- Çocuklar 'avlanırken' asıl amaç onları yakalamaktan çok heyecanı artırmaktır. Eğer çok fazla çocuk yakalarsanız veya hep aynı çocuğu yakalarsanız bu durum çocukların şevkini kırabilir.

DAĞITILACAK: HAK KARTLARI

Aşağıdaki tabloyu farklı renklerdeki kâğıtlara kopyaladıktan sonra her hakkı kesip çıkartın. Kesilip çıkartılan her hakkı iki parçaya ayırın. Böylece, numarası ve rengi aynı olmak üzere her hak iki parça olacaktır. Kartların yarım parçaları çocuklara verilecek, diğer yarılarını da Merkez Üsten Kartçılara dağıtılacaktır. 10-15 kişilik bir çocuk grubu için Haklar Kartlarını beş ayrı renk kâğıda yazın ve elinizde toplam 50 kart olsun. Oyuncu çocuk sayısında her 5 kişilik artış için bir denk daha ekleyin (örneğin 25 çocuk için 7 renkte 70 kart gerekecektir). Eğer kopyalamak zorsa hakları elle de yazabilirsiniz.

1.	Her çocuk korunma hakkına sahiptir	1.
2.	Her çocuk eğitim hakkına sahiptir.	2.
3.	Her çocuk sağlık bakım ve hizmetleri alma hakkına sahiptir.	3.
4.	Her çocuk serbest zaman etkinlikleri ve oyun oynama hakkına sahiptir.	4.
5.	Her çocuk bir ad taşıma ve yurttaşlık hakkına sahiptir.	5.
6.	Her çocuk kendi dinini seçme hakkına sahiptir.	6.
7.	Her çocuk bilgi alma hakkına sahiptir	7.
8.	Her çocuk örgütlenme hakkına sahiptir.	8.
9.	Her çocuk evinde ailesiyle birlikte yaşama hakkına sahiptir.	9.
10.	Her çocuk adil yargılanma hakkına sahiptir.	10.

20. Kim Karar Vermeli?

Ne zaman 'yeterince büyümüş' olunur?

Konular	Aile ve alternatif bakım, Katılım
Zorluk	Düzey 2
Yaş	7-10
Süre	45 dakika
Grup büyüklüğü	4-24 çocuk
Erkinlik türü	Karar alma, küçük grup tartışması
Genel bakış	Çocuklar, belirli durumlarda kimin karar vermesi gerektiğine ilişkin sorulara yanıt verirler
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Ailelerdeki karar verme süreçleri üzerinde düşünme • Aile yaşamına çocuk katılımı konusunu tartışma • Gelişim halindeki yetenekler' kavramının tanıtılması
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Okunmaya hazır sorular • Her çocuk için bir deste kart
Malzemeler	• Her çocuk için bir Yeşil, bir Sarı ve bir Turuncu kart

Yönerge

1. Gruba ne giydikleri konusunda düşünmelerini söyleyin. Bugün ne giyeceklerine kimin karar verdiğini yanlarında oturan diğer çocukla tartışmalarını isteyin. Ne giyeceklerine kendileri mi karar vermiş? Yoksa anne baba mı? Yoksa bu kararı anne baba ile çocuk birlikte mi almış? Bu etkinliğin karar alma ile ilgili olduğunu açıklayın.
2. Her çocuğa birer deste kart verin (yeşil, sarı ve turuncu). Şu açıklamayı yapın: Verilmesi gereken kararlardan oluşan bir listenin okunacağını, her sorunun ardından gruba bu konuda kararı kimin vermesi gerektiğini soracağınızı söyleyin. Eğer bir çocuk anlatılan konuda kararı anne-babanın vermesi gerektiğini düşünüyorsa o zaman yeşil kart gösterilecektir. Kararın çocuk tarafından verilmesi uygun görülüyorsa kartın rengi sarı olacaktır. Nihayet kararı çocukla anne babasının birlikte vermesi gerektiği düşünülüyorsa turuncu kart gösterilecektir.
3. Soruları tek tek okuyun ve her sorudan sonra gruptaki herkesin kartını göstermesini bekleyin. Her sorudan sonra, çocukların gruptaki diğer çocukların kartlarına bakmalarını sağlayın. Kimi çocuklar muhtemelen yorum yapmak da isteyecektir; ancak tartışmaya bu aşamada girmeyin. Birlikte sorulama bölümüne bırakın.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Bu etkinliği sevdiniz mi?
 - b. Sorulardan bazılarını yanıtlamak güç mü oldu? Neden?
 - c. Hangi soruların yanıtı daha güç, hangilerinininki daha kolaydı? Neden?
 - d. Neden farklı farklı yanıtlar verildi?
 - e. Soruların doğru ya da yanlış yanıtları var mıydı?
 - f. Kendileriyle ilgili kararlar alınırken oynamaları gereken rol bakımından çocuğun yaşı önem taşır mı? Neden taşır veya taşımaz?

2. 'Gelişim halindeki yetenekler' terimini tanıtır ve bunun şu anlama geldiğini açıklayın: Çocuklar olgunlaştıkça kişisel meselelerde karar verirken daha fazla fırsat bulacak, sorumluluk alacaktır. Daha büyük yaşlardaki çocuklar söz konusu olduğunda ÇHS'nin 5. ve 14. maddelerine göndermede bulunabilir ve bu kavramı daha ileri düzeyde tartışabilirsiniz. Karar vermede çocukların kendi rolü hakkında şu tür sorular sorun:
 - a. Ailenizdeki kararlara siz de katılıyor musunuz? Bunlar hangi kararlar?
 - b. Kendi başınıza karar alabildiğiniz konular var mı? Bunlar hangi kararlar?
 - c. Karar verirken anne babanızdan yardım ve yol göstericilik almanızı gerektiren şeyler var mı? Ne gibi şeyler?
 - d. Anne babanızdan daha fazla yol göstericilik istemenin yolları nelerdir?
 - e. Sizin ve anne babanızın açısından aile yaşamına katılmak önemli mi? Neden önemli veya değil?
 - f. Hangi yollardan aile yaşamına daha fazla katılım sağlayabilirsiniz?
 - g. Ailenizde kararların alınış şekliyle memnun musunuz? Katılmak istediğiniz halde alınmasına katılmadığınız kararlar var mı? Karar vermede daha fazla rol oynayabilmek için yapabileceğiniz şeyler neler olabilir?
3. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:
 - a. Sizce neden kimi insan hakları çocuklar ve ailelerini ilgilendirir?
 - b. Sizce kendilerini ilgilendiren kararlara katılmak neden çocukların insan haklarından biridir?
 - c. Kendileri ve anne babaları dışında çocuklarla ilgili kararları başka kimler verir? Bu neden önemlidir?

Takip önerileri

- 72. sayfadaki 'BİZ AİLEYİZ' etkinliğini bu etkinlikten önceye koyarak aile üzerinde odaklanmaya başlayabilirsiniz.
- 89. sayfadaki 'GRUBUMUZ İÇİN BİR ANAYASA' etkinliği de çocukları katılımcı karar ve uzlaşma süreçlerine katmaktadır.

Eylem fikirleri

- Gruptaki herkesten anne babasıyla ailedeki herkesin daha ilerde aile yaşamına nasıl katılacağı konusunda bir strateji geliştirmesini isteyin.
- Anne babaları aile yaşamına katılım konusundaki fikirlerini gruba anlatmak üzere davet edin. Anlatacakları arasında, çocukların kişisel meseleleri konusundaki kararlardaki rollerinin çocuk büyüyüp geliştikçe nasıl değişeceği de yer almalı.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Kimi soruların yanıtlanması çocuklar için güç olabilir. Bununla birlikte çocukları akıllarına en fazla yatan kartı kaldırmaya özendirin.
- Birlikte çalıştığınız grupta yer alan çocukların ailesel durumları hakkında önceden bilginiz olsun. Çocuklar arasında annesi ve/veya babası olmayan, bir vasiyle birlikte yaşayan olabilir. Böyle durumlarda, söz konusu kişiyi de etkinliklere davet edin.
- Kimi çocuklar belirli bir soruya nasıl yanıt verdiklerinin nedenini hemen açıklamak isteyebilir; ancak burada her sorudan sonra tartışmaya girmek yerine çocuklara etkinlik sonrasında tartışma fırsatı bulabileceklerini söyleyin.
- Çocuklardan, siz soruları okumadan önce renkli kartlardan her birinin üzerine bir resim çizmelerini isteyebilirsiniz. Böylece çocuklar hangi kartın neyi temsil ettiğini akıllarında tutabileceklerdir.

Alternatif olarak, bunu tahtaya veya başka bir yere de yazabilirsiniz. Böylece çocuklar hangi rengin neyi temsil ettiğini unutulursa buraya bakabilirler.

Uyarılama:

- Daha uzun ve derinlikli bir etkinlik için çocuklardan her soru kümesinden sonra kararlarını tartışmalarını isteyin.
- Daha büyük yaşlardaki çocuklar için: Soruların ÇHS'deki hangi haklarla ilişkili olduğunu sorun.
- Daha büyük yaşlardaki çocuklar için: Çocukların ve anne babanın aile yaşamına katılımını hangi insan haklarının güvence altına aldığını sorun. Bunlar neden önemlidir?

OKUNACAK SORULAR

Aileniz dışarıya alışverişe gittiğinde evde kendi başınıza kalıp kalamayacağınıza kim karar vermeli?

5 yaşındayken?

10 yaşındayken?

15 yaşındayken?

Ayrılan anne ve babanızın her ikisiyle de görüşüp görüşemeyeceğinize kim karar vermeli?

4 yaşındayken?

9 yaşındayken?

17 yaşındayken?

Askere yazılıp yazılmayacağınıza kim karar vermeli?

6 yaşındayken?

11 yaşındayken?

16 yaşındayken?

Dışarıda yağmur yağarken yağmurluk giyip giymeyeceğinize kim karar vermeli?

3 yaşındayken?

9 yaşındayken?

14 yaşındayken?

Vejetaryen olup olmayacağınıza kim karar vermeli?

4 yaşındayken?

8 yaşındayken?

13 yaşındayken?

Sigara içip içmeyeceğinize kim karar vermeli?

6 yaşındayken?

9 yaşındayken?

15 yaşındayken?

OKUNACAK SORULAR

Gece geç vakte kadar oturup oturamayacağınıza kim karar vermeli?

5 yaşındayken?

9 yaşındayken?

14 yaşındayken?

Kimse denetlemeden internet kullanıp kullanamayacağınıza kim karar vermeli?

6 yaşındayken?

10 yaşındayken?

16 yaşındayken?

Dininizi seçip seçemeyeceğinize kim karar vermeli?

5 yaşındayken?

9 yaşındayken?

13 yaşındayken?

Okula gitmeyi bırakıp bırakamayacağınıza kim karar vermeli?

6 yaşındayken?

10 yaşındayken?

15 yaşındayken?

Yörenizdeki bir koroya katılıp katılamayacağınıza kim karar vermeli?

5 yaşındayken?

9 yaşındayken?

17 yaşındayken?

Cep telefonunuz olup olmayacağına kim karar vermeli?

4 yaşındayken?

8 yaşındayken?

14 yaşındayken?

Bakıcı bir ailenin yanına yerleştirilip yerleştirilmeyeceğinize kim karar vermeli?

4 yaşındayken?

10 yaşındayken?

16 yaşındayken?

21. Kimin İçin En Önemli?

Senin önceliklerin benimkilerle aynı olmayabilir!

Konular	Genel olarak insan hakları
Zorluk	Düzyey 3
Yaş	10-13
Süre	60 dakika
Grup büyüklüğü	12-24 çocuk
Erkinlik türü	Öncelik sıralaması, fikir birliği oluşturma, tartışma
Genel bakış	Çocuklar ÇHS'nin belirli maddelerinin bir kenara bırakılması halinde ortaya çıkacak sonuçları ve hakların karşılıklı bağımlılığını tartışmalar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • ÇHS'nin tanıtımı • Hakların evrenselliğinin, geri alınamazlığının ve karşılıklı bağımlılığının kavranması
Hazırlık	Çocuk hakları kartlarının hazırlanması
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Kâğıt kalem • Pano kağıdı (büyük boy kağıt) ve tahta kalemleri • Çocuk sayısının yarısı kadar Çocuk Hakları Kartları

Yönerge

1. Çocuk hakları konusuna beyin fırtınası ile başlayın. Burada amaç, çocukların ÇHS hakkında neler bildiklerinin ortaya çıkarılması ve/veya çocuk hakları konusunda daha önce öğrendiklerinin kendilerine anımsatılmasıdır. Eğer gruptakiler çocuk hakları konusunda bilgili değilse aşağıda önerilen uyarılama ile başlayın.
2. Çocukları 2-4 kişilik küçük gruplara ayırın ve her gruba Çocuk Hakları Kartları, kâğıt ve kalem verin. Bu kartlardan her birinin Çocuk Haklarına dair Sözleşme'de (ÇHS) yer alan bir hakkı anlattığını açıklayın. Sonra, kartlarda yer alan iki hakkı yüksek sesle okumalarını ve bunlardan hangisinin çocuklar açısından daha önemli olduğuna karar vermelerini isteyin. Çocuklar, bunun ardından bir hakkı neden diğerinden daha önemli saydıklarının gerekçelerini yazacaklardır.
3. 'Daha az önemli' bulunan hakların olduğu kartları toplayın. Her gruptan seçtikleri Çocuk Hakları Kartıyla birlikte bir başka gruba katılmasını isteyin. Eğer ilk gruplarda dörder kişi varsa, şimdi oluşan bu sekizli gruplarda 1. adımı tekrarlayın; yani çocuklar iki haktan hangisinin diğerine göre daha önemli olduğunu belirleyip gerekçelerini açıklasınlar.
4. Bir kez daha 'daha az önemli' hakların yer aldığı kartları toplayın. Bunları büyükçe bir kâğıda sıralayarak üstüne 'Daha az Önemli Haklar' yazın.
5. Gruplar nihai tercihlerini yaptıklarında, her gruptan bir kişiye en önemli buldukları hakkın yazılı olduğu kartı yüksek sesle okumasını ve bunun gerekçelerini açıklamasını söyleyin. Okunan her hakkı "Haklarımız" başlıklı büyük kâğıda ekleyin. Grubun büyüklüğüne göre geriye 2 ila 4 hak kalmış olacaktır.
6. Şu seçenekleri tartışın:
 - a. Tercihlerinizi yaparken zorlandınız mı? Neden?
 - b. Bir hak yerine diğerini tercih etmenizden hangi etkenler rol oynadı?
 - c. Hangi hakların daha önemli olduğuna ilişkin fikriniz etkinlik sırasında değişti mi?
 - d. Diğer grupların kendi tercihleri için ileri sürdükleri gerekçelere katılıyor musunuz? Katılıyorsanız neden, katılmıyorsanız neden?

7. “Daha az önemli” bulunan hakların bulunduğu kartları rastgele dağıtın ve çocuklardan bu kartlarda yazılı olanları yüksek sesle okumalarını isteyin. Bu hakları gerçekten reddetseydik neler olabileceğini tartışın.
 - a. “Daha az önemli” haklardan bazılarını seçin ve çocuklara bu haklar olmadan ne tür sonuçlar ortaya çıkabileceğini sorun (örneğin evlatlık ve alternatif bakım hakkı, aile yaşamı hakkı, oyun oynama ve kültürel faaliyetlere katılma hakkı).
 - b. “Daha az önemli” bu haklardan herhangi birinden yoksun kalma kişisel olarak sizi nasıl etkileyecektir?
 - c. Bu “daha az önemli” hakların yitirilmesi, seçilen haklar üzerinde ne gibi bir etki yaratacaktır?

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Çocuklara evrensellik temel ilkesini anımsatın: herkes tüm haklara sahiptir, ardından tartışın:
 - a. Her insanın başkalarıyla aynı insan haklarına sahip olması neden önemlidir?
2. İnsan hakları bazı kişilerden geri alınabilir mi? Neden?
 - a. Çocuk haklarının hepsine sahip olmanın önemini tartışın. “Geri alınamazlık” veya “karşılıklı bağımlılık” gibi terimleri kullanmak zorunda olmasanız bile herkesin tüm insan haklarına sahip olması gerektiğini anlamalarında çocuklara yardımcı olun.
 - b. Hakların birbirleriyle ilişkisini somut örneklerle gösterin (örneğin eğitim hakkı ile bilgilendirme hakkı; aile yaşamı hakkı ile ana babadan ayrı kalmama hakkı gibi).
3. Çocuklara tüm haklara sahip olmalarının neden gerekli olduğuna ilişkin örnekler vermelerini söyleyin.
 - a. Bir hakkı diğerine tercih etmenin nasıl kişisel öncelik sıralamalarına dayandığını (örneğin “Ben hiç tutuklanmadım ki” veya “Zaten annem ve babamla yaşıyorum” gibi), buna karşılık ÇHS’nin tüm dünyadaki çocukların gereksinimlerini dikkate aldığını tartışın.
 - b. Çocuklardan, “daha az önemli” sayılan haklardan her birinin bir çocuğun yaşaması veya iyiliği için çok büyük önem kazanabileceği durumlar düşünmelerini isteyin.

Takip önerileri

- 89. sayfadaki ‘GRUBUMUZ İÇİN BİR ANAYASA’ etkinliği hakları sorumluluklarla ilişkilendirmektedir.
- ÇHS ile ilgili diğer etkinlikler 157. sayfadaki ‘OYUN TAHTASI OYUNLARI’ ile 192. sayfadaki ‘TAVŞANIN HAKLARI’dır.
- 197. sayfadaki ‘YENİ BİR KİTAYA YELKEN AÇMAK’ da çocuklardan hakları öncelik sıralamasına koymalarını istemektedir.

Eylem fikirleri

- Çocukları, tartışmış oldukları haklardan yararlandıkları gündelik yaşama ilişkin örnekler bulup vermeye özendirin.
- Özellikle çocuk işçiliği gibi çocuklara yabancı gelebilecek başlıklar olmak üzere, ister korunsun ister ihlal edilsin, çocuk haklarıyla ilgili öyküler arayın/araştırın.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Küçük çocuklar için kimi hakların daha fazla açıklanması gerekebilir.
- Kolaylaştırıcı, herhangi bir yorumda bulunmadan bütün grup kararlarını kabul etmelidir. Eğer grup kararlarına itiraz olacaksa, bu itiraz diğer çocuklardan gelmelidir.
- Kavramı anlamak açısından çocukların ‘karşılıklı bağımlılık’ ve ‘karşılıklı ilişki’ gibi hukuk terimlerini kullanmaları gerekli değildir.

- Birlikte sorgulama tartışmasında, belirli bir hakkın geri alınması durumunda neler olabileceğinin somut örneklerini verin.
- Çocukların her şeyin hak olmadığını anlamalarını sağlayın.

Uyarılama

Bu etkinlik, çocukların ÇHS konusunda önceden belirli bir bilgiye sahip olunmasını gerektirmektedir. Eğer çocuklar ÇHS hakkında hiçbir şey bilmiyorlarsa, önce çocuk haklarını tanıttın ve ardından çocukların Çocuk Hakları Kartlarını kendilerinin hazırlamasını sağlayın. Çocukları ikiyeşerli gruplara ayırın ve her birine ÇHS'nin çocuk dostu versiyonuyla bir veya iki ÇHS maddesi, karton ve malzeme verin. Gruplar aldıkları maddelerden her birini ayrı bir karton kâğıda yazacak ve bu maddeyi görselleştiren bir çizim yapacaktır. Kartlar tamamlandığında gruplardan her biri ellerindeki kartı okuyacak, ne anlama geldiğini açıklayacak ve çizimini grubun tümüne gösterecektir. Daha sonra, 2. maddesinden başlayarak yönergeye geçebilirsiniz. Kolaylaştırıcının maddelerinin ne anlama geldiğini çocuklara ayrıca açıklaması gerekli olabilir.

DAĞITILACAK MALZEME: HAKLAR KARTI

<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 7</p> <p>İsim ve Yurttaşlık Hakkı</p> <p>Tüm çocukların yasal olarak kayıtlara geçmiş bir isme sahip olma ve yurttaş olma hakkı vardır. Anne babasını bilmek, mümkün olduğu ölçüde anne ve babası tarafından bakılmak da bir haktır.</p>	<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 3</p> <p>Çocuğun Öncelikli Yararı</p> <p>Çocuklarla ilgili alınan bütün kararlarda ve yapılan tüm eylemlerde çocuğun yararı öncelikle gözetilir.</p>	<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 6</p> <p>Yaşam, Yaşama ve Gelişme Hakkı</p> <p>Her çocuğun, toplumda eksiksiz bir yaşam sürdürebilmesi için yaşama, bakım görme ve gelişme hakkı vardır.</p>	<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 12</p> <p>Kendini İfade Etme Hakkı</p> <p>Yetişkinler çocukları ilgilendiren kararlar alırken çocukların görüşlerini söyleme hakkı vardır ve yetişkinlerin çocukların görüşlerini dikkate alması gerekir.</p>
<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 9</p> <p>Ana Babadan Ayrılmama Hakkı</p> <p>Kendi iyilikleri için olmadığı sürece (örneğin annenin ve/veya babanın çocuğa kötü davrandığı durumlarda olduğu gibi) çocuklar anne ve babalarından ayrılmamalıdır. Anne babaları ayrılmış çocuklar her ikisiyle de ilişkide olma hakkına sahiptir. Farklı ülkelerde yaşayan aile bireylerinin aynı ülkeye taşınması ve tekrar bir aile olarak yaşaması sağlanmalıdır.</p>	<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 27</p> <p>Yeterli Yaşam Standardı Hakkı</p> <p>Ana babalar çocuğun gelişimi için gerekli yaşam standardını sağlama sorumluluğunu taşır. Özellikle her ikisinin de dışarıda çalıştığı durumlarda hükümetler destekleyici hizmetlerle ana babalara yardımcı olmalıdır.</p>	<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 28</p> <p>Eğitim Hakkı</p> <p>Çocukların kişilik ve yeteneklerini geliştirici, insan haklarına, kültürel ve ulusal değerlere saygılı bir eğitim alma hakları vardır. İlköğretim parasız olmalıdır. Okullardaki disiplin çocukların onuruna saygı göstermelidir.</p>	<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 13</p> <p>Bilgiye Erişim Hakkı</p> <p>Çocukların medyadan bilgilene ve bilgiyi paylaşma hakları vardır. Televizyon, radyo ve gazeteler çocukların anlayabilecekleri bilgiler vermeli, çocuklara veya başkalarına zarar verebilecek malzemeleri yaymaktan kaçınmalıdır.</p>

DAĞITILACAK MALZEME: HAKLAR KARTI

<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Maddeler 24 ve 26</p> <p>Sağlık ve Sosyal Refah Hakkı</p> <p>Çocukların sağlıklı ve iyi yaşamaları için kaliteli sağlık hizmeti, sosyal güvenlik, temiz su, besleyici gıda ve temiz çevre hakkı vardır.</p>	<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 40</p> <p>Suçta Sürüklenen Çocukların Hakları</p> <p>Yasaları ihlalle suçlanan çocukların hukuki yardım alma hakları vardır. Hapis cezası çocuklar için yalnızca en ciddi suçlarda uygulanabilir.</p>	<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 16</p> <p>Özel Yaşam Hakkı</p> <p>Çocukların özel yaşam hakları vardır. Yasalar, çocukları özel yaşamlarına, saygınlıklarına, ailelerine ve evlerine yönelik saldırılardan korumalıdır.</p>	<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 15</p> <p>Serbestçe Bir Araya Gelme Hakkı</p> <p>Başkalarının kendi haklarından yararlanmasını engellemediği sürece çocukların bir araya gelerek toplanma, grup ve kuruluşlara katılma hakları vardır.</p>
<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 18</p> <p>Aile Yaşamı Hakkı</p> <p>Çocuk yetiştirmede birincil sorumluluk aileye aittir. Gerek anne gerekse baba çocuğun büyütülüp yetiştirilmesinde eşit sorumluluğa sahip olup her çocuk için en iyisinin ne olacağını gözetme durumundadır.</p>	<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 14</p> <p>İnanç, Vicdan ve Din Özgürlüğü Hakkı</p> <p>Çocukların, başkalarının haklarından yararlanmalarını engellemediği sürece istediklerini düşünme ve istediklerine inanma, dinlerinin gereklerini yerine getirme hakları vardır. Anne babalar bu konularda çocuklarına rehberlik etmelidirler.</p>	<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 31</p> <p>Oyun Oynama ve Kültürel Etkinliklere Katılma Hakkı</p> <p>Bütün çocukların dinlenme ve oyun oynama ve eğlence, kültür ve sanat etkinliklerine katılma hakları vardır.</p>	<p>Çocuk Haklarına dair Sözleşme Madde 9, 20 ve 21</p> <p>Evlatlık Alınma ve Alternatif Bakım Hakkı</p> <p>Eğer aile veya akrabalarıyla yaşamaları mümkün değilse, çocuklara alternatif bakım sağlamak; bunu yaparken çocukların dinsel, etnik ve kültürel kökenlerine saygılı olmak ve evlatlık işlemlerinin yalnızca yetkili mercilerce yapılmasını sağlamak hükümetlerin sorumluluğundadır.</p>

22. Kuklalar Öyküyü Anlatıyor

... ama mutlu sonu siz getireceksiniz!

Konular	Genel olarak insan hakları
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	8-13
Süre	120 dakika
Grup büyüklüğü	8-24 çocuk
Erkinlik türü	Bir öykünün kuklalarla sahnelenmesi, tartışma
Genel bakış	Çocuklar, içinde insan haklarının ihlal edildiği bilindik bir öyküyü temel alarak kukla gösterisi hazırlarlar; sonunda grup ihlale tepki anlamında yeni bir sonuca ulaşır
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Bilindik öykülerdeki insan hakları temalarını saptamak • İnsan hakları ihlallerine çözüm bulma denemeleri yapma • Eğlenme ve hepberaber çalışma
Hazırlık	Gösterim için kullanmak üzere bir model kukla hazırlanması
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Kuklalar, bebekler veya kukla yapımı için malzeme • Kukla sahnesi veya sahne yapacak malzeme

Yönerge

1. Bildikleri öykülerde geçip, haksızlığa veya adaletsizliğe maruz kalmış karakterleri düşünmelerini söyleyerek çocukların ilgisini uyandırın. Bu arada çocukların, bu kişiliklerin ve öykülerin çoğu kez gerçek yaşamdan bir durumun abartılı halini anlattığının farkına varmalarına yardımcı olun. Öykü bulabilecekleri bazı kaynaklar önerin (masal kitabı, çocuk kitabından bir sahne, TV veya filmlerden belirli bölümler gibi).
2. Çocuklar çeşitli önerilerde bulunduktan sonra onları 3-4 kişilik küçük gruplara ayırın. Gruptaki her çocuğa bildiği bir öyküyü önermesini, bu öyküyü diğerleri bilmiyorsa anlatmasını söyleyin. Anlatılan her öyküden sonra çocukların bu öyküde ihlal edilen hakkı belirlemelerini isteyin.
3. Çocuklar öykülerini anlatmayı bitirdikten sonra bunların arasından kukla oyunu olarak sergilenmek üzere birini seçmelerini söyleyin. Kuklaları hazırlamak ve prova yapmak için yarım saat süre verin. Gruptaki her çocuğun sahneleme sırasında en az bir rolü olmalıdır. Seçtiğiniz yöntemeye göre kuklanın nasıl yapılacağını çocuklara gösterin.
4. Gruplardan her birini sırayla gösterilerini sunmak için davet edin. Gösteri sırasında bir insan hakkının ihlal edildiği yere gelindiğinde siz veya oynatan çocuklar "Dondur!" diye bağırmanızdır. Bu noktada gösteri durur ve çocuklar tartışmaya başlarlar:
 - a. Hangi insan hakkı ihlal edildi?
 - b. İhlale tepki göstermek ve karakteri (karakterleri) korumak üzere gidişatı nasıl değiştirebiliriz?
5. Sunuşu yapan gruba gösterilerinin sonunda, tartışma sırasında öneri olarak dile getirilen sonlardan birini seçerek bunu doğaçlama olarak oynamalarını söyleyin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Oyununuz hakkında ne düşünüyorsunuz?
 - b. Grubunuz sahnelemek üzere bu öyküyü nasıl seçti?

- c. Grubunuz bir ekip olarak nasıl çalıştı?
 - d. Öykü hakkında karar verirken hangi yöntemi kullandınız? Ya rolleri dağıtırken?
 - e. Rolünüzü oynarken neler hissettiniz?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:
- a. Sunuşta yer alanlara benzer durumlar gözlediniz mi, başınıza böyle durumlar geldi mi?
 - b. Bu durumlarla insan hakları arasındaki bağlantı nedir? İhlal edilen haklar söz konusu mu? Savunulan veya yararlanılan haklar da var mı?
 - c. Sunumdaki hak ihlali (ihlalleri) sorunu çözüme bağlandı mı? Nasıl? Bu sorunların çözüme bağlanabileceği olası başka yollar da var mı?
 - d. Bu gibi durumları çözüme bağlamak için gerçek yaşamda neler yapabilirsiniz?

Takip önerileri

- Öyküler, özellikle de çözüm bulma girişimleri, çocukların daha fazla bilgiye ihtiyaç duydukları ve istedikleri insan hakları konusunda sorular ortaya çıkarabilir. Özellikle ÇHS'den yararlanarak bu sorulara yanıt bulmalarında onlara yardımcı olun. İlgili kuruluşlardan kişileri davet ederek yaptıkları işi anlatmalarını ve çocukların bu konulara nasıl yardımcı olabilecekleri konusunda önerilerde bulunmalarını bir fikir olarak dikkate alın.

Eylem fikirleri

Diğer çocuklar, ana babalar veya çevrenizdeki diğer kişiler için oyunlar sahneleyin. Çocuklar, izleyicilere, sahneledikleri oyunların insan haklarıyla bağlantılarını ve temsil edilen ihlal durumlarını anlatırlar.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Öykülerin konuları, genel olmak yerine grup tarafından ele alınan belirli bir soruna veya temaya odaklanabilir (örneğin kabadayılık, cinsiyet ayrımcılığı, sözlü istismar gibi).
- Kolaylaştırıcı, öyküyle insan hakları arasındaki bağlantıyı kurmalarında çocuklara yardımcı olabilmeye açısından öykülerde geçen insan hakları konularında bilgi sahibi olmalıdır.
- Öyküden hareketle bir sunum yaratmada güçlüklerle karşılaşmadıkları sürece kolaylaştırıcı grup çalışmalarına müdahale etmemelidir.
- Daha küçük yaşlardaki çocuklara uygun çözüm yolları bulmalarında yardımcı olmak gerekebilir. Birden çok çözüm yolu önerildiğinde çocuklara hangi çözümün en uygun olduğunu seçmelerinde de yardım gerekebilir. Bunlardan her birinin daha uygun yönlerini tartmalarında ve mümkünse farklı sonuçları oynamalarında çocuklara yardımcı olun.
- Eğer çocuklar roman veya film gibi uzun eserin öyküsünü seçmişlerse, sunmaları için tek bir sahne seçmelerinde onlara yardımcı olun.
- Bu etkinlik iki veya üç gün boyunca rahatlıkla sürdürülebilir.
- Eğer kukla sahnemiz yoksa büyükçe bir battaniye bulun; çocuklar bunun arkasına oturarak kukla oyunlarını oynatabilirler.
- Kuklalar çeşitli yollardan yapılabilir: mevcut kuklalardan, bebeklerden veya aksiyon kahramanlarından yararlanabilirsiniz; çorapları kullanabilirsiniz; kâğıttan kesip çubukların üzerine çeşitli şekiller ilâştirebilirsiniz; kâğıt bardakları da aynı iş için kullanabilirsiniz. Kuklaları hazırlamak için gereğinden fazla zaman harcamayın. Asıl önemli olan sunumdur.
- Çocuklara kimi klasik öyküleri önerin: Keloğlan, Hacivat-Karagöz, Kül Kedisi, Peter Pan, Hansel ve Gretel, Üç Küçük Ayı, Kırmızı Şapkalı Kız, Çirkin Ördek Yavrusu gibi.

- Diğer PUSULACIK etkinliklerinden önerilenler: 'SEVGİLİ GÜNLÜK', s. 180; 'ÇAĞDAŞ MASAL', s. 74, 'BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ', s. 67; 'ZABDERFİLİO', s. 203.

Çeşitlemeler

- Daha büyük yaşlardaki çocuklarla çalışırken, çocukların kişisel deneyimlerini veya grup tarafından ele alınan sorunları (örneğin kabadayılık, ayrımcılık, şiddet veya çatışmaların yönetimi) temel alan öyküler yaratılmasını özendirin.
- Çocuklardan bilinen bir öykünün belirli bir özelliğini değiştirmelerini isteyin (örneğin, 'Kırmızı Şapkalı Kız'daki kurdu zararlı dedikoduların kurbanı haline getirme, 'BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ'ta (s. 67) cinsiyet rollerinin değiştirilmesi gibi).

Ek bilgiler

Bu etkinlik evlerde ailelerle birlikte de gerçekleştirilebilir.

23. Kurabiye Canavarı

Ver, ver, ver!

Konular	Bariş ve kişi güvenliği, Yoksulluk ve sosyal dışlanma
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	8-13
Sürey	40-60 dakika
Grup büyüklüğü	6-12 çocuk
Erkinlik türü	Grup müzakereleri oyunu, tartışma
Genel bakış	Gruplar, verilen atıştırmalık yiyecekleri aralarında paylaşmak üzere müzakerelerde bulunurlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Müzakere (uzlaşma) ve bariş sürecini keşfetme • "Eşit haklar" konusunu tartışmak • Yoksulluk sistemlerini ortaya çıkarmak
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Aşağıdaki dağıtım malzemelerinin çıktıısını almak veya tahtaya veya büyük tabaka kâğıtlara yazmak • Atıştırmalık yiyecekleri hazırlamak
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • İçinde çeşitli sağlıklı ve temiz atıştırmalık yiyeceklerin (kurabiye, fıstık, üzüm vb.) bulunduğu en az 40 paket hazırlamak • Dağıtılacak malzemelerin çoğaltılmışları

Instructions

1. Çocukları iki gruba ayırın ve gruplardan her birine oyunun kurallarını belirten bir liste ve 20 yiyecek paketi verin.
2. Oyunun kurallarını açıklayın ve çocukların bu kuralları tamamen anlamalarını sağlayın. Özellikle şu noktayı iyi vurgulayın: eğer gruplar arasında bir anlaşmaya varılamazsa, bir tur sırasındaki bütün yiyecek paketleri size geri verilecektir.
 - a. Bu oyunun amacı, eldeki yiyecek paketlerinin iki grup arasında nasıl paylaşılacağına karar vermesidir. Oyun için her grubun elinde 20 yiyecek paketi olacaktır. Oyun üç tur olarak oynanacaktır ve her grubun bu turlardan her birinde sırası olacaktır.
 - b. Her turda, gruplardan her birine, kaç yiyecek paketini kendi arasında ve diğer grupla birlikte paylaşacağı söyleyecektir. Gruplardan biri, yiyecek paketlerinin nasıl paylaşılacağına ilişkin bir öneri getirir. Diğer grup ise bunu kabul eder veya reddeder. Kabul ederse, yiyecek paketleri ilk öneride belirtildiği gibi paylaşılır. İkinci grubun ilk öneriyi reddetmesi halinde birinci grubun yeni bir öneride bulunması mümkündür. Ancak, bu ikinci önerinin de reddedilmesi halinde, paylaşılacak yiyecek paketlerinin hepsi kolaylaştırıcıya geri verilir ve böylece grupların elinde hiç yiyecek paketi olmaz.
 - i. Örneğin A grubuna 10 yiyecek paketini paylaştırması söylenir. A grubu bu 10 paketten 8'ini kendine saklayıp B grubuna yalnızca 2 paket vermeyi kararlaştırır. B grubu ise bu öneriyi reddeder. Bunun üzerine A grubu 10 paketi eşit paylaştırmaya karar verir. B grubu bu öneriyi kabul eder ve böylece 10 paket gruplar arasında 5'erli olarak eşit paylaşılır.
 - ii. Buna karşılık, örneğin ikinci öneride A grubu kendisine 7, diğer gruba ise 3 paket vermek ister ve B grubu bunu reddederse, bu kez 10 paketin hepsi kolaylaştırıcıya kalır.
 - c. Birinci grup önerilerini yaptıktan sonra ikinci grup kendi paketlerini belirtildiği gibi paylaştırır.
 - d. İkinci tur, geri kalan paketlerin nasıl paylaşılacağına ilişkin yeni yönergelerle birlikte, birinci turda olduğu gibi devam eder.
3. Yiyecek paketleriyle ilgili bölüşmelerden her birini tahtaya veya büyük kâğıda yazacağınızı, burada her grubun aldığı paket sayısını belirteceğinizi söyleyin. Turlar tamamlandıktan sonra, her grubun aldığı toplam puanı çıkartın. Hazırlanacak çizelgenin aşağıdaki örneğe benzemesi gerekir:

	GRUP A	GRUP B	KOLAYLAŞTIRICI
1. TUR	5	5	
2. TUR	0	0	13
3. TUR	8	8	
TOPLAM	13	13	13

4. Yiyecek paketleriyle ilgili olarak şu ayrıntıları açıklayın:
- Çocuklar paketlerdeki yiyecekleri bilgi alma bölümü sonrasında yiyebilirler.
 - Paketler, kendi içinde bölünemez.
 - Etkinlik sırasında yenilen yiyeceklerin yerine yenisi gelmez.
 - Bir grubun paketlerin nasıl paylaşılacağı konusunda anlaşmaya varamaması durumunda mevcut tüm paketlerin geri gelmemecesine kolaylaştırıcıya verileceğini özellikle vurgulayın.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

- Dikkatlerin dağılmasını önlemek için yiyecek paketlerinin hepsini toplayın ve etkinlikten sonra yemeleri için kendilerine yeniden verileceğini belirtin.
- Aşağıdaki türde sorularla etkinliği tartışın:
 - Etkinlik sırasında neler oldu?
 - Etkinlik sırasında neler hissettiniz? En heyecanlı yer neresiydi? En sıkıcı yer?
 - Bir strateji izlediniz mi? Bu stratejiyi nasıl geliştirdiniz?
 - Karşılıklı pazarlık yapıldı mı? Pazarlık başarılı sonuçlandı mı?
 - Eğer bu oyunu bir daha oynarsanız öncekinden farklı davranır mısınız?
 - En son sonucun adil olduğunu düşünüyor musunuz?
- Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliğin sonuçlarını tartışın:
 - Bölüşümün adil olması konusunda diğer tarafa güven duyduunuz mu? Evetse neden, hayırsa neden?
 - “Adil” derken neyi kastediyorsunuz? Veya “paylaşma” sözcüğünden neyi anlıyorsunuz?
 - Güvenin paylaşmakla ne gibi bir ilgisi var?
 - Gerçek yaşamda, çocukların bir şeyleri paylaşmaları gereken durumlar düşünebiliyor musunuz? Paylaşımın adil olması önemli mi?
 - Gerçek yaşamda, yetişkinlerin bir şeyleri paylaşmaları gereken durumlar düşünebiliyor musunuz? Paylaşım adil değilse ne tür şeyler ortaya çıkabilir?
 - Gerçek yaşamda, insanların ihtiyaç duydukları şeylerden “adil pay” alamadığı örnekler aklınıza geliyor mu?
 - Herkesin var olandan adil şekilde pay alabilmesi için gerçek yaşamda neler yapabiliriz?
- Aşağıdaki türde sorularla etkinlik ve tartışmayı insan hakları konusuna bağlayın:
 - İnsan hakları herkesin yalnızca hayatta kalmak için değil yeterli bir yaşam standardına ve onurlu bir yaşama sahip olması için nelerin gerektiğine dayanır. Her insanın ihtiyacı olan bazı şeyler nelerdir? Bunları sıralayın.
 - İnsanlar bunlara (yeterli yiyecek, barınak, eğitim, aile) sahip olamazlarsa ne olur?
 - Gerekli şeylerden “adil pay” almakla insan hakları arasında bir ilişki kurabiliyor musunuz?

Takip önerileri:

- 121. sayfadaki ‘KALENİN FETHİ’ etkinliği de ortak bir düşmana karşı işbirliği konusu ile ilgilidir..

- 197. sayfadaki 'YENİ BİR KITAYA YELKEN AÇMAK' isteklerle ihtiyaçlar arasındaki farkı ortaya koymaktadır.

Eylem fikirleri

- Çocukların gruplarında, evlerinde ve yaşadıkları çevrede paylaşımı nasıl daha adil kılacaklarının örneklerini sorun (örneğin söz alıp konuşma, oyuncak ve aletleri kullanabilme, yetişkinlerin dikkatini sağlama, önder olarak hareket etme gibi konularda).
- Adil ticaret alanında faaliyet gösteren yerel veya ulusal STK'larla temasa geçin. Ne yaptıklarını çocuklara anlatmaları için onları davet edin. Bu STK'ları destekleyecek etkinlikler düzenleyin.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- İnsan ihtiyaçları ile insan hakları arasındaki ilişki insan hakları eğitiminde temel önemdedir. Eğer bu kavram henüz yerleşiklik kazanmamışsa bu etkinlikten önce bu kavrama odaklanan 197. sayfadaki 'YENİ BİR KITAYA YELKEN AÇMAK' başlıklı etkinliği uygulayabilirsiniz.
- Yaşça daha büyük olan çocuklarla, adil paylaşımı kalkınma ile ilişkilendirebilirsiniz. Kalkınma eğitimindeki kaynaklarla ilgili olarak 230. sayfaya bakınız.
- Bu etkinlik düzgün biçimde ikinci kez tekrarlanabilir. Bu durumda, ilgiyi korumak için farklı ve daha cazip yiyecekler kullanın.
- Bu etkinliği aynı anda farklı gruplar gerçekleştirebilir. Bununla birlikte, bir grubun davranışının diğer grubu etkileyebileceğini dikkate alın. Etkileşimi özendirmek için ortak bir puanlama tahtasıyla bütün grupların hangi paylaşımın gerçekleştiğini görmelerini sağlayın. Karşılıklı etkiyi bilgi alma sırasında tartışın.

	EKİP 1, GRUP A	EKİP 1 GROUP B	EKİP 1 KOLAYLAŞTIRICI	EKİP 2, GRUP A	EKİP 2, GRUP A	EKİP 2 KOLAYLAŞTIRICI
1. TUR	6	5		6	5	
2. TUR	0	0	13	6	7	
3. TUR	8	8		8	8	
TOPLAM	14	13	13	20	20	

- Çocuklar isterse, yiyeceklerin etkinlikten sonra yeniden bölüşülmesine izin verin.

Uyarlamalar

- Zorluk düzeyini aşağıya çekmek için: Güven olayını gündeme getirmek ve karşılıklı pazarlığı geliştirmek için bölüşülecek yiyecek paketlerinin sayısı kasıtlı olarak tek sayıda tutulur. Ancak eğer bu strateji fazla karmaşık gelecekse sayılar her turda her iki grup için de eşit tutulur.
- Zorluk düzeyini artırmak için: A grubunu daha farklı bir güç konumuna getirecek ek bir kural koyun. Eğer B grubu bir öneriyi reddederse hiçbir şey alamayacaktır. Ancak A grubu her durumda üç paket alabilecektir. B grubu ise bir öneriyi reddederse elinde hiçbir şey olmayacaktır.
- Etkinliğin insan haklarıyla ilişkisini vurgulamak açısından: Eğer birden çok kolaylaştırıcı varsa insan ihtiyaçları ile insan hakları arasındaki ilişkiye değinen 4. soruya ilişkin bilgi almak için çocukları iki veya daha çok sayıda gruba ayırmayı düşünebilirsiniz. Grup ne kadar küçük olursa, bu önemli konuda tartışmanın o kadar derinleşmesi mümkündür. Oturumu, küçük grupları bir araya getirip tartışmalarını paylaşmalarını sağlayarak sonlandırın. Bu uyarlama için etkinliğe fazladan bir 30 dakika daha ekleyebilirsiniz.

DAĞITILACAK MALZEME: YÖNERGE KARTLARI

Grup A

- Elinizde, sizin grup ve B ekibi arasında bölüştürebileceğiniz 20 yiyecek paketi var.
- Oyunu 3 tur oynayacaksınız.
- Her turda elinizdeki yiyecek paketi sayısı şöyle olacak:

1. Tur	2. Tur	3. Tur
Paylaşılacak 6 paket	Paylaşılacak 3 paket	Paylaşılacak 11 paket

Bu paketlerin elinizde kalması için, bunları diğer ekiple nasıl paylaşacağınız konusunda bir öneride bulunmanız gerekiyor. Her turda bunun için iki çözüm önerebilirsiniz. Eğer B grubu önerilerinizden birini kabul ederse üzerinde anlaşmışınız sayıda paket sizde kalır.

Eğer B grubu iki önerinizi de reddederse, iki grubun da eli boş kalır.

Örnek:

- Tur 1: A grubu 6 yiyecek paketini bölüştürecektir.
- Siz 2 paketi grup B'ye verip 4 paketi elinizde tutmayı öneriyorsunuz.
- Eğer Ekip B "EVET, KABUL EDİYORUZ" derse 2 paket onların, 4 paket de sizin olur.
- Eğer Ekip B "HAYIR, KABUL ETMİYORUZ" derse ikinci bir öneride bulunabilirsiniz. Bu öneri ilkiyle aynı olabileceği gibi başka bir öneri de olabilir.
- Eğer ekip B bu ikinci öneriyi kabul ederse her iki grup üzerinde anlaşılan sayıda pakete sahip olur.
- Eğer Ekip B gene kabul etmezse bu durumda her iki grup da hiçbir şey alamaz, paketler kolaylaştırıcıya kalır.

Grup B

- Elinizde, sizin grup ve A ekibi arasında bölüştürebileceğiniz 20 yiyecek paketi var.
- Oyunu 3 tur oynayacaksınız.
- Her turda elinizdeki yiyecek paketi sayısı şöyle olacak:

1. Tur	2. Tur	3. Tur
Paylaşılacak 5 paket	Paylaşılacak 10 paket	Paylaşılacak 5 paket

Bu paketlerin elinizde kalması için, bunları diğer ekiple nasıl paylaşacağınız konusunda bir öneride bulunmanız gerekiyor. Her turda bunun için iki çözüm önerebilirsiniz.

Eğer A grubu önerilerinizden birini kabul ederse üzerinde anlaşmışınız sayıda paket sizde kalır.

Eğer A grubu iki önerinizi de reddederse, iki grubun da eli boş kalır.

Örnek:

- Tur 1: B grubu 5 yiyecek paketini bölüşecektir.
- Siz 2 paketi grup A'ya verip 3 paketi elinizde tutmayı öneriyorsunuz.
- Eğer Grup A "EVET, KABUL EDİYORUZ" derse 2 paket onların, 3 paket de sizin olur.
- Eğer Ekip A "HAYIR, KABUL ETMİYORUZ" derse ikinci bir öneride bulunabilirsiniz. Bu öneri ilkiyle aynı olabileceği gibi başka bir öneri de olabilir.
- Eğer ekip A bu ikinci öneriyi kabul ederse her iki grup üzerinde anlaşılan sayıda pakete sahip olur.
- Eğer Ekip A gene kabul etmezse bu durumda her iki grup da hiçbir şey alamaz, paketler kolaylaştırıcıya kalır.

24. Ne Güzel Dünya

Nasıl yaşamak istersin?

Konular	Ayrımcılık, Çevre, Yoksulluk ve Dışlanma
Zorluk	Düzyey 1
Yaş	8-13
Süre	50 dakika
Grup büyüklüğü	1-20 çocuk
Erkinlik türü	Resim yapma, tartışma
Genel bakış	Çocuklar, yaşamak istedikleri ve istemedikleri olmak üzere birbirine ters ortamların resimlerini çizerler. Aradaki farkları nelerin yarattığını ve kendi ortamlarını nasıl etkileyebileceklerini tartışır
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Çevreyle ilgili somut ve soyut etmenlerin tartışılması • Kendimizin ve başkalarının çevresinin değerlendirilmesi • Kendilerinin ve başkalarının çevresini korumanın ve/veya değiştirmenin yollarının tartışılması
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Boyaların hazırlanması • Her çocuğa dağıtılacak malzemenin bir kopyası
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Kâğıt • Renkli kalemler, boya malzemesi • Çizimleri asmak için bant veya raptiye

Yönerge

1. Ortaya renkli boyama kalemlerini koyun. Çocuklardan sahip olmak istedikleri –gerçek veya düşsel– ortamı düşünmelerini ve bunu çizerek göstermelerini isteyin.
2. Ardından çocuklardan hiçbir zaman içinde olmak istemedikleri bir ortamı düşünmelerini ve bunu çizmelerini isteyin.
3. Çizimler bittiğinde bunları asın ve çocukları bu mini sergiye davet edin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği birlikte sorgulayın:
 - a. İki farklı ortamı düşünmek kolay mıydı?
 - b. Hangi çizimi ve ortamı en çok sevdiniz? Neden?
 - c. Hangi çizimi ve ortamı en az sevdiniz? Neden?
 - d. Eğer çizdiğiniz gibi ortamlarda yaşayan insanlar varsa bunlar kendilerini nasıl hissediyordu?
 - e. Bu resimlerden hangisi sizin gerçek ortamınıza uyuyor?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:
 - a. Çevre salt fiziksel mekânın ötesinde bir şeydir. Bir çevrenin olumlu veya olumsuz olması başka hangi etmenlere bağlıdır? Fırsatlar, şiddetten arınmışlık, ayrımcılık olmaması, özgürlük ve insan hakları gibi etmenleri düşünün.
 - b. Fiziksel çevremiz bizi nasıl etkiler? Haklar çevremiz bizi nasıl etkiler?
 - c. Yaşadığınız yerdeki haklar çevrenizi nasıl anlatabilirsiniz?
 - d. Fiziksel çevrenizle ilgili neleri değiştirmek istersiniz? Ya haklar çevrenizle?

- e. Çevrenizi çizdiğiniz resimdekine daha fazla benzetmek için neler yapabilirsiniz?
- f. Dünyadaki bütün çocuklar istedikleri gibi bir çevrede mi yaşıyor?
- g. İyi bir çevrede yaşamak insan haklarımız arasında yer alıyor mu?
- h. Sizce iyi bir çevrede yaşama hakkımız olmalı mı?
- i. Tüm dünya çocukları için iyi bir çevre sağlama adına neler yapabiliriz?

Takip önerileri

- 171. sayfadaki 'PUSULACIK MUHABİRİ' ve 186. sayfadaki 'SU DAMLACIKLARI' etkinlikleri de çocukları kendi çevrelerini değerlendirmeye yöneltmektedir.
- 180. sayfadaki 'SEVGİLİ GÜNLÜK' etkinliğinde çocuklar aynı deneyimi farklı açılardan görmektedir.

Eylem fikirleri

- Bulduğunuz yerleşimde şöyle bir dolaşmaya çıkın ve bu arada çocuklarla fiziksel çevreyi, bu çevrede neyi sevip neyi sevmediklerini tartışın. Çocukların değişiklik için somut öneriler geliştirmelerine yardımcı olun. Ardından yerel yönetim yetkililerinin bu önerileri görüşmelerini ve gerekli değişiklikleri başlatmalarını sağlayın.
- Çocukların yaşadıkları çevre ile ilgili fikirlerini yetişkinlere iletmek için çizimlerinden ve görüşlerinden oluşan bir sergi düzenleyin.
- Çevrenin değiştirilmesinde çocukların fikirlerinden yola çıkın. Çocuklar kendi çevrelerini iyileştirmek için neler yapabilirler?
- Çocukların, kendilerinininkine göre daha dezavantajlı yerlerdeki çocukları desteklemek üzere katıldıkları ve halen sürmekte olan projeleri araştırın. Daha büyük yaşlardaki çocuklar yeni projeler başlatabilirler.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Çocukların şunu anlamalarına yardımcı olun: 'Çevreyi' hem somut ve fiziksel etmenler, hem de hakların ve özgürlüklerin derecesi gibi soyut etmenler oluşturur. İyi bir çevre için bunların hepsinin gerektiğini vurgulayın. Ancak küçük çocuklar çevrenin soyut kavramını anlamakta zorlanabilirler.
- Alıştırmaya başlamadan önce çevrenin hangi yönlerine odaklanmak istediğinizi netleştirin. Belirli bir odaklanma olmadan 'çevrenin' tümünün ele alınması çok kapsamlı ve soyut kaçabilir.

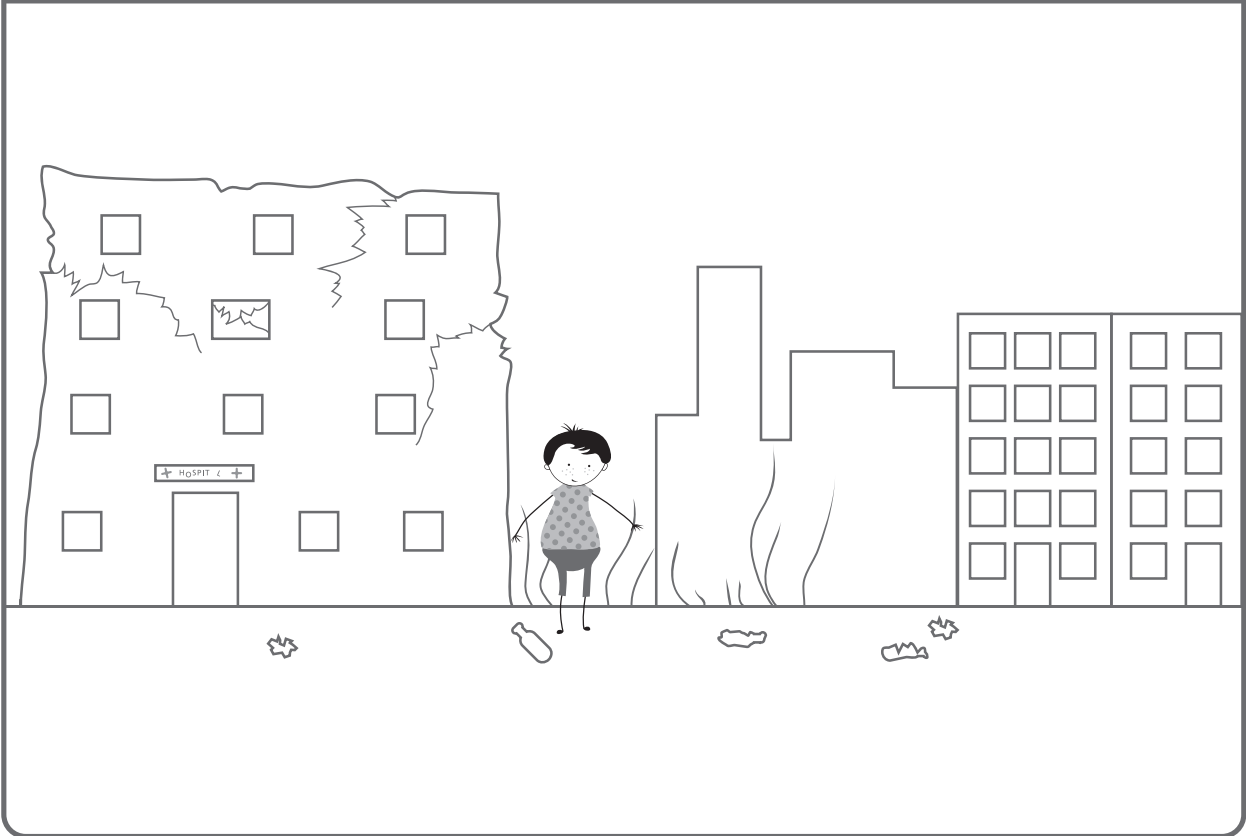
Çeşitlemeler

- Aynı çizim için farklı renklendirme teknikleri kullanın, örneğin pastel boya, boya, kâğıt mozaik gibi.

DAĞITILACAK MALZEME

25. Ne Olurdu?

... dünya düz olsaydı???

Konular	Genel olarak insan hakları, Eğitim ve Serbest zaman, Yoksulluk ve sosyal dışlanma
Zorluk	Düzey 3
Yaş	8-13
Süre	60 dakika
Grup büyüklüğü	8-20 çocuk
Erkinlik türü	Analiz, tiyatro oyununa dönüştürme, tartışma
Genel bakış	<ul style="list-style-type: none"> • Hakların etkisinin ve karşılıklı bağımlılığının ele alınması • Gündelik yaşantımızdaki hakların ele alınması
Amaçlar	Çocuklar belirli bir durumdan doğabilecek sonuçları kafalarında canlandırıyorlar ve bu sonuçları oynulaştırıyorlar
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Durumların, çocukların deneyimleri ve ilgili konulara uyacak şekilde seçilmesi, uyarlanması veya oluşturulması • Durum kartlarının çoğaltılması ve kesilip hazırlanması • Etki Basamakları sayfasının kopyalanması
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Durum kartları • Sunumlar için kâğıt kalem • Etki Basamakları kopyaları

Yönerge

1. Etkinliği tanıtın: Herkes “olsa ne olurdu?” diye düşünecektir. Kimi zamanlar kafamızda iyi şeyler canlandırırız. (örneğin “artık hiç savaş olmasa” gibi), zaman zaman da kötü şeyler (örneğin “ülkemde bir savaş çıksa ne olurdu” gibi). Bu etkinlikte çocuklara belirli bir durum söylenecek, onlardan böyle bir durumun insanların yaşamında ne gibi etkileri olacağını düşünmeleri istenecektir.
2. Etki Basamaklarını tanıtın ve belirli bir durumun ne gibi olaylar zincirine yol açabileceğini gösterin. Basit ve çocuklara tanıdık gelen bir duruma başvurun (Örneğin, okula gitmenize izin verilmeseydi ne olurdu? Okumayı öğrenememe, yazılı işaretleri izleyememe, haritaları anlayamama, mektup yazamama, bilgisayar kullanamama gibi).
3. Çocukları küçük gruplara ayırın ve gruplardan her birine bir durum, Etki Basamakları belgesi ve kalem verin. Etki Basamaklarını beraberce tamamlamalarını isteyin.
4. Çocuklar Etki Basamaklarını tamamladıklarında, kendilerine verilen durum sonucunda neler olabileceğiyle ilgili bir tiyatro oyunu sahneleyeceklerini anlatın. Oyunlarını hazırlayabilmeleri için çocuklara zaman verin.
5. Her gruptan durumu belirtmelerini ve oyunu sahnelemelerini isteyin.
6. Her sunumun ardından, Aşağıdaki türde sorular sorarak yorumlarını alın:
 - a. Bu durumun yol açabileceği başka sonuçlar aklınıza geliyor mu?
 - b. Bu durumda hangi insan hakları söz konusu? Durum insan haklarından herhangi birini ihlal ediyor mu? Herhangi bir hakkı koruyup geliştiriyor mu?
 - c. Durumun yol açtığı sonuçlarda başka haklar da söz konusu mu?

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:

- Bu etkinlikle ilgili neler hissettiniz?
- Verilen durum hakkında düşünmek güç müydü?
- Durumun yol açabileceği sonuçları düşünmek güç müydü?
- Bu durumların gerçekçi olduğunu düşünüyor musunuz? Evetse neden, hayırsa neden?
- Dünyada bu tür durumların olduğuna inanıyor musunuz?
- Böyle bir durumda nasıl tepki verirdiniz?
- Bu durumu değiştirmek için neler yapabiliriz?

2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:

- Bir hak ihlal edildiğinde bu durum diğer hakları nasıl etkiler? Sunumlardan hareketle belirli örnekler aklınıza geliyor mu?
- Bir hak korunup geliştirildiğinde bu durum diğer hakları nasıl etkiler? Sunumlardan hareketle belirli örnekler aklınıza geliyor mu?
- Neden insan haklarının hepsine ihtiyacımız var?

Takip önerileri

- 197. sayfadaki 'YENİ BİR KİTAYA YELKEN AÇMAK' ve 118. sayfadaki 'KİMİN İÇİN EN ÖNEMLİ?' başlıklı etkinlikler de hakların karşılıklı bağımlılığıyla ilgilidir.
- 60. sayfadaki 'BİLGİ BEDENİ' başlıklı etkinlik çocuklardan öğrenme kaynaklarına erişememenin sonuçlarını düşünmelerini istemektedir.

Eylem fikirleri

89. sayfadaki etkinlik 'GRUBUMUZ İÇİN BİR ANAYASA' çocukları içinde yer aldıkları haklar çevresini geliştirmeye yönlendirmektedir. Bir grup anayasasının olması, haklar çevresinin gerçek yaşamdaki çok yönlü etkilerini ortaya koymaktadır.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu etkinliğin ne kadar etkili olacağı büyük ölçüde çocuklara sunacağınız durumlara bağlıdır. Çocukların deneyimlerine ve duyarlılıklarına uyacak yeni durumlar uyarlayın veya geliştirin. Bu durumlar genel olarak insan haklarını veya belirli bir haklar konusunu ele alabilir. Örneğin, hepsi için sosyal ve ekonomik haklara veya toplumsal cinsiyet eşitliği veya çevre gibi belirli konulara ilişkin durumlar hazırlayabilirsiniz. Hem olumlu (Kadınlar ve erkekler eşit düzeyde para kazansalar ne olurdu?, Çevremizdekilerin geri dönüşüm yolunda atıklarını yarı yarıya azaltsalar ne olurdu?) hem de olumsuz (Yalnızca erkekler mülk edinebilseler ne olurdu? Kasabamızdaki her yetişkinin bir özel arabası olsa ne olurdu?) durumlara yer verin.
- Bu durumlardan, halen var olan veya geçmişte var olmuş gerçek yaşam örnekleri vermeye hazır olun (örneğin kadınların mülk sahibi olamamaları, okula gidememeleri, kız ve erkeklerin zorla askere alınmaları gibi).

Çeşitlemeler

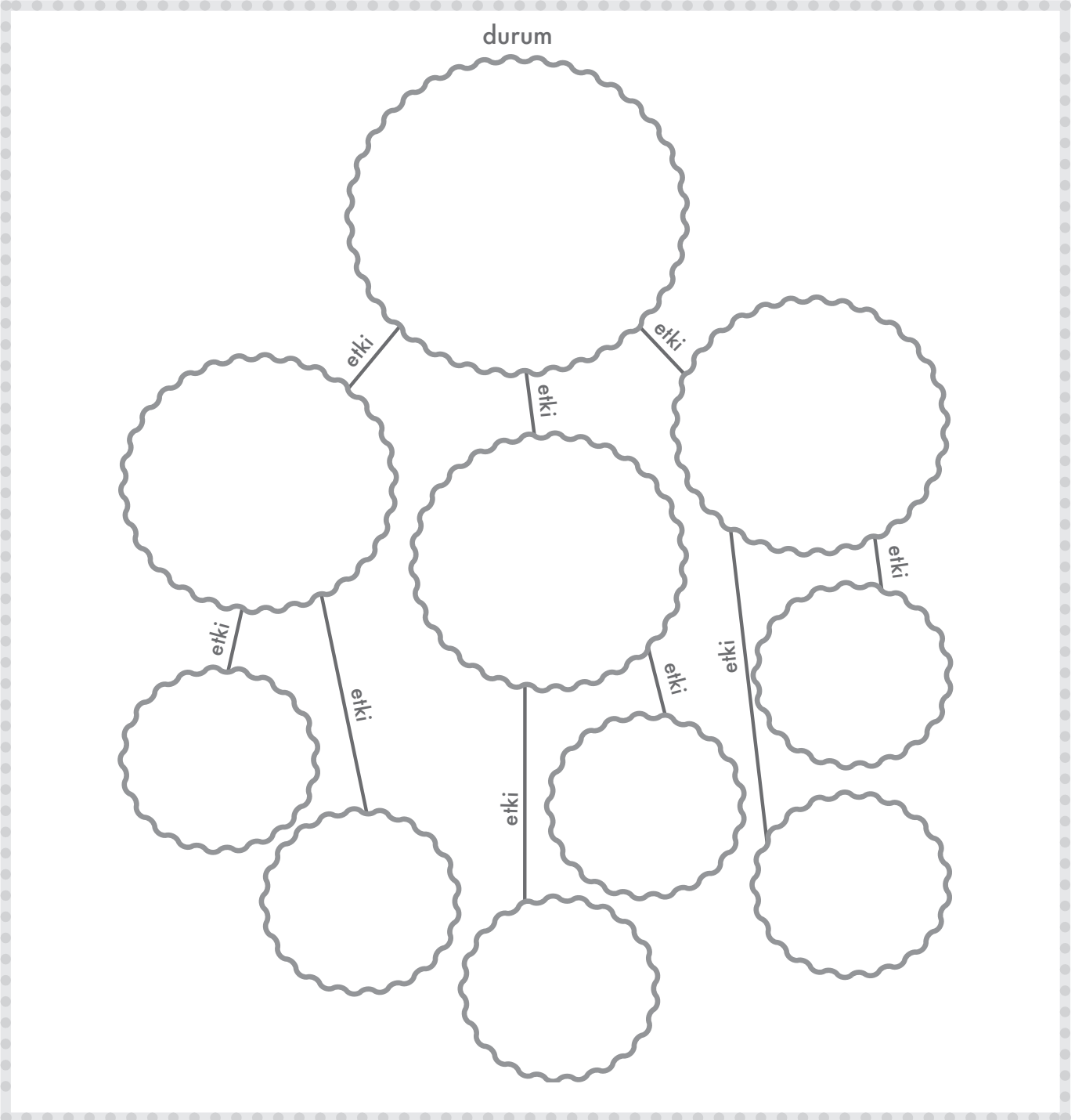
- Aynı durumu birkaç gruba birden veya tüm gruplara verin. Etkiler konusundaki farklı fikirleri karşılaştırın.
- Erkek ve kızları ayrı ayrı gruplarda toplayın ve toplumsal cinsiyetle ilgili aynı durumlara ilişkin farklı tepkilerini karşılaştırın.
- Zamandan kazanmak için oyunlaştırılmış sunumlardan vazgeçin veya bunları mimle, 'tablo' şeklinde veya 'donmuş duruşlar' olarak sunun.

Uyarlamalar

- Daha küçük yaşlardaki çocuklar için: Etki Basamaklarından vazgeçin ve doğrudan oyunlara geçin. Küçük yaşlardaki çocuklar ayrıca hakların birbirine bağımlılığını da kavrayamayabilirler. Bunun yerine vurguyu tüm haklardan yararlanmanın önemine yapın.
- Daha büyük yaşlardaki çocuklar için: Sunumlarını İHEB veya ÇHS'nin belirli maddeleriyle ilişkilendirmelerini isteyin.

DAĞITILACAK MALZEME: ETKİ BASAMAKLARI

DAĞITILACAK MALZEME: DURUMLAR

Aşağıda bu etkinlikte kullanabileceğiniz bazı durumlar verilmektedir. Bunların arasından grubunuza en uygun olanları seçin veya kendiniz yeni durumlar oluşturun. Seçtikleriniz arasında hem olumlu hem olumsuz durumlar bulunsun.

DURUM 1

Hükümet bütün okulları ve üniversiteleri kapatmaya karar verdi. Yarından itibaren tüm çocuklar okula gitmek yerine ne istiyorlarsa onu yapacaklar.

Bu durumun ilk sonuçları neler olabilir? Gelecekteki sonuçları?

DURUM 2

Hükümet tasarruf için bütün hastaneleri kapatmaya karar verdi. Artık doktor ve eczacı olmayacak. Bunun yerine ilaç olarak kullanılacak otlara ilişkin kitaplar halka ucuz fiyatlardan satılacak.

Bu durumun ilk sonuçları neler olabilir? Gelecekteki sonuçları?

DURUM 3

Hükümet, sokakta, parklarda, okullarda ve halkın görebileceği yerlerde oyun oynanmasını yasaklama kararı aldı. Ayrıca, bütün oyuncakçı dükkânları kapatılacak ve artık hiç kimse oyuncak satamayacak. Evinde oyun oynarken yakalananlar mahkemeye sevk edilecek ve cezaevine girecek.

Bu durumun ilk sonuçları neler olabilir? Gelecekteki sonuçları?

DURUM 4

Hükümet, yarından itibaren yalnızca kız çocukların okula gidebileceğine ve serbest zamanlarında oynayabileceğine karar verdi. Bütün erkek çocuklar ise artık fabrikada çalışacak.

Bu durumun ilk sonuçları neler olabilir? Gelecekteki sonuçları?

DURUM 5

Hükümet yarından itibaren insanların iki kişiden fazla birlikte dolaşmalarını yasakladı. İki kişiden fazla her topluluk yasak sayılacak. Bu yasağa uymayanlar cezaevine girecek.

Bu durumun ilk sonuçları neler olabilir? Gelecekteki sonuçları?

DURUM 6

Hükümet, her çocuğun haftada en az 3 saat bilgisayar kullanmasını sağlamak amacıyla bütün okullarda bilgisayar odası açılmasını kararlaştırdı.

Bu durumun ilk sonuçları neler olabilir? Gelecekteki sonuçları?

DURUM 7

Hükümet, çocuklarla ilgili konularda Kent Konseyi'ne danışmanlık yapacak bir Gençlik Konseyi oluşturulmasını kararlaştırdı. Yaşadığınız kentteki her okul, bu Konseye seçilmiş iki temsilci gönderecek.

Bu durumun ilk sonuçları neler olabilir? Gelecekteki sonuçları?

DAĞITILACAK MALZEME: DURUMLAR

DURUM 8

Hükümet, uluslararası anlayışı geliştirmek için her çocuğun 13 yaşından önce Avrupa'da başka bir ülkeyi görmesine fırsat sağlama kararı aldı.

Bu durumun ilk sonuçları neler olabilir? Gelecekteki sonuçları?

DURUM 9

Hükümet, engelli çocukların toplum yaşamına mümkün olduğunca geniş biçimde katılmalarını sağlama kararı aldı. Katılımın önündeki engeller kaldırılacak ve çocuklara örneğin tekerlekli sandalye, işitme cihazları, Braille alfabesi ile yazılmış kitaplar ve bilgisayar temin edilecek. Engelli çocuklar da mümkün olduğunca başkaları gibi okula gidebilecekler.

Bu durumun ilk sonuçları neler olabilir? Gelecekteki sonuçları?

DURUM 10

Hükümet, yarından itibaren bir testte başarılı olamayan öğrencinin okuldan atılmasına karar verdi. Yalnızca her testte başarılı olan çocuklar okullarına devam edebilecekler.

Bu durumun ilk sonuçları neler olabilir? Gelecekteki sonuçları?

26. Nerede duruyorsunuz?

Ayaklarınızla oy verin!

Konular	Genel olarak insan hakları, Katılım
Zorluk	Düzyey 1
Yaş	8-13
Süre	30-40 dakika
Grup büyüklüğü	6-12 çocuk
Erkinlik türü	Hareketle birlikte tartışma
Genel bakış	Çocuklar odada belirli bir konum alırlar ve görüşlerini açıklayıp savunurlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Katılımla ilgili kavrayışı derinleştirmek • Dinleme becerilerini geliştirmek • Tartışma ve ikna etme becerilerini geliştirmek
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Odayı iki bölüme ayırın ve iki uca ayrı ayrı KATILİYORUM ve KATILMIYORUM işaretleri koyun • Büyük kâğıtlardan her birine tartışılacak cümleleri yazın ve bunu odanın ortasındaki ayırım çizgisine yerleştirin
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Pano kâğıtları (büyük boy kâğıtlar) ve kalemler • İp veya tebeşir • Kâğıt ve tahta kalemleri

Yönerge

- Çocuklara kimi önemli konularda görüşlerini duymak istediğinizi söyleyin. Önce siz bir görüş belirteceksiniz ve çocuklar kendi başlarına bu görüşe katılıp katılmadıklarını belirleyerek odada ilgili posterin bulunduğu yerde konum alacaklar. Amaç, diğer çocukları görüşlerini ve konumlarını değiştirmeye ikna etmektir.
 - Herkes bir konum almadan önce kimse konuşmaz.
 - Görüşe ne kadar güçlü biçimde katılıyorsanız veya katılmıyorsanız merkezden o kadar uzakta konum almanız gerekir.
 - Çizginin ortasında kimse duramaz, ancak bir soru konusunda kafanız karışık veya karar veremez durumdaysanız çizginin bir ya da öbür tarafında ona yakın durursunuz.
- Çocuklara ilk cümleyi gösterin ve yüksek sesle okuyun. Sonra bu konuda görüş belirlemelerini ve ona göre konum almalarını söyleyin.
- Herkes bir konum alıncaya kadar bekleyin. Sonra her iki konumdan kişilere neden farklı yerlerde durduklarını sorun. Görüşlerini tartışınlar. Mümkün olduğunca çok sayıda çocuğun görüş belirtmesine çalışın.
- Tartışma için yeterli zaman bıraktıktan sonra konumunu değiştirmek isteyen çocuğa bunun için çağrıda bulunun. Eğer bunu birkaç çocuk yaparsa hangi tezin fikirlerini değiştirdiğini sorun. Bu işlemi bütün cümleler için tekrarlayın.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

- Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - Bu alıştırmayı beğendiniz mi?
 - Kimi durumlarda konum almak güç müydü? Hangilerinde?

Kaynak: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Öğretmenler için Konumlardan uyarlanmıştır, Mark Taylor, Avrupa Konseyi, 2002.

- c. Konumunuzu hiç değiştirdiniz mi? Buna sizi ne ikna etti?
 - d. Diğerlerinden daha karmaşık olan görüşler var mıydı?
 - e. Üzerinde hâlâ net olmadığınız görüşler var mı?
 - f. Bazı konuları daha ayrıntılı tartışmak ister miydiniz?
 - g. Bu etkinlikten yeni bir şey öğrendiniz mi? Öğrendinizse ne?
6. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği katılımcılıkla ilişkilendirin:
- a. Bu sorular arasında herhangi bir bağlantı gördünüz mü?
 - b. Ailenizdeki kararlara katılabiliyor musunuz? Okulunuzdaki veya sınıfınızdaki? İçinde bulunduğunuz topluluktaki? Yaşamınızdaki başka herhangi bir durumda?
 - c. Katılımın her çocuğun hakkı olduğunu vurgulayın ve ardından ÇHS'nin 12. maddesini okuyun. Katılımı sağlayabileceğiniz kimi yeni alanlar düşünebiliyor musunuz?
 - d. Sizce katılım hakkı çocuklar için neden önemli?

Takip önerileri

- Tartışmanın sonunda çocukları üçer veya dörder kişilik gruplara ayırın ve her gruba etkinlik sırasında kullanılan cümlelerin birer kopyasını verin. Gruplardan her birinden, cümleyi herkesin üzerinde anlayabileceği şekilde yeniden formüle etmesini isteyin. Bu şekilde yeniden düzenlenen cümleleri karşılaştırın.
- 89. sayfadaki 'GRUBUMUZ İÇİN BİR ANAYASA' veya 103. sayfadaki 'HER OY ÖNEMLİDİR' başlıklı etkinlikler demokratik süreçlerde aktif katılımı vurgulamaktadır.

Eylem fikirleri

- Çocukları katılımın yollarını bulmaya özendirin. Örneğin okuldaki veya gruplardaki kaygılarını dile getirme, kendilerini ilgilendiren meselelerde yerel siyasetçilere mektup yazma gibi.
- Çocuklardan, yaşamlarındaki durumlara ilişkin görüşlerini ifade eden makaleler yazmalarını isteyin (örneğin aile, kuruluş, sınıf, okul, bölge gibi). Bunları bir grup gazetesi şeklinde yayınlayın ve duyuru panosuna asın.

Kolaylaştırıcı için ipuçları

- En az konuşanlar dahil bütün çocukların kendi görüşlerini ifade etmelerini sağlayın. Daha sessiz çocukları buna özellikle özendirabilirsiniz.
- Her görüşe ilişkin tartışma süresi sınırlanmalıdır ki etkinlik gereğinden uzun sürmesin.
- Çocukları tetikte tutmak için silkinmelerini özendirin veya sorular arasına küçük canlandırıcı etkinlikler serpiştirin.

Daha büyük yaşlardaki çocuklar için uyarılama

- Görüşleri daha ayrıntılı olarak derecelendirin (örneğin tamamen katılıyorum, biraz katılıyorum, katılmadığım yanları var, tamamen karşı görüşteyim gibi).

Çeşitlemeler

- Yerel durumlara uygun ve çocuklara tanıdık gelen görüşler geliştirin.
- Çocuk haklarıyla ilgili başka herhangi bir konuda görüşler oluşturun (örneğin, örgütlenme, eşitlik, bilgilendirme, çevre, aile ve alternatif bakım hakları gibi).

ÖRNEK GÖRÜŞLER

- Bütün çocuklar, en küçük yaşlardakiler bile kendilerini etkileyen konularda görüş belirtme hakkına sahiptir.
- Çocukların ailedeki kararlara katılma hakkı yoktur. Çocuklar için neyin en iyisi olacağına ana baba karar verir.
- Çocukların okulla ilgili konularda görüş belirtmeleri tehlikeli olabilir.
- Karar süreçlerine ancak konuşkan ve daha büyük çocuklar katılabilir.
- Her çocuk okul meclisine/öğrenci birliğine eşit haklarla katılabilir.
- Yasalarla sorunlu çocuklar karar süreçlerine katılma haklarını kaybederler.
- Bütün çocukların katılım hakları aynı değildir. Yoksul çocuklar diğerleri kadar katılamaz.
- Okulda katılım, sınıfta çok konuşmak demektir.
- Eğer ana baba ayrılmış veya boşanmış ise hukuk sürecinde çocukların da görüş belirtme hakları vardır.

27. Neyi Severim Neyi Yaparım

İkisi her zaman aynı şey değil!

Konular	Ayrımcılık, Aile ve alternatif bakım, Toplumsal cinsiyet eşitliği
Zorluk	Düzye 2
Yaş	8-13
Süre	45 dakika
Grup büyüklüğü	8-20 çocuk
Erkinlik türü	Tercih belirtme, tartışma
Genel bakış	Çocuklar, cinsiyetlerine göre 'uygun' veya 'uygunsuz' görülen şeylerden sevdiklerini, sevmediklerini veya yapmak istediklerini söylerler. Ardından toplumsal cinsiyet kalıpları konusunu tartışır ve bu konuyu insan haklarıyla ilişkilendirirler
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Çocukların kendilerinin ve diğerlerinin bilgilerini ve yeteneklerini keşfetmeleri • Toplumsal cinsiyetle ilgili kalıplaşmış yargıların sonuçlarının görülmesi
Hazırlık	• Tercihe bağlı: anket formunun kopyaları
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Kâğıt, kalem • Tercihe bağlı: anket formu kopyaları

Yönerge

1. “Kız işi’ veya ‘Erkek işi’ sayılan kimi davranışlar ve etkinlikler var mıdır?” sorusunu sorup çocuklardan örnekler alarak cinsiyet rolleri konusuna giriş yapın.
2. Çocuklara kâğıt ve kalem verin. Her çocuktan şunları yazmasını isteyin:
 - a. Kâğıdın üstüne erkek mi kız mı olduğunuzu yazın.
 - b. Kendi cinsiyetiniz neyse bu cinsiyete göre ‘uygun’ bulunan, yaptığınız ve yapmayı sevdiğiniz dört şey sıralayın.
 - c. Kendi cinsiyetiniz neyse bu cinsiyete göre ‘uygun’ bulunan, yaptığınız, ancak yapmaktan hoşlanmadığınız dört şey sıralayın.
 - d. Diğer cinsiyet için ‘uygun’ bulunan, yapmadığınız ve yapmayı da istemediğiniz dört şey sıralayın.
 - e. Diğer cinsiyet için ‘uygun’ bulunan, yapmadığınız, ancak yapmayı istediğiniz dört şey sıralayın.
3. Çocuklardan, her soru için verdikleri yanıtlardan bazılarını paylaşmalarını isteyin ve bunları aşağıda gösterilen türde bir tabloya yerleştirin.

	Yapıyorum ve seviyorum	Yapıyorum ama sevmiyorum	Yapmıyorum ve sevmiyorum	Yapmıyorum ama seviyorum
Kızlar				
Erkekler				

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

4. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği birlikte sorgulayın:
 - a. Arkadaşlarınızın yapmayı sevdikleri ve sevmedikleri kimi şeyler sizi şaşırttı mı?

- b. Çocukların yapmayı istedikleri ancak yapmadıkları şeylere baktığınızda genel bir eğilim ortaya çıkıyor mu?
 - c. 'Erkek' işleri yapan bir kıza ne olur? 'Kız işi' yapan erkek çocuğa? Bu neden böyle?
 - d. Ailenizdeki yetişkinler bu dört soruya nasıl yanıtlar verirlerdi?
 - e. Neyin erkekler, neyin kızlar ve kadınlar için 'uygun' olduğu konusunda aile üyeleriniz aynı fikirde mi?
 - f. Neyin kızlara neyinse erkeklere uygun olduğu konusundaki fikirlerimizi nereden alıyoruz?
5. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:
- a. Kız ve erkek çocukların yapabileceklerinin sınırlandırılması onları kişisel olarak nasıl etkiler? Bir aileyi? Toplumu?
 - b. Toplumsal cinsiyet rollerinin (veya kalıplaşmış yargıların) değişmekte olduğunu düşünüyor musunuz? Değişiyorsa ne yönde?
 - c. Toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamayı hiç düşündünüz mü? Sonuçta ne oldu?
 - d. Toplumsal cinsiyet rolleri/kalıplaşmış yargılar neden insan haklarını sınırlandırır?
 - e. Grubunuzda toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamak için neler yapabiliriz?

Takip önerileri

- Toplumsal cinsiyet rollerini/kalıplarını ele alan diğer etkinlikler: 'BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ' (s. 67) ve 'ERKEKLER AĞLAMAZ' (s. 83).
- 'YARALAYAN SÖZLER' başlıklı etkinlik (s. 194) hakaret içeren diğer sözlerin yanı sıra cinsiyet kalıplarına dayalı yaralayıcı dili incelemektedir.

Eylem fikirleri

- Çocuklarla 'yapmıyorum, ama yapmayı isterdim' kategorisine koydukları şeylerden bazılarını tartışın. Grup içinde fırsatlar yaratarak bunların kabul edici bir ortamda yapılmasına yardımcı olun.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Çocukları, 'cinsiyete uygun etkinlikler' arasına davranışsal beklentileri ve fiziksel görünümü de katmaları için yönlendirin (örneğin, hoş giysileri sevmeye, dedikodu yapma, kolay ağlama, küfürlü konuşma, kavga etme gibi).
- Alternatif: Kimi çocuklar 'uygun görülmemeyen' kimi şeyleri aslında yapmaktan hoşlandıklarını ortaya koymaya isteksiz olabilirler veya bundan utanabilirler. Bunun bir engel oluşturmaması için, 1) kâğıtları toplayıp karıştırabilirsiniz ve çocuklardan yanıtları herhangi bir cinsiyetten herhangi birinin yanıtları gibi okumalarını isteyebilirsiniz; 2) çocukları, salt erkekler ve kızlardan oluşan küçük gruplara ayırabilirsiniz ve soruları grup olarak yanıtlamalarını isteyebilirsiniz; 3) sorularla ilgili olarak basılı form kullanabilirsiniz.
- Eğer grubunuz için uygunsa, kalıplaşmış düşünce ve yargıların insan haklarını nasıl sınırlandırabileceğini gruptan örnekler vermelerini isteyerek tartışın.
- Toplumsal cinsiyet kalıplarına uygun davranmayan çocuklara ne olduğunu sorarken kimi çocuklara ne gibi adlar takıldığını ve bu sözlerin sonuçlarını da sorun ('hanım evladı', 'erkek Fatma', 'efemine' gibi).

28. Oyun Tahtası Oyunları

Haklarınızı ne kadar iyi biliyorsunuz?

Konular	Genel İnsan Hakları
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	8-13
Süre	45 dakika
Grup büyüklüğü	Her oyun tahtası için 2-6 çocuk
Erkinlik türü	Oyun tahtası oyunları

Bu etkinlikte, kuralları farklı, iki ayrı oyun söz konusudur. İnsan haklarını ele alan bu oyunları size verilecek tahtaların üzerinde oynayabilirsiniz. Çocuklar oyunları kendi başlarına da oynayabilirler. Ancak kolaylaştırıcı oynayanları desteklemeli ve birlikte sorgulama sürecini yürütmelidir.

28a. Haklarınızı Biliyor musunuz?

Genel bakış	“Yılanlar ve Merdivenler” oyununda olduğu gibi bu oyunda da çocuklar çektikleri kartlara göre geri veya ileri giderler. Bununla birlikte bu oyunda çocuklar, ihlal edilen çocuk hakkını adlandırabilirlerse aldıkları negatif kartı “silebilirler”
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuk Hakları Sözleşmesi’yle (ÇHS) aşinalık oluşturmak • Çocukların insan haklarını gündelik yaşamla ilişkilendirmelerine yardımcı olmak • İnsan hakları konularında farkındalık yaratmak
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Konulara aşinalığınızdan emin olmak için yanıtları önceden kontrol edin • Verilen tahtanın örneğini çıkarın • Yönergeleri ve “Etkisiz Hale Getiren Haklar” listesini bir kâğıda yazın • Oyuna katılan her grup için bir set olmak üzere haklar ve ceza kartlarının örneklerini çıkarın • Çocuk dostu ÇHS’yi çoğaltın
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Oyun tahtası, parçaları ve zar • Oyun kartları • Yönergelerin ve “Etkisiz hale getiren hakların” yazılı olduğu kâğıt

Yönerge

1. Çocukları her grupta 2-6 kişi olacak şekilde gruplara ayırın ve her gruba şunları verin: oyun tahtası, zar, haklar kartları, cezalar kartları ve yönergelerle “Etkisiz hale getiren hakların” yazılı olduğu kâğıt. Ayrıca, her oyuncuya ÇHS’nin çocuk dostu versiyonunu verin. Oyun sırasında çocuklar oyun tahtasındaki yılanlarla merdivenleri dikkate almayacak, yalnızca renkli kareleri kullanacaklardır. Oyun kartları, oyunculara neler yapmaları gerektiğini anlatacaktır.
2. Oyunu anlatın:
 - a. Zarı atın. En yüksek zarı atan ilk oyuncu olur.
 - b. İlk oyuncu zarı atar ve gelen zara göre ileriye hareket eder.
 - c. Oyuncu bu harekette renkli bir kareye düşerse, bir kart çeker, kartta yazılanı yüksek sesle okur ve oradaki yönergeye göre davranır. Yönerge ileri gitme, geri gitme veya pas geçme olabilir.
 - d. Bununla birlikte “geri git” şeklindeki bir yönerge “silinebilir”. Bunun için “geri git” yönergesi alan oyuncunun ihlal edilen bir ÇHS maddesini söylemesi gerekir. Söyleyebilirse, ileriye gitme ödülü alır.
 - e. İlk oyuncunun solundaki kişiyle oyuna devam edin.
 - f. Tahtanın sonuna ulaşan oyuncu kazanmış olur, ancak oyunun tüm oynayanlar en son yere gelinceye kadar devam etmesi gerekir.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

3. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği tartışın:

- Oyunu nasıl buldunuz?
- İnsan hakları konusunda yeni bir şey öğrendiniz mi? Ya çevrenizdeki dünya hakkında?
- Kimi durumlar size tuhaf veya yabancı geldi mi?
- Bunlar gibi, insan haklarına hem saygı gösterilip hem de bu hakların ihlal edildiği başka durumlar düşünebiliyor musunuz?

Kolaylaştırıcılar için İpuçları

- Oyuna katılan çocuklar, gerekiyorsa etkisiz hale getiren haklar listesini ve ÇHS'yi kullanabilirler veya listeyi kolaylaştırıcı da kullanabilir.
- Daha küçük yaşlardaki çocuklar için gerekli uyarlamaları yapın: Geri gitme durumlarını ortadan kaldırmak için ÇHS'den madde gösterme bölümünü kaldırın.
- Çocukların kendilerine anlatılan durumlarla ilgili birçok sorusu olacağından, oyunun aynı anda birkaç grup tarafından oynanması durumunda ikinci bir kolaylaştırıcı kullanmak yerinde olacaktır.
- 'Etkisiz hale getiren hakların' belirlenmesinde birbirlerine yardımcı olmaları için çocuklar oyunu ekipler halinde oynayabilirler.

DAĞITILACAK MALZEME: HAKLAR KARTI

HAKLAR KARTI 1

Arkadaşınızın annesi ve babası bu yaz ayrıldı, ancak arkadaşınız hâlâ bir hafta birinde diğer hafta ötekinde olmak üzere ikisiyle birlikte kalıyor, çünkü bu onun tercihi. 2 kare ile.

ÇHS Madde 12. Çocuğun görüşlerine saygı:

Yetişkinler kendilerini ilgilendiren kararlar aldıklarında çocukların neyin nasıl olması gerektiği konusunda görüşlerini belirtme ve bu görüşlerin dikkate alınması hakkı vardır.

HAKLAR KARTI 2

Başınız ciddi biçimde dertte olduğunda her zaman yardım isteyebileceğinizi öğrendiniz. Eğer acil yardım hattını arayıp durumunuzu anlatırsanız, yetkililer size terk edilen, kötü davranılan veya başka sorunları olan çocuklarla ilgilenen kuruluşlarla temasa geçirecektir. 2 kare ile.

ÇHS Madde 19. Her tür şiddet, ihmal ve istismara karşı koruma:

Hükümetler çocukların gerektiği gibi bakımını sağlamalı, onları ana babalarından olsun kendilerine bakmakla görevli başkalarından olsun gelebilecek şiddet, ihmal ve istismara karşı korumakla yükümlüdür.

ÇHS Madde 36. Diğer sömürü biçimlerine karşı koruma:

Çocuklar, gelişimlerine ve esenliklerine zarar verebilecek etkinliklere karşı korunmalıdır.

HAKLAR KARTI 3

Arkadaşınızın sınıfında, öğrenmede sınıftaki diğerlerine göre daha fazla güçlük çekenlere öğretmenleri özel olarak yardımcı olmaktadır. 2 kare ile.

ÇHS Madde 23. Engelli çocuklar:

Herhangi bir engellilik durumu olan çocuklara özel bakım, destek ve eğitim sağlanmalı, böylece bu çocuklar kendi yeterlilikleri çerçevesinde tam ve bağımsız bir yaşam sürdürebilmelidir.

DAĞITILACAK MALZEME: HAKLAR KARTI

HAKLAR KARTI 4

Okulunuzun müdürü, çevredeki kimi çocukların okula gelemediğini, çünkü bu çocukların ana babalarının burada yaşamak için yasal izne sahip olmadıklarını öğrendi. Okul müdürü bu ailelerle temasa geçip onları çocuklarını okula göndermeye ikna etti. 2 kare ile.

ÇHS Madde 28. Eğitim hakkı:

Çocukların eğitim, yani okula gitme hakları vardır... İlköğretim parasız olmalıdır.

HAKLAR KARTI 5

İnsan haklarınızı bilme hakkınız vardır! 4 kare ile.

ÇHS Madde 29. Eğitimin amaçları:

Eğitim, çocuğun kişiliğini, becerilerini ve yeteneklerini sonuna kadar geliştirmelidir. Eğitim, çocukları yaşama hazırlar. Çocukları ana babalarına, kendilerinin ve başka ülkelerin kültürlerine saygılı olmaya özendirilmelidir.

HAKLAR KARTI 6

Okulunuzdaki öğretmenler, kötü davranışları olsa bile çocuklara fiziksel ceza uygulayamazlar, hakaret edemezler. 2 kare ile.

ÇHS Madde 28. Eğitim hakkı:

Okullarda uygulanan disiplin çocukların insanlık onuruna saygılı olmak zorundadır; disiplinde şiddete (fiziksel veya psikolojik) başvurulamaz.

HAKLAR KARTI 7

Okulunuzda merdivenler var, ancak yürüme güçlüğü olan ve tekerlekli sandalye kullananlar için asansör ve rampalar da bulunuyor. 3 kare ile.

ÇHS Madde 23. Engelli çocuklar:

Herhangi bir engellilik durumu olan çocuklara, kendi yeterlilikleri çerçevesinde tam ve bağımsız yaşam sürdürebilmeleri için özel özen gösterilmeli, destek ve eğitim verilmelidir.

HAKLAR KARTI 8

Arkadaşınızın babası kötü bir kaza geçirdi ve uzun süre çalışamadı. Kendisi iyileşirken hükümet aileye geçinebilmesi ve kiralarını ödeyebilmesi için yardımda bulundu. 2 kare ile.

ÇHS Madde 26. Sosyal güvenlikten yararlanma:

Çocuğun içinde yaşadığı toplum, çocuğun gelişmesini ve iyi koşullarda yaşamasını sağlayacak sosyal güvenlik önlemlerini (eğitim, kültür, beslenme, sağlık ve sosyal refah) almalıdır. Hükümet, muhtaç durumdaki ailelerin çocukları için para yardımında bulunmalıdır.

HAKLAR KARTI 9

Haklarınızın savaş zamanlarında bile korunacağını ve bunun sağlanması için birtakım özel düzenlemeler yapılmış olduğunu bilin. 2 kare ile.

ÇHS Madde 38. Silahlı çatışmalardan etkilenen çocukların korunması:

Hükümetler 15 yaşından küçük çocukların orduya katılmalarına ve çatışmalarda doğrudan yer almalarına izin vermez. Ayrıca, savaş bölgelerinde bulunan çocuklara özel koruma sağlanır.

DAĞITILACAK MALZEME: HAKLAR KARTI

HAKLAR KARTI 10

Topluluğunuzda, çocuk kütüphaneleri, özel olarak çocuklar için hazırlanan dergiler, filmler, oyunlar ve TV showları vardır. Böylece, dünyada neler olup bittiğini öğrenip anlayabilirsiniz. 2 kare ile.

ÇHS Madde 13. İfade ve bilgilenme özgürlüğü:

Bunlar kendilerine ve başkalarına zarar verici içerikte olmadığı sürece çocukların her kanaldan (sanal, yazılı, yayınlanmış veya elektronik ortamda) bilgi arama, edinme ve bunu başkalarıyla paylaşma hakkı vardır.

HAKLAR KARTI 11

İşler kötü gidiyor! Bir ameliyat geçirmeniz gerekiyor. Ancak iyi bir haber de var: Bu konuda özel koruma ve bakımdan yararlanma hakkınız var. Ayrıca, ailenizden bir kişi veya sevdiğiniz bir başkası sizinle birlikte kalabilecek! 2 kare ile.

ÇHS Madde 24. Sağlık bakımı ve sağlık hizmetleri:

Çocuklar, hastalandıklarında ilaç, hastane ve doktor dahil kaliteli sağlık hizmeti alma hakkına sahiptirler. Ayrıca, sağlıklı kalabilmeleri için, temiz su, besleyici gıdalar ve temiz bir çevre de haklar arasındadır. Zengin ülkeler, bunların sağlanmasında yoksul ülkelere yardım etmelidirler.

DAĞITILACAK MALZEME: CEZA KARTLARI

CEZA KARTI 1

Arkadaşlarınızdan biri bir tek ayakkabısını yitirdi, ama yeni bir çift ayakkabı alacak kadar parası yok. Okul ise çocukları okula yalınayak kabul etmiyor. 2 kare geriye git.

BU CEZAYI ETKİSİZ HALE GETİRECEK BİR HAK BİLİYOR MUSUNUZ?

CEZA KARTI 2

Sınıfınızda ailesi Roman bir çocuk var. Çevredekiler "sizler farklısınız" diye kabul etmediklerinden aile ev bulmakta zorlanıyor. 4 kare geriye git.

BU CEZAYI ETKİSİZ HALE GETİRECEK BİR HAK BİLİYOR MUSUNUZ?

CEZA KARTI 3

Öğrendiniz ki kimi ülkelerde çocuklar silah alıp savaşmaya zorlanıyor. Bu çocuklar aç susuz ve çok korkmuş durumdadır. 1. kareye geri dön.

BU CEZAYI ETKİSİZ HALE GETİRECEK BİR HAK BİLİYOR MUSUNUZ?

CEZA KARTI 4

Okulunuzdaki kızlardan biri fotomodel. Çok para kazanıyor ve dergilerde resimleri çıkıyor. Ne var ki, zaman zaman okula devam edemiyor, ödevlerini yapıp arkadaşlarıyla oynamaya zaman bulamıyor. Çok yorgun görünüyor. 2 kare geriye git.

BU CEZAYI ETKİSİZ HALE GETİRECEK BİR HAK BİLİYOR MUSUNUZ?

DAĞITILACAK MALZEME: CEZA KARTLARI

CEZA KARTI 5

Okulunuzda yalnızca ulusal dili konuşmanıza izin var. Dilleri başka olan çocuklar, oyun sırasında bile olsa, bu dilde konuştuğularında ceza alıyor. Sıra kaçırdınız.

BU CEZAYI SİLECEK BİR HAK BİLİYOR MUSUNUZ?

CEZA KARTI 6

Topluluğunuzda çeşitli dinlerden olan çocukların kabul edildikleri, ancak dini olmayanlara yüz çevrilen bir okul var. Sıra kaçırdınız.

BU CEZAYI ETKİSİZ HALE GETİRECEK BİR HAK BİLİYOR MUSUNUZ?

CEZA KARTI 7

Bir arkadaşınızın annesiyle babası geçen yıl ayrıldılar. Şimdi annesi çocuğun babasını, hatta büyükbabasını ve büyükannesini görmesine bile izin vermiyor. Arkadaşınız babasını gerçekten özleyiyor. 3 kare geriye git.

BU CEZAYI ETKİSİZ HALE GETİRECEK BİR HAK BİLİYOR MUSUNUZ?

CEZA KARTI 8

Okulunuzda, küçük kardeşlerine bakmak zorunda olduğu için okul bittikten sonra hiç oyun oynayamayan ve ders çalışamayan bir kız var. 3 kare geriye git.

BU CEZAYI ETKİSİZ HALE GETİRECEK BİR HAK BİLİYOR MUSUNUZ?

CEZA KARTI 9

Sınıfınızdaki bir erkek çocuk öğle yemeğinden sonra ortalığın temizlenmesine katılmayı reddediyor, çünkü "temizlik işleri kızlara aittir" diyor. 2 kare geriye git.

BU CEZAYI ETKİSİZ HALE GETİRECEK BİR HAK BİLİYOR MUSUNUZ?

CEZA KARTI 10

Okulunuzdaki erkek çocukların bir futbol takımı ve okuldan sonra faaliyet gösteren spor kulübü var, ama kız çocukların hiç yok. 2 kare geriye git.

BU CEZAYI ETKİSİZ HALE GETİRECEK BİR HAK BİLİYOR MUSUNUZ?

DAĞITILACAK MALZEME: ETKİSİZ HALE GETİREN HAKLAR LİSTESİ

CEZA KARTI 1

Arkadaşlarınızdan biri bir tek ayakkabısını yitirdi, ama yeni bir çift ayakkabı alacak kadar parası yok. Okul ise çocukları okula yalınayak kabul etmiyor. 2 kare geriye git.

ETKİSİZ HALE GETİREN HAK: ÇHS Madde 27. Yeterli yaşam standardı:

Çocuklar fiziksel ve zihinsel ihtiyaçlarının karşılanabileceği iyi koşullarda yaşamalıdır. Hükümetler, bunu sağlayamayacak durumda olan ailelere yardım etmelidir.

CEZA KARTI 2

Sınıfınızda ailesi Roman bir çocuk var. Çevredekiler “sizler farklısınız” diye kabul etmediklerinden aile ev bulmakta zorlanıyor. 4 kare geriye git.

ETKİSİZ HALE GETİREN HAK: ÇHS Madde 2. Ayrım gözetmeme:

Sözleşme’de yer alan haklar, ırkı, rengi, dili, cinsiyeti, becerileri, düşünceleri ya da ifade ettiklerinin ne olduğuna, hangi dili konuştuğuna ve nereden geldiğine bakılmaksızın herkes için geçerlidir ve devletin çocuğu her tür ayrımcılıktan koruması gerekir.

CEZA KARTI 3

Öğrendiniz ki kimi ülkelerde çocuklar silah alıp savaşmaya zorlanıyor. Bu çocuklar aç susuz ve çok korkmuş durumdadır. 1. kareye geri dön.

ETKİSİZ HALE GETİREN HAK: ÇHS Madde 38. Silahlı çatışmalardan etkilenen çocukların korunması:

Hükümetler 15 yaşından küçük çocukların orduya katılmalarına ve çatışmalarda doğrudan yer almalarına izin vermemelidir. Ayrıca, savaş bölgelerinde bulunan çocuklara özel koruma sağlanmalıdır.

CEZA KARTI 4

Okulunuzdaki kızlardan biri fotomodel. Çok para kazanıyor ve dergilerde resimleri çıkıyor. Ne var ki, zaman zaman okula devam edemiyor, ödevlerini yapıp arkadaşlarıyla oynamaya zaman bulamıyor. Çok yorgun görünüyor. 2 kare geriye git.

ETKİSİZ HALE GETİREN HAK: ÇHS Madde 32. Çocuk işçiliği (Çocuk emeğinin sömürüsü):

Hükümet, çocukları tehlikeli, sağlık ve eğitimleri açısından zararlı olabilecek veya sömürülmesine yol açabilecek işlere karşı korumalıdır.

CEZA KARTI 5

Okulumda yalnızca ulusal dili konuşmamıza izin var. Dilleri başka olan çocuklar, oyun sırasında bile olsa, bu dilde konuştuğularında ceza alıyor. Sıra kaçırdınız.

ETKİSİZ HALE GETİREN HAKLAR:

ÇHS Madde 29. Eğitimin amaçları:

Eğitim, çocuğun kişiliğini, becerilerini ve yeteneklerini sonuna kadar geliştirmelidir. Eğitim, çocukları yaşama hazırlar. Çocukları ana babalarına, kendilerinin ve diğer uluslara ve kültürlere saygılı olmaya özendirmelidir.

VEYA

ÇHS Madde 30. Azınlıklara ve yerli halklara mensup çocuklar:

Çocuklar, bunlar ülkede yaşayan çoğunluk tarafından paylaşıyor olsun olmasın, ailelerinin dili ve adetlerini öğrenme ve kullanma hakkına sahiptirler.

DAĞITILACAK MALZEME: ETKİSİZ HALE GETİREN HAKLAR LİSTESİ

CEZA KARTI 6

Topluluğunuzda çeşitli dinlerden olan çocukların kabul edildikleri, ancak dini olmayanların aşağılandıkları bir okul var. Sıra kaçırdınız.

ETKİSİZ HALE GETİREN HAKLAR:

ÇHS Madde 14. Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü:

Çocukların, bu durum başkalarının kendi haklarından yararlanmalarını engellemediği sürece, istediklerini düşünüp inanma ve dinlerinin gereklerini yerine getirme hakları vardır. Ana babalar, çocuklarına bu konularda rehberlik yapmalıdır.

VEYA

ÇHS Madde 2. Ayrım gözetmeme:

Sözleşme'de yer alan haklar, ırkı, rengi, dili, cinsiyeti, becerileri, düşünceleri ya da ifade ettiklerinin ne olduğuna, hangi dili konuştuğuna ve nereden geldiğine bakılmaksızın herkes için geçerlidir ve devletin çocuğu her tür ayrımcılıktan koruması gerekir.

CEZA KARTI 7

Bir arkadaşınızın annesiyle babası geçen yıl ayrıldılar. Şimdi annesi çocuğun babasını, hatta büyükbabasını ve büyükannesini görmesine bile izin vermiyor. Arkadaşınız babasını gerçekten özleyiyor. 3 kare geriye git.

ETKİSİZ HALE GETİREN HAK: ÇHS Madde 9. Ana babadan ayrılma:

Çocuklar, bu durum kendi yararlarına olmadıkça, örneğin ana babadan biri çocuğa kötü davranıp onu ihmal etmedikçe, ana babalarından ayrılmamalıdır. Ana babası birbirinden ayrılmış çocukların, bu durum kendilerine zarar vermedikçe, her ikisiyle de teması sürdürme hakları vardır. Kayıp herhangi bir aile üyesinin durumu hakkında çocuğun bilgilendirilmesi hükümetin görevidir.

CEZA KARTI 8

Okulunuzda, küçük kardeşlerine bakmak zorunda olduğu için okul bittikten sonra hiç oyun oynayamayan ve ders çalışamayan bir kız var. 3 kare geriye git.

ETKİSİZ HALE GETİREN HAKLAR:

ÇHS Madde 31. Serbest zaman, oyun ve kültür:

Bütün çocukların serbest zaman ve dinlenme, eğlence-dinlenme ve kültürel çeşitli faaliyetlere katılma hakları vardır.

VEYA

ÇHS Madde 32. Çocuk işçiliği:

Hükümet, çocukları tehlikeli, sağlık ve eğitimleri açısından zararlı olabilecek veya sömürmelerine yol açabilecek işlere karşı korumalıdır.

CEZA KARTI 9

Sınıfınızdaki bir erkek çocuk öğle yemeğinden sonra ortalığın temizlenmesine katılmayı reddediyor, çünkü "temizlik işleri kızlara aittir" diyor. 2 kare geriye git.

ETKİSİZ HALE GETİREN HAK: ÇHS Madde 2. Ayrım gözetmeme:

Sözleşme'de yer alan haklar, ırkı, rengi, dili, cinsiyeti, becerileri, düşünceleri ya da ifade ettiklerinin ne olduğuna, hangi dili konuştuğuna ve nereden geldiğine bakılmaksızın herkes için geçerlidir ve devletin çocuğu her tür ayrımcılıktan koruması gerekir.

CEZA KARTI 10

Okulunuzdaki erkek çocukların bir futbol takımı ve okuldan sonra faaliyet gösteren spor kulübü var, ama kız çocukların hiç yok. 2 kare geriye git.

ETKİSİZ HALE GETİREN HAK: ÇHS Madde 2. Ayrım gözetmeme:

Sözleşme'de yer alan haklar, ırkı, rengi, dili, cinsiyeti, becerileri, düşünceleri ya da ifade ettiklerinin ne olduğuna, hangi dili konuştuğuna ve nereden geldiğine bakılmaksızın herkes için geçerlidir ve devletin çocuğu her tür ayrımcılıktan koruması gerekir.

28b. Moksha-Patamu

Genel bakış	Aslında Hindulara ait ve din eğitimine yönelik olan bu oyun, oyuncunun yaşamda daha yüksek yerlere gelmesine veya tersine daha alt düzeylere düşmesine yol açar. Bu etkinlikte oyun, benzer iyi etkilerle insan haklarına saygıyı özendirme amacıyla uyarlanmıştır
Amaçlar	İnsan haklarının olumlu etkilerinin vurgulanması
Hazırlık	Oyun kartlarını kopyalayıp kesin ve tahtayı genişletin
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Oyun tahtası • Oyun kartları • Zar ve diğer oyun malzemeleri

Yönerge

4. Çocukları 6'şar kişilik gruplara ayırın ve her gruba bir oyun tahtası, oyun malzemesi ve zar verin.
5. Etkinliği açıklayın:
 - a. Zar atılsın. En yüksek zarı atan çocuk oyuna başlar.
 - b. İlk oyuncu zar atar ve gelen zara göre ileri hareket eder.
 - c. Bundan sonra ne olacağı, oyuncunun geldiği kareye bağlıdır.
 - i. Eğer oyuncu bir merdivenin en dibini gösteren bir kareye gelmişse o merdivenin en üstündeki kareye ilerler.
 - ii. Eğer oyuncu bir yılanın kuyruğunun bitimindeki kareye gelmişse, yılanı başının bulunduğu kareye hareket ettirir.
 - iii. Eğer oyuncu renkli bir kareye gelmişse, onun solundaki kişi bir kart çeker ve burada ne yazıldığını okur. Kare üzerindeki oyuncu ise, kartta yazılanın insan haklarına göre doğru olup olmadığı konusunda ne düşündüklerini belirtir.
 - iv. Eğer oyuncu bu konuda yanlış cevap verirse aynı karede bekler. Doğru cevap halinde iki kare ileri gidilir. Eğer aynı oyuncu söz konusu hakkı tanımlayan veya koruyan ÇHS maddesini de belirtebilirse, fazladan bir kare daha ilerlemeye hak kazanır. Ancak burada ilgili maddenin kaç sayılı madde olduğunu kesin olarak bilmek zorunlu değildir.
 - v. Gruptaki diğerleri de sırayla oyuna katılır ve bu şekilde oynar.
 - d. Oyuncu en son kareye geldiğinde veya bu kareyi de aşan bir sayı attığında oyun tamamlanır.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği tartışın ve insan haklarıyla ilişkilendirin:
 - a. Oyunu sevdiniz mi?
 - b. İnsan hakları hakkında bilgili olmanız merdivenin daha üst basamaklarına çıkmanıza nasıl yardımcı oldu?
 - c. İnsan hakları bilgisi size gerçek yaşamda nasıl yardımcı olur? Başkalarına nasıl yardım eder?
 - d. İnsanlar kendi haklarını bilmediklerinde tüm toplumu etkileyen neler olur?_ Çoğunluk kendi haklarını bildiğinde ne olur?

Takip önerileri

- Çocuklara ÇHS'nin çocuk dostu versiyonunu verin, kendi düşüncelerini geliştirmelerini ve kendi deneyimlerini yansıtan kartlar hazırlamalarını isteyin. Ardından, çocukların kendilerinin yaptıkları bu kartlarla oyunu yeniden oynayın.

Eylem fikirleri

Kartlarla çocukların kendi deneyimleri arasında bağlantı kurun. Bu tür ihlaller ortaya çıktığında neler yapabileceklerini onlarla tartışın. Haklarını talep etmek için kimlerle yandaş olabilirler?

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Birlikte sorgulama tartışması sırasında çocukları, kendi deneyimlerinde ortaya çıkan veya gözlemledikleri şiddet, kabadayılık, haksızlık ve adaletsizlik gibi durumlara odaklanmak üzere gerçek deneyimleri düşünmeye özendirin.
- Oyun tahtasının örneklerini çıkarıp aileleri ve arkadaşları ile oynamaları için çocuklara dağıtın.

DAĞITILACAK MALZEME: KARTLAR

Aşağıdaki kartları kopyalayıp kesin veya grubunuz için uygun başkalarını yapın.

İfade: Evlenen kişi artık çocuk sayılmaz.

Yanıt: Yanlış/ Bu bir İhlal

ÇHS Madde 1. Çocuk kimdir: 18 yaşından küçük herkes çocuk kabul edilir ve dolayısıyla bu kişi bu Sözleşme'de yer alan tüm haklara sahiptir.

İfade: Kendileri veya ana babaları belirli bir ülkenin yurttaşları olsun olmasın tüm çocuklar aynı insan haklarına sahiptir.

Yanıt: Doğru/ Bu bir Hak

ÇHS Madde 2. Ayrım gözetmeme: Sözleşme'de yer alan haklar, ırkı, rengi, dili, cinsiyeti, becerileri, düşünceleri ya da ifade ettiklerinin ne olduğuna, hangi dili konuştuğuna ve nereden geldiğine bakılmaksızın herkes için geçerlidir ve devletin çocuğu her tür ayrımcılıktan koruması gerekir.

İfade: Kız çocuklar futbol sahasında ancak erkek çocuklar orayı kullanıyorsa futbol oynayabilir.

Yanıt: Yanlış/ Bu bir İhlal

ÇHS Madde 2. Ayrım gözetmeme: Sözleşme'de yer alan haklar, ırkı, rengi, dili, cinsiyeti, becerileri, düşünceleri ya da ifade ettiklerinin ne olduğuna, hangi dili konuştuğuna ve nereden geldiğine bakılmaksızın herkes için geçerlidir ve devletin çocuğu her tür ayrımcılıktan koruması gerekir.

İfade: Eğer bir suç işlerseniz yetişkin suçlularla birlikte hapisaneyeye konulabilirsiniz.

Yanıt: Yanlış/ Bu bir İhlal

ÇHS Madde 37. İşkence, aşağılayıcı muamele ve özgürlükten yoksun bırakma: Yasaları ihlal eden çocuklara zalimce davranılmamalıdır. Çocuklar yetişkinlerle aynı cezaevine konulmamalı, ayrıca aileleriyle teması sürdürmelerine izin verilmelidir.

İfade: Okuldaki kütüphane görevlimiz istediğim kitabı almama izin veriyor.

Yanıt: Doğru/ Bu bir Hak

ÇHS Madde 17. Çocuğun uygun bilgi ve bilgilenme kanallarına erişimi: Çocuğun, kitle iletişim araçları dahil, çeşitli kaynaklardan güvenilir bilgiler alma hakları vardır. Televizyon, radyo ve gazeteler çocukların anlayabilecekleri bilgiler vermeli, çocuklar açısından zararlı olabilecek malzemeleri yaymamalıdır.

İfade: Yakınlardaki bir fabrika kötü kokulu kimyasalları havaya salıyor ve bu da çevredekileri öksürtüyor.

Yanıt: Yanlış/ Bu bir İhlal

ÇHS Madde 24. Sağlık bakımı ve sağlık hizmetleri: Çocukların, hastalandıklarında, ilaç, hastane ve doktor olmak üzere kaliteli sağlık bakım ve hizmetlerine ulaşma hakları vardır. Ayrıca, sağlıklı kalabilmeleri açısından temiz su, besleyici yiyecekler ve temiz çevre de çocukların hakları arasındadır. Zengin ülkelerin, bunları sağlayabilmeleri için yoksul ülkelere yardımcı olması gerekir.

DAĞITILACAK MALZEME: KARTLAR

İfade: Neyin senin iyiliğine olacağına ancak baban karar verebilir.

Yanıt: Yanlış/ Bu bir İhlal

ÇHS Madde 18. Ana babanın ortak sorumlulukları: Hem anne hem de baba çocuklarını yetiştirmede ortak sorumluluk taşır ve ana babanın çocuk için neyin en iyisi olacağına dikkat etmeleri gerekir. Hükümetler de, özellikle hem annenin hem de babanın çalıştığı durumlarda, destekleyici hizmetlerle ana babalara bu alanda yardımcı olması gerekir.

İfade: Tekerlekli sandalye kullanmak zorunda olsam bile okulumu mahalledeki diğer çocuklarla birlikte gidebilmeyim. Okulumun benim için rampalı yollar yapması gerekir.

Yanıt: Doğru/ Bu bir Hak

ÇHS Madde 23. Engelli çocuklar: Herhangi bir engellilik durumu olan çocuklara özel bakım, destek ve eğitim sağlanmalı, böylece bu çocuklar kendi yeterlilikleri çerçevesinde tam ve bağımsız bir yaşam sürdürebilmelidir.

İfade: Okulumuzdaki bilgisayarlar kimi sitelere erişilmesini engelliyor.

Yanıt: Doğru/ Bu bir Hak

ÇHS Madde 17. Çocuğun uygun bilgi ve bilgilendirme kanallarına erişimi: Çocuğun, kitle iletişim araçları dahil, çeşitli kaynaklardan güvenilir bilgiler alma hakları vardır. Televizyon, radyo ve gazeteler çocukların anlayabilecekleri bilgiler vermeli, çocuklar açısından zararlı olacak malzemeleri yaymamalıdır.

İfade: Kimi yerlerde çocuklar, özellikle de erkek çocuklar askere gitmek zorunda kalıyor.

Yanıt: Yanlış/ Bu bir İhlal

ÇHS Madde 38. Silahlı çatışmalardan etkilenen çocukların korunması: Hükümetler 15 yaşından küçük çocukların orduya katılmalarına veya çatışmalarda doğrudan yer almalarına izin vermemelidir. Ayrıca, savaş bölgelerinde bulunan çocuklara özel koruma sağlanmalıdır.

İfade: Bir bebek dünyaya geldiğinde ana babası ona bir ad vermeli ve nüfusa kaydetmelidir.

Yanıt: Doğru/ Bu bir Hak

ÇHS Madde 7. Nüfus kaydı, ad, yurttaşlık ve ana baba tarafından bilinip gözetilme hakkı: Tüm çocukların kimlik olarak resmen kaydedilmiş bir ada sahip olma, bir ülkenin yurttaşı olma, ana babalarını bilme ve onlar tarafından gözetilme hakkı vardır.

İfade: Annem ve babam 17 yaşındaki ağabeyimin TV’de istediği programı izlemesine izin verirken ben 10 yaşında olduğum için beni bu konuda sınırlandırıyor.

Yanıt: Doğru/ Bu bir Hak

ÇHS Madde 5. Ana babanın yönlendirmesi ve çocuğun gelişen yetenekleri: Ailenin, büyüyen yaşa ve olgunlaşma düzeyine göre, bir çocuğun haklarından nasıl yararlanacağı konusunda yönlendirmede bulunma hakkı vardır. Hükümetler de bu hakka saygı göstermelidir.

İfade: 13 yaşında olmama karşın annem ve babam yazdığım bütün mektupları göndermeden önce okuyor.

Yanıt: Yanlış/ Bu bir İhlal

ÇHS Madde 16. Özel yaşam, insan onuru ve saygınlık: Çocukların özel yaşamlarına saygı gösterilmelidir. Yasalar, çocukları, özel yaşamlarına, saygınlıklarına, ailelerine, evlerine ve yazışmalarına yönelik saldırılardan korumalıdır.

İfade: 8. sınıf haftalık bir dergi çıkarıyor ve bunu komşulara dağıtıyor.

Yanıt: Doğru/ Bu bir Hak

ÇHS Madde 13. İfade özgürlüğü: Çocuk olarak istediğinizi düşünme ve söyleme hakkınız vardır ve kimse sizi bu haktan yoksun bırakamaz. Görüş ve düşüncelerinizi herhangi bir sınır olmaksızın ifade edebilmelisiniz.

İfade: Annem şimdi başka bir ülkede çalışıyor, ama her ay ya o bize geliyor ya da babamla ben onu ziyarete gidiyoruz.

Yanıt: Doğru/ Bu bir Hak

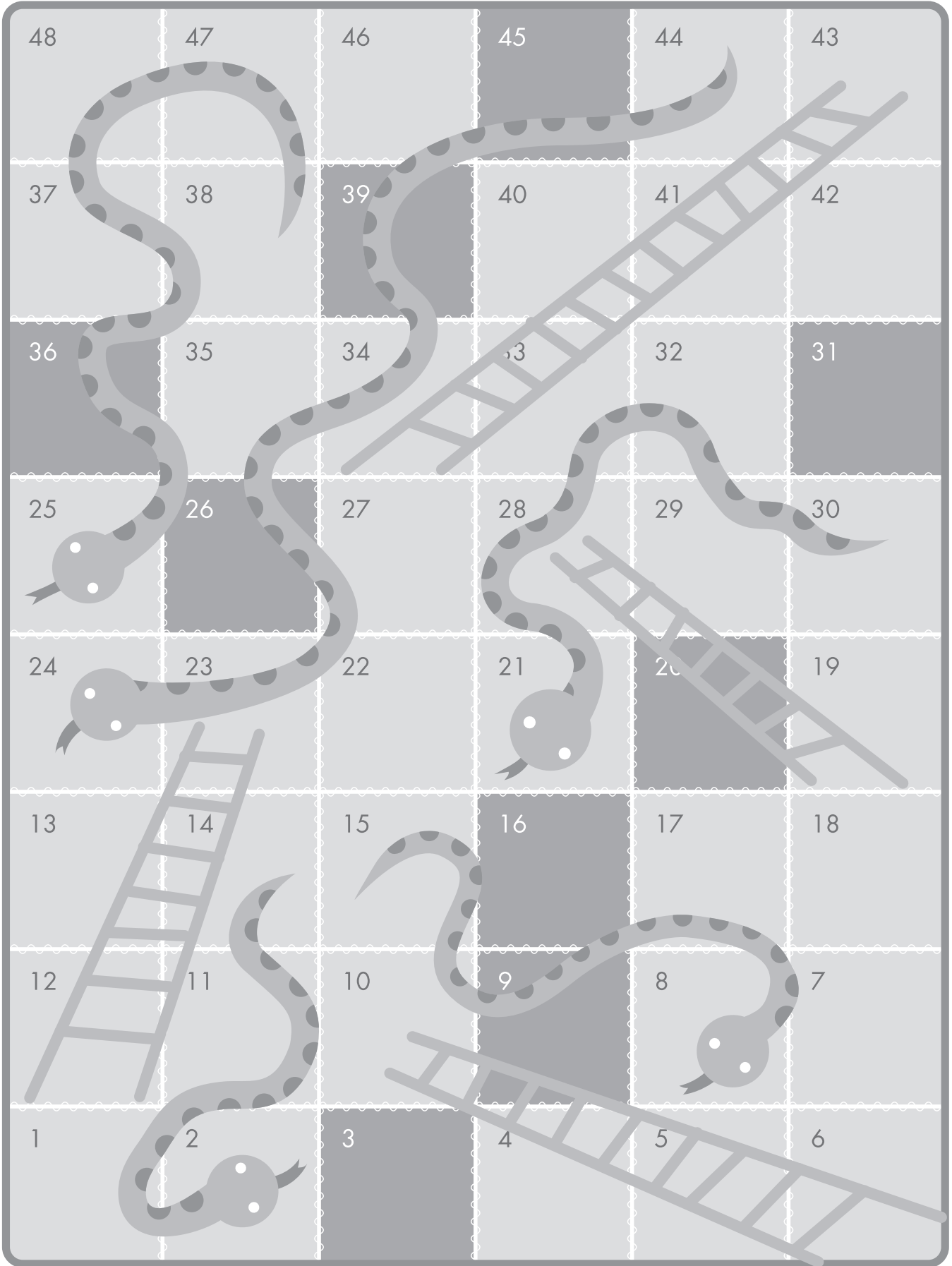
ÇHS Madde 10. Ailenin yeniden birleşmesi: Ayrı ülkelerde yaşayan aile üyelerinin ülkeler arasında gidip gelerek birbirlerini ve çocuklarını görmelerine izin verilmelidir.

DAĞITILACAK MALZEME: KARTLAR

<p>İfade: Arkadaşlarımın ve benim okulda kendi ana dilimizi konuşmamız yasak.</p> <p>Yanıt: Yanlış/ Bu bir İhlal</p> <p>ÇHS Madde 30. Azınlıklara ve yerli halklara mensup çocuklar: Çocuklar, bunlar ülkede yaşayan çoğunluk tarafından paylaşıyor olsun olmasın, ailelerinin dili ve adetlerini öğrenme ve kullanma hakkına sahiptirler.</p>	<p>İfade: Bir ada, ülke yurttaşlığına ve aileye sahip olma hakkım vardır.</p> <p>Yanıt: Doğru/ Bu bir Hak</p> <p>ÇHS Madde 8. Kimliğin korunması: Hükümetler çocuğun bir ada, yurttaşlığı ve aile bağlarına sahip olma hakkını korumalıdır. Çocuğun kimliğinin korunması ve yeniden oluşturulması hükümetlerin yükümlülükleri arasındadır.</p>	<p>İfade: Okulda yanlış davranışlarda bulunan çocuklara fiziksel herhangi bir ceza verilmemelidir.</p> <p>Yanıt: Doğru/ Bu bir Hak</p> <p>ÇHS Madde 28. Eğitim hakkı: Çocukların eğitim görme, yani okula gitme hakları vardır. Okullardaki disiplin çocukların insanlık onuruna saygılı olmalı, disiplin adına şiddete başvurulmamalıdır.</p>
<p>İfade: Ailem ülkemizdeki savaş nedeniyle buraya geldi. Ancak, benim gibi mülteci durumunda olan çocukların burada okula gitmelerine izin verilmiyor.</p> <p>Yanıt: Yanlış/ Bu bir İhlal</p> <p>ÇHS Madde 22. Mülteci çocuklar: Mülteci durumundaki çocuklara özel koruma sağlanmalıdır. Bir ülkeye mülteci olarak gelen çocuklar, o ülkede dünyaya gelmiş çocuklarla aynı haklara sahip olmalıdır</p>	<p>İfade: Ayrılmış olsalar bile hem annemi hem de babamı görme hakkım vardır.</p> <p>Yanıt: Doğru/ Bu bir Hak</p> <p>ÇHS Madde 9. Ana babadan ayrılma: Çocuklar, bu durum kendi yararlarına olmadıkça, örneğin ana babadan biri çocuğa kötü davranıp onu ihmal etmedikçe, ana babalarından ayrılmamalıdır. Ana babası birbirinden ayrılmış çocukların, bu durum kendilerine zarar vermedikçe, her ikisiyle de teması sürdürme hakları vardır.</p>	<p>İfade: Annem dışarıda çalıştığından, evdeki küçük kardeşim hastalandığında ona bakmak zorundayım ve bu yüzden sık sık okula gidemediğim oluyor.</p> <p>Yanıt: Yanlış/ Bu bir İhlal</p> <p>ÇHS Madde 32. Çocuk işçiliği: Hükümet, çocukları tehlikeli, sağlık ve eğitimleri açısından zararlı olabilecek veya sömürülmelerine yol açabilecek işlere karşı korumalıdır.</p>

29. Portakal Savaşı

Bu herkesin kazandığı bir durum olabilir mi?

Konular	Bariş
Zorluk	Düzey 1
Yaş	8-13
Süre	30 dakika
Grup büyüklüğü	4-24 çocuk
Erkinlik türü	Grup yarışması ve tartışma
Genel bakış	Çocuklar bir portakala sahip olmak için yarışır ve çatışmaları nasıl çözebileceklerini tartışır
Amaçlar	• Çatışmalı durumlarda iletişim gereksinimini tartışmak • Çatışmalı durumları çözecek stratejiler üzerinde düşünmek
Hazırlık	• Yok
Malzemeler	• Bir portakal

Yönerge

1. Grubun "Portakal Oyunu" oynayacağını açıklayın. Çocukları iki gruba ayırın. Bunlardan A grubuna dışarı çıkıp sizi beklemesini söyleyin. Grup B'ye de, portakal suyu yapmak için portakalı elde etmeleri gerektiğini söyleyin.
2. Dışarı çıkıp A grubuna kabuğundan portakallı kek yapmak için portakal elde etmeleri gerektiğini söyleyin.
3. İki grubu da içerde bir araya getirin ve birbirlerine bakacak şekilde sıraya dizilmelerini söyleyin.
4. Grupların istediklerini elde etmek için üç dakikaları vardır. İstediklerini elde etmek için şiddet kullanamayacaklarını söyleyin. Sonra portakalı iki grubun arasına koyun ve "başla" işareti verin.

Genellikle portakalı biri elde eder ve grubu portakalın sahibi olur. Grupların bu meseleyi nasıl halledecekleri ise sürprizli sonuçlar verebilir. Kimi durumlarda gruplar pazarlığa oturup portakalı ikiye bölmeyi düşünür. Ama hiç pazarlığa yanaşmadıkları da olur. Zaman zaman da gruplar iletişimlerini geliştirirler ve her grubun aslında portakalın ayrı yerlerini istediği ortaya çıkar. Gruplardan biri kabuğunu soyar ve herkes istediğini alır. Siz karışmayın.

5. Üç dakika sonra zamanın dolduğunu söyleyip durdurun.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Grubunuz üç dakikalık süre dolmadan istediğini elde edebildi mi?
 - b. Grubunuzun hedefi neydi?
 - c. Portakal üzerindeki çekişmenin sonucu ne oldu?
 - d. Bu sonucu elde etmek için siz ne yaptınız?
 - e. Çatışmaları çözmek için insanların iletişim kurması neden önemli?
 - f. İnsanlar birbirleriyle çatışmaya düştüklerinde hep birbirleriyle iletişime mi geçerler? Geçerlerse neden? Geçmezlerse neden?

- g. İnsanlar bir çatışma süresince hep aynı şeyi mi isterler?
h. Benzer bir durumla hiç karşılaştınız mı? Sonuç ne oldu?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:
- a. Bir çatışma sürecinde hangi insan hakları ihlal edilebilir?

Takip önerileri

- 190. sayfadaki 'ŞİDDETEN UZAKLAŞMANIN RESMEDİLMESİ' etkinliği de çatışmaların çözümü ile ilgilidir.
- Karşılıklı görüşmeleri gerektiren başka etkinlikler de vardır: 121. sayfadaki 'KALENİN FETHİ' ve 140. sayfadaki 'KURABİYE CANAVARI'.

Eylem fikirleri

Grup içindeki çatışmaların nasıl çözüme bağlanabileceği konusunda fikirler geliştirin. Fikirleri bir şema olarak hazırlayın ve odanın bir yerine asın.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Üç dakika geçtikten sonra, birlikte sorgulama ve değerlendirme sırasında dikkatleri dağıtmaması için portakalı veya ondan geriye kalanı ortadan kaldırın.
- Çatışma sırasında sonucu etkilemeye çalışmayın, ancak istediklerini elde etmek için şiddete başvuramayacakları konusunda çocukları uyarın.
- Büyük gruplar için uyarılama: İki yerine dört grup oluşturun ve aynı anda iki "Portakal Savaşı" başlatın. İki grup A, iki grup da B olsun ve bütün gruplara yukarıdakilerle aynı şeyleri söyleyin. 1. A grubu 1 B grubunun, 2. A grubu da 2. B grubunun karşısına geçsin. Grupların arasına birer portakal konulur. Etkinliği aynı anda başlatıp aynı anda bitirin. "Savaşlardan" her birinin seyrindeki ve sonucundaki özelliklerin tartışılması ilginç olabilir.

30. PUSULACIK Muhabiri

Ellerinde kameraları PUSULACIK'lar insan haklarını savunuyor!

Konular	Çevre, Sağlık ve refah, Katılım
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	10-13
Süre	90-120 dakika
Grup büyüklüğü	8-24 çocuk
Erkinlik türü	Foto muhabirliği veya başka tür muhabirlik
Genel bakış	Çocuklar kendi topluluklarında insan haklarının durumuyla ilgili habercilik yapıyor
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Gündelik yaşamda insan haklarıyla ilgili farkındalık geliştirme • Hakların nasıl savunulabileceğini ve ihlal edilebileceğini anlama • Hakları savunma ve ihlalleri sona erdirmede aktif katılıma yönelik, işbirliği temelli beceriler geliştirme
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Yaşam çevrenizde, sağlık, güvenlik ve çevreyle ilgili birkaç durum seçin (örneğin tuvaletler, lokantalar, geri dönüşümle ilgili uygulamalar gibi) • İHEB ve ÇHS'nin çocuk dostu versiyonlarında ilgili maddeleri belirleyip çocuklar için bunların kopyasını çıkartın • Yaşam çevrenizin haritalarını çıkartıp çoğaltın • Bu etkinlikle kimi yerel kurumlara eleştirel biçimde yaklaşılacağından, buralardaki görevlileri önceden bilgilendirin • Çocukların ulaştıkları sonuçları ve önerilerini sunup olası değişiklikleri tartışabilecekleri ilgili yerel görevlilerle bir toplantı düzenlemeye çalışın
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • İHEB ve ÇHS'nin çocuk dostu versiyonlarının her çocuk için birer kopyası veya bunların pano kağıdına (büyük boy kağıda) yazılması • Her grup için bir dijital veya polaroid kamera • Not almak ve çizim yapmak için bloknolar ve kalem • Yaşam çevrenizin haritaları • Tercihe bağlı: Dijital fotoğrafların basılabileceği aygıt

Yönerge

1. Muhabirlerin gerek basılı medyada gerekse TV'de ne gibi bir iş yaptıklarını çocuklarla tartışın. Onlara, foto muhabiri olacaklarını ve sağlık, güvenlik ve iyi bir çevre haklarının yaşadıkları toplulukta ne durumda olduğunu çektikleri fotoğraflarla ortaya koyacaklarını söyleyin. Çocuklar, bu haklara saygı gösterildiği, insanların bu haklardan yararlandıkları veya tersine bu hakların ihlal edildiği örnekler bulabilirler.
2. Bu hakları çocuklarla birlikte gözden geçirin. İlgili maddeler işaretlenmiş olarak onlara İHEB ile ÇHS'nin çocuk dostu versiyonlarını verin. Ayrıca İHEB 25. madde ile ÇHS Madde 3.3, Madde 24 ve Madde 27'yi büyükçe bir tabaka kâğıdın üzerine yazarak bunların anlamını çocuklarla tartışabilirsiniz. Çocuklara, muhabirliğini yapacakları hakların bunlar olduğunu anlatın ve bu haklarla ilgili durumların yaşam çevrelerinde nerelerde gözlenebileceğinin örneklerini verin (örneğin okullarındaki yangın güvenliği; gıda maddelerinin üretildiği, hazırlandığı veya satıldığı yerlerdeki sağlık koşulları; temiz hava, su ve çevre gibi). Çocuklardan, bu hakların içinde buldukları yaşam çevrelerinde nasıl gözlenebileceğini sorun ve başka örnekler vermelerini isteyin.
3. Çocukları 3-4 kişilik gruplara ayırın. Gruplardan her birine bir fotoğraf makinesi ve özel bir görev verin. Örneğin:
 - a. A grubu okuldaki ve başka kamusal yerlerdeki güvenlik koşullarını inceleyebilir (örneğin yangın söndürme aletlerinin nerede olduğu, kullanıma hazır durumda olup olmadıkları, acil çıkış

- kapılarına kolay ulaşıp ulaşamadığı, çocukların acil durumlarda ne yapılması gerektiğini bilip bilmedikleri, vb.).
- b. B grubu trafikle ilgili güvenlik konularına eğilebilir (Kaldırımlar güvenli mi? Caddelerde karşıdan karşıya geçilebilecek güvenli yerler var mı? Sokaklar ve kaldırımlar düzgün ve bakımlı mı? Trafikte hız kontrolü yapılıyor mu? Geceleri sokak lambaları yanıyor mu?).
 - c. C grubu yemek yenilen yerlerle ilgili çalışma yapabilir (marketler ve restoranlarda hijyen koşullarına uyuluyor mu? Servis edilen yiyecek ve içeceklerin besleyici özellikleri konusunda bilgi veriliyor mu? Suyun temiz olması için gerekli denetimler yapılıyor mu?).
 - d. D grubu ise çevreyle ilgili konulara yoğunlaşabilir (Hava kalitesini öğrenmenin yolları var mı? Yakın çevrede yeşil alanlar bulunuyor mu? Sokaklar ve kamuya açık alanlar temiz mi? Çöpler düzenli toplanıyor mu? Plastik maddeler, cam ve kâğıt gibi atıklar için geri dönüşüm sistemleri var mı?).
4. Gruplara konularını ele alıp tartışmaları ve konularıyla ilgili kanıtları nasıl bulacaklarını planlamaları için zaman verin. Belirli alanlara girebilmek için kimlerle görüşmeleri gerektiğini bilmelerini sağlayın (örneğin okulun veya parkın bekçileri gibi). Ayrıca fotoğraf çekmesini de bilmeleri gerekir. Çocuklara konularını tartışıp nasıl kanıt arayacaklarını belirlemek için zaman verin. Her grup içinde bir çocuk not alıp çekilen fotoğrafların başlıklarını vermeli, diğeri çekilen resimle belirli bir insan hakkını ilişkilendirmeli, bir başkası da durumla ilgili neler yapılabileceğine ilişkin önerileri hazırlamalıdır.
 5. Grupların her birinden planlarını tüm gruba sunmalarını isteyin. Rapor görevlerinin tamamlanacağı zaman süresini belirleyin.
 6. Gruplar fotoğraflarını çektikten sonra küçük bir sergi düzenlemeleri için onlara zaman verin. Düzenlenen her sergide şunlar yer almalıdır:
 - a. Serginin adı.
 - b. Gruptaki çocukların adları.
 - c. Nerede ne zaman çekildiği ve neyi gösterdiği olmak üzere her fotoğrafa bir başlık.
 - d. Gözetilen/ihlale uğrayan insan hakkı veya haklarına ilişkin görüşler.
 - e. Gözlenen ihlallere ilişkin tavsiyeler ve olumlu örneklere ilişkin övgüler.
 7. Sergiye velileri ve çevrenizden kişileri davet edin.
 8. Sergiyi görmeleri, çocukları dinleyip kaygılarını öğrenmeleri, önerileri duymaları ve olası değişiklikleri tartışmaları için yaşam çevrenizin ileri gelenlerini (belediye başkanı, okul müdürü, belediye meclisi üyeleri, yerel dernekler) davet edin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Muhabirlik işini sevdiniz mi?
 - b. İstedığınız örnekleri bulmakta güçlük çektiniz mi?
 - c. Durumun bir fotoğrafla 'yakalanması' güç müydü?
 - d. Fotoğraflara başlık bulmak güç müydü?
 - e. Övgüleri ve önerileri dile getirmek güç müydü?
 - f. İçinde bulunduğunuz çevre hakkında herhangi bir şey öğrendiniz mi? Kendiniz hakkında? Herhangi bir şeye farklı bir gözle bakmaya başladığınız oldu mu?
 - g. Fotoğraf makinesi durumları ortaya koymakta yararlı bir araç olabilir mi? Yazmak yararlı olabilir mi?
 - h. Bu tür durumları ortaya koyacak başka araçlar aklınıza geliyor mu?
 - i. Bir resim, yazıya fazladan bir şey katıyorsa bu fazladan şey ne olabilir?

2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:

- Yaşam çevrenizde insan haklarının durumuyla ilgili neler öğrendiniz?
- İnsan haklarının korunduğu ve bu haklardan yararlandığı kimi olumlu örnekler hangileriydi?
- İnsan haklarının ihlal edildiği kimi olumsuz örnekler hangileriydi?
- İnsan haklarını daha ileriye götürmek için somut öneriler yapabilir miyiz? Kime? (okul yöneticileri, veliler, belediye başkanı, belediye meclisi, medya, öğretmenler?)
- ÇHS, çocukların kendilerini etkileyen konularda görüşlerini serbestçe dile getirme haklarını güvence altına almaktadır. Siz bu haktan yararlanıyor musunuz? Yararlanıyorsanız nasıl? Bu haktan en etkili biçimde nasıl yararlanabilirsiniz? Bunun için ne tür beceriler gerekiyor?

Takip önerileri

- 100. sayfadaki 'HAKLARIN HARİTAYA YERLEŞTİRİLMESİ' etkinliği bu hakların toplulukta nasıl gerçekleştiğini ele almaktadır.

Eylem fikirleri

- Çocuklardan daha iyi olması için çalışmayı istedikleri en az bir durum belirtmelerini isteyin. Bu seçimin nedenlerini ve sorunu ele almanın olası yollarını tartışın.
- Bu çalışmanın okulun tümüne ve çevresine gösterilmesi de kendi adına önemli ve ilginç bir etkinlik olacaktır. Gösterimi kamusal bir yerde (postane, belediye salonu, okul, gençlik merkezi gibi) düzenlemeye çalışın ve çevredekileri katılmaları için davet edin.
- Sağlık ve güvenliğin korunması açısından gerçekten ve özellikle iyi çalışmalar yapan kurumlara kutlama mesajları iletin; bu standartları gözetmeyenlere ise üzüntülerinizi bildirin.
- Eğer henüz yapmamışsanız yerel yönetici ve ileri gelenleri gelip bu konuları çocuklarla tartışmaları için davet edin. Değişimin gerçekleşebilmesi için çocuklarla diğerleri arasında işbirliğine gidilmesini hedefleyin.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu etkinlik, insan haklarıyla ilgili diğer konularda da muhabirlik için kolaylıkla uyarlanabilir (örneğin şiddet, cinsiyet eşitliği, engelli veya azınlıklara mensup çocuklar, bilgiye ulaşım, oyun ve serbest zaman).
- Eğer çocukların muhabirlik yaptıkları konular okullar veya diğer kurumlarsa, bu tür yerlerin yetkilileriyle işbirliği ve/veya izin için onay almaya çalışın. Katılıp çocuklarla birlikte çalışmalarını değişimi ortaya çıkarma açısından önemlidir.
- Bu muhabirlik alıştırmasının salt ihlallere yönelik olmayıp aynı zamanda iyi giden işleri de değerlendirmeye yönelik olduğunu vurgulayın. Sağlık, güvenlik ve çevre standartları gibi konularda koruyucu ve iyi iş yapanların tanınıp bunlara değer verilmesinin de önemli olduğunu belirtin.
- Çocuklara fotoğraf makinesinin nasıl kullanılacağını göstermek ve iyi fotoğraf çekmek için ipuçları vermek durumunda kalabilirsiniz. Bütün çocukların fotoğraf makinesi kullanmayı öğrenmelerini ve fiilen kullanma fırsatı bulmalarını sağlayın.

Çeşitlemeler:

- Çocuklara belirli duygularla (korktukları, gizemli buldukları, rahatladıkları, mutlu oldukları, rahatsız oldukları durumlar) ilişkilendirdikleri fotoğraflar çekmelerini söyleyin.
- Eğer fotoğraf makinesi bulup kullanmak mümkün değilse çocuklar gördüklerini sözlerle, resim yaparak veya ses kayıt cihazına alarak ortaya koyabilirler.

31. Resim Oyunları

Bir resim binlerce söz ve daha fazlasını söyler!

Konular	Ayrımcılık, Genel olarak insan hakları, Medya ve internet
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	8-13
Süre	30 dakika
Grup büyüklüğü	2-20 çocuk
Erkinlik türü	Resimlerle oyun
Genel bakış	Çocuklar, kalıpları, farklı perspektifleri, görüntülerin nasıl bilgilendirebileceğini ve yanlış bilgilendirebileceğini görmek üzere görüntülerle çalışırlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> Gündelik yaşamda insan haklarıyla ilgili farkındalık geliştirme 'Görsel okuryazarlık', dinleme ve iletişim becerilerini geliştirme Duygudaşlığı (empatiyi) ve insanlık onuruna saygıyı yaygınlaştırma

Bu etkinlikte insan haklarıyla ilgili çeşitli temaları işleyen resimlerle nasıl çalışılabileceği konusunda üç farklı fikir bulacaksınız. Bunlardan hangisi sizin grubunuzdaki çocuklar için en uygunuysa onu kullanın.

31a. Tablonun bir Bölümü

Genel bakış	Çocuklar önce bir resmin yalnızca bir bölümüyle ilgili sonuçlar çıkarır, daha sonra resmin tamamını görür
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> Yoksulluk veya yeterli yaşam standardı ile ilgili basit bir öykü anlatan resimler bulun. Bu resimleri kartonların üzerine yapıştırın ve bu resimlerin her birini öyle bir biçimde kesin ki bir parça resmin tamamının anlattığından farklı bir şeye işaret etsin
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> Resimler Karton ve yapıştırıcı Zarflar Avrupa Konseyi (CoE) web sayfasından indirilmiş karikatürler

Yönerge

- Çocukları ikiyeşerli gruplara ayırın. Her çiftte içlerinde resim seti olan iki zarf verin.
- Etkinliği açıklayın:
 - Gruptaki çocuklardan biri zarfı açar ve içindeki resmin bir parçasını eşine verir.
 - Resmi alan çocuk bu resimde neyin anlatıldığı hakkında görüşünü belirtir (örneğin resimde kim var, resimde ne oluyor gibi).
 - Resmin herhangi bir insan hakkıyla ilgili olup olmadığını eşinize sorun.
 - Ardından eşinize resmin ikinci parçasını verin ve şimdi resmin tamamını gördükten sonra durumun ne olduğunu anlatmasını isteyin.
 - Resmin tamamı belirli bir insan hakkıyla ilişkili mi?
 - Rolleri değiştirerek devam edin.

Kaynak: PUSULA:
Gençlerle İnsan
Hakları Eğitimi
Kılavuzu, İstanbul
Bilgi Üniversitesi
Yayımları, İstanbul,
2008, s. 192.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

- Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - Bu etkinlikte sizi şaşırtan herhangi bir şey oldu mu?
 - İkinci parçayı da aldığınızda resim nasıl değişti?
 - Resmin tamamına baktığınızda bu resim hangi haklarla ilgili?
- Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği algılamayla ilişkilendirin:
 - Bir durumun yalnızca bir parçasını gördüğünüz veya duyduğunuz için yanlış fikir sahibi olabileceğiniz başka durumlar aklınıza geliyor mu?
 - İnsanlar sizce hangi sıklıkta gördüklerini kabul ederler ve gördüklerinin gerçeğin tamamı olmayabileceğini unuturlar?

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu etkinliği “buz kırıcı” olarak kullanabilirsiniz.
- Çeşitlemeler:
 - Bir çiftin elindeki resimleri başka bir çiftin resimleriyle değiştirmesi şeklinde etkinliği daha da ilerletin. İkinci turda iş daha kolaylaştı mı? Yoksa daha mı güç oluyor? Neden?
 - İki çiftte aynı resimleri verin. Daha sonra, vardıkları sonuçları karşılaştırmak için iki çiftin dörtlü olarak bir araya gelmelerini söyleyin.
 - Gazete resimlerini kullanın. Önce resmi değerlendirin sonra da resmin ait olduğu haberi veya yazıyı okuyun.

31b. Başlıklar

Genel bakış	Çocuklar önce bir grup resme başlık yazarlar ve ardından farklı izlenimlerini tartışırlar
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> İlginç yanları olan 8-10 resim bulun ve numaralayın Büyükçe bir kâğıdı elinizdeki resim sayısı kadar bölmeye ayırın
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> Numaralandırılmış resimler Her çift için pano kâğıdı, kâğıtlar ve kalem Her çift için yapıştırıcı ve makas

Yönerge

- Resimleri masanın üzerine dağıtarak koyun. Çocukları ikiyeşerli gruplara ayırın ve her gruba her resim için başlık yazmasını söyleyin. Yazdıklarını başkaları da okuyacağı için okunaklı yazmalarını isteyin.
- Herkes görevini tamamladığında resimleri sırayla kaldırıp gösterin ve gönüllülerden buna yazdıkları başlığı okumalarını isteyin.
- Resimleri büyük tabaka bir kâğıdın veya ilan tahtasının üzerine yerleştirin ve çocuklardan başlıklarını bir ‘afiş’ olacak şekilde resimlerin altına iliştiirmelerini isteyin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

- Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - Resimlere başlık yazmak güç müydü? Evetse neden, hayırsa neden?
 - Sizce iyi bir resim başlığı nasıl olmalıdır?
 - Eğer bir resim zaten binlerce sözcük demekse, resim başlığı yazmanın ne gereği var?

2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği çeşitlilikle ilişkilendirin:

- Belirli bir resme ilişkin yorumlamalarda büyük farklılıklar var mıydı? Neden?
- Yazdığınız başlıkların herhangi birinin aslında yanlış olduğunu düşündüğünüz oldu mu?
- Aynı şeye ilişkin farklı yorumlamaların olması neden iyi bir şeydir?

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Ortalıkta olup bitene ilişkin, hem ilginç hem de çeşitlilik sunan, ayrıca bir ölçüde de belirsizlik içeren resimler arayın.
- Afişleri daha çekici hale getirmek için renkli kağıt ve kalemler kullanın.

31c. Konuşma Balonları

Genel bakış	Çocuklar resimleri analiz eder ve karakterleri balonlarla konuştururlar, ardından izlenimlerini karşılaştırırlar
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> Resimleri çoğaltın: İkili grupların her birine aynı resmi verin. V. Bölüm'deki insan hakları konularında kullanılan şekillerden yararlanabilirsiniz Sorulardan hareketle bir çalışma sayfası hazırlayın: Kim? Ne? Nerede? Ne zaman? Nasıl?
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> Her ikili için çalışma sayfası, kâğıt ve kalem Yapıştırıcı

Yönerge

- Çocukları ikiyeşerli gruplara ayırın. Gruplardan her birine bir resim, çalışma sayfası, kâğıt, kalem ve yapıştırıcı verin.
- Çocuklardan şunları yapmalarını isteyin:
 - Resme bakın ve resimle ilgili şu soruları çalışma sayfasında yanıtlayın: Kim? Ne? Nerede? Ne zaman? Nasıl?
 - Resmi çalışma sayfasına yapıştırın.
 - Resimdeki karakterler için konuşma balonları yapın ve dediklerini bu balonların içine yazın.
- Karşılaştırma açısından aynı olan resimler yan yana gelecek şekilde ikiyeşerli grupların resimlerini duvara asmalarını isteyin. Çocuklardan bütün resimlere bakmalarını ve konuşma balonlarında yazılı olanları okumalarını isteyin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

- Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - Resimlerle ilgili soruların yanıtlanması ne bakımdan güçlü? Ya balonların içini doldurmak?
 - Aynı resme ilişkin olarak sizin yaptığınız analizle diğer ikilinin yaptığı analiz karşılaştırıldığında ne gibi bir durum ortaya çıkıyor?
 - Bu resimlerde ne tür kalıplaşmış yargılar ortaya çıkarıldı? Ya konuşma balonlarında?

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

İnsanların gördükleri resimlerin yanı sıra hayvanların olduğu resimler de kullanın. Bu, kalıplaşmış yargıların tartışılmasında etkili olabilir. Önce karikatürlerde hayvanların nasıl kalıpcı biçimlerde gösterildiklerine işaret ederek başlayın ve ardından grubunuza kendi resimlerindeki ve konuşma balonlarındaki kalıpcılık örneklerini bulmasını söyleyin.

32. Sessiz Konuşmacı

Dudaklarımı oku!

Konular	Ayrımcılık, Sağlık, Katılım
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	8-13
Süre	45 dakika
Grup büyüklüğü	6-21 çocuk
Erkinlik türü	Rol oynama, tahmin oyunu
Genel bakış	Çocuklar hiç ses çıkarmadan ÇHS'den bir madde okurlar, ekipteki diğerleri dudak okumasıyla bu maddenin hangisi olduğunu bulmaya çalışırlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • İşitme engelli kişilerin karşılaştıkları güçlükleri anlamak • Dudak okuma becerisini ve buna elverişli koşulları anlamak • ÇHS maddelerini gözden geçirmek • Pozitif ayrımcılık ihtiyacını kavramak
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Her çocuk için ÇHS'nin seçilmiş maddelerini içeren kartlar hazırlayın. Her kartta maddenin adı ve numarası ve bunun çocuk dostu versiyonu olmalı • Bir kutuyu keserek konuşmacı için TV ekranına benzer bir şey yapın veya mevcut kukla sahnesini kullanın • Her çocuk için çocuk dostu ÇHS'yi çoğaltın.
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • ÇHS maddeleri yazılı kartlar • Çocuk dostu ÇHS kopyaları • Konuşmacı için bir tür ekran • ÇHS kartlarının bulunacağı torba veya sepet

Yönerge

1. Bu etkinliğin, etkinlik süresince oyunlarda elde edilen puanları tutması için bir gönüllü gerektirdiğini söyleyin ve bu iş için bir gönüllü isteyin. Diğer çocukları 3'er veya 4'erli gruplara ayırın. Çocuklardan her birine ÇHS'nin çocuk dostu kopyasını verin. Belgeyi herkesin bilmesini sağlamak için ÇHS üzerinden çocuklarla birlikte geçin.
2. Etkinliği açıklayın:
 - a. Her ekipten bir çocuk 'sessiz konuşmacı' olacaktır. Puanlayıcı bu çocuğun bir ÇHS kartı almasını sağlar. 'Sessiz konuşmacı' bunun üzerine ekrana çıkar, maddenin adından ve sayısından başlayarak hiç ses çıkarmadan, yalnız dudaklarını oynatarak maddeyi tümüyle ve durmadan okur. Konuşmacının ekibindeki üyeler, konuşmacının dudak hareketlerine bakarak hangi ÇHS maddesinin okunduğunu tahmin etmeye çalışırlar.
 - b. Puanlamacı her turun ardından ekiplerin aldıkları puanı kaydeder. Ekipler şu puanları alabilir:
 - c. Eğer bir ekip maddenin hem adını hem de metnini anlarsa 3 puan alır.
 - d. Eğer bir ekip maddenin yalnızca adını/ilgili olduğu hakkı tahmin ederse 1 puan alır.
 - e. Eğer bir ekip konuşmacı bitirdiğinde hiçbir tahminde bulunamazsa sıfır puan alır.
3. Etkinliği başlatın. Her ekipten bir üye 'sessiz konuşmacı' olduktan sonra ilk turun puanlarını açıklayın. Bu turda en yüksek puanı alan ekip ikinci tura başlar. Bütün çocuklar konuşmacılık rolünü oynayınca kadar devam edin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Dudak okuması sırasında neler hissettiniz? Zor muydu? Eğlenceli miydi? Yorucu muydu?
 - b. Hangi koşullar dudak okumasını kolaylaştırdı? Hangileri zorlaştırdı?
 - c. Sessiz okuyucu olarak diğerlerininokuduklarınızı anlayabilmesi için neler yaptınız?
 - d. Bazılarını anlamak diğerlerinden daha kolay mıydı?
 - e. Kimi seslerin ve sözcüklerin anlaşılması diğerlerine göre daha kolay mı?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği işitme engelliliği konusuna getirin:
 - a. Yaşadığımız yerlerde bazı kişiler sürekli dudak okumak zorundalar. Bunlar kim?
 - b. İşitme güçlüğü olan birini tanıyor musunuz?
 - c. Bir ses çıkardığınızda dudaklarınızın aldığı biçim nedeniyle dudak okuma bir mesajı çözmek için gerekli bilginin ancak yaklaşık üçte birini sağlar. Peki, sizce her zaman dudak okumak zorunda olsaydınız nasıl olurdu? Yorucu mu olurdu? Yoksa eğlenceli mi olurdu?
 - d. Günlük yaşamınızda cereyan edip işitme sorunu olanlar için özellikle güçlük yaratacak neler vardır?
3. Aşağıdaki türde sorular sorarak işitme engelliliğini insan hakları konusuna getirin:
 - a. İçinde bulunduğumuz toplumda işitme engelli kişiler mutlu ve güvenli bir şekilde yaşamak ve çalışmak için nelere sahipler? Ya katılımında bulunmak için?
 - b. İşitme engelli çocukların özel gereksinimleri var mıdır? Bu gereksinimler nasıl karşılanıyor?
 - c. Toplumun işitme engellilere yardımcı olmak için yaptığı bazı şeyler neler? Ya diğer engellilere?
 - d. İşitme engelli kişilere siz hangi yollardan yardımcı olabilirsiniz?
 - e. Engelli kişilerin gereksinimlerinin karşılanması hakları var mıdır? Neden?
 - f. ÇHS'nin 23. maddesinin engelli çocukların insan haklarından yararlanabilmek için destek görme hakları olduğunu açıkça belirttiğini anlatın. Bir engellilik durumu çocukların insan haklarından yararlanmalarını nasıl engelleyebilir? Bu durumdakiler ne tür yardıma gereksinim duyar?

Takip önerileri

- 86. sayfadaki 'GÖZLER BAĞLI' başlıklı etkinlik, görsel engelli kişilerin özel gereksinimlerini ele almaktadır.

Eylem fikirleri

- Çocuklar, işitme engelli çocukların özellikle güçlük çekecekleri durumları değerlendirmek üzere okullarında ve kendi çevrelerinde bir 'sessiz araştırma' yürütebilirler. Ardından, bu tür durumları iyileştirmek için neler yapılabileceği araştırılır.
- Çocuklara günümüzde artık gerçek dil olarak kabul gören işaret dilleri olduğu anlatılabilir. Ülkele- rinde kullanılan işaret dilini onlara tanıttın.
- Çocuklar, sesli mesajlara görsel çözümler düşünerek işitmeyen çocuklara malzeme üretilmesine yar- dımcı olabilirler (örneğin bir yarış başlatılırken sesli işaret yerine bayrak kullanılabilir). Çizgiler veya görsel malzemelerle öyküler hazırlanabilir veya bir metin okunurken aynı sırada bir yorumcu onu işaret diliyle de anlatabilir. Yörenizdeki İşitme Engelliler Derneği ile ilişkiye geçerek çocukların yap-abilecekleri başka şeyler hakkında bilgi alın.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu oyun çocukların yaşlarına, okuma becerilerine ve insan haklarına ilişkin daha önceki bilgilerine göre uyarlanmalıdır. Eğer çocuklar iyi okuyamıyorlarsa veya insan hakları konusu daha önce kendilerine anlatılmamışsa, onlara maddelerin tümünü değil de yalnızca hangi haklara ilişkin olduklarını gösteren başlıkları sorarak oyunu basitleştirmeniz gerekir.
- Etkinliği asıl amacından saptırabileceğinden, puanlama meselesini mümkün olduğunca geri plana itin. Bir turdaki puanları yalnızca tur bittiğinde açıklayın ve en yüksek puanı alan ekibin bir sonraki tura başlamasına izin verin. Çocuklar size bu yönde baskıda bulunsalar bile etkinlik için toplam puan hesabı yapmaktan kaçının.
- Başlamadan önce oyundaki yöneme alışmak için çocuklardan birisinin, ses çıkarmadan gruptaki bir çocuğun adını söylemesi ve diğerlerinin bu adı tahmin etmesi yoluyla deneme yapmalarını isteyebilirsiniz.
- Yüz ve beden jestlerinin geçerli sayılıp sayılmayacağını netleştirin. Küçük çocuklar bu ek ipuçlarına ihtiyaç duyabilir.

33. Sevgili Günlük

Benim ayakbırlarımla bir kilometre yürü...

Konular	Ayrımcılık, Sağlık ve refah, Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	8-13
Süre	60 dakika
Grup büyüklüğü	6-20 çocuk
Erkinlik türü	Öykü anlatma, tartışma
Genel bakış	Çocuklar aynı deneyimin üç farklı anlatımını okuyup insanlar hakkındaki yanlış yargıları tartışırlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • İletişim ve gözlem becerilerinin kullanılması • Duygudaşlık (empati) geliştirme • Yargılayıcı tutumların farkına varma • Kişisel deneyimin öznelliğini kavrama • Eğitim, oyun ve sağlık haklarının tartışılması
Hazırlık	Öyküleri çocukların gerçekliğine ve/veya öğrenme hedeflerine uyarlama
Malzemeler	Üç öykünün kopyaları

Yönerge

1. Üç çocuk, en son yaz kampı sırasında tuttıkları günlüklerine yazdıkları anılarını okumamıza izin vermiştir. Çocukları üç gruba ayırın ve her bir gruba okuması için bu öykülerden birini verin.
2. Öyküleri okuduktan sonra çocukları bir araya toplayın ve kamptakilerin bir gün içinde yaşadıklarını ele alın (bilmece çözme, öğle yemeği, futbol, sal yapma, nehri geçme). Bunlardan her birinde durun ve kendi karakterlerinin ne yapmış, ne düşünmüş ve ne hissetmiş olduğunu çocuklara sorun. Bu noktadayken, çocukların kampçılarının farklı tepki ve duygularının nedenlerine girmelerinden kaçının.
3. Gruptakilere öyküsünü okudukları çocuğu betimlemelerini söyleyin. Aşağıdaki türdesorular sorarak üç çocuğun aynı olaylara ilişkin nasıl olup da bu kadar farklı deneyimler yaşamış olabileceklerini tartışın:
 - a. Bu çocuklar birbirlerini neden yanlış anladılar?
 - b. Eğer birbirlerinin yaşamları konusunda daha fazla bilgi sahibi olsalardı farklı davranmış olabilirler miydi? Nasıl?
 - c. Birbirlerini nerelerde yanlış anladılar?
 - d. Bu yanlışlara nasıl düştüler?
 - e. Bir başkası hakkındaki görüşlerinizde yanlışlar yaptığınız oldu mu?
 - f. Başkaları hakkında yanlış yargılarda bulunursak ne olur?
 - g. Başkalarıyla ilgili yanlışlar yapmaktan nasıl kaçınabiliriz?

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Bu üç öykü hakkında ne düşünüyorsunuz?
 - b. Böyle bir gün hoşunuza gider miydi? Evetse neden, hayırsa neden?
 - c. Bu öyküler gerçekçi mi?

- d. Bu çocuklardan herhangi biriyle kendinizi özdeşleştirebiliyor musunuz? Hangisiyle? Neden?
 - e. Yoksul olsanız veya okuma yazma bilmeseniz bile arkadaşlarınız olabilir mi?
 - f. Arkadaşlık ne anlama gelir?
 - g. Yaşadığımız toplulukta başkalarına göre daha dezavantajlı durumda kişiler var mı? Kimler?
 - h. Bu durumu değiştirmek için neler yapabiliriz?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:
- a. Kamptaki çocuklar hangi insan haklarından yararlanmaktaydılar?
 - b. Evlerinde hangi insan haklarından yararlanırlar?
 - c. Bu çocuklardan herhangi birinin hakları ihlal edildi mi?
 - d. Bu ihlalden nasıl etkilendiler? Bu durum geleceklerini ne yönde etkiler?
 - e. Bunun gibi hak ihlallerini önlemek için neler yapılabilir?

Takip önerileri

- Bu öykülerdeki durumları resimle anlatın (örneğin “Büyük serüven günü”, çocuklardan her biri kendi ev ortamlarındayken, vb.).
- 183. sayfadaki ‘KİMİN İÇİN EN ÖNEMLİ?’ ve 197. sayfadaki ‘YENİ BİR KİTAYA YELKEN AÇMAK’ aynı duruma ilişkin birbiriyle çelişkili tepkiler ve öncelikler üzerinde durmaktadır.

Eylem fikirleri

Kendi grubunuz içinde benzer yanlış anlamalardan kaçınmak için çocuklarla birlikte olmanın davranış kurallarını hazırlayın.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Öyküler kimi çocuklara aşırı gerçek dışı veya yabancı gelebilir. Bu durumda öyküleri kendi çocuk grubunuzun gerçekliklerine ve duyarlılıklarına uyarlayın. Ancak bunu yaparken gerçek yaşamlarına çok benzeyen öykülerle bazı çocukları yalıtılmış duruma düşürmekten veya mahcup etmekten kaçının.
- Özellikle engelli çocuklarla çalışma yaparken, çocukların kendileriyle ve çevrelerindeki başkalarıyla ilgili tutumlarına duyarlı olun. Çocukların, engelli arkadaşlarının dezavantajlı durumlarını tartışmalarına izin verin; ancak bunu, çocukların yaşamlarında istedikleri fırsatlara sahip olmaları ve haklarına saygı gösterilmesi gerektiğine ilişkin vurgularla dengeleyin.
- Kimi çocuklar kendilerini öykülerde geçen çocuklarla özdeşleştirebilecekleri için, bilgi alma bölümünde titiz olmak gerekir. Bu öykülerin kimi çocuklarda tetikleyebileceği kalıplaşmış yargılara dikkat edin. (Örneğin durumları iyi olan çocuklar için “Bunların hiç sorunu yok”, “Bunlar züppe” türü, dezavantajlı çocuklar içinse “Onları destekleyecek aileleri yok ki” veya “Hepsi tembel” türü yargılar). Bu öykülerin önemi, başkalarının, yanlış varsayımlara dayanarak hemen sonuçlara sıçramak yerine nasıl davrandıklarını çocukların kavramalarına imkân tanınmasıdır.
- Tartışmalar sırasında, belirli bir karakterin ne yaptığı ile ne düşündüğü ve hissettiği arasında net bir ayırım yapın.

Çeşitlemeler:

- Öyküleri çocuklara yüksek sesle okuyun veya onların okumasını isteyin. Sonra, 3. adımdaki gibi tartışmayı açın. Birlikte sorgulama sorularını her öykünün ardından yöneltebilirsiniz.
- Çocuklar, kamptaki üç çocuğun günün her bölümünde yaptıklarını canlandırsınlar. Ardından bunu yapan çocuklara her seferinde neler hissettiklerini sorun. Bir başka yol olarak da, gruptaki iki çocuktan kamptaki her bir çocuğun durumunu canlandırmasını isteyin. Bunlardan biri çocuğun dışı karşı söylediklerini ve yaptıklarını, diğeri ise o çocuğun iç duygu ve düşüncelerini canlandıracaktır.

Uyarılma:

- Daha küçük yaşlardaki çocuklar için kamptaki günün nasıl geçtiğini hatırlamaları için görsel malzemelere gerek olabilir. Gereğinden çok bilgi dikkati dağıtabilir ve bilgi alma bölümünü çok güçleştirebilir. Çocuklar bir diğere geçmeden önceki öyküyü iyi kavramış olmalıdırlar.

DAĞITILACAK MALZEME: ÖYKÜLER

Yaz aylarında pek çok çocuk yaz kamplarına gider. Aşağıdaki öyküler aynı yaz kampında birbirleriyle ilk kez tanışan üç çocuğun günlüklerinden alınmıştır. Çocuklar aynı yaşlarda olup aynı etkinliklere katılmışlardır. Bir gün kamptaki gençlik liderleri 'Büyük Serüven Günü' düzenlemiştir. Gece, üç çocuk da o günle ilgili izlenimlerini günlüklerine yazmıştır.

Margaret, el feneri ışığında yatak örtüsünün altında yazıyor.

Sevgili Günlük,

Ne güzel gündü ama! Bir sürü çılgınca şey yaptık ve öyle sanıyorum ki yaşamımın en güzel günlerinden biri olabilirdi. Heyecan verici şeyler yaptık, hatta bunlardan kimileri tehlikeli bile olabilirdi. Ama hiç korkmadım. Hoşlanacaklarını umduğum kimi şeylerden hoşlanmayan arkadaşlarımdan farklıydım. Elsa ve Arda'nın bugün bu kadar tuhaf olmaları ise iyi değildi.

Ama en iyisi baştan anlatayım. Sabah kalktığımızda liderlerimiz bizi gruplara ayırdı. Benim grubumda Elsa ile Arda vardı. İki-sini de severim. Dün de birlikteydik ve birbirimize fıkralar anlatıp gülmüş, hoş vakit geçirmiştik. Lider bize her biri gizli şifreli üç mesaj verdi. Bunları çözecektik. Çözümü ilk bulan ben oldum. Bir süre sonra Arda da çözdü. Ama Elsa çok ağırdu. Kendisine yardıma ihtiyacı olup olmadığını sorduğumda bu oyunu sevmediğini, gizli şifre çözmenin kendisine çok sıkıcı geldiğini söyledi. Sonra fark ettim ki elindeki kâğıdı ters tutuyor. Güldüm ve böyle bakarak hiçbir şeyi çözemeyeceğini söyledim. Bana öfkeyle baktı ve kâğıdı buruşturup attı. "Böyle şeyler okumak değil oyun oynamak istiyorum" dedi. Pek akıllı olduğunu sanmıyorum. Okumayı söküp sökmediğinden de emin değilim; eğer bilmiyorsa tuhaf, çünkü benim yaşındaki herkes okuma yazma biliyor! Sonuçta 3 mesajın anlamlarını çözebildik. Sonra nehir kenarına giderek bir başka takımla futbol maçı yaptık. Çok eğlenceliydi. Maçı kazanmak üzereyken Elsa'nın bir hatası yüzünden kaybettik. Top ne zaman kendisine gelse eliyle dokunuyor, diğer takım-dakilere tekme atıyor, pek çok hata yapıyordu. Sanki daha önce hiç futbol oynamamış gibiydi. Bu da tuhaf. Oysa biz her okul bitiminde maç yaparız. Bir dahaki sefere Elsa ile aynı takımda oynamayacağım.

Öğle yemeğinden sonra –buradaki yemekler gerçekten berbat– nehri geçmek için kendimize bir sal yapmamız gerekiyordu. Gerçekten heyecanlı bir işti. Çünkü ağaç parçaları bulup bunları ipler ve cins cins düğümlerle birbirine bitiştiirecektik. Elsa ile ben kalın ve sağlam ağaç parçası ararken Arda tutup incelerini getiriyordu. Ona erkek olduğundan en az bizler kadar sıkı çalışması gerektiğini söyledim. Bize başının döndüğünü ve sırtının ağrıdığını söyledi. Bana kalırsa çalışmamak için mazeret uyduruyordu. İşimizi bitirdiğimizde, yaptığımız salın en iyisi olduğu görüldü. Liderimiz bile bunu kabul etti. Sonra, lider 3'e kadar sayacak, biz de salın üzerine atlayıp nehirde karşıya geçecektik. Önce ben hamle yaptım, ama suya düştüm. Brrr... Öyle soğuktu ki önce bir çığlık attım. Bereket versin liderimiz bana yardım etti ve sonrasında hepimiz gülmeye başladık. Arkadaşlarıma suyun ne kadar soğuk olduğunu anlatırken Arda oyuna devam etmek istemediğini söyledi. Sanırım suyun soğukluğu onu ürkütmüştü. Arda'nın böyle ödle bir olduğunu bilmiyordum. Önce ağaç toplama işi, sonra da sal! Ona daha cesur olması gerektiğini söylediğimde ağlayarak uzaklaştı. Ben de artık onunla aynı grupta olmak istemiyorum. Gerçekten de, grup liderine gidip beni bir başka gruba koymasını söyleyeceğim. Çünkü Elsa aptal, Arda da muhallebi çocuğu. Bu olaylardan sonra Elsa ve Arda ile bir daha hiç konuşmadım... Durun bir dakika, kamp nöbetçileri geliyor galiba. Sana iyi uykular sevgili günlüğüm. Yarın sana yeni haberler getiririm.

Sevgiler, Margaret

DAĞITILACAK MALZEME: ÖYKÜLER

Aşağıdaki günlük, liderlerden birinin yardımıyla Elsa tarafından yazıldı:

Merhaba günlük,

Benim adım Elsa ve sen benim ilk günlüğümün. Umarım uzun süre benimle kalırsın. Grubumuzun liderinden bu sayfayı benim için yazmasını istedim. Bana, büyüdüğümde kampta neler olduğunu buradan okuyabileceğimi söyledi. Doğrusu bu fikir hoşuma gitti. Diğer çocuklardan uzaktayız, çünkü onların bu işte bana grup liderinin yardımcı olduğunu bilmelerini istemiyorum.

Bugün etkinliklerle dolu bir gündü. Sabah Margaret ve Arda ile aynı grupta olmak zorundaydım. Arda'yı Margaret'ten daha çok seviyorum. Margaret her şeyi en iyi kendisinin bildiğini sanıyor!

Her şey, çözmeme gereken şifrelerle verilen mesajlarla başladı. Böyle şeyleri sevmiyorum, çünkü henüz iyi okuyamıyorum. Margaret ise hep acele ediyor, bağırıp çağırıyor. Keşke iyi okuyabilseydim. O zaman dünyada ne kadar kitap varsa hepsini okurdum. Ne var ki, babam evden ayrıldığından bu yana annem dışarıda çalışıyor ve ben de evde küçük kardeşlerime bakıyorum. Aslında okula gitmek istiyorum, ancak annem sürekli yiyecek bir şeylerimizin olmasının kitap okuyabilmekten daha önemli olduğunu söylüyor. Margaret ve Arda'nın benim okuma bilmediğimi öğrenmelerini istemiyordum. Bu nedenle sanki şifreyi çözmeye çalışıyormuşum gibi yaptım. Ama sonra Margaret bana güldü. Ben de hem üzüldüm hem de kızdım.

Futbol oynarken de buna benzer şeyler oldu. Takımımızın kazanmasını gerçekten istiyordum, ama her yaptığım yanlış oldu. Bu oyunu benim dışımda herkes biliyor. Okuldan döndüklerinde çocukları hep futbol oynarken görüyorum. Ama annem bana "oynamaya zamanın varsa çalışmaya da vardır" diyor. Bu yüzden top oynamasını bir türlü öğrenemedim.

Öğle yemeğinden sonra nehri geçmek için sal yapmaya gittik. İşte, burada Margaret'ten de Arda'dan da iyi olduğumu sanıyorum. Dayanıklı bir sal için nasıl ağaç gerektiğini ve nasıl düğüm atılacağını biliyorum. Ama Arda o kadar tuhaf davrandı ki. Margaret ona suyun çok soğuk olduğunu söylediğinde korkusundan neredeyse altına yapacaktı.

Umarım yarın gene aynı grupta oluruz. Onlara benim de çok şey yapabileceğimi göstermek istiyorum! Ayrıca kamptaki liderleri de çok sevdim.

Yarına kadar hoşça kal.

Elsa

Arda'nın birkaç yıldır tuttuğu büyükçe bir hatıra defteri var. 'Büyük Serüven Günü' için yazdıkları şöyle:

Sevgili günlüğüm,

Ne kadar üzgün ve düş kırıklığı içinde olduğumu anlatmak için sana bir kez daha yazıyorum. Sabah, hoşuma giden kimi etkinlikler yaptık. Evde de hep böyle şeylerle uğraştığımdan gizli şifrenin çözülmesi bana kolay geldi. Futbolda ise her zamanki gibi kalede durdum.

Öğle yemeği çok güzeldi, belki de yediklerimin en iyisi. Evde hep küçük kardeşlerimden sonra yemeğe oturmak zorundayım; burada ise rahatça ve istediğim kadar yiyebiliyorum. Beklemek zorunda değilim. Hatta ikinci kez bile alabiliyorum. Hoşuma da gidiyor. Galiba kilo alıyorum. Döndüğümde o eski "bir deri bir kemik" çocuk olmayacağım!

Ancak, öğleden sonra berbattı. Koca koca ağaç parçalarıyla sal yapıp buz gibi suyu geçecektik. Hiç sevmediğim bir iş. Çünkü emnim hastalanırım ve bunu hiç istemiyorum. Babam bana yeni bir işe girdiğinde beni hastaneye götüreceğini ve orada sorunlarının çözüleceğini söylüyor. O zaman istediğimi yapabilecek, yatakta yatmaktan kurtulacakmışım. Keşke babam yarın yeni bir iş bulsa. O zaman hızla iyileşebileceğim! Bunu kamptaki diğer çocuklara söylemek istemiyorum, çünkü söylersem evde hiç paramızın olmadığı ortaya çıkar ve bu yüzden benimle alay ederler.

Sevgili Günlük, ne zaman yeniden sağlıklı olabileceğim? Ben de diğer çocuklar gibi olmak istiyorum. Oynamak, koşmak, atlamak istiyorum. Umarım en kısa zamanda olur, ama hiç olmayacağından korkmuyorum da değilim.

İyi uykular sevgili günlüğüm. Yarın da anlatırım. Sırlarımı bir tek sen biliyorsun.

Arda

34. Seyirci Kalmaktan Yardım Etmeye

İyi de ben ne yapabilirim?

Konular	Barış ve insan güvenliği, Şiddet
Zorluk	Düzey 2
Yaş	7-13
Süre	60 dakika
Grup büyüklüğü	4-24 çocuk
Etkinlik türü	Öykü anlatma, tartışma
Genel bakış	Çocuklar, geçmiş yaşantılarından insan haklarını korudukları, haklar açısından mağdur oldukları, herhangi bir ihlale seyirci kaldıkları ve hatta hakları ihlal ettikleri durumlarla ilgili örnekler verir
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Herkesin yaşamının bir noktasında şiddetle karşılaşabileceğini kavratma • İnsanların birbirlerine saygı gösterme ve birbirlerinin haklarını savunma sorumluluklarının vurgulanması • ‘Yardımcı’ olmanın ne anlama geldiği üzerinde düşünme
Hazırlık	Tercihe bağlı: Tartışma kılavuzunun her gruba verilecek şekilde çoğaltılması
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Pano kağıtlarıyla tahta kalemleri veya tahta ve tebeşir • İsteğe bağlı: Tartışma kılavuzu

Yönerge

1. Çocuklara, yalnızca fiziksel değil sözel ve duygusal anlamda da şiddet ve istismarın insan hakları ihlali anlamına geldiğini anımsatın. Şiddet ve istismarın farklı türlerinden örnekler vermelerini isteyin.
2. Çocukları 3-4 kişilik küçük gruplara ayırın. Çocukların her kategoriye tam kavradıklarından emin olarak etkinlik hakkında açıklama yapın.
 - a. Herkes şiddet ve istismarla ilgili farklı gözlemler hakkında konuşacaktır:
 - i. birinin incitildiğini veya haksız muameleye maruz kaldığını gördüğünüz bir zaman;
 - ii. bir başkasının incitilmesi veya haksız muameleye tabi tutulması olayına siz de karıştığınız bir zaman;
 - iii. birinin incitildiğini, haksız muameleye maruz bırakıldığını ve kimsenin bu kişiye yardım etmediğini gördüğünüz bir zaman;
 - iv. incitilen ve haksız muameleye maruz kalan birine bir başkasının yardım ettiğini gördüğünüz bir zaman.

Her bir kategoride her seferinde bir adet olmak üzere örnekler vermelerini isteyin. Hiç kimse- nin söyledikleri yüzünden cezalandırılmayacağını belirtin.
 - b. Etkinliğin bu bölümü için 15 dakika süreniz olacak. İşe başlarken birkaç dakika sakince bekleyin ve söyleyeceklerinizi kafanızda tasarlayın.

Not: Eğer çocuklar okuma biliyorlarsa her gruba dört bölüme ayrılmış bir kâğıt verin. Tartışmaları yönlendirme açısından bu bölümlerin her birinde yukarıda sözü edilen dört durumdan biri yer alacaktır.
3. Gözlemlerini tartışmak üzere çocukların hepsini bir araya getirin. İlk olarak, izleyenler/olaya karışanlar ayırımına gitmeden incinen veya istismara maruz kalan kişi örnekleri vermelerini isteyin. Sonra, aşağıdaki gibi, bunları ‘ihlaller’ olarak bir şemaya kaydedin.
4. Sonra ‘yardımcı olan’ kategorisinden örnekler vermelerini isteyin.
5. Son olarak ‘kenarda izleyen’ kategorisinden örnekler isteyin. Şu soruyu yöneltin: “Örneklenen tür durumlarda bir kişi olayı kenarda izlemek yerine başka ne yapabilirdi?” Verilen yanıtları şemaya geçirin.
 - a. Çeşitleme: 3. adımda oluşturulan şiddet ve istismar listesinden hareketle böyle durumlarda nasıl yardımcı olunabileceğini sorun. Yanıtları kaydedin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

6. Etkinliğin 5. adımında sıralanan yardımcı olacak hareketlere ilişkin önerileri yüksek sesle okuyun. Aşağıdaki türde sorular sorarak insanların insan haklarının korunmasına nasıl yardımcı olabileceklerini tartışın:
- Önerilen hareketlerden hangisinin gerçekleştirilmesi güçtür? Hangisi daha kolaydır?
 - Bu listede yer alıp sizin yapabileceğinizi düşündüğünüz işler var mı?
 - İnsanları böyle durumlarda yardımcı olmaktan ne alıkoyar?
 - Eğer daha çok sayıda insan kenarda durup izlemek yerine yardımcı olursa insan haklarıyla ilgili durumlarda iyileşme sağlanabilir mi?
7. Aşağıdaki türde sorular sorarak birbirimize nasıl yardımcı olabileceğimizi tartışın:
- Bir insanın 'yardım eden' konumuna gelebilmesi için hangi özelliklere ve anlayışa sahip olması gerekir? 'Yardım eden' ile kastedilen insan haklarıyla ilgili konularda harekete geçmektir.
 - İnsan hakları adına harekete geçen insanları desteklemek için neler yapabiliriz?
 - Grubumuzdaki insanları 'yardım eden' olmaya nasıl özendiririz?
8. Birbirlerine karşı şiddete başvuranlar dahil çocuklara yönelik herhangi bir şiddet veya istismarın bir insan hakları ihlali olduğunu vurgulayarak tartışmayı sonuçlandırın. Bu tür ihlaller dünyanın her tarafında ve her kültürde meydana gelmektedir. İnsan hakları hakkında bir şeyler öğrenmenin aynı zamanda insanların birbirlerinin haklarını nasıl koruyacaklarını da öğrenmelerini gerektirdiğini vurgulayın. Dünyadaki tüm şiddeti ve istismarı ortadan kaldıramayız, ama kendi yaşam çevremizde bu konularda birbirimize yardımcı olabiliriz.

Takip önerileri

Çocukların fiili davranışlarıyla ilgili olup 194. sayfada yer alan 'YARALAYAN SÖZLER' bu tartışmanın gerçek yaşamla ilişkilendirilmesinde yararlı olabilir.

Eylem fikirleri

Eğer grubunuz kendi içindeki etkileşime ilişkin kurallar geliştirmişse, 'yardımcı davranışın' bu kurallar arasında yer alabileceğini tartışın.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Verilen görevi herkesin anladığından, her kategorinin sırayla ele alındığından ve herkesin eşit konuşma şansı yakaladığından emin olmak için gruplar arasında dolaşın.
- Şiddet veya istismar olaylarına bizzat katılım dışında, kişisel deneyimler yerine gözlemlere ağırlık vererek çocukların özel yaşamlarının gizliliğini koruyun.
- Bu etkinlik, yalnızca sizin daha önce birlikte çalışmış olduğunuz çocuklarla gerçekleştirilmelidir. Etkinliğe başlamadan önce grupta 'güvenli alan' duygusu yaratılması önemlidir.

Tercihe bağlı tartışma kılavuzu

Birinin incitildiğini gördüğünüz bir zaman	Birinin incitilmesi olayına karıştığınız bir zaman
Birinin incitildiğini ve kimsenin bu kişiye yardım etmediğini gördüğünüz bir zaman	İncitilen birine başkalarının yardımcı olduğunu gördüğünüz bir zaman.

Şema

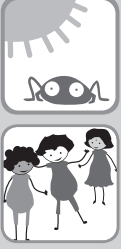
İhlal	Ne yapılabilir?

35. Su Damlacıkları

Su, her yerde su var, ama içecek bir damla yok

Konular	Çevre, Genel olarak insan hakları
Zorluk	Düzyey 2
Yaş	7-13
Süre	60 dakika
Grup büyüklüğü	5-20 çocuk
Erkinlik türü	Deneyimsel öğrenme, öncelik sıralaması, tartışma
Genel bakış	Çocuklar suyu israf etmeden nasıl kullanabileceklerini kararlaştırırlar. Çevre açısından büyük önem taşıyan bu kaynağın tasarrufu için kişisel olarak yapabileceklerini tartışırılar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Gündelik yaşamda doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda farkındalık geliştirmek • Suyun ve genel olarak çevrenin korunmasının yollarını tartışmak • Çocukların haklarının bilincine varmalarına yardımcı olmak • Kaynakların sürdürülebilir kullanımına ve su tasarrufuna yönelik kişisel girişimleri özendirme
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Gruptaki çocuk sayısı kadar bardak veya kupa/fincan bulundurun • 2 litrelik bir şişeyi suyla doldurun. Burada bütün bardakları dolduracak kadar su bulunsun. Gruptaki çocuk sayısı fazlaysa daha fazla sayıda büyük şişe olsun • Su biriktirmek için bir kap • "Su damlası"nın bütün çocuklar için birer kopyası
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • İki litrelik şişeler • Her çocuk için bir bardak veya kupa/fincan • Her çocuk için bir çay kaşığı • Tasarruf edilen ortak suyun konulacağı kap • Pano kağıtları (büyük boy kağıtlar) • Kâğıt kalem

Yönerge

1. Çocuklara, suyun neden önemli olduğuna ilişkin mümkün olduğunca çok gerekçe bulmalarını söyleyin (ör: suyun bitkiler, hayvanlar, insanlar, sanayi, tarım, dinlenme vb. açısından önemi) ve aşağıdaki türde sorular sorarak su koruma fikrini tanıttın:
 - Yeryüzünde nerelerde su bulabilirsiniz? (okyanuslar, buzullar, tatlı su)
 - Yeryüzünde bulunan suyun ne kadarı insanlarca kullanılabilir? (% 97 okyanuslar, % 2 buzullar ve bütün bu suyun % 1'ini oluşturan tatlı su kullanılabilir.)
 - Su olmazsa dünyadaki yaşam neye benzer? Daha az suyla?
 - İçme suyu dünyanın her yerinde eşit bulunabiliyor mu?
 - Gelecekte yeterince içme suyu bulunabilmesini tehlikeye düşüren günümüzün özel olguları nelerdir?
2. Gündelik yaşamda her çocuğun suyu nasıl ne amaçlarla kullandığı (yemek pişirme, banyo yapma, duş alma, tuvaleti temizleme, çamaşır yıkama) hakkında beyin fırtınasıyla bir liste çıkarın ve büyük kâğıt üzerine veya tahtaya yazarak asın.
3. Bu etkinlikle, suyu daha dikkatli nasıl kullanabileceklerine karar vereceklerini açıklayın. Elinizdeki büyük şişeyi gösterin ve grup olarak bir gün boyunca ellerinde yalnızca bu kadar su bulunduğunu söyleyin. Dolayısıyla suyu boşa harcamamak için dikkatli kullanmaları gerekmektedir.

4. Her çocuğa bir bardak verin ve bu bardağı şişedeki suyla doldurun. Her çocuk, günlük su ihtiyacını bu bardaktaki suyla karşılayacaktır. Çocuklar, günde ne kadar su kullandıklarını tahmin etsinler. (Avrupa'da kişi başına ortalama günde yaklaşık 135 litredir). Ellerinde bardakları olan çocuklara, 2. adımda suyu nasıl kullandıklarına ilişkin listeyi hatırlatın.
5. Çocuklara gündelik yaşantılarında hangi küçük değişiklikleri yaparak sudan tasarruf sağlayabileceklerini sorun. Karar vermeleri için biraz süre tanıyın. Bir çay kaşığı suyun bir litreyi temsil ettiğini söyleyin. Daha sonra grupta dolaşarak her çocuktan kararını sorun ve her birinden grubun su deposuna bırakabilecekleri tasarruf edilmiş suyu buraya boşaltmalarını isteyin. Ayrıca çocuklar kendilerine dağıtılan "Su damlacığı" üzerine fikirlerini yazsınlar.
6. Her çocuk söz alıp konuştuğundan sonra, tasarruf etmeye karar verdikleri suyun bütün gruba ait olduğunu açıklayın. Her çocuk her gün belirli bir su tasarrufu yaparsa kap da dolu kalacaktır. Aksi halde grubun suyu bitecektir.
7. Şimdi çocuklar ellerindeki ortak suyu çevre için nasıl kullanacaklarını kararlaştıracaktır. Çocuklara, ortak su birikimlerini nasıl kullanmayı düşündüklerini sorun. Suyun belirli bir bölümünü yeniden kullanabilirler mi?

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - Her gün suyu hangi işler için kullandığınızı düşünmek güç müydü?
 - Suyu nasıl kullandığımız konusunda yeni fark ettiğiniz bir şey oldu mu? Ailelerin suyu nasıl kullandıkları konusunda? Ya kamusal alanlardaki su kullanımını konusunda (okullar, hastaneler, kamu binaları ve parklar)?
 - Günlük suyunuzun bir bölümünü kullanmamaya nasıl karar verdiniz?
 - Gündelik yaşamınız açısından su tasarrufunun hangi biçimleri gerçekçi? Hangi tasarruf biçimlerinin ise her gün sürdürülmesi güç?
 - 'Ortak suyun' nasıl kullanılacağını kararlaştırmak güç müydü? Grubun bu konudaki kararı sizi tatmin etti mi? Bu suyu kullanmada başka bir yol aklınıza geliyor mu?
2. Çocukları su tasarrufu konusunda genellemelere yönlendirin:
 - Sudan tasarruf neden önemli?
 - İnsanlar ihtiyaç duydukları suya ulaşamazlarsa ne olur?
 - Yaşadığımız yerde kullandığımız su nereden geliyor? Bize nasıl ulaşıyor?
 - Bu suyun bir bölümü boşa harcanıyor mu?
3. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:
 - Su, yaşamak ve yaşamı sürdürmek için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Bu açıdan çevredeki başka hangi kaynaklar kilit rol oynar?
 - İnsanların hepsi temiz su, temiz hava ve çevre gibi kaynaklara sahip mi? Bu kaynaklar varsa, ancak kalitesi iyi değilse ne olur?
 - Bu kaliteli kaynakların sağlanmasından kim sorumludur?
 - İnsanların kaliteli çevre kaynaklarına ulaşmalarının sağlanmasında çocukların da yapabilecekleri işler var mıdır?

Birlikte sorgulama bölümünün sonunda çocuklara 'Su Damlacıklarına' yeniden bakmalarını ve suyun nasıl tasarruf edileceği ve çevrede kullanılacağı konusunda başka fikirleri varsa eklemelerini söyleyin. 'Su Damlacıkları'nı, çocukların ileride de bakabilecekleri şekilde odanın bir yerine yerleştirin.

Takip önerileri

- Sayfa 182'deki 'NE GÜZEL DÜNYA' etkinliği de çocukları sağlıklı ve güvenli bir çevre dendiğinde bundan neyin kastedildiğine daha derinden bakmaya yöneltmektedir.
- Bu etkinlikte kullanılan yaklaşımı diğer temel kaynaklarda da kullanın ve bunların çocukların yaşamını nasıl etkilediğini ele alın (temiz hava, güvenli ve besleyici gıdalar, elektrik gaz veya petrol). Benzer biçimde, çocukların kendilerinin bu kaynakları korumak için neler yapabileceklerini ele alın (örneğin geri dönüşüm, farklı atıklar için farklı çöp kutuları kullanmak, toplu taşımadan yararlanma, yenilenebilir kaynaklar kullanma gibi).
- Yeterince temiz su imkânları olmayan ülkelere ilişkin araştırmalar (örneğin Kuzey Afrika, Ortadoğu).
- Su sorunu konusunda daha fazla şey öğrenin (örneğin, filmler, belgeseller, efsaneler, halk masalları, gazete haberleri gibi kaynaklardan). Kişisel tutumlarla su tasarrufu ve daha soyut kaynaklara erişim hakkı, sürdürülebilir kalkınma ve yaşam hakkı arasındaki bağlantıyı vurgulayın.

Eylem fikirleri

- Su tasarrufuna yönelik grup eylem planları hazırlayın. 500 ml şişe ve 10 litrelik kova gibi ölçme aletleriyle çocuklar bir günde ne kadar su kullandıklarını yaklaşık olarak tahmin edebilirler. Bir hafta süreyle bu kullanımı günlük olarak bir yere kaydedebilirler. Bir hafta sonra konuya yeniden dönüldüğünde çocukların su tasarrufunu zor bulup bulmadıklarını ve yararlı bir iş sayıp saymadıklarını araştırın.
- Çocukların ana babalarıyla veya çocuklarla birlikte yaşayan diğer yetişkinlerle temasa geçerek onları bir su tasarrufu haftası etkinliklerine hazırlayın.
- Çocuklarla 'kirlilik devriyesi' oyununu oynayın. Eğer okulun yakınında küçük bir göl veya ırmak varsa daha yakından bakın. Kıyılarda ve suda atık olup olmadığına bakın. İnsanlar bu su kaynağını nasıl kullanıyor?
- Çocuklarla çevrede dolaşmaya çıkın, çöplerin nasıl toplandığına bakın, çocuklara çöplerin nasıl işlendiğini ve temiz çevrenin neden önemli olduğunu anlatın.
- Kendilerine sağlanan kaynaklar (örneğin yiyecek, su, aydınlatma, gaz, vb.) konusunda çocukların kendi davranışlarını değiştirmelerini esas alın. Her kişinin eylemlerinin küresel bir bağlama oturduğunu ve bireysel değişimin kaynakların sürdürülebilir kullanımında fark yaratabileceğini anlamalarına destek olun.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Çocukların, çevrenin nasıl 'korunduğunun' insan haklarına ne kadar saygılı olduğuna ve bu arada her insanın hakkı olan yaşama hakkına ne derece özen gösterildiğine bağlı olduğunu anlamalarına yardımcı olun.

Uyarlamalar

- Daha büyük yaşlardaki çocuklarla, aşağıdaki türde sorular sorularak tartışma kaynaklara, sürdürülebilir kalkınmaya ve yaşamaya yönelik daha soyut haklarla ilgili bir yöne kaydırılabilir:
- Herkesin su ve gezegenin tüm kaynaklarına ulaşma hakkına saygı gösterilmesi için neler yapılabilir?
- Dünyamızda sınırlı olan başka kaynaklar var mıdır?
- Gelecek kuşakların yaşamak için gerekli kaynaklara ulaşabildikleri bir dünyada yaşamalarını sağlamak için neler yapılabilir?

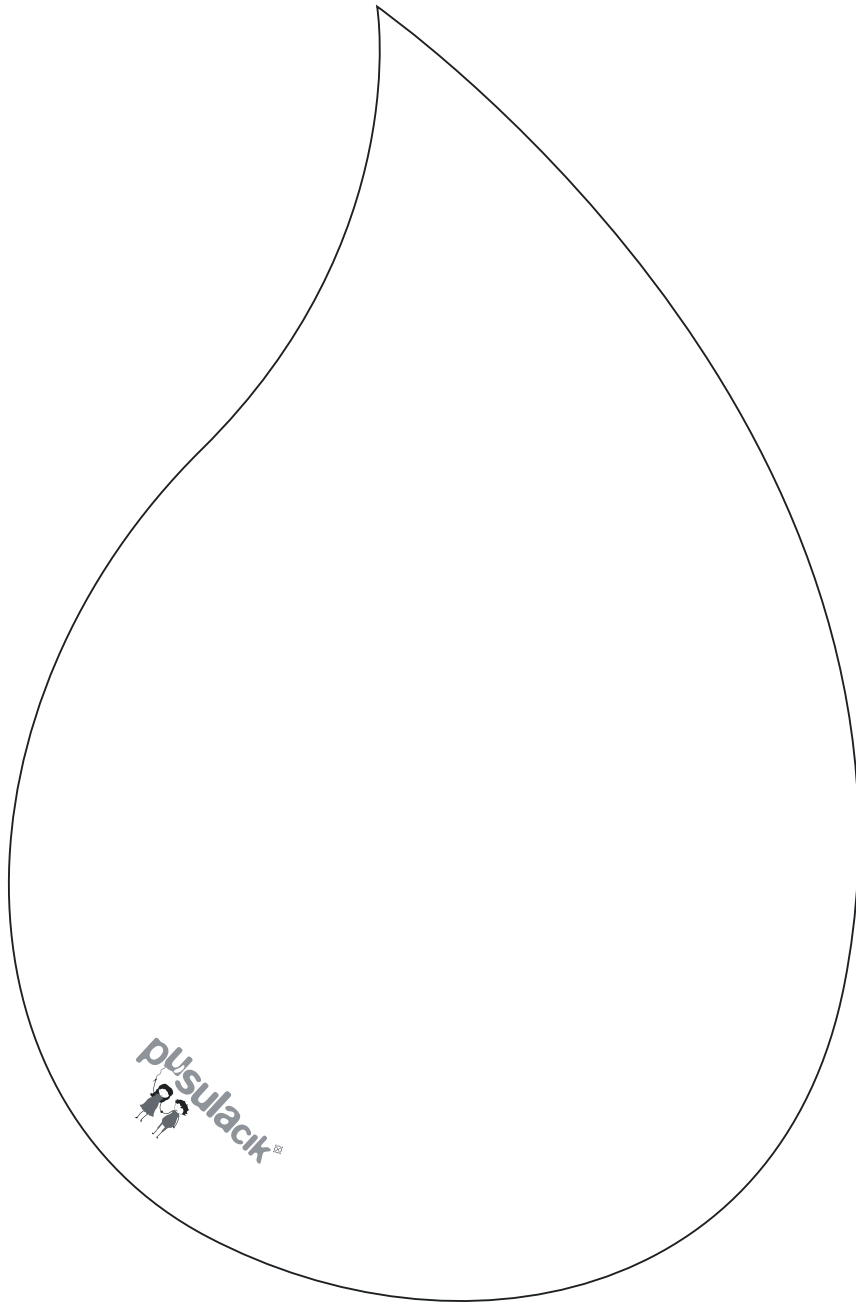

Ek bilgiler

“Su Damlacığı” çalışma kitabı suyla ilgili çeşitli konularda temel gerçekleri, ilginç bilgileri ve ‘yaparak öğrenme’ etkinliklerini içermektedir. Aynı kaynakta, suyun kökenini, insanlar tarafından kullanılan suyun miktarını, insanların suyu tarımda, sanayide ve evlerde nasıl kullandıklarını ve su kirliliği sorununu incelemek için bilgiler ve pratik araçlar yer almaktadır.

http://unep.org/publications/search/pub_details_s.asp?ID=3729

DAĞITILACAK MALZEME: SU DAMLASI

36. Şiddetten Uzaklaşmanın Resmedilmesi

Ne yapabileceğimi şimdi anlıyorum!

Konular	Şiddet
Zorluk	Düzyey 1
Yaş	7-13
Süre	60 dakika
Grup büyüklüğü	4-20
Erkinlik türü	İnsan fotoğrafları oluşturma, tartışma
Genel bakış	Çocuklar 'insan fotoğrafı' ile bir çatışma veya şiddet durumu yansıtırlar ve ardından bu durumun şiddete başvurulmaksızın nasıl çözüme bağlanabileceğini gösterirler
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Şiddete yol açan süreçler konusunda farkındalık yaratma • Çatışmaların çözümünde şiddet dışı yollar geliştirme • Şiddetin nedenleri ve geri planı konusunda tartışma başlatma
Hazırlık	Yok
Malzemeler	Yok

Yönerge

1. Grupla 'şiddet' konusunu tartışın. Şiddet nedir? Şiddetin hangi türlerini akıllarına getirebiliyorlar? Şiddetle ilgili anlayışlarının yalnızca fiziksel şiddetin ötesine geçip sözel ve psikolojik istismarı ve bu yöndeki tehditleri de kapsayacak şekilde gelişmesinde çocuklara yardımcı olun.
2. Çocukları 4-6 kişilik gruplara ayırın. Gruplardan her biri 15 dakika zaman ayırarak gözledikleri veya başlarından geçmiş şiddet olayları ve durumlarını tartışacaktır (örneğin okuldaki, aile içindeki, arkadaşlarıyla birlikteyken meydana gelen olaylar). Ardından, her grup, gündeme getirilen bu şiddet olaylarından birini seçip bu durumu başkalarına göstermek üzere bir 'insan fotoğrafı' yaratacaktır. 'İnsan fotoğrafı' gruptaki herkesi kapsamalı, ses veya hareket olmadan sabit bir resim olmalıdır. Bu resimdekilerin duruşları ve yüz ifadeleri üstlendikleri rolleri yansıtmalıdır (örneğin mağdur, fail, tanık gibi).
3. Grupların her birinden 'fotoğrafını' sunmasını isteyin. Sunumlar yapılırken, diğer gruplar bu fotoğrafta nelerin olduğu konusunda yorum yapacaklardır. Ancak bu sırada sunumu yapan grup herhangi bir yorumda bulunmayacaktır.
4. Grupların hepsi 'fotoğraflarını' sunduktan sonra şu açıklamayı yapın: Şimdi gruplar yeniden eski yerlerine dönerek fotoğrafta anlatılan durumun şiddete başvurmaksızın nasıl çözümlenebileceğini tartışacaktır. Bunun ardından, her grup, bu kez ilk fotoğraftaki durumun nasıl çözümlenmiş olduğunu gösteren bir başka 'fotoğraf' hazırlayacaktır.
5. Her grubun diğerlerine kendi çözüm 'fotoğrafını' sunmasını isteyin. Bu sefer, her sunumun ardından kısa bir tartışma yapılmalıdır. Bu tartışma sırasında, sunumu yapan grup dışındakiler önce ne gördüklerini dile getirebilirler, buna karşılık sunumu yapan grup da önceki durumun nasıl olduğunu ve bu durumun nasıl bir çözüme bağlandığını anlatır. Başka çözüm yollarını mümkün görenler varsa onların önerilerini de alın. Çocuklardan, bulunan çözümleri kendi yaşam deneyimlerinden hareketle değerlendirmelerini isteyin ve şiddet sorununu çözmek için genellikle birden fazla yol olduğunu vurgulayın.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Kendinizi şiddete ilişkin 'insan fotoğrafları' ile ilişkilendirebiliyor musunuz? Şiddet içeren ortamlarda hiç buldunuz mu?
 - b. Durum/çatışma için şiddet içermeyen bir çözüm bulmak güç müydü? Neden?
 - c. Çözüme nasıl ulaştınız?
 - d. İnsan fotoğrafının bir parçası olmak sizde nasıl bir duygu uyandırdı?
 - e. Çözüme ulaşılmış durumu gösteren fotoğrafı sunarken kendinizi daha iyi hissettiniz mi? Evetse neden, hayırsa neden?
 - f. Durumların veya insanların şiddete yönelmesinin nedenleri neler olabilir?
 - g. Güç durumlarda şiddetten kaçınmak veya şiddeti azaltmak için ne gibi yollara başvurulabilir?
 - h. Şiddet içeren davranışın göstergeleri nelerdir?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:
 - a. Şiddet olmaması bir insan hakkı mıdır? Hangi insan hakları şiddet olmamasıyla ilişkilidir?
 - b. Şiddet olmamasıyla ilgili insan hakları neden önemlidir?
 - c. Bu bağlamdaki insan hakları nasıl korunabilir?

Takip önerileri

- Bu etkinlik, şiddet olgusunun grup içinde tartışılması için fırsatlar sunmaktadır. 89. sayfadaki 'GRUBUMUZ İÇİN BİR ANAYASA' başlıklı etkinlik, çocukları grup içi davranışlar için belirli standartlar oluşturmaya ve bunların yaşama geçirilmesinde işbirliği yapmaya yöneltmektedir.
- Şiddetin önlenmesi eğitimi veya saldırganlıktan kaçınma eğitimi.
- Yörenizde şiddete karşı herhangi bir etkinlik veya kampanya yürütülüp yürütülmediğini araştırın.
- Okullarda şiddet karşıtlığı ile ilgili akran eğitimi çalışmaları düzenleyin.
- 184. sayfadaki 'SEYİRCİ KALMAKTAN YARDIM ETMEYE' başlıklı etkinlik de olumsuz davranışları konu almaktadır. 194. sayfadaki 'YARALAYAN SÖZLER' başlıklı etkinlik ise sözlü şiddetle ilgilidir.

Eylem fikirleri

- Şiddet ve şiddet karşıtlığı ile ilgili afişler hazırlayarak bunları kamuya açık yerlere asın. Şiddete maruz kalanların başvurabilecekleri telefon numaralarını ve adresleri de burada belirtin.
- Çatışmaların şiddete başvurulmadan nasıl çözüme bağlanacağına ilişkin sokak tiyatroları düzenleyin.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Şiddet deneyimi olan çocuklara karşı çok duyarlı davranın.
- Çocuklar 'tipik' bir durum da belirleyebilirler; başka deyişle istemiyorlarsa kendilerinden örnekler vermek zorunda değillerdir.
- Etkinliği ilk tanıttığınızda, küçük bir grubun bulunduğu bir 'insan fotoğrafı' gösterebilirsiniz.
- Çocuklar, özellikle yetişkinlerin de içinde oldukları şiddet içeren durumlara ilişkin gerçekçi çözümler geliştirmede güçlük çekebilirler. Böyle durumlarda, yerel çocuk koruma kurumları dahil, destek ve koruma alabilecekleri yerler hakkında önerilerde bulunmaya hazır olun.
- Uyarlamalar: Çocuklar gerçek kamera kullanıp çeşitli sahnelerin resimlerini çekebilirler. Bu durumda elinizde bir polaroid kamera veya baskı cihazı olması gerekir. Daha sonra çektiğiniz bu resimleri odanın çeşitli yerlerine asıp üzerlerine şiddetin nasıl önlenebileceğine ilişkin sloganlar veya fikirler iliş-tirebilirsiniz.

37. Tavşanın Hakları

Mutlu, güvende ve sağlıklı olma hakkımız var!

Konular	Genel olarak insan hakları
Zorluk	Düzyey 1
Yaş	8-10
Süre	30 dakika
Grup büyüklüğü	5-20 çocuk
Erkinlik türü	Düş gücünü kullanma, beyin fırtınası, tartışma
Genel bakış	Çocuklar evde beslenen bir tavşanın ihtiyaç duyduğu bakımı düşünürler ve bu düşünceyi çocukların ihtiyaçlarına, yaşama ve gelişme haklarına taşırlar
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • ÇHS'nin tanıtılması • Çocuk haklarından içgüdüsel olarak haberdar olduklarının çocuklara gösterilmesi • İnsan ihtiyaçlarıyla insan haklarının birbiriyle ilişkilendirilmesi
Hazırlık	• Bir şema ve ÇHS kopyaları hazırlayın
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Büyük tabaka kâğıt ve tahta kalemleri • Şema ve ÇHS kopyaları

Yönerge

1. Çocuklar, evlerinde besledikleri bir tavşan olduğunu düşünsünler ve ona bir ad versinler. Bu tavşanın mutlu, güvende ve sağlıklı olabilmesi için neler gerekiyorsa bunları düşünsünler. Şu soruyu sorun: "Tavşanın ihtiyaç duyduğu şeyler nelerdir?" Çocuklar bu soruya "kafes", "saman", "yiyecek", "su", "hareket", "özen", "sevgi" veya belki de "ona eşlik edecek başka bir tavşan" gibi yanıtlar verebilirler. Aşağıda örneklenen tipte bir şemanın sol üst tarafına "TAVŞAN" (veya ona verilen adı) yazın ve alta çocukların verdikleri yanıtları kaydedin.
2. Ardından şu soruyu sorun: "Tavşanın ihtiyacı olan şeylerin hepsinin karşılanmasından kim sorumludur?" Çocukların verdikleri yanıtları kaydedin. Bunlar, kendilerinin veya tavşanın sahibi kimse onun sorumlulukları olabilir.
3. Yiyecek, su ve kafes gibi, tavşanın yaşayıp gelişmesi için gerekli olan şeyleri bir kez daha doğrulayın. Ardından şu tür sorular yöneltin:
 - a. Eğer tavşanın yaşamak için gerçekten bu tür şeylere ihtiyacı varsa, o zaman bunları aynı zamanda tavşanın hakları mı saymak gerekir?
 - b. Tavşanın bu şeylere olan hakkının karşılanmasından kim sorumludur?
4. Bundan sonra, şemanın sağ üst köşesine 'ÇOCUKLAR' yazın ve gruptan beyin fırtınasına girmesini isteyin: "Gelişmek, mutlu, güvende ve sağlıklı bir yaşam sürdürmek için çocukların nelere ihtiyacı vardır?" Çocukların verdikleri yanıtları kaydedin; bu arada ev, yiyecek, su, aile, arkadaş, oyuncak, sevgi, eğitim ve özen gibi şeyleri dile getirmelerinde onlara yardımcı olun.
5. Şu soruyu yöneltin: "Çocukların mutlu, güvende ve sağlıklı olabilmek için ihtiyaç duydukları bu şeylerin sağlanmasından kim sorumludur?" "Yetişkinler", "ana baba", "aile" ve "bakıcılar" gibi yanıtlar verilmesini özendirin.
6. Çocuk haklarındaki odaklanma alanını genişletmek için Aşağıdaki türde sorular sorun ve şemaya ek ihtiyaçlar koyun:
 - a. Korunmaları, yaşamlarını sürdürebilmeleri, gelişmeleri ve katılabilmeleri için çocukların nelere ihtiyacı vardır?

Kaynak:
Toplumunuzu geliştirmede DIY kılavuzu – çocukların ve gençlerin katılımının sağlanması, Save the Children, İskoçya, 2005.

- b. Çocukların bu haklara sahip olmalarını sağlamaktan kim sorumludur?
7. Çocuklara, Çocuk Haklarına dair Sözleşme'yi duyup duymadıklarını sorun. Bu Sözleşme'nin çocuk dostu halinin kopyalarını dağıtın veya afişini kullanın. Dünyadaki her çocuğun sahip olduğu hakların bu belgede yer aldığını açıklayın.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

8. Çocuklardan kendi listeleri ile ÇHS'de yer alanları karşılaştırmalarını isteyin. Çocukların çocuk haklarını veren bir liste oluşturmuş olduklarını hatırlatın. Aşağıdaki türde sorular yöneltin:
- a. Sizin dile getirdiğiniz ihtiyaçlardan hangileri ÇHS'de de yer alıyor? Bunları şemada yıldız koyarak işaretleyin.
- b. Sizce nasıl olup da bu kadar çok sayıda hakkı kendi başınıza düşünebildiniz?
9. Grubun, yetişkinler onlara söylemeden de, çocukların büyüyüp gelişmek için nelere ihtiyaç duyduklarını bildiklerine işaret edin. Çocuklar, kendi yaşamlarında uzmandırlar! ÇHS'nin, çocuk haklarını desteklemek, çocukları korumak, çocukların ihtiyaçlarını karşılamak ve çevrelerindeki süreçlere katılmalarını sağlamak için hazırlanmış olduğunu açıklayın.

Takip önerileri

- Bu etkinlik çocuk haklarına giriş açısından mükemmeldir ve ihtiyaçlarla hakları güçlü biçimde birbirine bağlamaktadır. Ayrıca, s. 96'deki 'HAKLAR DÖNENCESİ' başlıklı etkinliğe doğrudan giriş sağlamaktadır.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu etkinlik okuma becerisi gerektirmediğinden çok küçük yaşlardaki çocuklarla da gerçekleştirilebilir. Gereken tek şey, 'haklar' fikrinin basit ifadelerle açıklanmasıdır. ÇHS ise daha sonra tanıtılabilir.
- 'Tavşan' yerine evde beslenen başka bir hayvanı koyabilirsiniz.
- Çeşitlemeler: Eğer grup açısından uygunsa ÇHS'nin çocuk dostu versiyonunu yüksek sesle okutarak etkinliği kapatabilirsiniz; her çocuk ayrı bir maddeyi okuyabilir.
- Daha büyük yaşlardaki çocuklar için uyarılma: Çocukların hazırladıkları listeyle ÇHS'yi karşılaştırırken, Aşağıdaki türde sorularla neleri unuttuklarını bulmalarını söyleyin:
 - ÇHS'de olup da sizin listenizde yer almayan başka ihtiyaçlar ve haklar var mı?
 - Sizce bunlar ÇHS'de neden yer alıyor?
 - Sizce neden bu ihtiyaçları ve bu hakları düşünmüş olabilirsiniz?

Örnek Şema

TAVŞAN	ÇOCUKLAR

38. Yaralayıcı Sözler

Sopa ve taş kemiklerimi kırabilir, ama sözler de beni incitebilir!

Konular	Ayrımcılık, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Şiddet
Zorluk	Düzyer 2
Yaş	10-13
Süre	60 dakika
Grup büyüklüğü	45-20 çocuk
Erkinlik türü	Listeleme, öncelik sıralaması, tartışma
Genel bakış	Çocuklar yaralayıcı sözlere örnekler verirler, bu tür sözlerin nedenlerini ve sonuçlarını analiz ederler
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Yaralayıcı konuşmanın nedenleri ve sonuçları üzerinde düşünme • İnsanların farklı terimlere farklı tepkilerini anlama • Kendini ifade etme özgürlüğünün sınırlarını anlama • Yaralayıcı sözlerden kaçınma ve karşı çıkma becerilerini uygulama
Hazırlık	ÇHS'nin 13. maddesini büyük bir kâğıda veya tahtaya yazın
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Post it/küçük kâğıtlar ve yapıştırıcı bant • Pano kâğıtları (büyük boy kâğıtlar) ve tahta kalemi veya tahta/tebeşir • ÇHS'nin 13. maddesi

Yönerge

1. ÇHS'nin 13. maddesini tahtaya yazın veya yüksek sesle okuyun. Bu maddenin çocuklara ifade özgürlüğü tanıdığını, ancak başkalarının haklarını ve saygınlıklarını zedeleyici ifadeleri özellikle sınırlandırdığını anlatın. Aşağıdaki türde sorular sorarak ifade özgürlüğünü tartışın:
 - a. Canımızın istediği her şeyi her zaman söyleyebilmeli miyiz?
 - b. Düşünce ve inançlarımızı ifade etmemize birtakım sınırlar getirilmeli midir?
 - c. Ne tür sözler başkalarının haklarını ihlal eder?
2. Bu etkinliğin yukarıdaki soruların yanıtlarının aranmasına yönelik olduğunu açıklayın.
3. Herkese kâğıtlar dağıtın. Çocuklardan, başka çocuklara söylenen yaralayıcı sözleri ve takılan adları bu kâğıtlara ayrı ayrı yazmalarını isteyin.
4. Aşağıdaki gibi bir tablo hazırlayın. Bu tabloda bir uçta 'Takılma/şaka/yaralayıcı değil' diğer uçta ise 'Aşırı yaralayıcı/aşağılayıcı' yer alacaktır. Çocuklar da sözcükleri bu bölmelerden hangisine girer sayıyorlarsa oraya koyacaklardır. Bu hazırlık sırasında çocukların konuşmamalarını sağlamaya çalışın.

Takılma/Şaka/ Yaralayıcı değil	Biraz Yaralayıcı/ Aşağılayıcı	Yaralayıcı/ Aşağılayıcı	Çok Yaralayıcı/ Aşağılayıcı	Aşırı Yaralayıcı/ Aşağılayıcı

5. Ardından herkese tabloyu sessizce incelemesini söyleyin. Genellikle aynı sözler tabloda birkaç kez yer alacak ve bunlara verilen derece hep farklı olacaktır.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Çocuklar yeniden yerlerine oturduklarında neler gözlemlediklerini sorun, analizlerinde onları şu tür sorularla yönlendirin:
 - a. Kimi sözcükler birden fazla sütunda yer alıyor muydu?
 - b. Sizce neden kimileri belirli bir sözcüğü sakıncasız sayarken diğerleri aynı sözcüğü yaralayıcı veya aşağılayıcı buldu?
 - c. Bir sözün nasıl veya kimin tarafından söylendiği önemli midir?
 - d. İnsanlar neden bu tür sözcükler kullanırlar?
 - e. İnsanları sözcükle incitmek şiddetin bir biçimi midir? Neden?
2. Çocuklara, bu yaralayıcı sözlerde benzerlikler veya kategori ayrımları görüp görmediklerini sorun. Çocuklar bu kategorileri belirleyip söz etmeye başladıklarında (örneğin fiziksel görünüm ve zekâ durumu, cinsiyet, aile veya etnik köken gibi) bu kategorileri tabloya yazın. Analizi şu sorularla yönlendirin:
 - a. Yalnızca kızlar için kullanılan sözcükler var mıdır? Erkekler için?
 - b. Sizce yaralayıcı sözler neden bu kategorileri kullanıyor?
 - c. En yaralayıcı sayılan sözcükler hangi konulara veya kategorilere giriyor?
 - d. Bu kategorilerdeki yaralayıcı sözcüklerden hareketle hangi sonuçlara varabilirsiniz?
3. Çocuklardan kâğıtlarını ilk tabloda kaldırıp en iyi uydukları konulara veya kategorilere koymalarını isteyin. Kategorilerden birini “Diğer” olarak değiştirebilirsiniz. Çocuklar yerlerine oturduklarında şu soruları yöneltin:
 - a. Hangi kategorilerde en çok sayıda kâğıt var? Bu durumu nasıl açıklayabilirsiniz?
 - b. En yaralayıcı sayılan sözcükler belirli kategorilerde mi toplanıyor?
 - c. Yüksek sesle yanıtlamayın, ama düşünün: sizin kullandığınız kimi sözcükler de buradaki kategorilerden birine uygun düşüyor mu?
 - d. Topluluğu küçük gruplara ayırın ve gruplardan her birine en yaralayıcı sayılan sözcüklerin yer aldığı kâğıtlardan verin. Her gruptan bir kişiye ilk sözcüğü veya cümleyi okumasını söyleyin. Grup bunun yaralayıcı bir deyiş olduğunu kabul edecek ve şunları tartışacaktır: 1) insanların bu tür sözler söylemelerine izin verilmeli midir? Ve 2) söylendiğinde ne yapılması gerekir? Yaralayıcı sözlerle insan hakları arasında ilişki kurun.
4. Çocuklara 3. adımdaki sonuçları konusunda bilgi vermelerini söyleyin. Aşağıdaki türde sorular sorarak yaralayıcı konuşmaları insan hakları sorumlulukları ile ilişkilendirin:
 - a. Yetişkinlerin yaralayıcı sözlerle engel olma gibi bir sorumlulukları var mıdır? Varsa neden?
 - b. Çocukların bu işi kendi yaşamlarında önleme gibi bir sorumlulukları var mıdır? Varsa neden?
 - c. Kötü ve yaralayıcı sözleri önlemek için kendi çevrenizde neler yapabilirsiniz?
 - d. Bunun yapılması neden önemlidir?
 - e. Kötü ve yaralayıcı sözler hangi bakımlardan insan haklarının ihlali anlamına gelir?

Takip önerileri

- Çocukların yaralayıcı söz ve konuşmaları önlemek için neler yapabilecekleri konusunda tartışmayı geliştirin. Ad takmayla ilgili rol canlandırmaları yapın ve çocukların böyle durumlarda kendi doğal tepkilerini vermelerine olanak tanıyın.
- 184. sayfadaki ‘SEYİRCİ KALMAKTAN YARDIM ETMEYE’ yaralayıcı davranışlar karşısında ne yapabilecekleri konusunda çocuklara yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Eylem fikirleri

- Bu etkinlikten, çocukların bu grupta nasıl bir dil kullandıklarını ortaya çıkarmak için yararlanın. Kullanılmaması konusunda çocukların da anlaştıkları sözler var mı? Eğer grubunuz zaten birtakım kurallar belirlemişse bunlara bir de yaralayıcı dille ilgili bir ek yapın.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu etkinlik kolaylaştırıcının hassas bir yargıda bulunmasını gerektirir. Çocuklar 'kötü sözleri' küçük yaşlarından başlayarak öğrenmiş olsalar bile bunları yetişkinlerle nadiren tartışırlar. 2. Ve 4. adımlar utanmaya veya tedirgin gülüslere yol açabilir. Çocuklara, özel olarak bu etkinlik çerçevesinde bu tür sözcükleri ortaya atabilecekleri konusunda güvence verin. Aslında bunları "kullanmıyor", sadece tartışıyorsunuz.
- Çocukların bir sözcüğün kabul edilebilir olup olmadığını belirleyecekleri 3. adımın birlikte sorgulanması dışında kötü sözleri yüksekten söylemek yerine yalnızca kâğıtlara yazmak iyi bir fikir olabilir.
- Bu etkinliğin merkezi öğrenme noktalarından biri de aynı sözcüklerin farklı anlamlara gelebileceğidir. Örneğin, bir çocuğa eğlenceli gelen bir sözcük bir başkası için çok yaralayıcı olabilir. Dolayısıyla, kimi çocukların sıradan saydıkları bir sözcük nedeniyle bir başka çocuğun duygularını incitmeye özen gösterin. Bir kişiyi belirli sözcüklere karşı daha duyarlı kılan etmenleri ortaya çıkarmak için zaman ayırabilirsiniz.
- Bu etkinlik, birbirinden çok farklı yaşlardaki çocuklardan oluşan bir grup için tavsiye edilemez. Belirli yaşlardaki çocukların, özellikle cinsellikle ilgili olanlar başta olmak üzere, kimi sözcüklerin anlamlarını bilemeyeceğini unutmayın. Çocuklar arasında cinsellikle ilgili kimi sözcükleri anlamayacaklar çıkabilir. Dolayısıyla, bu etkinliği kendi özel yaş grubunuz için titiz biçimde uyarlayın.
- Birlikte sorgulama bu etkinlik açısından çok önemlidir. Çocuklara kendi kategorilerini oluşturmaları ve sonuçlarını çıkarmaları için bolca zaman tanıyın. Aksi halde konunun insan haklarıyla bağlantısı zayıf kalacaktır.

Daha küçük yaşlardaki çocuklar için uyarılama

- Bu etkinlik, Yönerge 1 atlanarak ve Birlikte Sorgulama bölümünde yalnızca 1. soru kullanılarak daha küçük yaşlardaki çocuklara kolaylıkla uyarlanabilir. Etkinliği, insanları, yaralayıcı sözler kullanmaktan nasıl alıkoyabiliriz konusunda düşünmeyle sonlandırın.

Uyarlamalar

- Daha büyük yaşlardaki çocuklar için: Etkinliği ayrı ayrı günlerde sürdürebilirsiniz. Örneğin Adım 1 ve 2 birinci gün birlikte sorgulanabilir, 3. ve 4. adımlar da bir sonraki gün. Böylece çocuklar öğrendiklerini özümseyebilirler ve kendilerini çevreleyen dünyayı bilgiye dayalı olarak gözlemleyebilirler.
- Daha küçük yaşlardaki çocuklar için: 1. adımla ilgili birlikte sorgulama yeterli olabilir. Yaralayıcı dile karşı tepki sergilemede rol canlandırma ile devam edilebilir.

39. Yeni bir Kıtaya Yelken Açmak

Neyi aşağı aradınız?

Konular	Genel olarak insan hakları
Zorluk	Düzyey 1
Yaş	8-13
Süre	45 dakika
Grup büyüklüğü	8-20 çocuk
Erkinlik türü	Öncelik sırasına koyma, tartışma
Genel bakış	Çocuklar yelkenli bir gemiyle yeni bir kıtaya yolculuk yaptıklarını düşünecekler, ama oraya varmaları için çok gerekli görmedikleri şeyleri gemiden aşağıya atmaları gerekecek
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> Yaşama ve gelişme açısından neyin mutlaka gerekli olduğunu değerlendirmek İstekleri ihtiyaçlardan ayırt etmek İnsan haklarıyla insan ihtiyaçlarını birbirine bağlamak
Hazırlık	Her grup için bir deste İstekler ve İhtiyaçlar kartını kopyalayıp kesin; bunları bir zarfa koyun
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> Zarflar İstekler ve İhtiyaçlar Kartları Yapıştırıcı, bant ve kâğıt

Yönerge

- Çocuklara, yeni bir kıtaya doğru yelken açmak üzere olduklarını düşünmelerini söyleyin. Gidecekleri yerde hiç insan yaşamamaktadır. Dolayısıyla, oraya vardıklarında yeni bir ülke kuracak öncüler olacaklar.
- Çocukları küçük gruplara ayırın ve gruplardan her birine İstekler ve İhtiyaçlar kartlarından oluşan tam bir deste verin. Bunların yeni ülkede yaşamak için yanlarına alacakları şeyleri olduğunu söyleyin. Her gruptan elindeki zarfı açmalarını, bütün kartları yaymalarını ve incelemeye başlamalarını isteyin.

Çeşitleme: Gruplara birkaç boş kart da verin; buraya gerekli gördükleri veya istedikleri başka şeyler yazsınlar.

- Şimdi artık geminin yola çıkmak üzere olduğunu belirtin ve şöyle bir anlatıya başlayın:

Başlarda yolculuk çok hoş geçiyordu. Yukarıda güneş parlıyordu, deniz de sakindi. Ancak birdenbire büyük bir fırtına çıktı ve gemi sallanmaya başladı. Hatta batmak üzereydi! Geminin batması için elinizdeki kartlardan üçünü atmanız gerekiyor.

Gruplardan her birinden nelerden fedakârlık edeceklerine karar vermelerini isteyin. Attıklarını bir daha geri alamayacaklarını hatırlatın. Böylece atılan kartları toplayın ve bir destede bir araya getirin.

- Anlatıma geri dönün:

Sonunda fırtına dindi. Herkes rahatladı. Ancak bu sırada gelen bir hava raporunda 5. kategoriden bir kasırganın gemiye doğru yaklaşmakta olduğu bildirildi. Kasırgadan kurtulmak için üç kartın daha denize atılması gerekmektedir! Ama bu arada unutmayın: atacağınız, yeni ülkenizde hayatta kalmak için ihtiyacınız olacak şeyler olmasın.

Önceki gibi atılan bu yeni kartları da bir destede toplayın.

Küresel Eğitim Merkezi için hazırlanan İstekler ve İhtiyaçlar başlıklı etkinlikten uyarlanmıştır. York St John Üniversitesi, *Haklar Dünyamızda* yayımlanmıştır, Amnesty International, Londra, 1995. Asıl kaynağı: Pam Pounton, Homerton College, Cambridge

5. Yeniden anlatmaya başlayın:

Bunu da ucuz atlattık! Ama yeni kıtaya da neredeyse vardık. Herkes çok heyecanlı. Kıta ufukta görüldü bile. Ancak tam o sırada dev bir balina gemiye çarpıyor ve gemide bir gedik açıyor. Bu durumda gemiyi daha da hafifletmek gerekiyor! Üç kart daha atılacak...

Atılan bu yeni kartları da bir destede toplayın.

6. Sonunda yeni kıtaya ulaştığınızı ve artık yeni bir ülke inşa etmeye sıra geldiğini ilan edin. Gruplardan her biri ellerinde kalan kartları büyük bir kâğıda yapıştırın ve yeni kıtaya nelerin getirildiği de böylece herkes tarafından görülebilsin. Geride kalanlar yaşamınız, büyümeniz ve iyi gelişmeniz için yeterli mi?
7. Gruplardan her birine hazırladıkları listeyi görülebilecek bir yere asmalarını ve yeni kıtaya neleri götürdüklerini açıklamalarını söyleyin. Her anlatımdan sonra grubun tümüne “Yaşamak, büyüyüp gelişmek için gerekli olduğu halde eksik kalan bir şey var mı?” sorusunu yöneltin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:

- a. Bu etkinlikte ne hoşunuza gitti?
- b. Neyin olmasa da olacağına nasıl karar verdiniz? Neler mutlaka gerekiyordu?
- c. Kimi kararları vermek güç müydü? Hangilerini?
- d. Neyin elde tutulup neyin atılacağı konusunda grupta anlaşmazlık oldu mu? Bu tür anlaşmazlıkları nasıl çözüme bağladınız?
- e. Bütün insanların ihtiyaçları aynı mıdır? Kimlerin ihtiyaçları farklı olabilir?
- f. Verdiğiniz en son kararlar konusunda ne düşünüyorsunuz? Yeni bir yerde yaşamınızı sürdürebilecek misiniz? Orada iyi büyüyüp gelişebilecek misiniz?
- g. Grubunuz nelerin atılacağına nasıl karar verdi?
- h. En son ortaya çıkan sonuç sizi şaşırttı mı?
- i. Bu etkinliği ikinci kez yapsaydınız, atacağınız kartlar farklı olur muydu?

2. İnsan haklarının insan ihtiyaçlarını temel aldığını vurgulayın: bunlar, yaşamak, büyüyüp gelişmek ve onurlu bir yaşam sürdürmek için her insanın ihtiyaç duyduğu şeylerdir. Aşağıdaki türde sorular yöneltin:

- a. Yaşamak için gerekli olan şeyleri aldınız mı?
- b. Büyüyüp gelişmek için gerekli olan şeyleri aldınız mı?
- c. Aslında olsun istediğiniz halde gerekli saymadığınız neler oldu?

3. Herkesin, insan haklarının hepsine sahip olması gerektiğini vurgulayın! Bunlardan yiyecek, tıbbi bakım, temiz su ve barınak gibi şeyler hayatta kalmak için gereklidir. Ancak başkaları da insanların iyi yaşayıp gelişebilmeleri için gereklidir. Sadece hayatta kalmak yeterli değildir. Şunları sorun:

- a. Hangi kartlar aslında istediğimiz, ancak yaşamak için zorunlu olmayan şeyleri temsil ediyor?
- b. Hangi kartlar fiziksel yaşam açısından gerekli şeyleri temsil ediyor?
- c. Hangi kartlar büyüyüp iyi gelişmemiz açısından gerekli şeyleri temsil ediyor?
- d. Eğer----- olmasaydı (kartlardan çeşitli örnekler seçin) bu yeni ülkede neler olurdu?

Takip önerileri

- Bu etkinlik 192. sayfada yer alan ve insan ihtiyaçlarını insan haklarının temeli olarak sunan ‘TAVŞANIN HAKLARI’ başlıklı etkinliğin arkasından gelecek çok iyi bir etkinliktir.

- İzleme etkinlikleri arasında 89. sayfada yer alan ve çocuklarla demokratik kuralların oluşturmasını tartışan 'GRUBUMUZ İÇİN BİR ANAYASA'ya yer verilebilir.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Bu etkinlikten hareketle çocukların kimi insan haklarının diğerleri kadar önemli olmadığı ve bunlardan vazgeçilebileceği gibi bir düşünceye kapılmamalarını sağlamak çok önemlidir. Birlikte sorgulama bölümünde hakların karşılıklı bağımlılığı konusunu vurgulayın.
- Şu noktayı da vurgulayın: bıraktıkları şeylerin yeniden kazanılması mümkün değildir ve ellerinde tuttıkları da 'kurtarıncaya' kadar hayatta kalmanın ötesinde yeni bir ülke inşa etmek için gereklidir.
- Neyin çok önemli ve vazgeçilmez olduğunun belirlenmesine yönelik tartışmaları körüklemek için kimi maddeler özellikle belirsiz bırakılmıştır (örneğin cep telefonu kimileri için lüks sayılırken diğerleri için iletişim açısından bir gereklilik olarak görülebilir).
- Küçük yaşlardaki çocuklar neyi istedikleri ile neye ihtiyaç duydukları arasındaki ayrımı yapmakta zorlanabilirler. Yeni bir ülkede hayatta kalmak için nelere gerek olduğunu vurgulayarak onlara yardımcı olun.

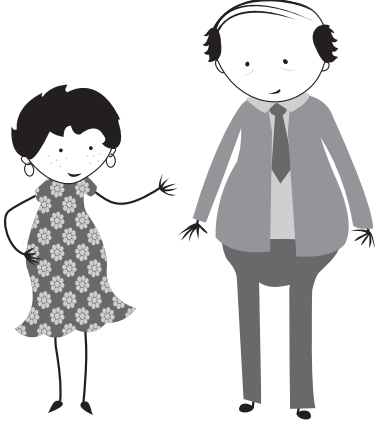
Çeşitlemeler

- Birlikte sorgulama sırasında her kritik anda atılan kartları karşılaştırın. Kişilerin tercihlerinde ne tür farklılıklar gördüklerini çocuklara sorun.

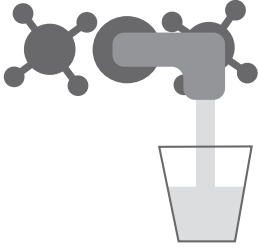
DAĞITILACAK MALZEME: İSTEKLER VE İHTİYAÇLARLA İLGİLİ KARTLAR

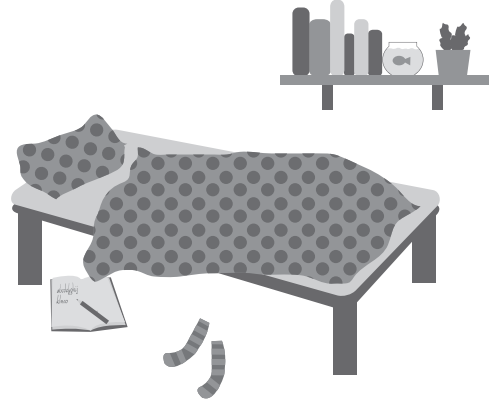
görüşümü paylaşma fırsatları

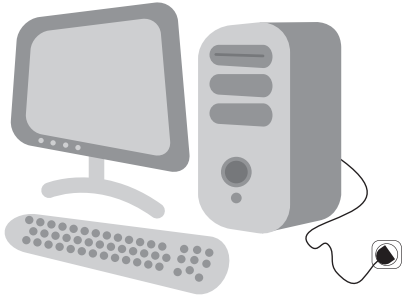
istediğim gibi harcayabileceğim para

temiz su

kendi yatak odam

bilgisayar ve internet bağlantısı

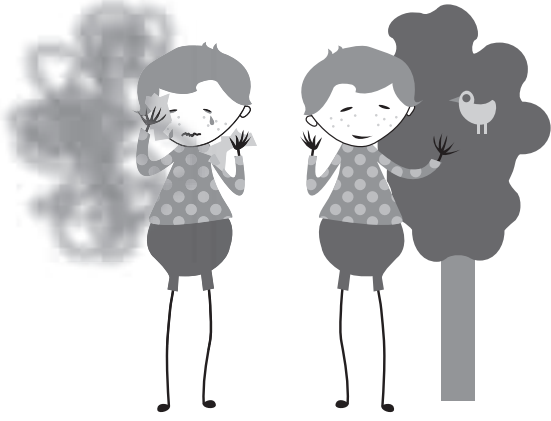

eşit muamele ve ayrımcılık yapılmaması

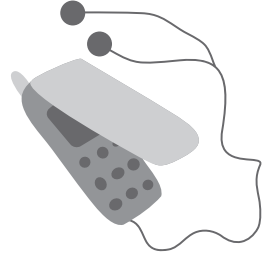

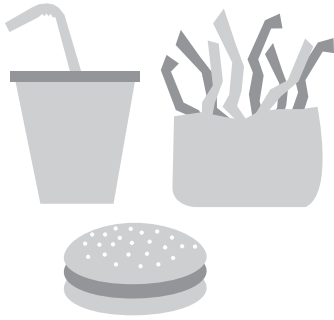
DAĞITILACAK MALZEME: İSTEKLER VE İHTİYAÇLARLA İLGİLİ KARTLAR

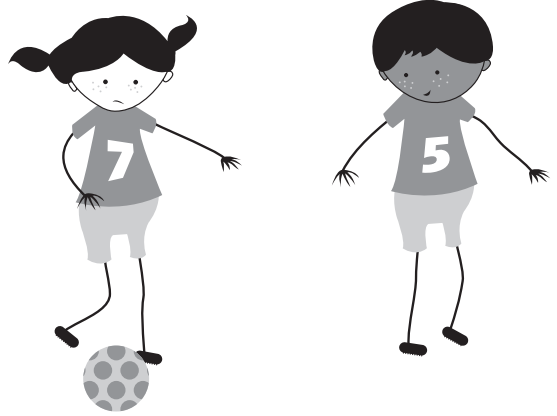
temiz çevre

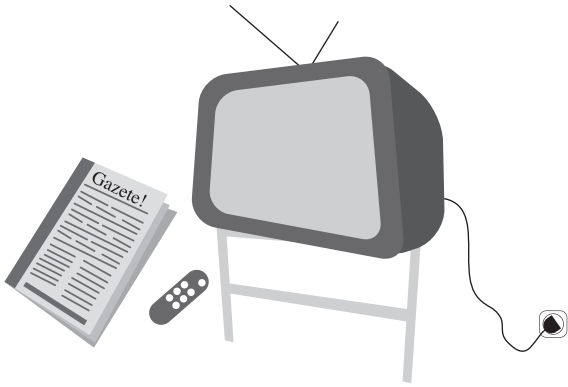
cep telefonu

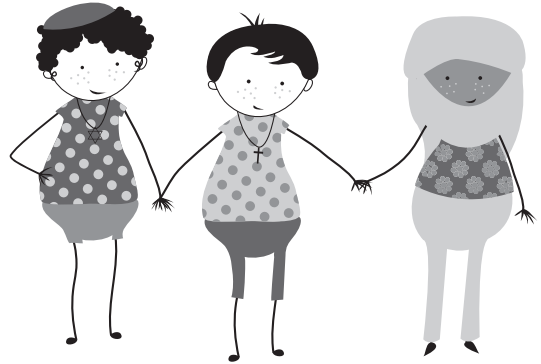
hamburger ve kola

dinlenme ve oyun fırsatları

televizyon ve gazete

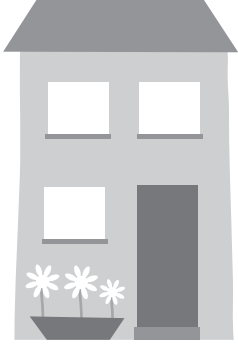

dinimin gereklerini yerine getirme fırsatları

DAĞITILACAK MALZEME: İSTEKLER VE İHTİYAÇLARLA İLGİLİ KARTLAR

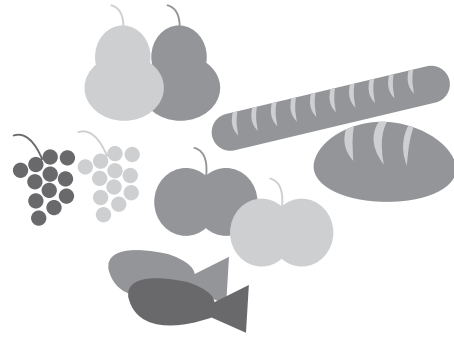
rahat bir ev

son moda giyecekler

deniz kenarında tatil

besleyici yiyecekler

istismardan korunma

eğitim

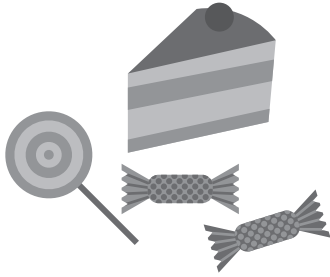
DAĞITILACAK MALZEME: İSTEKLER VE İHTİYAÇLARLA İLGİLİ KARTLAR

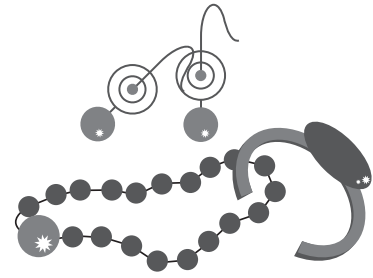
doktorlar

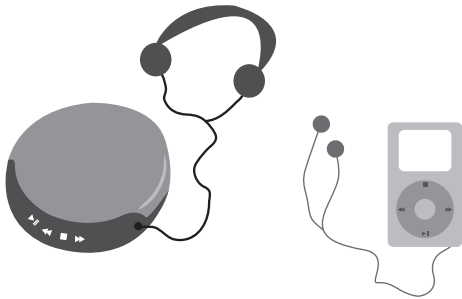
bisiklet

şekerleme

takılar

mp3çalar veya discman

sıcak tutacak giyecekler

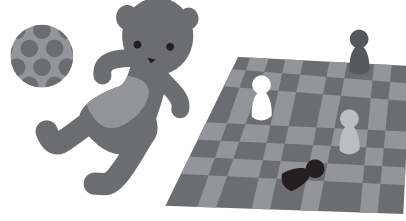

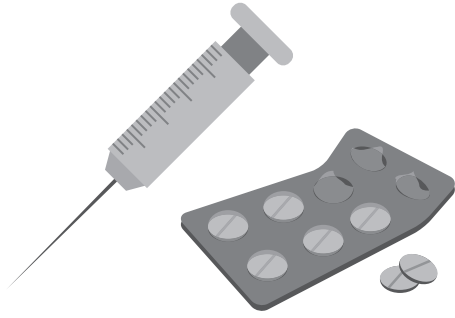
DAĞITILACAK MALZEME: İSTEKLER VE İHTİYAÇLARLA İLGİLİ KARTLAR

ana baba

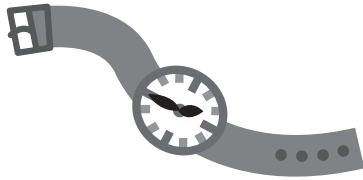
oyuncaklar ve oyunlar

ilaç ve hastalıklara karşı aşı

demokrat seçimler ve kurallar

kol saati

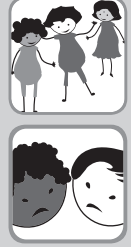
kültürümü ve dilimi
kullanabileceğim fırsatlar

40. Zabderfilio

Birimiz için hiçbirimiz, hepimiz için her birimiz

Konular	Genel olarak insan hakları, Ayrımcılık
Zorluk	Düzyey 1
Yaş	7-10
Süre	35 dakika
Grup büyüklüğü	5-35 çocuk
Etkinlik türü	Öykü anlatma, düşünsel etkinlik
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • 'Herkes farklı-Herkes eşit' kavramının tartışılması • Hoşgörü ve çeşitliliğin anlamı üzerinde düşünme • Şiddetin ve çatışma yönetiminin tartışılması • Evrensellik ilkesinin kavranması
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Kukla oyununu önceden prova edin • Zabderfilio'yu temsil eden bir kukla yapın. Zabderfilio, farklı hayvanların özelliklerini bir arada bulunduran bir hayvandır (bunun için hazır betimlemeyi de kullanabilirsiniz)
Malzemeler	<ul style="list-style-type: none"> • Kukla gösterisi yapılacak bir sahne veya başka bir düzenleme • Farklı hayvan kuklaları, bir avcı kuklası, bir sunucu kuklası, Zabderfilio kuklası

Yönerge

1. Çocukları kukla gösterisinin yapılacağı sahnenin önünde toplayın. Kukla gösterisi sırasında sessiz olmalarını ve yerlerinde oturmalarını söyleyin. Ancak karakterler kendilerine soru yönelttiğinde konuşabileceklerdir ve kuklalara dokunmayacaklardır.
2. Kukla gösterisini başlatın. Dikkatlerini toplamaları için çocuklara sürekli soru yöneltin ve öğrenme hedeflerine yönlendirin.

Birlikte Sorgulama ve Değerlendirme

1. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinlik hakkında bilgi alın:
 - a. Öyküyle ilgili neler hissettiniz?
 - b. Öyküde neler oldu?
 - c. En çok hangi hayvanı seversiniz? En az? Neden?
 - d. Diğer hayvanlar Zabderfilio'ya adil davrandılar mı?
 - e. Sizce neden öyle davrandılar?
 - f. Sizce diğer hayvanlar neden sonunda Zabderfilio ile dost oldular? En güçlüsü olduğu için mi, en güzeli olduğu için mi? Cesur ve iyiliksever olduğu için mi? Yoksa farklı özelliklerin bir araya gelmiş olması nedeniyle mi?
2. Aşağıdaki türde sorular sorarak etkinliği insan haklarıyla ilişkilendirin:
 - a. Hayvanların Zabderfilio'ya ilk davrandıkları gibi bir davranışın başkalarına gösterildiğine hiç tanık oldunuz mu?
 - b. Gerçek yaşamda böyle şeyler neden oluyor?
 - c. Hepimiz aynı olsak da farklılıklarımız var mı? Hangi bakımlardan hepimiz aynıyız? Ya bizi ne birbirimizden farklı yapıyor?
 - d. Başka çocukların, kimse Zabderfilio'nun arkadaşı olmadığından onun hissettiği gibi hissetmesini nasıl önleyebiliriz?

Kaynak: 'Animação e Inovacao Social' adlı bir Portekiz grubunun geliştirdiği kukla gösterisinden uyarlanmıştır, (MAIS): www.mais.online.pt.

Takip önerileri

Çocuklar bu kukla oyununu başka bir çocuk grubunun önünde oynatabilirler. Ayrıca kendi kuklalarını da hazırlayabilirler ve/veya başka bir öykü geliştirebilirler. Bu arada, PUSULACIK'ta yer alan başka öyküler de kukla oyunu haline getirilebilir (örneğin 74. sayfadaki 'ÇAĞDAŞ MASAL', 67. sayfadaki 'BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ' gibi).

Eylem fikirleri

Çocuklara, gruplarına bir 'Zabderfilio' katıldığında durumun nasıl olabileceğini sorun. Kendi aralarında geçerli olacak 'davranış kuralları' geliştirmelerinde çocuklara yardımcı olun. Burada her bireye ve farklılıklarına saygı gösterilecektir. Bu kuralları toplantı yerinizde bir yere asın ve gerektiğinde başvurun.

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

- Gerçek bir kukla sahnesi yerine ortaya bir örtü gerip arkasına geçebilirsiniz.
- Elinizde ne tür hayvan kuklası varsa kullanın. Eğer oyunda kullanılacak hazır kuklalarınız yoksa kartondan veya eski çoraplardan kukla yapın.
- Zabderfilio'yu kendi düş gücünüze göre yaratın. Örneğin tavşan gibi kulakları, gergedan gibi boynuzu, fare gibi burnu ve bıyıkları, aslan gibi yelesi, kanguru gibi kesesi olabilir veya öykünüze uyacak istediğiniz başka herhangi bir bileşimi düşünebilirsiniz. Ancak bu yaratık her durumda tuhaf olmalıdır. Gösterişli bir burna, kalın sese ve sessizce hareket edebilme yeteneğine sahip olmalıdır. Bu öyküyü elinizde hazır bulunan bir kuklaya da uyarlayabilirsiniz.
- Daha geniş gruplarla çalışırken, gruplu kuklalar arasındaki soru cevap bölümünde yardımcı bir başka kolaylaştırıcı daha olması yerindedir.

SENARYO

Sunuş: (öyküde yer almayan bir 'sunucu kukla' tarafından yapılır)

Sunucu Kukla: Bayanlar baylar, hoş geldiniz. Görüyorum ki herkes bugünkü özel gösterimizi izlemeye ve dinlemeye hazır. Bugünkü gizemli konumuza ilişkin olarak size kimi ipuçları verebilirim. Olay hayvanlar aleminde geçiyor. Aynı bizim kendi dünyamızda olduğu gibi o dünyada da ne her şey çok güzel ne de kötü, ne her şey normal ne de tuhaf. Ama sürprizler her zaman olabilir!

İşte bu öykü de bu sürprizlerden biriyle ilişkili. Öykü, Zabderfilio adında, son derece özel bir hayvana ait. Dikkatle izleyin ve dinleyin. Lütfen yerinizde kalın, yoksa hayvanlar kaçıp gider ve biz de öykünün sonunda ne olduğunu hiç öğrenemeyiz. Tekrar görüşmek üzere.

ÖYKÜ

Özet: Zabderfilio diğer hayvanlarla tek tek tanışır. Tanıştığı hayvanların hepsi Zabderfilio'yu çok tuhaf bulur. Zabderfilio arkadaş aramaktadır, ama kimse onunla arkadaş olmak istememektedir... Çünkü çok tuhaf bir görünüşü vardır!

İşte, aşağıda bunun örneklerinden biri yer alıyor:

Zürafa: *(Sahneye gelip çocuklarla konuşmaya başlar)* Herkese merhaba, kim olduğumu biliyor musunuz?

(İzleyiciler: Sen zürafasın)

Zürafa: Nereden biliyorsunuz, üzerimde adım mı yazıyor?

(İzleyiciler: Uzun boynundan ve renklerinden biliyoruz)

Zürafa: Evet, tamam, doğru. Benim boynum dünyadaki tüm hayvanların boynundan daha uzun. Bu sayede çok uzakları görebilirim ve fazla çaba harcamadan en yüksek ağaçlardan beslenebilirim.

(Zabderfilio sahneye çıkar)

Zabderfilio: (Çok dostça ve istekle) Merhabalar!

Zürafa: Aaaay... böyle sessizce yanıma gelip ödümü patlattın. Ama bir dakika, sen de kimsin?

Zabderfilio: Zabderfilio'yum.

Zürafa: Zabberbadderiloooo- ne dedin sen?

Zabderfilio: Benim adım Zabderfilio. Arkadaş arıyorum. Arkadaşım olur musun?

Zürafa: Hımm, şey... Bilmem ki? Bana tuhaf geldin. Fare desen değilsin, aslan, kanguru desem değilsin, ama her birine biraz benziyorsun. Benim bütün arkadaşlarım ya öyledir ya da böyle, ikisinin karışımı değildir. Kusura bakma, ama gidip arkadaşlarımla buluşmam gerekiyor. Hi hi hi! Sahiden çok tuhaf ve çirkinsin.

Zabderfilio: (İncinmiş) Ama, ama dursana biraz...

(Zürafa çoktan ortadan kaybolmuştur ve şimdi Zabderfilio izleyicilere hitap etmektedir)

Zabderfilio: İşte bu beni üzüyor. Zürafa neden arkadaşım olmak istemedi ki? Bari ben de ormanda biraz daha dolaşayım ve oynayacak başka hayvanlar arayayım.

Ancak, Zabderfilio'nun karşılaştığı hayvanlardan hiçbiri onunla arkadaş olmak istemez. Bir süre sonra sahneye aniden bir avcı çıkar. Avlanmaktadır. Avcı, sahneye çıkan her hayvanı yakalamak ister, hayvanlar da bağırarak kaçarlar ve yardım isterler.

Avcı, ormanda hayvan aramak üzere sahneden çekilir ve Zabderfilio yeniden sahneye çıkar. İzleyiciler ona olup biteni anlattığında Zabderfilio fare burnunu kullanır ve avcının kokusunu alır (Aha, keskin burnum yakındaki avcıyı buldu). Sonra kedi ayaklarıyla hiç ses çıkarmadan yürümeye başlar (kedi ayaklarımla hiç fark etmeden ona yaklaşabilirim). Hemen ardından aslan gibi kükreyerek avcıyı korkutup kaçıtır (şimdi bir de aslan gibi kükredim mi, avcı kaçar gider-KÜKREME).

Bu kahramanlık gösterisinin ardından hayvanlar ona yaklaşırlar ve önceki kabalıklarından dolayı özür dilerler. Hepsi onunla arkadaş olmak ister ve Zabderfilio de bunu memnuniyetle kabul eder. Hayvanların hepsi izleyicilere elveda derken sunucu kukla sonucu anlatmak üzere sahneye çıkar.

SONUÇ

Sunucu Kukla: Bayanlar baylar ve çocuklar, işte Zabderfilio'nun öyküsü böyleydi. Beğendiniz mi?

Kuşkusuz komik görünümlü bir yaratıktı. Ancak, farklı özellikleri bir arada topladığından arkadaşlarına yardımcı olabildi. Bir dahaki sefer farklı görünümlü biriyle karşılaşırsanız umarım aklınıza Zabderfilio gelir. Karşılaştığınız bu kişi hiç aklınıza gelmeyecek yeteneklere sahip, iyi bir arkadaş olabilir.

DAĞITILACAK MALZEME: ÖRNEK ZABDERFİLİO

